

ತ. ವೆಂ. ಸ್ಮಾರಕ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ

ಮುರಿದ ನುಡುವೆ

ಐ. ವೆಂಕಟಯ್ಯ

ತಳುಕಿನ ವೆಂಕಣಯ್ಯನವರ ಸ್ಮಾರಕ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ,
ಮೈ ಸೂ ರು.

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_200419

UNIVERSAL
LIBRARY

ತ. ವೆಂ ಸ್ಫಾರಕ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ

ಮು ರಿ ದ ಮ ದು ವೆ

ಜಿ. ವೆಂಕಟಯ್ಯ

ತಳುಕಿನ ವೆಂಕಣ್ಣಯ್ಯನವರ ಸ್ಫಾರಕ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ,
ಮೈ ಸೂ ರು.

ಮೊದಲನೆಯ ಮುದ್ರಣ 1951

ಎರಡನೆಯ ಮುದ್ರಣ 1953

ಸಂಪಾದಕರು :

ತ. ಸು. ಶಾಮರಾಯ, ಎಂ. ಎ.

ಬೆಲೆ : ಸಾಮಾನ್ಯ ಪ್ರತಿ 1—8—0

ಕೃತಿಗಳಿಗೂ ಪ್ರತಿ 2—8—0

(ಎಲ್ಲ ಹಕ್ಕುಗಳು ಗ್ರಂಥಕರ್ತರಿಗೆ ಸೇರಿವೆ)

ಶ್ರೀ ಸೀತಾರಾಘವ ಮುದ್ರಣಾಲಯ,
ಮೈ ಸೂ ರು.

ಮೊದಲನೆಯ ಮುದ್ರಣದ ಮುನ್ನುಡಿ

ದೇವಾಂಶ ಸಂಭೂತರ, ರಾಜಮಹಾರಾಜರ ಜೀವನ ವೃತ್ತಾಂತ ವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡುದೇ ಸಾಹಿತ್ಯವೆಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಇತ್ತು, ಒಂದು ಕಾಲ ದಲ್ಲಿ ಇಂದು ಆ ಭಾವನೆ ಬದಲಾಯಿಸಿದೆ ಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಎಟುಕ ದಂತೆ ಸಿಂಹಾಸನವೇರಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಸಾಹಿತ್ಯದೇವಿ ಇಂದು ಜನತಾ ಜನಾ ರ್ಥನನ ಸೇವೆಗೆಂದು ಕಂಕಣ ಕಟ್ಟಿದ್ದಾಳೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ಮಾನವನಿಗೂ ಒಂದ ಚೈತನ್ಯವಿದೆ, ಆತ್ಮವಿದೆ, ರಾಗವಿರಾಗಗಳಿವೆ, ಮಹಾಪುರುಷನಂತೆ ಬೀದಿಯ ಭಿಕಾರಿಯೂ ಸಂತೋಷದಿಂದ ನಲಿಯುತ್ತಾನೆ, ಸಂಕಟದಿಂದ ಮರುಗುತ್ತಾನೆ ಆತನ ಬಾಳಿನ ಏರುತಗ್ಗುಗಳೂ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ವಸ್ತು ವಾಗಬಲ್ಲವು ಈ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಉದಿಸುತ್ತಿರುವ ಸಾಹಿತ್ಯ ಶ್ರೇಣಿಗೆ ಸೇರಬೇಕಾದುದು “ಮುರಿದ ಮದುವೆ” ಕಾಲೇಜು ಮೆಟ್ಟಿಲನ್ನು ಹತ್ತಿದ ಯುವಕನೊಬ್ಬನಿಗೆ ತನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟರೆ, ಅವಳು ತನ್ನ ಮೂರನಾಗಿ ಮನೆಗೆಲಸಕ್ಕೆ ಎರವಾಗುವಳೆಂಬ ಸ್ವಾರ್ಥಿ ಹೊನ್ನಿನಲ್ಲಿ, ತಾನು ತನ್ನ ತಂಗಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ವಾಗ್ದಾನವನ್ನು ಮುರಿದು ಅವಳನ್ನು ಬೇರೊಬ್ಬ ವರನಿಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟ, ಆ ಮೂಲಕ ಎಳೆಯ ಬಾಳುಗಳೆರಡು ಅಗಾಧವಾದ ಸಂಕಟಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದವು ಈ ಕಾದಂಬರಿಯ ಕಥೆ ಇಷ್ಟೆ ಈ ಕಥೆಯ ಮೂಲಕ ಸಮಾಜದ ಕೆಳಮಟ್ಟ ದಲ್ಲಿರುವ ಅನಾಗರಿಕ ಸಂಸಾರದ ನೈಜಚಿತ್ರವೊಂದನ್ನು ಬರೆಯ ಹೊರಟಿದ್ದಾರೆ ಪ್ರೀಮಾನ್ ವೆಂಕಟಪ್ಪನವರು ಇದು ಅವರ ಪ್ರಥಮ ಕೃತಿ ಯೆಂಬುದನ್ನು ನೆನಪಾಗಿ ಇದರಲ್ಲಿ ಕಾಣಬರುವಹುದಾದ ಅರಕೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸ್ವಾಮಾನ್ಯರಾದವು ಪ್ರೀಮಾನ್ ವೆಂಕಟಪ್ಪನವರ ಉತ್ಸಾಹ ಅತ್ಯಂತ ಸ್ಪಷ್ಟೋಪದ್ರವವಾದುದು ತಕ್ಕ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ದೊರೆತಲ್ಲಿ ಅವರ ಕಲಾಶಕ್ತಿ ಬೆಳೆದು ಅನುರೂಪ ದೊಡ್ಡ ಕಾದಂಬರಿಕಾರರಾಗಬಲ್ಲರು ಹಾಗಾಗಲೆಂದು ನಾನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇನೆ.

ತ. ಸು. ಶಾಮರಾಯ

ಆರಿಕೆ

ನಾನು ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಾಗರಕ್ಕೆ ನನ್ನದು ಒಂದು ಮೊಗಸೆ ಜ್ಞಾನ ಜೀವನವನ್ನು ತುಂಬಲು ಹೊರಟೆವನಲ್ಲ. ಅದು ನನ್ನ ಅಳವನ್ನು ಮೀರಿ ದುಡೆಂದು ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿದೆ ನಾನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ದೆಸೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಕಣ್ಣಾರ ಕಂಡ ಹಳ್ಳಿಯ ಕೆಲವು ವೃತ್ತಿಗಳ ಜೀವನ ಚಿತ್ರವನ್ನು ಬರೆದಿಟ್ಟಿದ್ದೆ. ಅದೊಂದು ಕಿರುದೇರೆಯಾಗಲೆಂದು ಮನ ಬಯಸುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಭಯದಿಂದ ತಡೆಯಲೇ ನಿಂತಿದ್ದೆ. ನನ್ನ ವಿದ್ಯಾ ಗುರುಗಳಾದ ಶ್ರೀ ಟಿ. ಎಸ್. ವೆಂಕಣ್ಣಯ್ಯನವರ ತಮ್ಮಂದಿರೂ ನನ್ನ ತಮ್ಮನ ಗುರುಗಳೂ ಆದ ಶ್ರೀ ತ. ಸು. ಶಾಮರಾಯರು ಎಂ. ಎ. ರವರು ನನ್ನ ಭಯವನ್ನು ನಿವಾರಿಸಿ, ನನ್ನ ಕಾಣಿಕೆಯನ್ನು ಕನ್ನಡ ದೇವಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಲು ನೆರವಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಈ 'ಮುರಿದ ಮದುವೆ' ಯ ಕರಡು ಪ್ರತಿಯನ್ನು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಓದಿ, ತಿದ್ದಿ ಮುನ್ನಡಿ ಬರೆದು ತಮ್ಮ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆಗೆ ಸೇರಿಸಿ ಉಪಕರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಉಪಕಾರಕ್ಕೆ ನಾನು ಚಿರ ಋಣಿ

ಧನಿಕರು ದಾನಿಗಳಾಗುವುದು ಅತಿ ವಿರಳವಷ್ಟೆ! ಅಚ್ಚುಹಾಕಿ ಸಲು ಹಣಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಅಲೆಯುತ್ತಿದ್ದಾಗ ನನ್ನ ಮಿತ್ರರಾದ ಶ್ರೀ ಎಸ್. ಸಿಂಗಯ್ಯನವರು ಉದಾರವಾಗಿ ಧನ ಸಹಾಯಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಇವರಿಗೆ ನನ್ನ ಕೃತಜ್ಞತೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುವುದು ನನ್ನ ವವಿತ್ರ ಕರ್ತವ್ಯ

ಅಮೂಲ್ಯವಾದ ಸಲಹೆಗಳನ್ನಿತ್ತ ನನ್ನ ಹಿರಿಯ ಮಿತ್ರರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಅತಿ ಶೀಘ್ರದಲ್ಲೇ ಈ ಪುಟ್ಟ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಅಂದವಾಗಿ ಮುದ್ರಿಸಿಕೊಟ್ಟಿರುವ ಮೈಸೂರು ಪ್ರಿಂಟಿಂಗ್ ಪ್ರೆಸ್ ಮಾಲೀಕರ ಶ್ರೀ ಜಿ. ಎಚ್. ರಾಮರಾಯರಿಗೂ ನನ್ನ ಅನಂತ ವಂದನೆಗಳು.

ಎರಡನೆಯ ಮುದ್ರಣದ ಮುನ್ನುಡಿ

ಶ್ರೀಮಾನ್ ಜಿ ವೆಂಕಟಯ್ಯನವರ ಕಿರುಗಾದಂಬರಿ “ಮುರಿದ ಮಡುವೆ”ಯನ್ನು ಮುದ್ರಿಸಿ ಒಂದು ವರುಷ ತುಂಬುವುದರೊಳಗಾಗಿ ಪ್ರತಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಮುಗಿದುಹೋದವು ದ್ವಿತೀಯ ಮುದ್ರಣಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಲೆಯ ಹಲವು ಪ್ರೇಮಬಂಧುಗಳು ಒತ್ತಾಯ ಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ನಮ್ಮ ಆರ್ಥಿಕ ದುಸ್ಥಿತಿಯಿಂದ ಅದನ್ನು ಹಲವು ಕಾಲ ಮುಂದಕ್ಕೆ ದಬ್ಬಬೇಕಾಯಿತು ಈ ಮಧ್ಯೆ, ಶ್ರೀ ವೆಂಕಟಯ್ಯನವರು ತಮ್ಮ ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನು ಹಿಗ್ಗಲಿಸಿ ಪರಿಷ್ಕರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕಥೆಯು ಒಂದಕ್ಕೆ ಎರಡರಷ್ಟು ಬೆಳೆದುಹೋಗಿದೆ ಅದರೂ ಮೂಲದ ಬಿಕ್ಕಟ್ಟಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಅಪೋಹ ಬಂದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು ಕನ್ನಡ ಓದುಗರು ಎಂದಿ ನಂತೆ ನಮ್ಮನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿ ನಮ್ಮ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸಾರ್ಥಕಪಡಿಸುವ ರೆಂದು ನಂಬಿದ್ದೇವೆ.

ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಸ್ತೃತವಾದ ಒಂದು ಲೇಖನವನ್ನು ಬರೆದು, ಈ ಪುಟ್ಟ ಪುಸ್ತಕಕ್ಕೆ ಮುನ್ನುಡಿ ರೂಪವಾಗಿ ಸೇರಿಸಬೇಕೆಂಬ ನಮ್ಮ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಯನ್ನು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ಮುಂದುವರಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ ಈ ಪುಸ್ತಕಕ್ಕೆ ಮೂರನೆಯ ಮುದ್ರಣವನ್ನು ಕಾಣುವ ಭಾಗ್ಯ ದೂರೆತರೆ ಆಗ ಇದನ್ನು ಇನ್ನೂ ಮುದ್ದಾಗಿ, ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟಾಗಿ, ಆ ಮುನ್ನುಡಿಯೊಡನೆ ಪ್ರಕಟಿಸಬೇಕೆಂಬುದು ನಮ್ಮ ಹೆಬ್ಬಯಕೆ

ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ನಮ್ಮ ಮಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಲು ಮುಂದೆ ಬಂದ ಶ್ರೀ ಜಿ ವೆಂಕಟಯ್ಯನವರಿಗೂ ಇದನ್ನು ಅಂದವಾಗಿ ಮುದ್ರಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಶ್ರೀ ಸೀತಾರಾಘವ ಪ್ರೆಸ್ಸಿನವರಿಗೂ ನಾವು ಕೃತಜ್ಞರಾಗಿದ್ದೇವೆ.

ಒರಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ವೇಗವಾಗಿ ನಡೆದುಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಳು. ಹಾದಿಯ ಪಕ್ಕದ ಪೊದೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಡು ಇಲಿಗಳು ಓಡಾಡುವಾಗ ತರಗಲೆಯ ಶಬ್ದವಾದರೆ ತಟಕ್ಕನೆ ಆಕೆಯ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಬೆವರುಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಮೈನವಿರೇಳುತ್ತಿತ್ತು. ತಲೆಯಮೇಲಿದ್ದ ಕುಕ್ಕೆಯನ್ನು ಕೆಳಗಿರಿಸಿ, ಒಂದು ಮರದ ನೆರಳಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು, ತಾನು ತೊರುವನೆಯಲ್ಲಿ ಅನುಭವಿಸಿದ ಸವಿನೆನಪುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಒಂದೊಂದಾಗಿ ಆಕೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಹೋದಳು.

ರಂಗಯ್ಯ ತಾಯಿಯನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸುತ್ತ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರ ಹಿಂದೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಆತ ಸುಮಾರು ಇಪ್ಪತ್ತು ವಯಸ್ಸಿನವನಾಗಿ, ಮಟ್ಟಸವಾದ ಎತ್ತರ, ಆ ಎತ್ತರಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಮೈಕಟ್ಟು, ತಾಯಿಯಂತೆಯೇ ನಸುಬಿಳುವು ಮಿಶ್ರವಾದ ಬಣ್ಣ; ನೀಳವಾದ ಮೂಗು, ಅಗಲವಾದ ಹಣೆ, ತೀಕ್ಷ್ಣ ದೃಷ್ಟಿ, ಯುಳ್ಳ ಕಣ್ಣುಗಳು ಬೆವರುತ್ತಿದ್ದ ಮುಖವನ್ನು ಆಗಾಗ ಕರವಸ್ತ್ರದಿಂದ ಒರಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ರಸ್ತೆಯ ಎರಡು ಪಕ್ಕಗಳ ಸಾಲು ಮರಗಳಿಂದಿಳಿದ ಅಳಿಲುಗಳು ಇವನ ಮುಂದೆ ಮುಂಗಾಲುಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು, ಹಿಂಗಾಲುಗಳ ಮೇಲೆ ಎದ್ದು ನಿಂತು, ಏನನ್ನೋ ಬಾಯಿಗೆ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವ ದೃಶ್ಯ ಆಗಾಗ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಗೋಚರಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆತ ಸಮೀಪಿಸಿದಂತೆ ಅವು ಕಿಚ್‌ಕಿಚ್ ಎಂದು ಅರಚುತ್ತಾ ಮರವನ್ನೇರುತ್ತಿದ್ದವು. ಬಹು ದೂರದ ಕಣಿವೆಯಲ್ಲಿ ಗೀಜಗನ ಗುಂಪಿನ ಗುಜುಗುಟ್ಟುವ ಶಬ್ದ ನಡು ಹಗಲ ಮೌನವನ್ನು ಕದಡುತ್ತಿತ್ತು. ಪಕ್ಕದ ಬೆಟ್ಟ ಒಂದರಲ್ಲಿ ಮರ ಕಡಿಯುವ ಶಬ್ದವು ಅಲೆಅಲೆಯಾಗಿ ಕೇಳುತ್ತಿತ್ತು. ಪಕ್ಕದ ಮರಗಳಲ್ಲಿ ಜೀರುಂಡೆ ಹುಳುಗಳ ಜಿರ್ರಿಂಬ ಶಬ್ದವು ಎಡೆಬಿಡದೆ ಮೊರೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಪ್ರಕೃತಿಯ ಶಿವ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಸುತ್ತಲೂ ನೋಡಿದ ಕಣ್ಣು ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನೆಲ್ಲಾ ಬಿಟ್ಟು ನೋಡಿದ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸೂರೆ ಮಾಡಿ ಬೆರಗುಗೊಳಿಸಿತು ಆ ಸುಂದರ ದೃಶ್ಯ. ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಹಾಗೆ ಸಮಸ್ಯೆಯೊಂದು ಇವನ ಅಂತರಾಳದಲ್ಲಿ ಎದ್ದುನಿಂತಿತು. ಅಂತರಾತ್ಮವು ಯೋಚಿಸಲಾರಂಭಿಸಿತು— “ದೈವಸೃಷ್ಟಿಯು ಏನು ವಿಚಿತ್ರವಾಗಿದೆ. ಈ ಖನದ ಸಿರಿ ಏನು! ಮರಗಿಡಗಳು ತಳೆದಿರುವ ಬಣ್ಣವೇನು! ಏನು

ವಿಚಿತ್ರವಾದ ಸೊಬಗು. ಮುಷಿಗಳ ಬೀಡಿನಂತಿದೆ. ಸುತ್ತಲೂ ವನ ಲತೆಗಳಿಂದ ವಿಚಿತ್ರವಾಗಿ ಬಿಗಿದಿರುವ ಬೆಟ್ಟಗುಡ್ಡಗಳ ಚಿತ್ರವನ್ನು ಕೊರೆದ ಶಿಲ್ಪಿಯ ಚಾತುರ್ಯ ವರ್ಣನೆಗೆ ನಿಲುಕದಾಗಿದೆಯಲ್ಲ! ಶಾಂತಿ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ಎರಚಾಡುತ್ತಿದೆ. ಮೂಲಬಿಂಬವಾದ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದನ ಪ್ರತಿ ಬಿಂಬವೇ ಈ ಸುಂದರ ಪ್ರಕೃತಿ.” ತಾಯಿಯು ಕುಳಿತಿದ್ದ ಸ್ಥಳವು ಸಮೀಪ ಸಿತು. ಬಂದವನೇ ಕೇಳಿದ “ಅಮ್ಮ ಒಬ್ಬಳೆ ಬರಲು ಹೆದರಿದೆಯೇ? ಹಗಲಲ್ಲಿ ಏನು ಭಯ?”

“ಏನಪ್ಪ ಈ ಗೊಂಡಾರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ನನ್ನೊಬ್ಬಳನ್ನೇ ಬಿಟ್ಟು ಹಿಂದೆ ನಿಂತೆಯಲ್ಲ! ನರಪ್ರಾಣಿಗಳ ಸುಳಿವೇ ಇಲ್ಲ ಬಿಕೋ ಬಿಕೋ ಅಂತಾದೆ ಈ ಅರಣ್ಯ.”

“ಇದೇನಮ್ಮ, ನೀನು ಕಾಡುಸೀಮೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆದವಳು, ಹೀಗೆ ಅಂಜುತ್ತೀಯೆ? ಈ ಬೆಟ್ಟಗುಡ್ಡಗಳ ನೋಟ ಎಷ್ಟು ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ!”

“ನಾನು ಚಿಕ್ಕವಳಾಗಿದ್ದಾಗ ಜನರ ಜೊತೆಲಿ ದನ ಮೇಯಿ ಸುವುದಕ್ಕೆ ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೆ. ಹುಡುಗರಾಗಿದ್ದಾಗ ಯಾವುದೂ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಅಷ್ಟೊಂದು ತಾಕುವುದಿಲ್ಲ. ಈಗ ಒಂಟಿಯಾಗಿ ಕಾಡುಹಾದಿ ಯಲ್ಲಿ ಬರಬಹುದೇ?”

“ಕಾಡು ಎಷ್ಟು ಸೊಗಸಾಗಿದೆಯಮ್ಮ ಕಣ್ಣಿಗೊಂದು ಹಬ್ಬ ಎಷ್ಟು ಶಾಂತವಾಗಿದೆ ಏನು ಹಸರು ಎರಚಾಡುತ್ತದೆ ದೂರದಿಂದ ಯಾವುದೂ ಕಾಡು ಹೂವಿನ ಕಂಪು ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ತೇಲಿಬರುತ್ತಾ ಇದೆ. ಈ ಹೊಂಗೆ ಮರಗಳು ಹೂವನ್ನು ಚೆಲ್ಲಿ ಪ್ರಯಾಣಿಕರಿಗೆ ಕುಳಿತು ಕೊಳ್ಳಲು ಹಾಸಿಗೆ ಹೊಸಿವೆ. ಎಷ್ಟೊಂದು ದುಂಬಿಗಳು ಹೂವಿನಿಂದ ಹೂವಿಗೆ ಹಾರುತ್ತಾ ಮಧುವನ್ನು ಹೀರುತ್ತಿವೆ. ನಮ್ಮ ಪಟ್ಟಣಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ಸೊಬಗಿದೆಯಮ್ಮ? ಬೆಟ್ಟದ ತುದಿಗಳು ಮುಗಿಲನ್ನು ಮುತ್ತಿಡುತ್ತಿವೆ. ನೋಡು ಆ ಹೆಮ್ಮರಗಳು ಭೀಮಾಕಾರವಾಗಿವೆ! ರಾಕ್ಷಸರ ತೋಳುಗಳಂತೆ ದಪ್ಪದಪ್ಪ ರೆಂಬೆಗಳು ಹೇಗೆ ಆಕಾಶದ ಕಡೆ ನುಗ್ಗಿವೆ!”

“ಈಗೇನು ನೋಡೀಯಪ್ಪ! ಕಾಡೆಲ್ಲಾ ಚಿಗುರಿ ಹೂ ಬಿಟ್ಟಾಗ ನೋಡ್ಬೇಕು ಅದರ ಚೆಲುವ, ಹಸುರು ಪಚ್ಚೆ ಹೊಮ್ಮುತ್ತಿರುತ್ತಿ.

ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ಹೂವಿನ ವಾಸನೆ ಎರಚಾಡುತ್ತಾ ಇರುತ್ತೆ. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮನೆಗೆ ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಮನಸ್ಸಾಗೊಲ್ಲ ”

“ಈ ಕಡೆ ವಾಸಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಸೊಗಸು ಕಾಣಮ್ಮ. ಮನಸ್ಸು ಎಂಥ ಕಷ್ಟದಿಂದ ಭಾರವಾಗಿದ್ದರೂ ಈ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಸೊಬಗನ್ನು ನೋಡಿದಕೂಡಲೇ ಹಗುರವಾಗುತ್ತದೆ. ನೋಡು, ಆ ಹಳ್ಳ ಬೆಟ್ಟವನ್ನು ತಬ್ಬಿ ಹೇಗೆ ಜುಳಜುಳನೆ ಹರಿಯುತ್ತಿದೆ.”

“ಗಿಡಸೀಮೆ ಬಲುಚಂದ ಅಂತ ಕಂಡರೆ ನೀನು ಆಗಾಗ್ಗೆ ಬರಬಹುದಲ್ಲಾ ನಿಮ್ಮ ಹೆತ್ತಮ್ಮನ ಊರಲ್ಲೇ ಇದು ”

“ಕೆಲಸವಿಲ್ಲದೆ ಹಗಲೆಲ್ಲಾ ಇಲ್ಲಿಗೇಕಮ್ಮ ಬರಬೇಕು ?”

“ನಾನು ಬರುವಹಾಗೆ ಮಾಡ್ತೇನೆ. ಆಗ ನೀನೇ ಬರ್ತೀಯೆ ಹೇಳ್ವ ಕೇಳ್ವ ”

“ನಿನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲೇನಮ್ಮ ಇರುವುದು ಇದೀಗ ಬಲು ಅಶ್ಚರ್ಯವಾಗಿದೆ ” ಎಂದ ರಂಗಯ್ಯ ನಸುನಗುತ್ತಾ.

“ನಿನಗೇ ಗೊತ್ತಾಗ್ತದೆ ಮುಂದೆ. ಬರೀ ಮಾತಿನಿಂದ ಏನು ಪ್ರಯೋಜನ, ತೆಪ್ಪನೆ ಬಾರಯ್ಯ ” ಎಂದಳು ತಾಯಿ.

“ಸರ,ನಡಿಯಮ್ಮ ಬೇಗ, ಬಿಸಿಲುಎರುತ್ತಿದೆ” ಎಂದು ಹೊರಟ ಮಗ.

ಸಿದ್ಧಮ್ಮನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ರಂಗಯ್ಯನಿಗೆ ಅರಿವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆಕೆಯ ಮಾತುಗಳು ಒಂದು ಸವಸ್ಯೆಯಂತೆ ಕಾಣಿಸಿದುವು. ಮತ್ತಿಮತ್ತೆ ಮೆಲುಕುಹಾಕಿದ ‘ಇದೇನಪ್ಪ, ನಮ್ಮಮ್ಮ ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ. ನನಗೇನು ಈ ಗಿಡ ಸೀಮೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ, ಹಗಲೆಲ್ಲಾ ಬರುವುದಕ್ಕೆ ?’ ಎನ್ನುತ್ತಿತ್ತು ಅವನ ಅಂತರಂಗ. ಆದರೂ ಉತ್ತರ ಯಾವುದೂ ಹೊಳೆಯಲಿಲ್ಲ. ತಾಯಿಯ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹುದುಗಿರುವ ಯಾವುದೂ ಗಹನವಿಚಾರ, ದೂರದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಯೋಚಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಮಗನಿಗೆ ಹೇಗೆ ಅರಿವಾಗಬೇಕು? ಮನಸ್ಸು ತಾಯಿಯನ್ನು ಕೇಳುವಂತೆ ಒತ್ತಾಯಪಡಿಸಿತು. ರಂಗಯ್ಯ “ನಾನು ಪದೇ ಪದೇ ಈ ಕಡೆ ಬರುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆಂದು ಹೇಳಿದೆಯಲ್ಲ. ಏನಮ್ಮ ಅದರರ್ಥ ?” ಎಂದ. ತಾಯಿಯ ಮನಸ್ಸು ಮಗನ ಸುಖದ ಕಡೆ ತಿರುಗಿದ್ದುದರಿಂದ ತಕ್ಷಣ ಉತ್ತರಕೊಡದೆ ಶಾಂತ

ವಾಗುತ್ತೆ. ತಾಯಿಯ ಮೌನವು ರಂಗಯ್ಯನ ಕುತೂಹಲವನ್ನು ಇಮ್ಮಡಿಮಾಡಿತ್ತು. ಒತ್ತಿ ಕೇಳಿದೆ. ರಾಮನಗರವನ್ನು ತಲುಪಿದ ಮೇಲೆ ಆ ವಿಚಾರವನ್ನು ತಿಳಿಸುವುದಾಗಿ ಸಿದ್ಧವಾಗಿ ಹೇಳಿದಳು. ರಂಗಯ್ಯನ ಮನಸ್ಸು ಅಲ್ಲೋಲಕಲ್ಲೋಲವಾಯಿತು. ಅಂತಹ ಗುಟ್ಟಾದ ಸಮಸ್ಯೆ ಏನಿರಬಹುದು? ಈಗ ಹೇಳಿದರೆ ಏನು ಕೊಳ್ಳಿ ಹೋಗುತ್ತಿತ್ತು. ಸರಿ, ಏನು ಅಂಥ ದೊಡ್ಡ ವಿಚಾರ ಎಂದುಕೊಂಡು ತನಗೆ ತಾನೇ ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡಿಕೊಂಡ

೨

ತಾಯಿಯೂ ಮಗನೂ ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನ ಯೋಚನೆಯ ತರಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ನಡೆಯುತ್ತಿರಲು, ರಾಮನಗರದ ಎಲ್ಲೆಯು ಬಹುಜಾಗ್ರತೆ ಸಿಕ್ಕಿ ದಂತೆ ಕಂಡಿತು. ತಾರೂರಿನ ಎಲ್ಲೆ ಕಟ್ಟನ್ನು ನೋಡಿದಾಕ್ಷಣವೇ ಸಿದ್ಧವಾದ ಎದೆಯು ಉಬ್ಬಿಹೋಯಿತು ಸಂತೋಷವು ಉಕ್ಕಿ ಉಕ್ಕಿ ಬಂದು ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೆರಡು ಹನಿಗಳನ್ನು ಉರುಳಿಸದೆ ಬಿಡಲಿಲ್ಲ ತಾನು ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲಿ ಆಟವಾಟುವಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಸ್ಥಳವನ್ನೂ ಮರಗಳನ್ನೂ ಬಹು ದೂರದಿಂದಲೇ ದಿಟ್ಟಿಸಿ ನೋಡುತ್ತಾ, ಮಗನಿಗೆ ಬೆರಳಿನಿಂದ ತೋರಿಸಿ ಗುರುತಿಸಿದಳು. ರಂಗಯ್ಯ ತಾಯಿಯ ಅನಂದದಲ್ಲಿ ತಾನೂ ಬೆರೆತು ಹೋಗಿದ್ದ. ಕಾಡಿನ ರಮ್ಯ ದೃಶ್ಯವನ್ನು ಕಂಡರೆ ಹಿಗ್ಗುತ್ತಿದ್ದ ಅವನ ಮನಸ್ಸು, ನಾಲ್ಕೈದು ದಿನ ರಾಮನಗರದಲ್ಲಿರಲು ಹಾತೊರೆ ಯುತ್ತಿತ್ತು ತಾನು ತಾಯಿಯು ತೋರಿದ ಮರಗಿಡಗಳನ್ನು ಕಣ್ಣು ತುಂಬ ನೋಡಿ ನೋಡಿ ಅನಂದಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಹೆಂಗಸಿಗೆ ತಾರೂರ ಎಲ್ಲೆಯು ಸಮಾಪಿಸಿದಂತೆಲ್ಲಾ ಅವರಲ್ಲಿ ತುಂಬಿರುವ ಹೃದಯದ ಭಾರವೆಲ್ಲಾ ಹಗುರವಾಗುತ್ತದೆ, ಊರು ಸಮಾಪಿಸಿದಂತೂ ಮನಸ್ಸು ತೌರುಮನೆಗೆ ಹಾರಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ, ಸಂತೋಷ ಸಾಗರಲ್ಲಿ ಮುಳುಗುತ್ತದೆ ಯಾವ ಹೆಣ್ಣಿಗೆ ಆಗಲಿ, ತಾನು ಚಿಕ್ಕಂದಿನಿಂದ ಓಡಿ ಆಡಿ ನಕ್ಕುನಲಿದಾಡಿದ ತಾರೂರನ್ನು ದೃಷ್ಟಿಸುವುದು, ತನ್ನ ಸತ್ತಲಿರುವ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಮಿತಿಮೀರಿದ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಅನಂದದಿಂದ ನೋಡುವುದು, ಕ್ಷಣ ಕ್ಷಣಕ್ಕೂ ಮನಸ್ಸು

ತೌರುಮನೆಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕು ಬರುವುದು—ಇದು ಕೇವಲ ಸಹಜ ಹೀಗಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಶಾಂತಿ ಇರಲಾರದು ಉರು ಸಮಾಪಿಸಿದ ಹಾಗೆಲ್ಲಾ ಸಿದ್ಧ ಮನ ದೃಷ್ಟಿ ತೌರು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮನೆಗೊಂಡಿತು ದೇಹ ಬೊಂಬೆಯಂತೆ ಕಾಲೆಳೆದುಕೊಂಡು ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ತನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಾನೆ ಹೋಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಅತ್ತಿಗೆ ತಿಮ್ಮಕ್ಕನನ್ನು ಕಂಡರೆ ಸಿದ್ಧಮ್ಮನಿಗೆ ಪಂಚಪ್ರಾಣ ತಿಮ್ಮಕ್ಕ ಸೊಸೆಯಾಗಿ ಬಂದಾಗ ಆಕೆಯನ್ನು ಸ್ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದಳು ಸಿದ್ಧಮ್ಮ ಆಕೆಯ ಮನಸ್ಸು ಅತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಕಾಣಲಿ ಎಂದು ಹಾತೂರೆಯುತ್ತಿತ್ತು ಮನೆ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಬಂದು ನಿಂತಳು ಸಿದ್ಧಮ್ಮ ಮನೆಯ ಒಳಗೆ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಹೊನ್ನಯ್ಯ ತಂಗಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಬಂದು, ನಗುತ್ತಾ “ಎನು ತಾಯಿ, ಈ ಉರಿಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲೇ ಬಂದೆಯ?” ಎಷ್ಟುವರ್ಷಕ್ಕೊಂದು ಸಾರಿ ಬರುತ್ತೀಯಮ್ಮ? ಓ! ರಂಗಯ್ಯನೂ ಬಂದಿದ್ದಾನೆ! ಬಾ, ತಾಯಿ, ಒಳಗೆ” ಎಂದು ಮನೆಯ ಒಳಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋದ. ಎಷ್ಟೋ ತಿಂಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ ಬಂದ ತಂಗಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಹೊನ್ನಯ್ಯನಿಗೆ ಆನಂದವಾಯಿತು. “ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಮಕ್ಕಳು, ಸುಖವಾಗಿದ್ದೀಯೇನಮ್ಮ?” ಯಾಕಮ್ಮ ಅಪ್ಪನ ಮನೇನೆ ತೊರೆದುಬಿಟ್ಟಿ? ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಕೇಳಿದ ರಂಗಯ್ಯ ಹೊರಗಡೆ ಜಗುಲಿಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತ “ಅವ್ವ ಅತ್ತಿಗೆ ಎಲ್ಲೆಡೆ?” ಎಂದಳು ಸಿದ್ಧಮ್ಮ ನಿಮ್ಮ ಅತ್ತಿಗೆ ತೋಟಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದಾಳೆ ಈಗ ಕರೆಸುತ್ತೇನೆ. ಅಮ್ಮ ಯಾವುದೋ ಊರಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದಾಳೆ” ಎಂದ “ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಸಂಸಾರ ಅಂದ ಮೇಲೆ ಯಾವುದಾದರೂ ತಾಪತ್ರಯ ಇದ್ದೇ ಇದೆಯಲ್ಲ. ಅದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಬಹಳ ದೂರಾನವ್ವಾ ಒಂದು ಸಾರಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಹೋಗಬೇಕೆಂದರೆ ಸಾಕಾಗಿ ಹೋಗ್ತದೆ. ಅದಿರಲಿ, ಅತ್ತಿಗೆನ ನೋಡ್ತಿನಿ ತಡಿಯಪ್ಪ” ಎಂದು ಮೇಲೆದ್ದಳು. ‘ಇಲ್ಲಿಗೇ ಕರೆಸುತ್ತೇನೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಮ್ಮ, ದಡೆದು ಬಂದಿದ್ದೀ.’

‘ನಾನೇ ತೋಟಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ’ ಎಂದು ಸಿದ್ಧಮ್ಮ ಹೇಳಿ ತೋಟದ ಕಡೆ ಹೊರಟಳು ಊರ ಹೆಬ್ಬಾಗಲಿಗೆ ಒಂದು ನೂರು ಗಜ ದೂರದಲ್ಲೇ ಇತ್ತು ತೋಟ. ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರದಿಂದಲೇ ಆಕೆ ತನ್ನ ಅತ್ತಿಗೆ

ಯನ್ನು ಕೂಗಿದಳು. ಸಿದ್ಧಮ್ಮನ ಧ್ವನಿ ಕಿವಿಗೆ ಬಿದ್ದೊಡನೆ ತಿಮ್ಮಕ್ಕ ಸರಸರನೆ ಬಂದು ಸಿದ್ಧಮ್ಮನ ಮುಖವನ್ನೇ ದಿಟ್ಟಿಸಿ ನೋಡುತ್ತಾ 'ಎನು ಅತ್ತಿಗೆ, ಬಹಳ ವರ್ಷಕ್ಕೊಂದುಸಾರಿ ಮುಖ ತೋರಿಸ್ತೀಯೆ. ನಮ್ಮನ್ನು ಮರತೇ ಬಿಟ್ಟಿಲ್ಲ' ಎಂದು ಹೇಳಿದಳು. ಹುಡುಗರ ದೊಡ್ಡವರ ಕ್ಷೇಮ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ವಿಚಾರಿಸುತ್ತಾ, ಸಿದ್ಧಮ್ಮನ ಉಡಿಗೆ ತೊಡಿಗೆಗಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ಮನೆಗೆ ಬಂದಳು.

'ಅಮ್ಮ ಇನ್ನೂ ಬರಲೇ ಇಲ್ಲ' ಎಂದು ಪುನಃ ಅಣ್ಣನನ್ನು ಕೇಳಿದಳು ಸಿದ್ಧಮ್ಮ.

'ಈಗ ಬರುವಹಾಗೆ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಪಕ್ಕದ ಊರಿಗೆ ಔಷಧ ಕೊಡಲಿಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದಾಳೆ' ಎಂದ ಹೊನ್ನಯ್ಯ.

'ಆಂತು ಚೆನ್ನಾಗಿದ್ದಾಳೆಯೆ?'

"ಆಕೇಗೇನವ್ವ, ಊಟದಲ್ಲೇನಾದರೂ ಕಮ್ಮಿಯೆ? ಬಟ್ಟೆ ಬರಿಗೆ ತೊಂದರೆಯೆ? ಕೆಲಸತಾನೆ ಏನಿದೆ? ನಿನಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲವೆ?"

ಜಗಲಿಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿದ್ದ ರಂಗಯ್ಯನನ್ನು ಒಳಗಡೆ ಕರೆಯುವಂತೆ ಮಗಳು ಲಿಂಗಿಗೆ ಹೊನ್ನಯ್ಯ ಹೇಳಿದ. "ಬಾ ಮಾವಯ್ಯ, ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ" ಎಂದಳು ಲಿಂಗಿ ರಂಗಯ್ಯ ಮೌನವಾಗಿ ಲಿಂಗಿಯನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಬಂದು ಕುಳಿತ

ಲಿಂಗಿಗೆ ಸುಮಾರು ಹನ್ನೊಂದು ವರ್ಷಗಳು ದಾಟಿದ್ದವು ಬಳ್ಳಿಯಂತೆ ಬಳುಕುತ್ತಿದ್ದ ದೇಹ, ನಸುಗೆಂಪು ಮಿಶ್ರವಾದ ಬಿಳಿಯ ವೈಬಣ್ಣ, ತಿದ್ದಿ ಮಾಡಿದಂತಿದ್ದ ಕಣ್ಣು, ಸಂಪಿಗೆಯ ಮೊಗ್ಗಿನಂತಿದ್ದ ಮೂಗು ಚಿಕ್ಕದಾದ ಅವಳ ಮುಖಕ್ಕೆ ಒಂದು ಅಪೂರ್ವ ಕಳೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿತ್ತು.

ಲಿಂಗಿ ರಂಗಯ್ಯನ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಮೌನವಾಗಿ ಕುಳಿತಳು.

"ಎನಪ್ಪ, ಚೆನ್ನಾಗಿ ಓದುತ್ತಾ ಇದ್ದೀಯಾ?" ಎಂದ ಹೊನ್ನಯ್ಯ ರಂಗಯ್ಯನಿಗೆ

"ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ಓದುತ್ತಿದ್ದೇನೆ"

"ಈ ಕಡೆ ತಿರುಗಿನೋಡಬಾರದೆ? ನಮ್ಮನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮರತೇ ಬಿಟ್ಟ ಅಂತ ಕಾಣ್ತದೆ".

“ ಎಲ್ಲಾದರೂ ಉಂಟೆ ಮಾವಯ್ಯ, ಮರೆಯುವುದೆಂದರೆ ಏನು? ಬಿಡುವಿರಲಿಲ್ಲ”.

“ ದೊಡ್ಡ ಚಾಕರಿ ಸಿಕ್ಕಿದರೆ ನಮ್ಮ ಕಡೆ ಸ್ವಲ್ಪ ನಿಗ ಇಡಪ್ಪ. ನಾವೆಲ್ಲ ಗಿಡಸೀಮೆಯವರು. ಒಂದು ನಾಲ್ಕಾರಿನಷ್ಟು ದರಖಾಸ್ತಿನಲ್ಲಿ ಜಮೀನು, ಒಂದಷ್ಟು ಫಾರೆಸ್ಟಿನ ಮರಕೊಡಿಸಿದರೆ ಸಾಕಪ್ಪ”

“ ಅಂತ ದೊಡ್ಡ ಮಾತು ಏತಕ್ಕೆ? ದೇವರಿದ್ದಾನೆ. ಅಂಥ ಕಾಲ ಬರಲಿ”

ಸಂಜೆ ಊಟ ಮುಗಿಯಿತು ಸಿದ್ಧಮ್ಮ, ತಿಮ್ಮಕ್ಕ ರಾತ್ರಿ ಒಂದೇ ಕಡೆ ಮಲಗಿಕೊಂಡರು ಸಿದ್ಧಮ್ಮನ ಮನಸ್ಸು ತಾರುಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಗರಿಗಿರಿದ ಹಾರಾಡುತ್ತಿತ್ತು “ಅತ್ತಿಗೆ, ನಮ್ಮಣ್ಣ ಈಗಲಾದರೂ ನಿಮ್ಮನ್ನೆಲ್ಲಾ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಕಾಣುತ್ತಾನೆಯೇ? ಬರ್ಚು ವೆಚ್ಚದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು ಸಿದ್ಧಮ್ಮ.

“ನಾನು ಏನು ಹೇಳಲಿ? ಹಿಂದಿದ್ದ ಹೊಡಬಾಳೇ ಈಗಲೂ. ಈಗ್ಗೆ ಮೂರು ದಿನದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಬಿಕ್ಷುಕ ಬಂದಿದ್ದ ನಮ್ಮ ಲಿಂಗಿಗೆ ‘ಸ್ವಲ್ಪ ರಾಗಿ ಹಾಕವ್ವ ಹೋಗಲಿ ಪಾಪ’ ಎಂದೆ. ಅವಳು ಒಂದು ಬೊಗಸೆ ರಾಗಿ ಹಾಕಿದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ನಿಮ್ಮ ಅಣ್ಣನವರ ಕಣ್ಣುಗಳು ಕೆಂಪಗಾದವು. ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಕುಂಟು ನೆನ ತೆಗೆದು ಸಿಕ್ಕಾಬಟ್ಟೆ ಅಂದರು ಒಂದು ದಿನ ಅರ್ಧರಾತ್ರಿಯಲ್ಲೇ ರಾಗಿ ಬೀಸಿಸಿ ಬತ್ತ ಕುಟ್ಟಿಸಿದರು, ಅಳುಗಳು ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬರಾರೆ, ಅವರಿಗೆಲ್ಲಾ ಊಟ ಹಾಕಬೇಕು ಅಂತ ನೆನ ಹೊಡಿ ಊಟ ಹಾಕಿಸಲೇ ಇಲ್ಲ ಈ ತರಹ ಹಿಂಸೆಯಾದರೆ ಈ ವಯಸ್ಸಿನಾಗೆ ಏನು ಮಾಡಲಿ? ಈ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡು ಸಹಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದೀನಿ ಹೀನ ಮಳೆ ಬೋಳಿಸಿದರೆ ಹೋದೀತೆ, ಬಿಡು ಅತ್ತಿಗೆ. ನನ್ನ ಹಣೇಲಿ ಏನೇನು ಬರದಿದೆಯೋ ಹಂಗಿ ಆಗ್ತದೆ ನನಗೂ ಈ ಹಾಳು ಜೀವ ಹೋದರೆ ಸಾಕನಿಸಿದೆ”

“ಏನು ಮಾಡುವುದು ಅತನಾಗಿ ತಿಳಿಯದೇ ಇದ್ದುದು; ನಾಲ್ಕು ಮಕ್ಕಳಾದವು; ನಾಲ್ಕು ಜನರ ಹತ್ತಿರ ಕುಳಿತು ಎದ್ದವನೆ ಇನ್ನಾವಾಗ ದೊಡ್ಡ ಗುಣ ಕಲಿಯೋದು?”. ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾ

ಆಡುತ್ತಾ ಇಬ್ಬರೂ ನಿದ್ರೆ ಹೋದರು.

ತೋಟದ ಕಡೆ ಸುತ್ತುಹಾಕಿಕೊಂಡು ಹಾಗೆಯೇ ಎಳೆಕರುಗಳಿಗೆ ಹಸುರು ಹುಲ್ಲು ಕಿತ್ತುಕೊಂಡು ಬರೋಣವೆಂದು ಸಿದ್ಧವ್ಯನನ್ನು ಕರೆದು ಕೊಂಡು ತಿಮ್ಮಕ್ಕ ಮುಂಜಾನೆ ಹೊರಟಳು ಲಿಂಗಿಯೂ ಅವರನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದಳು ಹುಲುಸಾಗಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಹುಲ್ಲು ಮೆದೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಸಿದ್ಧವ್ಯ “ಏನು ಅತ್ತಿಗೆ ಈ ವರ್ಷದ ಬೆಳೆ ಬಹಳ ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ.” ಎಂದು ಮಾತಿಗೆ ಮೊದಲು ಮಾಡಿದಳು.

“ಬೆಳೆಯದೆ ಏನು ! ಇದಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ನನ್ನ ಎದೆ ರಕ್ತ ಏಸಿದಿದೀನಿ; ಭೂಮಿತಾಯಿ ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಫಲ ಕೊಟ್ಟಿದಾಳೆ. ಹೊತ್ತಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಅನ್ನ ನೀರು ಕಾಣದೆ, ಉಳುವಾಗ ಕಳೆ ಕೇಳುವಾಗ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಷ್ಟ ಪಟ್ಟಿದ್ದೇನೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದೀಯಾ ? ನಿಮ್ಮ ಅಣ್ಣನವರು ನನ್ನನ್ನೂ ಮಕ್ಕಳನ್ನೂ ಆಳುಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಅರೆದಿದ್ದಾರೆ ಇಷ್ಟು ಮಾಡಿದರೂ ಏನು ಸುಖ ನನಗೆ ? ದೇವರು ಕೊಟ್ಟಿರುವಾಗ ಒಳ್ಳೆ ಊಟ ಮಾಡುವ ಹಾಗಿಲ್ಲ ಅವರಿಗೆ ದುಡ್ಡಿನ ವಿಶಾಚಿ ಹಿಡಿದುಬಿಟ್ಟಿದೆ. ಹೋಗಲಿ ಬಿಡು ಇದೆಲ್ಲಾ ನನ್ನ ಹಣೆಬರಹ ” ಸಿದ್ಧವ್ಯ ಕಣ್ಣು ರೆಪ್ಪೆ ಹೊಡೆಯದೆ ತೆರೆದ ಬಾಯಿಂದ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದು “ನಾನು ತಾನೆ ಈ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸುಖಪಟ್ಟಿದ್ದೇನೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದೀಯಾ ಅತ್ತಿಗೆ ? ನಿನ್ನ ಮದುವೆಗೆ ಮೊದಲು ನಮ್ಮ ಅಣ್ಣ ನನ್ನನ್ನು ಕೆಲಸವಿಲ್ಲದಾಗಲೂ ಉಸಿರಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಬಿಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ಕೆಲಸವಿಲ್ಲದಾಗ ಕಂಟವನ್ನಾ ದರೂ ಸುತ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದ ” ಎಂದಳು ಲಿಂಗಿ ಮೂಕಳಂತೆ ಇವರ ಮಾತು ಕೇಳುತ್ತಾ ಎಳೆ ಹುಲ್ಲನ್ನು ಕಿತ್ತು ಮಕ್ಕರಿಗೆ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದಳು

“ಆ ಸುದ್ದಿ ಬಿಡಿ, ಹೇಗಾದರೂ ಆಗಲಿ. ರಂಗಪ್ಪ ಎತಕ್ಕೆ ಕಂಗೆಟ್ಟು ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ ? (ಸ್ವಲ್ಪ ನಗುತ್ತಾ) ಯಾವ ಸಂಸಾರದ ಹೊರೆ ಹೊರಿಸಿ ದ್ದೀರಿ, ಇವರ ಮೇಲೆ.”

“ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ಓದುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಊಟ ಉಪಚಾರಕ್ಕೆ ಅಲ್ಲಿ ಅನುಕೂಲ ಕಡಿಮೆಯಂತೆ ಇದರ ಮೇಲೆ ಹೆಗಲು ರಾತ್ರಿ ಎನ್ನದೆ ಓದಬೇಕಂತೆ ಶರೀರ ಕಡೆದೆ ಏನು ?”

ಓದಿದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಶರೀರ ಬಾಡಿಕೋಗುತ್ತದೆಯೆ ಎನ್ನುವ ಬಾವ
ವನ್ನು ತಿಮ್ಮಕ್ಕ ಮುಖದಿಂದಲೇ ಸೂಚಿಸುತ್ತಾ ಕೇಳಿದಳು “ಅವರು
ಎಷ್ಟನೆ ಕಳಾಸು ಓದುತ್ತಾರೆ?”

“ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಓದುತ್ತಾನೆ ಅಷ್ಟು ಗೊತ್ತು”

ಕೆನ್ನೆಯ ಮೇಲೆ ಬೆರಳಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ “ಕಾಲೇಜು
ಅಂದರೆ ದೊಡ್ಡ ಮಠಾನೆ?”

“ಹೌದು, ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಪುಸ್ತಕ ಓದುವ ಮಠ”

ಸರಿ, ಅಷ್ಟೊಂದು ಹೇಗೆ ಅತ್ತಿಗೆ ಓದಿ ಮುಗಿಸೋದು?

“ಹೇಗೆ ಅಂದರೆ ಎಲ್ಲಾ ಓದುವಂಗೆ ಓದಬೇಕವ್ವ”

“ಅದರಲ್ಲಿ ಅತ್ತಿಗೆ, ಈ ವರ್ಷ ರಂಗಪ್ಪನವರಿಗೆ ಮದುವೆಮಾಡಿ
ಬಿಡಿ. ಪ್ರಾಯ ಬರತ್ತಾ ಇದೆ. ಸಣ್ಣ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮದುವೆ ಮಾಡಿ
ದರೆ ಒಂದು ಜೀಂದ. ಮುಂದಿನ ವರ್ಷ ಯಾರು ಬದುಕುತ್ತಾರೋ
ಯಾರಿಲ್ಲವೋ”

ಮರೆತಿದ್ದ ಸಿದ್ಧಮ್ಮನ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಅತ್ತಿಗೆಯ ಮಾತಿನಿಂದ ಎಚ್ಚರ
ವಾಯಿತು

“ಮಾಡಿದರೆ ಒಳ್ಳೆಯದು. ಹೆಣ್ಣು ತಾನೆ ಹುಡುಕಬೇಕಾಗಿರು
ವುದು”

ತಿಮ್ಮಕ್ಕ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅಡಗಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಆಶೆಯನ್ನು
ಬಿಚ್ಚಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಹೇಳಿದಳು “ಹೆಣ್ಣಿಗೆನು ದಂದ್ರ” ಈ ಗಂಡಿಗೆ
ಕಾಲಿಗೆ ಹೂ ಹಾರೆ ಹೆಣ್ಣು ಕೊಡ್ತಾರೆ ಲೋಕದ ಮೇಲೆ ಒಂದು
ಗಂಡಿಗೆ ಒಂದು ಹೆಣ್ಣು ಹುಟ್ಟಿಸವನೆ ದೇವರು”

ಸಿದ್ಧಮ್ಮ ನಗುಮುಖದಿಂದ “ಅಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಏಕೆ ಹುಡುಕುವುದು ?
ನಮ್ಮ ಲಿಂಗಯೇ ಇದ್ದಾಳಲ್ಲ! ತಂದೆರೆ ಎಂಜಲಲ್ಲ ಹೊದ್ದಿದರೆ ಮೈಲಿಗೆ
ಇಲ್ಲ ನೀನು, ಅಣ್ಣ ಮತ್ತು ಅನ್ವ ಮಾತನಾಡಿಕೊಂಡು ಹೇಳಿಬಿಡಿ
ಈ ಬೇಸಿಗೆಯಲ್ಲೇ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಬಿಡ್ತೇನೆ” ಎಂದಳು ಈ
ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದ ತಿಮ್ಮಕ್ಕನ ಮುಖ ಆನಂದದಿಂದ ಅರಳಿ
ಹೋಯಿತು. ಅತ್ತಿಗೆ ತನ್ನ ದಾರಿಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದಾಳೆಂದು ಅರಿತಳು.

ಆದರೆ ತನ್ನ ಯಜಮಾನನ ಚಿತ್ರ ಕಣ್ಣು ಮುಂದೆ ಬಂದು ನಿಂತಿತು.
'ನನ್ನದು ಏನು ನಡೀತದೆ?' ಎಂದುಕೊಂಡಳು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲೇ.

“ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲೂ ಅದೇ ಇತ್ತು ಅತ್ತಿಗೆ, ನಿಮ್ಮ ಬಾಯಲ್ಲೇ ಆ ಮಾತು ಬಂತು. ನಿಮ್ಮ ಅಣ್ಣನವರು ಈಗಲೇ ಇವಳಿಗೆ ಮದುವೆ ಏರ್ಪಾಡು ಮಾಡ್ತಾ ಇದ್ದಾರೆ. ನೋಡಿ. ಹುಡುಗೀನ ರಾಂಪುರದ ನಂಜಪ್ಪನವರು ತಮ್ಮ ಮಗನಿಗೆ ಕೊಡಿ ಎಂದು ಶನಿವಾರದ ಸಂತೆಯಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಪೀಡಿಸಿದರಂತೆ ಆ ಹುಡುಗ ಮೂರನೆ ಪುಸ್ತಕ ಓದಿ ಪೂರ್ತಿ ಮಾಡಿದ್ದಾನಂತೆ ಅವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ರಾಸು ಇವೆಯಂತೆ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ಖಂಡುಗ ರಾಗಿ ಬೆಳಿತಾರಂತೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮನೆ ಎರಡು ಕಟ್ಟಿಸಿದ್ದಾರಂತೆ ಇದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕೇಳಿ ನಿಮ್ಮ ಅಣ್ಣನವರ ಮನಸ್ಸು ಆ ಕಡೆಗೆ ಇರುವ ಹಾಗೆ ಕಾಣ್ತದೆ ನಿಮ್ಮ ಮಗನಿಗೆ ನಮ್ಮ ಹುಡುಗ ಯನ್ನು ಮದುವೆಮಾಡಿ ಕಣ್ಣಾಂಬಾ ನೋಡಬೇಕೆಂದು ನನ್ನಾಸೆ ಇದೆ ಅತ್ತಿಗೆ. ಈ ನಮ್ಮ ಅತ್ತಿಯವರಂತೂ ಈ ಕಾಡುಹಳ್ಳಿಯವರಿಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಬೇಕು, ಮಾಡಬೇಕು ಅಂತ ಅವಸರ ಪಡ್ತಾರೆ ನಾನು ಏನೇಳಲಿ ಒಂದು ದಿನ ಈ ವಿಚಾರ ಬಂಗಾಗ ನಾನು ಮಧ್ಯೆ ಬಾಯಿ ಹಾಕಿ 'ಚಿಕ್ಕಹುಡುಗಿಗೆ ಈಗಾಗಲೇ ಮದುವೆ ಆದರೇನು' ಸ್ವಲ್ಪ ಬುದ್ಧಿ ಗುರಲಿ ಯಾರಾದರೂ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಓದಿರುವವರು ಬಂದರೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಬಿಡುವ' ಅಂದೆ 'ನರಯ ಕೂಗು ಗಗನಕೇರೀತಿ' ಅಂತ ನನ್ನ ಮಾತು ಅವರ ಕಿವಿಯಮೇಲೆ ಎಲ್ಲಿ ಬೀಳದೆ? ನೀವು ಹೆಣ್ಣೆಗೋಸ್ಕರವೇ ಬಂದೆ ಅಂತ ಹೇಳಿ ಏನಾದರೂ ಮಾಡಿ ಒಪ್ಪು ವೇಳ್ಳ ಕೊಟ್ಟುಬಿಡಿ. ನಾನು ನನ್ನ ಕೈಲಾದ ಸಂಚು ಮಾಡ್ತೀನಿ. ದಮ್ಮಯ್ಯ ಅತ್ತಿಗೆ, ಈ ವಿಚಾರಾನಾ ನಾನು ಹೇಳಿದೆ ಅಂತ ಯಾರ ಜೊತೆಯಲ್ಲೂ ಉಸಿರಬೇಡಿ. ನೋಡಿಯೇ ಇದ್ದೀರಿ ನಿಮ್ಮ ಅಣ್ಣನವರ ರಾಕ್ಷಸ ಸ್ವಭಾವಾನ" ಎಂದು ಪಿಸುಮಾತಿನಲ್ಲೇ ಸಿದ್ಧಮ್ಮನನ್ನು ಹುರಿದುಂಬಿಸಿದಳು. ಸಿದ್ಧಮ್ಮನ ಮನಸ್ಸು ಅತ್ತಿಗೆಯ ಉತ್ತೇಜನದ ಮಾತು ಗಳಿಂದ ಬಲವಾಯ್ತು. “ನಿನಗೇ ಆ ಮನಸ್ಸು ಇರುವಾಗ ಇನ್ನೇನು ಬಿಡು. ಹೆತ್ತ ತಾಯಿ ತಾನೆ ಮುಖ್ಯ. ಅಣ್ಣನನ್ನು ಹೇಗಾದರೂ

ಓದಿದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೇ ಶರೀರ ಬಾಡಿಕೋಗುತ್ತದೆಯೆ ಎನ್ನುವ ಬಾವ ವನ್ನು ತಿಮ್ಮಕ್ಕ ಮುಖದಿಂದಲೇ ಸೂಚಿಸುತ್ತಾ ಕೇಳಿದಳು “ಅವರು ಎಷ್ಟನೆ ಕಳಾಸು ಓದುತ್ತಾರೆ?”

“ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಓದುತ್ತಾನೆ ಅಷ್ಟು ಗೊತ್ತು”

ಕೆನ್ನೆಯ ಮೇಲೆ ಬೆರಳಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ “ಕಾಲೇಜು ಅಂದರೆ ದೊಡ್ಡ ಮಠಾನೆ?”

“ಹೌದು, ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಪುಸ್ತಕ ಓದುವ ಮಠ”

ಸರಿ, ಅಷ್ಟೊಂದು ಹೇಗೆ ಅತ್ತಿಗೆ ಓದಿ ಮುಗಿಸೋದು?

“ಹೇಗೆ ಅಂದರೆ ಎಲ್ಲಾ ಓದುವಂಗೆ ಓದಬೇಕವ್ವ”

“ಅದಿರಲಿ ಅತ್ತಿಗೆ, ಈ ವರ್ಷ ರಂಗಪ್ಪನವರಿಗೆ ಮದುವೆಮಾಡಿ ಬಿಡಿ. ಪ್ರಾಯ ಬರತ್ತಾ ಇದೆ ಸಣ್ಣ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮದುವೆ ಮಾಡಿದರೆ ಒಂದು ಚೆಂಡ. ಮುಂದಿನ ವರ್ಷ ಯಾರು ಬದುಕುತ್ತಾರೋ ಯಾರಿಲ್ಲವೋ”

ಮರೆತಿದ್ದ ಸಿದ್ಧಮ್ಮನ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಅತ್ತಿಗೆಯ ಮಾತಿನಿಂದ ಎಚ್ಚರ ವಾಯಿತು

“ಮಾಡಿದರೆ ಒಳ್ಳೆಯದು. ಹೆಣ್ಣು ತಾನೆ ಹುಡುಕಬೇಕಾಗಿರು ವುದು”

ತಿಮ್ಮಕ್ಕ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅಡಗಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಆಶೆಯನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಹೇಳಿದಳು “ಹೆಣ್ಣಿಗೆನು ದರದ್ರ” ಈ ಗಂಡಿಗೆ ಕಾಲಿಗೆ ಹೂ ಹಾಕಿ ಹೆಣ್ಣು ಕೊಡುತ್ತಾರೆ ಲೋಕದ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಗಂಡಿಗೆ ಒಂದು ಹೆಣ್ಣು ಹುಟ್ಟಿಸವನೆ ದೇವರು”

ಸಿದ್ಧಮ್ಮ ನಗುಮುಖದಿಂದ “ಅಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಏಕೆ ಹುಡುಕುವುದು ? ನಮ್ಮ ಲಿಂಗಯೇ ಇದ್ದಾಳಲ್ಲ! ತಂದರೆ ಎಂಜಲಲ್ಲ ಹೊದ್ದಿದರೆ ಮೈಲಿಗೆ ಇಲ್ಲ ನೀನು, ಅಣ್ಣ ಮತ್ತು ಅವ್ವ ಮಾತನಾಡಿಕೊಂಡು ಹೇಳಿಬಿಡಿ ಈ ಬೇಸಿಗೆಯಲ್ಲೇ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಬಿಡ್ತೇನೆ” ಎಂದಳು ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದ ತಿಮ್ಮಕ್ಕನ ಮುಖ ಆನಂದದಿಂದ ಅರಳಿ ಹೋಯಿತು. ಅತ್ತಿಗೆ ತನ್ನ ದಾರಿಗೇ ಬರುತ್ತಿದ್ದಾಳೆಂದು ಅರಿತಳು.

ಆದರೆ ತನ್ನ ಯಜಮಾನನ ಚಿತ್ರ ಕಣ್ಣ ಮುಂದೆ ಬಂದು ನಿಂತಿತು.
‘ನನ್ನದು ಏನು ನಡೀತದೆ?’ ಎಂದುಕೊಂಡಳು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲೇ.

‘ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲೂ ಅದೇ ಇತ್ತು ಅತ್ತಿಗೆ, ನಿಮ್ಮ ಬಾಯಲ್ಲೇ ಆ ಮಾತು ಬಂತು. ನಿಮ್ಮ ಅಣ್ಣನವರು ಈಗಲೇ ಇವಳಿಗೆ ಮದುವೆ ಏರ್ಪಾಡು ಮಾಡ್ತಾ ಇದ್ದಾರೆ. ನೋಡಿ. ಹುಡುಗೀನ ರಾಂಪುರದ ನಂಜಪ್ಪನವರು ತಮ್ಮ ಮಗನಿಗೆ ಕೊಡಿ ಎಂದು ಶನಿವಾರದ ಸಂತೆಯಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಪೀಡಿಸಿದರಂತೆ ಆ ಹುಡುಗ ಮೂರನೆ ಪುತ್ರಕ ಓದಿ ಪೂರ್ತಿ ಮಾಡಿದ್ದಾನಂತೆ ಅವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ರಾಸು ಇವೆಯಂತೆ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ಖಂಡುಗ ರಾಗಿ ಬೆಳಿತಾರಂತೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮನೆ ಎರಡು ಕಟ್ಟಿಸಿದ್ದಾರಂತೆ ಇದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕೇಳಿ ನಿಮ್ಮ ಅಣ್ಣನವರ ಮನಸ್ಸು ಆ ಕಡೆಗೆ ಇರುವ ಹಾಗೆ ಕಾಣ್ತದೆ ನಿಮ್ಮ ಮಗನಿಗೆ ನಮ್ಮ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಮದುವೆಮಾಡಿ ಕಣ್ತುಂಬಾ ನೋಡಬೇಕೆಂದು ನನ್ನಾಸೆ ಇದೆ ಅತ್ತಿಗೆ. ಈ ನಮ್ಮ ಅತ್ತಿಯವರಂತೂ ಈ ಕಾಡುಹಳ್ಳಿಯವರಿಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಬೇಕು, ಮಾಡಬೇಕು ಅಂತ ಅವಸರ ಪಡ್ತಾರೆ ನಾನು ಏನೇಳಲಿ ಒಂದು ದಿನ ಈ ವಿಚಾರ ಬಂಗಾಗ ನಾನು ಮಧ್ಯೆ ಬಾಯಿ ಹಾರಿ ‘ಚಿಕ್ಕಹುಡುಗಿಗೆ ಈಗಾಗಲೇ ಮದುವೆ ಅಂದರೇನು’ ಸ್ವಲ್ಪ ಬುದ್ಧಿ ಬರಲಿ ಯಾರಾದರೂ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಓದಿರುವವರು ಬಂದರೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಬಿಡುವ’ ಅಂದೆ. ‘ನರಯ ಕೂಗು ಗಗನಕೇರಿತೆ’ ಅಂತ ನನ್ನ ಮಾತು ಅವರ ಕಿವಿಯಮೇಲೆ ಎಲ್ಲಿ ಬೀಳದೆ? ನೀವು ಹೆಣ್ಣಿಗೋಸ್ಕರವೇ ಬಂದೆ ಅಂತ ಹೇಳಿ ಏನಾದರೂ ಮಾಡಿ ಒಪ್ಪು ವೇಳ್ಕು ಕೊಟ್ಟುಬಿಡಿ. ನಾನು ನನ್ನ ಕೈಲಾದ ಸಂಚು ಮಾಡ್ತೀನಿ. ದಮ್ಮಯ್ಯ ಅತ್ತಿಗೆ, ಈ ವಿಚಾರಾನಾ ನಾನು ಹೇಳಿದೆ ಅಂತ ಯಾರ ಜೊತೆಯಲ್ಲೂ ಉಸಿರಬೀಡಿ. ನೋಡಿಯೇ ಇದ್ದೀರಿ ನಿಮ್ಮ ಅಣ್ಣನವರ ರಾಕ್ಷಸ ಸ್ವಭಾವಾನ” ಎಂದು ಪಿಸುಮಾತಿನಲ್ಲೇ ಸಿದ್ಧಮ್ಮನನ್ನು ಹುರಿದುಂಬಿಸಿದಳು. ಸಿದ್ಧಮ್ಮನ ಮನಸ್ಸು ಅತ್ತಿಗೆಯ ಉತ್ತೇಜನದ ಮಾತು ಗಳಿಂದ ಬಲವಾಯ್ತು. “ನಿನಗೇ ಆ ಮನಸ್ಸು ಇರುವಾಗ ಇನ್ನೇನು ಬಿಡು. ಹೆತ್ತ ತಾಯಿ ತಾನೆ ಮುಖ್ಯ. ಅಣ್ಣನನ್ನು ಹೇಗಾದರೂ

ಮಾಡಿ ಒಪ್ಪಿಸುತ್ತೇನೆ” ಎಂದು ತಿಮ್ಮಕ್ಕನಿಗೆ ಭರವಸೆಕೊಟ್ಟಳು ಸಿದ್ದಮ್ಮ. ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಅಡಿಗೆಗೆ ಹೊತ್ತಾದ್ದರಿಂದ ಮೂವರೂ ತೋಟದಿಂದ ಮನೆಗೆ ಬಂದರು.

ಪಕ್ಕದ ಹಳ್ಳಿಗೆ ಮಕ್ಕಳ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತೆಗೆ ವಿಭೂತಿ ಮಂತ್ರಿಸಲು ಹೋಗಿದ್ದ ಹೊನ್ನಮ್ಮ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಬಂದಳು. ಮಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಸಂತೋಷವಟ್ಟು ‘ಎನವ್ವ ಬಹಳ ಅಪರೂಪವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟಿ. ತೌರುಮನೆ ಕಡೆ ತಿರುಗಿ ನೋಡಬಾರದೆ? ಮಕ್ಕಳು ಮರಿ ಎಲ್ಲಾ ಚೆನ್ನಾಗಿದ್ದಾರೆಯೇ? ನಂಟು ರತ್ನ ಅಂತ ಎತಕ್ಕೆ ಇರೋದು? ಆರು ತಿಂಗಳಿಗೊಂದು ಸಾರಿಯಾದರೂ ಬರಬಾರದೆ!’

“ಎಲ್ಲಾ ಚೆನ್ನಾಗಿದ್ದಾರವ್ವ ಕೆಲ್ಸ ಕಾರ್ಯ ಇದ್ದೆ ಇರಾದೆ. ಬರಬೇಕೆಂದರೆ ಬಿಡುವೇ ಇಲ್ಲ.”

ಹೊನ್ನಮ್ಮ ರಂಗಯ್ಯನ ಕಡೆ ತಿರುಗಿ “ಎನವ್ವ! ಆರು ತಿಂಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ ನೀನಾದರೂ ಹೆತ್ತಮ್ಮನ ಮನೆಗೆ ಬರಬಾರದೆ? ಓದಿದವರೇ ನೆಂಟರ ಮನೆ ಮರಿತರೆ ಹೇಗಪ್ಪ?”

ರಂಗಯ್ಯ ನಸು ನಗುತ್ತಾ “ಆಗಲಮ್ಮ, ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಬರೋಣ. ಇದುವರೆಗೂ ಬಿಡುವಿರಲಿಲ್ಲ” ಎಂದ.

“ಹೊರಬಾರದ ಹೊರೆ ಬಿದ್ದಿತ್ತೆ, ನಿನ್ನ ಮೇಲೆ” ಎಂದು ನಕ್ಕಳು ಹೊನ್ನಮ್ಮ.

ಹೊನ್ನಮ್ಮನ ದೇಹ ಹೊಂಬಣ್ಣವಾಗಿ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅಚ್ಚಕವು ಅಂದರೂ ಒಪ್ಪತಕ್ಕದ್ದೇ ಮಟ್ಟಸ ಎತ್ತರದ ತೆಳುವಾದ ದೇಹ ಆಕೆಯದು. ವಯಸ್ಸು ಅರವತ್ತನ್ನು ದಾಟಿತ್ತು. ಆಳದಿಂದ ಹೊರಟಿ ಎರಡು ಕಣ್ಣುಗಳ ಬಿಳಿಯ ಹೊಳಪು ಮಿಂಚಿನಂತೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಆಕೆಯ ಕರಿಯ ಬಣ್ಣದ ಮುಂಗೈಗಳಿಗೆ ಹಾಕಿದ್ದ ದಪ್ಪ ದಪ್ಪ ಕಡಗಗಳು ಮತ್ತು ಬೆಳ್ಳಿಯ ಬಳೆಗಳು ಕರಿಯ ಕಂಬಕ್ಕೆ ಸುಣ್ಣದ ಪಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ಬಳೆದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದುವು. ರಾಮನಗರದ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಗ್ರಾಮಗಳ ವರೂ, ಈಕೆಯ ಬಂಧುಬಳಗದವರೂ ಹೊನ್ನಮ್ಮನ ಗೈರುಹಾಜರಿಯಲ್ಲಿ ‘ಕರಿ ಹೊನ್ನಮ್ಮ, ಕರಿ ಹೊನ್ನಮ್ಮ’ ಎಂದೇ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ

ಅವಳ ವೈ ಬಣ್ಣವೇ ಕಟ್ಟಿ ಹೆಸರು ತಂದದ್ದು ಆಕೆಗೂ ತಿಳಿಯದೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ವಯಸ್ಸಿಗನುಗುಣವಾಗಿ ಸಾಕಾದಷ್ಟು ಲೋಕಾನುಭವವಿತ್ತು. ಯಾರಾದರೂ ಹುಡುಗರು ಆಸ್ತಿ ತಪ್ಪಿ 'ಕರಿಹೊನ್ನಮ್ಮ' ಅಂತ ಕರೆದಾಗ, ಹುಸಿನಗೆಯನ್ನು ಚೆಲ್ಲುತ್ತಾ 'ಇನ್ನೇನಂತ ಕರೆಯುತ್ತೀರೋ? ನನ್ನ ವೈ ಬಣ್ಣವೇ ಹಾಗೆ—ನಿಮ್ಮದೇನು ತಪ್ಪು' ಎಂದು ತನಗೆ ತಾನೇ ಸಮಾಧಾನ ಹೊಂದುತ್ತಿದ್ದಳು.

ಹೊನ್ನಮ್ಮನು ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲೇ ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆದ ಜೀವಿಯಾದರೂ ಚತುರೋಪಾಯಗಳನ್ನು ಬಲ್ಲವಳು. ಆಕೆ ಕೆಲವು ಕಟ್ಟುಕಥೆಗಳನ್ನೂ ಭಾರತ, ರಾಮಾಯಣದಿಂದ ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾದ ಪ್ರಸಂಗಗಳನ್ನೂ ಹಳ್ಳಿಗರ ಮನಮುಟ್ಟುವಂತೆ ಹೇಳುವುದರಲ್ಲಿ ನಿಪುಣೆಯಾಗಿದ್ದಳು. ಕೆಲವು ನಾಟಕ ಔಷಧಿಗಳನ್ನು ಮಕ್ಕಳ ಮತ್ತು ಹೆಂಗಸರ ಸಣ್ಣ ಪುಟ್ಟ ಖಾಯಿಲೆಗಳಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಬಹು ಕಾಲದಿಂದಲೂ ದೊಡ್ಡ ವೈದ್ಯಕೀ ಪಾದ್ವಿಯಲ್ಲಿ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಆ ಸುತ್ತು ಮುತ್ತಿನ ಹಳ್ಳಿಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ಕರಿ ಹೊನ್ನಮ್ಮನ ವೈದ್ಯ ಬಿಟ್ಟರೆ ಬೇರೆ ಗತಿಯೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಸರಿ, 'ಹಾಳೂರಿಗೆ ಉಳಿದವನೆ ಗೌಡ' ಅಲ್ಲವೆ? ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಲಿ, ಹೆಂಗಸರಿಗಾಗಲಿ ಅನಾರೋಗ್ಯವಾದಾಗ ಜನರು ಓಡಿಬಂದು "ನಿನ್ನ ದಮ್ಮಯ್ಯ, ನನ್ನ ಮಗನಿಗೆ ವಿಭೂತಿ ಮಂತ್ರಿಸಿ, ಔಷಧಿಕೊಟ್ಟು ಖಾಯಿಲೆ ಗುಣಮಾಡು ಒಂದು ಕೊರನಾಡುಸೀರೆ ತೆಗೆದುಕೊಡುತ್ತೇನೆ ಒಂದು ಒಳ್ಳೆ ಕಂಬಳ ತೆಗೆದುಕೊಡುತ್ತೇನೆ" ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು. ಬಿಸಿಬಾದಿ ಮಂತ್ರಿಸುವುದು, ತನಗೆ ತಿಳಿದ ಗಡಮೂಲಿಕೆಯ ಔಷಧಿ ಕೊಡುವುದು—ಹೀಗೆ ಹೊನ್ನಮ್ಮನ ವೈದ್ಯ ಆ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಹರಡಿಹೋಗಿತ್ತು. ಯಾರಾದರೂ ಬಂದು "ನನ್ನ ಮಗುವಿಗೆ ಹೊಟ್ಟೆ ಉಬ್ಬರಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ನೀನು ನೋಡಬೇಕಮ್ಮ" ಎನ್ನುವುದೇ ತಡ. "ನೋಡಿ ದೊಡ್ಡಿಯ ಸಿದ್ಧಪ್ಪನ ಮಗನಿಗೆ ಹೀಗೆ ತೊಂದರೆಯಾಗಿತ್ತು. ನಾನು ಹೋಗಿ ವಿಭೂತಿ ಮಂತ್ರಿಸಿ ಔಷಧಿ ಕೊಟ್ಟೆ. ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಮಗು ಲವಲವಿಕೆಯಾಗಿ ತಿರುಗಾಡಿತು. ಒಂದು ಒಳ್ಳೆಯ ಸೀರೆಯನ್ನು ತರಿಸಿಕೊಟ್ಟೆ" ಎಂದು ಬಂದವರು ಬೆಪ್ಪಾಗುವಂತೆ ಪಲ್ಲವಿ ನುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದಳು.

ತಿಮ್ಮಕ್ಕನೂ ಸಿದ್ಧಮ್ಮನೂ ಒಳಸಂಚಿನ ಬಲೆಯನ್ನು ನೆಯ್ದು ಹೊನ್ನಯ್ಯನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಅಡ್ಡಬೇಲಿಹಾಕಲು ಹವಣಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೊನ್ನಮ್ಮನನ್ನು ತಮ್ಮ ಕಡೆ ಸೆಳೆಯಲು ಯಾವ ರೀತಿ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಬೇಕೆಂದು ಕೆಲವು ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹುಡುಕಿ ಜೋಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಸಿದ್ಧಮ್ಮ "ನಮ್ಮ ಅವ್ವ ತನ್ನ ಮೊಮ್ಮಗನಿಗೆ ಲಿಂಗಿನ ಕೊಡಬಾರದು ಅನ್ನುತ್ತಾಳೆಯೇ? ಛೇ, ಛೇ ಎಲ್ಲಾದರೂ ಉಂಟೆ?" ಎಂದು ಹೊನ್ನಮ್ಮನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸಮಾಧಾನ ಹೊಂದುತ್ತಿದ್ದರೂ, ತನ್ನ ಅಣ್ಣನ ವರ್ತನೆ, ನಡವಳಿಕೆಗಳು ತನ್ನ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದಷ್ಟನ್ನು ನೆನೆದಾಗ ಮಾತ್ರ ಮನಸ್ಸು ಇಳಿಮುಖವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. 'ಹುಂ, ಇಲ್ಲ ಅನ್ನಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋದರೂ ಚಿಂತೆ ಇಲ್ಲ ಕೇಳಿಯೇ ಬಿಡಬೇಕು' ಎಂದು ತುಸು ಧೈರ್ಯವನ್ನು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ಇದೇ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಹೊನ್ನಮ್ಮ ಊಟ ಮುಗಿಸಿ ಬಂದು ಅವರ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಳು. ಎಲೆ ಅಡಿಕೆಯನ್ನು ಮಗಳಿಗೂ ಸೊಸೆಗೂ ಕೊಟ್ಟು "ತಾಯಿ, ರಂಗಯ್ಯ ಎಲ್ಲಿ ಹೋದನೋ ಕಾಣೆ! ಓಹೊ! ಅವನ ಸ್ನೇಹಿತ ಬಸವಯ್ಯನ ಮನೆ ಹಿಡಿದವನೆ ಕಾಣೆ. ಅವರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಚಿಕ್ಕಂದಿನಿಂದ ಎಳ್ಳು ಅಕ್ಕಿ ಬೆರೆತಂತಿದೆ ಇನ್ನು ಬಿಡು, ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಎಲ್ಲಿ ಹೋದರೂ ಜೊತೆಯಲ್ಲೇ ಹೋಗ್ತಾರೆ ತಕ್ಕಾಳು, ಈಗಲೇ ಸುರುಮಾಡಿಸಿದ್ದಾನೆ ಬಸವಯ್ಯ, ಅಕ್ಕಿ 'ರುಬ್ಬಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಇನ್ನು ರಂಗಯ್ಯ ಇರುವವರೆಗೆ ಬಸವಯ್ಯ ತಿರುಗುತ್ತಾನೆ ಆ ಸಾಮಾನು ಬೇಕು, ಈ ಸಾಮಾನು ಬೇಕು ಅಂತ ಆಗಬೇಕಲ್ಲ! ನಮ್ಮ ರಂಗಯ್ಯನಿಗೆ, ಒಂದು ಘಳಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಅಡಿಗೆ ಮಾಡಿಸುತ್ತಾನೆ ತಾಯಿ, ಬಸವಯ್ಯನ ಹೆಂಡತಿಗೆ ನಮ್ಮ ರಂಗಯ್ಯನನ್ನು ಕಂಡರೆ ಪ್ರಾಣ. ಅದೇನು ಅಕ್ಕರೆ ಇದೆಯೋ ಗಂಡ ಹೆಂಡಿರಲ್ಲಿ ನಾ ಕಾಣೆ" ಎಂದಳು. ಮೊಮ್ಮಗಳು ಲಿಂಗಿಯನ್ನು ಕರೆದು "ಬಸವಯ್ಯನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಾವಯ್ಯ ಇದ್ದಾನೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಾ. ಅವನು ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಕಲಿತಿದ್ದಾನೆ; ಓದಿಸುವ ಆದನ್ನು ಕೇಳೋಕೆ ಒಂದು ಸೊಗಸು. ಕೆಂಪುಮುಖದವನಾದೋದು ಎಡ್, ಬಡ್, ಎಡ್ಡಾಂ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಜೋಕೆ, ನದರಿನಲ್ಲಿ ಕರೆ.

ಚುಲಕ ಪಲಕನೆ ಮಾತಾಡಬೇಡ ಅತ್ತಿ ಮಗ ಅಂತ ಸರಸವಾಗಿ ಮಾತಾಡೀಯೆ” ಎಂದು ಎಚ್ಚರಿಸಿ ಹೇಳಿದಳು ಹೇಳಿದುದೇ ತಡ, ಹೆನ್ನೊಂದು ವರ್ಷದ ಲಿಂಗಿ ಬಸವಯ್ಯನ ಮನೆಗೆ ಏದುತ್ತಾ ಓಡಿಬಂದಳು. “ಮಾವಯ್ಯ ಆಮ್ಮ ಈಗಲೇ ಬರಹೇಳಿದಳು” ಎಂದು ಹೇಳಿ ರಂಗಯ್ಯನನ್ನು ಒರಗಿ ನಿಂತಳು

ಬಸವಯ್ಯ ಲಿಂಗಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕಣ್ಣಾಗಳಿಂದ ನೋಡಿದ. ಅವನ ಅಂತರಾಳದಲ್ಲಿ ವಿಚಾರ ತರಂಗಗಳಿದ್ದುವು. ಮುಖದ ಮೇಲೆ ನಗೆ ಸುಳಿ ದಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಗೆಯೇ ಹೇಳಿದ. “ಈಗ ಜೋಡಿ ಸರಿಯಾಗಿದೆ ರಂಗಯ್ಯ ನವರೆ! ಯಾರ ಮಾತನ್ನೂ ಕೇಳಬೇಡಿ ತೆಪ್ಪನೆ ಈ ಬೇಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಿ” ರಂಗಯ್ಯನಿಗೆ ಸ್ನೇಹಿತನ ಮಾತುಗಳು ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಗಿ ಕಂಡವು ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಏನೇನೋ ಹೇಳುತ್ತಾರಲ್ಲ ಎಂದು “ಏನು ನೀವು ಹೇಳುವುದು?” ಎಂದು.

“ನಾನೇನು ಹೇಳುವುದು, ಜೋಡಿ ಸರಿಯಾಗಿದೆ ಅಂದೆ, ಅಷ್ಟೆ”

“ಓ ನಮ್ಮ ಲಿಂಗಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ತಾನೆ?” ಎಂದು ನಗುತ್ತಾ ಹೇಳಿದ ರಂಗಯ್ಯ

“ನಿಮ್ಮ ಲಿಂಗಿಯಲ್ಲದೆ ಇನ್ನಾರ ಲಿಂಗಿ?”

“ಅಂಥ ಕಾಲ ಬರಲಿ ಬಸವಯ್ಯನವರೆ”

“ಕಾಲ ಬರುತ್ತಾ ಇದೆ, ಹೋಗುತ್ತಾ ಇದೆ, ಈ ಬೇಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಸದ್ದು ಮಾಡದೆ ಲಗ್ನ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಿ ಇಂಥ ಹೆಣ್ಣು ನಿಮಗೆಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕುತ್ತದೆ?”

“ಹಾಗಾದರೆ ಇದೇ ಬೇರೆ ಜಾತಿ ಹೆಣ್ಣು ಅನ್ನಿ” ಎಂದು ಲಿಂಗಿಯ ಮುಖವನ್ನು ರಂಗಯ್ಯ ಎವೆ ಇಕ್ಕದೆ ನೋಡುತ್ತಾ ಹೇಳಿದ

“ಪದ್ಮಿನಿ, ಶಂಖಿನಿ, ಚಿತ್ತಿನಿ, ಹಸ್ತಿನಿ, ಜಾತಿ ಅಂತ ಇವೆಯಲ್ಲ. ಅದರಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ಜಾತಿ ಹೆಣ್ಣು ಇದು”

“ನೀವೂ ಸರಿ ಬಸವಯ್ಯನವರೆ. ಹಳ್ಳಿಗಾಡು ನಮ್ಮ ಸೀಮೆ ಅಂತೀರಿ. ಏನೇನೋ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದೀರಿ”

“ಏನೋ ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ, ತಿಳಿದವರ ಹತ್ತಿರ ಕುಳಿತು ಎದ್ದಿದ್ದೇನೆ, ಅಷ್ಟೆ.”

ಬಸವಯ್ಯ ಲಿಂಗಿಯ ಕಡೆ ತಿರುಗಿ, “ನೋಡು, ನಿಮ್ಮಪ್ಪನಮಾತು ಕೇಳಿದೆಯೋ, ಕೆಟ್ಟ. ಇಂಥ ಗಂಡ ನಿನಗೆ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲೇ ಸಿಕ್ಕುವುದಿಲ್ಲ. ಯಾರ ಮಾತನ್ನೂ ಕೇಳಬೇಡ ಸದ್ವ ಮಡದೆ ನಿಮ್ಮ ಮಾವನನ್ನು ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊ” ಎಂದು ಗೇಲಿ ಮಾಡಿದ.

ಲಿಂಗಿಯ ಮುಖ ಕೆಂಪಗಾಯಿತು. ಎಳೆಯ ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ಬಸವಯ್ಯನ ಹಾಸ್ಯದ ಮಾತುಗಳು ಬಳ್ಳಿಯ ಮೇಲೆ ಸುಳಿಗಾಳಿ ಬೀಸಿ ದಂತಾಯಿತು “ಹೋಗಣ್ಣ. ನೀನು ಯಾವಾಗಲೂ ಕೇಟಲೆ ಮಾಡುತ್ತೀ. ಅದಕ್ಕೆ ನಾನು ನಿಮ್ಮ ಮನೆ ಕಡೆ ತಿರುಗಿ ನೋಡೋಲ್ಲ” ಎಂದಳು ಲಿಂಗಿ.

“ತಿರುಗಿನೋಡಬೇಡಮ್ಮ” “ಆಗಾಗ್ಗೆ ಬಾ ಬೆಲ್ಲ ಬೇವಿನ ಕಾಯಿ ತಿಂದು ಹೋಗು” ಎಂದು ಅಣಕಿಸಿ ಹೇಳಿದ

“ನನಗೆ ಬೆಲ್ಲನೂ ಬೇಡ ಬೇವಿನ ಕಾಯಿಯೂ ಬೇಡ—ಬಾ ಮಾವಯ್ಯ ಹೊತ್ತಾಯ್ತು” ಎಂದು ಸಿಡುಕಿದಳು ಆ ಹುಡುಗಿ.

“ಈಗಾಗಲೇ ತೆಗೆದೆಯಲ್ಲಮ್ಮ, ವರಸೆಯ ಇನ್ನು ಮದುವೆ ಯಾದ ಮೇಲೆ ನಿಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬಂದರೆ ನಮ್ಮೂರಿನವರು ಅಂತ ಅನ್ನ ಗಿನ್ನ ಹಾಕುತ್ತೀಯೋ, ಇಲ್ಲ ಬಂದ ದಾರಿ ಹಿಡಿಯಿರಿ ಅಂತಿಯೋ?”

“ಹಾಕದೆ ಏನು ಅದರಲ್ಲೂ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ತೌರೂರಿನವರ ಮೇಲೆ ಅಭಿಮಾನ ಹೆಚ್ಚು. ನಡಿಯಿರಿ ಹೋಗೋಣ” ಎಂದ ರಂಗಯ್ಯ

“ಮದುವೆಯಾದ ತಕ್ಷಣವೇ ಬಂದು ಪಟ್ಟಾಗಿ ಕುಳಿತುಬಿಡು ತ್ರೇನಮ್ಮ” ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾ ಬಸವಯ್ಯನೂ ಹೊರಡಲು ನಿಂತ. ಇಬ್ಬರೂ ಲಿಂಗಿಯೊಡನೆ ಬೀದಿಯನ್ನು ದಾಟಿ ಮನೆ ವೇರಿದರು.

ಲಿಂಗಿ ರಂಗಯ್ಯನ ಕೈಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಬಂದದ್ದನ್ನು ಹೊನ್ನಮ್ಮ ನೋಡಿ, ಉಕ್ಕಿಬಂದ ಸಂತೋಷದಿಂದ “ನೋಡೆ ತಾಯಿ, ಮದುವೆಯ ಹೆಣ್ಣು ಗಂಡು ಬಂದ ಹಾಗೆ ಬರಿದ್ದಾರೆ. ಈ ವೈಶಾಖದ ತಿಂಗಳಲ್ಲೇ ರಂಗಯ್ಯನಿಗೆ ನಮ್ಮ ಲಿಂಗಮ್ಮನನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಮದುವೆ ಮಾಡಿಬಿಡೋಣ. ಈ ವರ್ಷ ಕೈ ತುಂಬ ಬೆಳೆಯೂ ಆಗಿದೆ. ತಾಯಿ, ನಿಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಚಿನ್ನದ ಸಣ್ಣ ಗುಂಡು, ಗುಬ್ಬಿ ಇದ್ದೇ ಇದೆ.

ಒಂದು ಜೊತೆ ಬಿಳಿ ಹರಳಿನ ಓಲೆ, ಮೇಗಲ ಮನೆ ಶೆಟ್ಟರ ಸೊಸೆ ಗೌರಮ್ಮನ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿವೆಯಲ್ಲ, ಅಂಥವು ಮಾಡಿಸಿಬಿಟ್ಟರೆ ತೀರಿ ಹೋಯ್ತು ಹ್ಯಾಗೂ ಒಂದು ಮೂವತ್ತು ರೂಪಾಯಿಗೆ ರೇಷ್ಮೆ ಸೀರೆ ತಂದೆ ತರ್ತೀರಿ. ಅದ್ದೂರಿಯಲ್ಲೆ ಮಾಡುವ ಮದುವೆನೇನ. ನಿಮ್ಮಣ್ಣನಿಗೆ ತಾನೆ ಏನು ಕಡಮೆ ? ದುಡ್ಡಿಲ್ಲವೆ, ದಿನಸಿಯಿಲ್ಲವೆ ? ಚಿಕ್ಕವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡ್ಬೇಕು. ನಮ್ಮ ಲಿಂಗವ್ವನಿಗೆ ಪ್ರಾಯ ಬಂದಾಗನೋಡೋಕೆ ಎರಡು ಕಣ್ಣು ಸಾಲುಬಿಟ್ಟಿಲ್ಲ ಕಣೆ. ಹ್ಯಾಗೂ ನನ್ನ ಮೊಮ್ಮಗ ಓದವನೆ ಭಾರಿ ನೌಕರಿ ಸಿಕ್ಕದಿದ್ದರೂ ಅವರಿಬ್ಬರ ಅಂಬಲಿ ಗಂಜಿಗೆ ಮೋಸವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಜಾಕರಿಗೆ ಹೋದಾಗ ನಮ್ಮ ಲಿಂಗವ್ವನಿಗೆ ಗೇನು ಕೆಲಸ ? ಹುದ್ದೆದಾರರ ಹೆಂಗಸರ ಹಾಗೆ ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟಾಗಿ ಅಡಿಗೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುವುದು ತಾನೆ ? ' ಶೆಟ್ಟಿಯಿಂದ ಪಟ್ಟಣ ಕಂಡೆ ' ಅಂತ ನಾವೆಲ್ಲಾ ಮೈಸೂರು ಆರಮನೆ, ಬೆಂಗಳೂರು ಧರ್ಮ ರಾಯನ ಕರಗ, ಸುಲ್ತಾನರು ಆಳಿದ ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣ ನೋಡಿಕೊ ಬಹುದು ಏನು ತಾಯಿ ಸುಮ್ಮನೆ ಇದ್ದೀಯೆ ! ನಮ್ಮ ತಿಮ್ಮಕ್ಕ ತಾನೆ ಹೆತ್ತವಳು. ಏಕೆ ಬಾಯಿ ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡವಳಲ್ಲ ' ಎಂದಳು ಹೊನ್ನಮ್ಮ.

“ ಎನ್ನರತ್ತೆ, ನಿಮ್ಮಂಥ ದೊಡ್ಡವರು ಹುಂ ಎಂದರೆ ಆಯ್ತು. ನನ ಗಿಷ್ಟವಿಲ್ಲವೆ ? ಯಾಕೆ ? ಈ ಗಡಸೀಮೆಯವರಿಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿ ಕೊಟ್ಟರೆ ಕೋಳಿ ಕೂಗುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲೇ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಕಸದ ಮಕ್ಕರಿ, ಸೊಂಟದ ಮೇಲೆ ತುಂಬಿದ ಕೊಡ, ಮಧ್ಯಾಹ್ನದವರೆಗೂ ಈ ಬದಗ ಬಡಿಯಬೇಕು ದಿನವೂ ರಾಗಿ ಕಲ್ಲು ಕತ್ತಿಗೆ ಕಟ್ಟಿಬಿಡ್ತಾರೆ. ರಂಗಪ್ಪನಿಗೆ ಕೊಡ್ತೆ ಈ ಗಡ ಸೀಮೆಯವರಿಗೆ ಕೊಡ ; ಅವಳು ಗಂಡನ ಮನೇಲಿ ಮೂರು ದಿನ ಬಾಳುತ್ತಾಳೆಯೇ ನೋಡುವ ” ಎಂದಳು ತಿಮ್ಮಕ್ಕ.

ಸಿದ್ಧಮ್ಮನಿಗೆ ಅತ್ತೆ ಸೊಸೆಯರಿಬ್ಬರ ಸಂಭಾಷಣೆಯಿಂದ ಹರ್ಷ ವಾಯಿತು ಸುಲಭವಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ಸಾಧಿಸುವಾಗ ಸಂತೋಷವಾಗದೆ ! ಕನ್ಯಾನ್ತೇಷಣೆಗಾಗಲಿ, ವರಾನ್ತೇಷಣೆಗಾಗಲಿ ಹೋದಾಗ ಮನೆಯ ಹೆಂಗಸರು ಒಪ್ಪಿದರೆ ತೀರಿತು. ಬಸವಯ್ಯ ಏನೋ ಕೇವಲ ಸ್ನೇಹ

ಸಹಜವಾಗಿ ತಾನು ಮಾತಾಡಿದ ಪ್ರಸಂಗ ಫಲದಾಯಕವಾಗಿ ತೀರ್ಮಾನವಾಗುವ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಬಂದದ್ದನ್ನು ಜಗುಲಿಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ತನ್ನ ಕಿವಿಯಾರ ಕೇಳಿದ ಹಸನ್ಮುಖಿಯಾಗಿ ರಂಗಯ್ಯನ ಕಡೆ ತಿರುಗಿ “ನನಗೆ ಹೇಳಬಾರದೆ, ಹೆಣ್ಣು ನೋಡಲು ಬಂದಿದ್ದೀವಿ ಅಂತ?” ಎಂದ ರಂಗಯ್ಯ ಪೆಚ್ಚಾಗಿ “ಅದಕ್ಕೇನು ಬಂದಿಲ್ಲ ಏನೋ ಹೆಂಗಸರ ಮಾತು ಆ ಕಡೆ ಈ ಕಡೆ ಹರಿದು, ನಮ್ಮ ಲಿಂಗಿಯ ಕತ್ತಿಗೆ ನನ್ನಿಂದ ತಾಲಿ ಬಿಗಿಯಿಸಬೇಕೆಂದು ತೀರ್ಮಾನ ಮಾಡಿರುವಹಾಗೆ ಕಾಣುತ್ತೆ” ಎಂದ

“ಇವರನ್ನೇನೋ ಯಾವಕಡೆಗಾದರೂ ತರಬಹುದು ಇವರನ್ನು ಇದ್ದಾನಲ್ಲಾ ಪ್ರಚಂಡ, ಅವನಿಗೆ ಯಾರೂ ಬೇಕಿಲ್ಲ. ಗಂಟು ಬಂದಿದ್ದರೆ ಸಾಕು ನಂಟೂ ಬೇಡ, ನ್ಯಾಯವೂ ಬೇಡ”

ಹೊನ್ನಯ್ಯನನ್ನು ಪಕ್ಕದ ಹಳ್ಳಿಯಾದ ಚಂದ್ರಗಿರಿಯ ಗ್ರಾಮಸ್ಥರು ಒಂದು ಸಂಸಾರದ ಜಗಳದಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯವನ್ನು ತೀರ್ಮಾನಿಸಲು ಕರೆಸಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದವನು ಈ ಮೂವರು ಹೆಂಗಸರೂ ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಬಂದ ಜಗುಲಿಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿದ್ದ ರಂಗಯ್ಯ, ಬಸವಯ್ಯರನ್ನು ಕುರಿತು “ಊಟವಾಯಿತೆ?” ಎಂದ ಆಯಿತು ಎಂದು ಉತ್ತರ ಬಂತು. ಮನೆಯ ಒಳ ಹಜಾರಕ್ಕೆ ಹೋದ ಅಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಸಿದ್ದಮ್ಮನನ್ನು ಕುರಿತು “ಏನು ತಾಯಿ, ಇಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಪಂಚಾಯಿತಿ ಸೇರಿದ್ದೀರಿ ಊಟವಾಯಿತೆ?” ಎಂದ ಸಿದ್ದಮ್ಮ ಜಾರಿದ್ದ ತನ್ನ ಸೆರಗನ್ನು ಮೈತುಂಬಾ ಹೊದೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ “ಊಟವಾಯಿತೆಣ್ಣು ಹೌದು, ನಾವು ಇಲ್ಲೊಂದು ಸಣ್ಣ ಪಂಚಾಯ್ತಿ ಮಾಡ್ತಾ ತೀರ್ಮಾನ ಕೊಡಲು ನಿನಗಾಗಿ ಕಾದಿದ್ದೀವಿ ಅದೇ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಬಂದಲ್ಲ” ಎಂದಳು

ಸಿದ್ದಮ್ಮನ ಜೀವ ಪಿಲಿಪಿಲಿಗುಟ್ಟುತ್ತಿತ್ತು ‘ಇವನ ಮನಸ್ಸು ಮಡು ಇದ್ದಹಾಗೆ. ಏನು ಹೇಳ್ತಾನೋ ? ದೇವರೇ ಒಳ್ಳೆ ಮನಸ್ಸು ಕೊಡಪ್ಪ’ ಎಂದು ಒಳಗೇ ಬೇಡಿದಳು.

“ಅದೇನಮ್ಮ ಪಂಚಾಯಿತಿ ? ಈಗತಾನೆ ಚಂದ್ರಗಿರಿಯಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಯಿತಿ ನಡೆಸಿ ನನಗೂ ಸಾಕಾಗಿ ಹೋಯಿತಮ್ಮ ನಾನು ಕಲಿತ ಬುದ್ಧಿ

ಯನ್ನೆಲ್ಲಾ ವೆಚ್ಚಮಾಡಿದೆ ಆ ಮೊಡ್ಡೆಸಿದ್ದ ನಿನಗೆ ಗೊತ್ತಲ್ಲ ಅವನಿಗೂ ಅವನ ಹೆಂಡತಿಗೂ ಬಹಳ ಮಾರಾಮಾರಿಯಾಗಿ, ಬಹಳ ದಿನಗಳಿಂದ ಪಟೇಲರೂ, ಶಾನ್ತಭೋಗರೂ, ದಳ್ಳಾಳಿ ನಂಜಯ್ಯ, ಸಾಹುಕಾರ ಶಿದ್ದಲಿಂಗಶೆಟ್ಟಿ, ಮರದಮನೆ ಮಂಚಮ್ಮ ಮತ್ತು ತುಸಾಕಿ ಹನುಮಂತಪ್ಪ ಇವೆರೆಲ್ಲರೂ ಗಂಡಹೆಂಡಿರನ್ನು ಒಂದುಗೂಡಿಸಲು ಬಹಳ ಪ್ರಯತ್ನ ಪಟ್ಟರು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ ಕೊನೆಗೆ ನನ್ನನ್ನು ಕರೆಸಿದರು ನಾನೂ ಕೂಡ ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಮಾತಿನ ಮಳೆ ಸುರಿಸಿ, 'ಗಾಳಿಗಂಟು ನೀರು ಮೊಟ್ಟೆ' ಮಾಡಿ, ಗಂಡ ಹೆಂಡಿರು ಅನುಮತಿಯಿಂದಿರುವಂತೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದೆ. ಕೊನೆಗೆ ಗಂಡನಿಗೆ ಐದು ರೂಪಾಯಿ ಹೆಂಡತಿಗೆ ಐದು ರೂಪಾಯಿ ತಪ್ಪು ಹಾಕಿದೆ ಅಂತು ನನ್ನ ಮಾತಿಗೆ ಎಲ್ಲರೂ ಬೆಲೆ ಕೊಟ್ಟರು ಐದು ರೂಪಾಯಿಯನ್ನು ನಮ್ಮೂರ ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಕಿತ್ತು ಕೊಂಡೆ. ಈಗ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಆ ಮೇಲೆ ನಿಮ್ಮ ಪಂಚಾಯಿತಿ ವಿಚಾರಿಸೋಣ" ಎಂದು ಹೇಳಿ ಕೈಕಾಲು ತೊಳೆದು ಊಟಕ್ಕೆ ಕುಳಿತ

ಹೊನ್ನಯ್ಯ ಊಟ ಮುಗಿಸಿ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಮೂವರು ಹೆಂಗಸರೂ ಚಂದ್ರಗಿರಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಗಂಡಹೆಂಡಿರ ವ್ಯಾಜ್ಯವನ್ನು ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳುವಂತೆ ಆತನನ್ನು ಒತ್ತಾಯಮಾಡಿದರು ಸಂಸಾರದ ವ್ಯಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಆತನ ಬಾಯಿಂದ ಕೇಳಲು ಇವರಿಗೆ ಬಹಳ ಆಸಕ್ತಿ ತಾನು ಶೀರ್ಮಾನಿಸಿದ ವ್ಯಾಜ್ಯ ಪ್ರಾರಂಭವಾದುದನ್ನು ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ಹೇಳತೊಡಗಿದ ಹೊನ್ನಯ್ಯ. 'ಕೇಳಿ; ಮೊಡ್ಡೆಸಿದ್ದ ಪೀಚೆಅಳು, ಕುರೂಪಿ. ಲಗ್ನವಾದ ಹತ್ತು ವರ್ಷದ ಅನಂತರ ಆತನ ಹೆಂಡತಿ ಒಂದು ಹೆಣ್ಣು ಮಗುವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಸತ್ತುಹೋದಳು ಆ ಮಗುವಿಗೆ ಮೂರು ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸು. ಪುನಃ ಊರನ ತುಂಡಾಳುಗಳು ಸೇರಿ ಆತನ ಅಕ್ಕನ ಮಗಳನ್ನು ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಆತನನ್ನು ಪುಸಲಾಯಿಸಿದರು. ಮೊಡ್ಡೆಸಿದ್ದ ಹೇಗೋ ಒಪ್ಪಿದ. ಎಲ್ಲರೂ ತಲೆ ಒಂದಕ್ಕೆ ಎರಡು ರೂಪಾಯಿ, ಸ್ವಲ್ಪ ದನಸ ಧಾನ್ಯ ಹಾಕಿ, ಗುಡ್ಡೆ ಮಾರಮ್ಮನ ಪಾಳು ಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದುಗಳಿಗೆ ಯಲ್ಲೇ ಮದುವೆ ಆಯಿತು ಎನ್ನಿಸಿಬಿಟ್ಟರು. ಆ ಹುಡುಗಿಗೆ ತಂದೆ ಇರ

ರಿಲ್ಲ. ಶಾಯಿ ಬಹಳ ಬಡವಳು. ಈತನಿಗೂ ಯಾರೂ ದಿಕ್ಕಿರಲಿಲ್ಲ. ಹುಡುಗಿಗೆ ಸುಮಾರು ಇಪ್ಪತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಮೇಲಾಗಿತ್ತು ವಯಸ್ಸು. ಹುಡುಗ ಮೊಡ್ಡೆಯ ಎರಡರಷ್ಟು ಎತ್ತರವಾಗಿಯೂ ಗಾತ್ರವಾಗಿಯೂ ಇದ್ದಳು. ಅವಳು ನೀರಿಗೆ ಬಾವಿಯ ಹತ್ತಿರ ಹೋದಾಗಲೆಲ್ಲಾ ಊರಿನ ಹೆಂಗಸರು 'ಆ ಮುಕ್ಕನ ಎನಂತ ಮದುವೆಮಾಡಿಕೊಂಡೆ ನೋಡಿ ನೋಡಿ ಯಾಕೆ! ಯಾರಮನೆಯಲ್ಲಾದರೂ ಕೂಲಿಮಾಡಿಕೊಂಡು, ನಿಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಎದೆಮೇಲಿನ ಬೆಣ್ಣೆ ಕರಗದಂತೆ ಇರಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಹಾಗೆ ಹೀಗೆ' ಎಂದು ಅವಳ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕೆಡಿಸಿದರು ಈ ಕಾರಣ ದಿಂದ ಗಂಡ ಒಂದೆಂದರೆ ಅವಳು ಎರಡೆನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಸುರುಮಾಡಿದಳು ಮೊಡ್ಡೆಯು ಪೀಚಲ ಆಳಾದರೂ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಶೂರ ಆದರೆ ಹೆಂಡತಿಯ ದೇಹದ ಗಾತ್ರವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಲೇ ಮನಸ್ಸು ಜಗ್ಗುತ್ತಿತ್ತು. ಒಂದು ದಿನ ಅವಳು ನೀರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬಹಳ ಹೊತ್ತಾಗಿ ಬಂದದ್ದರಿಂದ ಇವನಿಗೆ ತುಂಬಾ ಕೋಪ ಬಂದು, ಒಂದು ಉದ್ದವಾದ ಮೊಣ್ಣೆಯನ್ನು ತೆಗೆದು ಕೊಂಡು "ಎನುಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆ ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ? ಎಲ್ಲಿ ಪೋಲಿ ಪೋಲಿ ಯಾಗಿ ಅಲೆಯುತ್ತಿದ್ದೆ ?" ಎಂದು ಅವಳಿಗೆ ಹೊಡೆಯಲು ಧೈರ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಸೊಂಟದ ಮೇಲಿದ್ದ ನೀರು ತುಂಬಿದ ಗಡಿಗೆಗೆ ಹೊಡೆದ. ಗಡಿಗೆ ನುಚ್ಚು ನೂರಾಗಿ ಮನೆಯೆಲ್ಲಾ ನೀರಾಯಿತು. ಅವಳೂ ರೇಗಿಕೊಂಡು "ಅದೇನು ಮಾಡುತ್ತೀಯೆ ? ನೋಡಿಯೇ ಬಿಡುತ್ತೀನೆ" ಎಂದು ಸೆರಗನ್ನು ನಡುವಿಗೆ ಸುತ್ತಿಕೊಂಡು ಅವನ ಕವಚವನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಮೂಲೆಗೆ ಎರಡು ಮೂರು ಸಾರಿ ತಳ್ಳಿದಳು. ಮೊಡ್ಡೆ ಮುಂದುವರಿಸಿದರೆ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಅವಮಾನವಾಗುತ್ತದೆಂದು ವೆಚ್ಚಾಗಿ ಸುಮ್ಮನಾದ. ಹೀಗಾಗಿ ಇಬ್ಬರೂ ಒಂದೇ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಒಲೆಯಮೇಲೆ ಅಡಿಗೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕಾಲಹಾಕುತ್ತಿದ್ದರು. ನಾನು ಹೋಗಿ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಬೆದರಿಸಿ, ಅವನು ಸಾಕುತ್ತಿದ್ದ ಕುರಿಮರಿಯನ್ನು ಮಾರಿಸಿ ಐದು ರೂಪಾಯಿ ತಪ್ಪು ಹಾಕಿದೆ. ಅವಳು ಸಾಕುತ್ತಿದ್ದ ಕೋಳಿಗಳನೆಲ್ಲಾ ಮಾರಿಸಿ ಅವಳಿಗೂ ಐದು ರೂಪಾಯಿ ತಪ್ಪುಹಾಕಿದೆ 'ಊರಿನವರೆಲ್ಲಾ ನಿಮ್ಮಂತೆ ಕಲಿತು ಕೊಂಡಾರು, ಜೋಕೆ. ಇನ್ನುಮೇಲೇನಾದರೂ ಈ ತರಹ ದೂರು

ಬಂದರೆ, ಬೆಂಕಿ ನೀರು ಸಿಕ್ಕದೆಂತೆ ಕಟ್ಟುಮಾಡಿಸುತ್ತೇನೆಂದು ನಡುಗಿಸಿ ಬಂದೆ” ಎಂದ. ಇವನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಮೂವರೂ ಬೆಪ್ಪಾದರು.

“ ಏನಮ್ಮ ನಿಮ್ಮ ಪಂಚಾಯತಿ ? ” ಎಂದು ಹೊನ್ನಯ್ಯ. ಯಾವುದೋ ತಮಾಷೆಗೆ ತಂಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ. ಅಂತಹ ವಿಷಯ ಏನಿದೆ? ಎಂದು ಬಾವಿಸಿದ್ದ ಆತ. ಬಾಯಿಬಿಡುವಾಗ ಸಿದ್ದಮ್ಮನ ತುಟಿಗಳು ಒಂದೆರಡು ಸಾರಿ ಬಿಗಿದು ಬಂದವು ಇಂತಹ ಮುಖ್ಯವಾದ ವಿಷಯ ವನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ಹೇಗೆ ಹೇಳಲಿ ಎಂದು ಆಕೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತಳಮಳ ಗೊಂಡಳು.

“ ಅದೇನು ಹೇಳಮ್ಮ. ಅಣ್ಣನ ಸಂಗಡವೇ ಮುಚ್ಚುಕೈಮರೆ” ನಿನ, ಕಷ್ಟಕ್ಕೆ ನಾನು ಎದೆ ಕೊಡದೇ ಮತ್ತಾರು? ” ಎಂದು ಹೊನ್ನಯ್ಯ ವಿಷಯವನ್ನು ಸಿದ್ದಮ್ಮನಿಂದ ಹೊರಗೆಡಹಬೇಕೆಂದು ಒತ್ತಾಯಮಾಡಿದ. ಸಿದ್ದಮ್ಮನು ಧೈರ್ಯತಂದುಕೊಂಡಳು ‘ ಋಣವಿದ್ದರೆ ಆಗುತ್ತದೆ, ಇಲ್ಲ ದಿದ್ದರೆ ಇಲ್ಲ’ ಎಂದು ಕೊಂಡಳು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ.

“ ಇನ್ನೇನು ಇಲ್ಲಣ್ಣ ನಮ್ಮ ರಂಗಯ್ಯನಿಗೆ ಈ ಬೇಸಿಗೆಲಿ ಮದುವೆ ಮಾಡ್ಬೇಕೊಂತಾ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿವನಿ” ಎಂದಳು. ಒಡನೆ ಹೊನ್ನಯ್ಯ- “ ಬಹಳ ಸಂತೋಷ, ಅದಕ್ಕೇನವ್ವ ಮಾಡು, ನಾನೂ ನಿಮ್ಮ ಅತ್ತಿಗೆ ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳೂ ಬಂದು ಕೈಮೇಲೆ ಧಾರೆನೀರುಬಿಟ್ಟು ಬರುತ್ತೇವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಯಾವ ಕೆಲಸ ನಿಂತುಹೋದರೂ ಚಿಂತೆ ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ ನೋಡವ್ವ, ನಿನ್ನ ಮಗ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಓದಿದ್ದಾನೆ ಮಾವನಿಗೂ ಅತ್ತೆಗೂ ಮೋಟಾರು ಖರ್ಚುಕೊಟ್ಟು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಲಿ ”

‘ ತನ್ನ ಮಗಳನ್ನೇ ಮದುವೆಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಿ ’ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದೆಂದು ನಂಬಿದ್ದ ಈ ಮೂರು ಮಂದಿಯೂ ವೆಚ್ಚುಮೋರೆ ಹಾಕಿ ಕೊಂಡರು ಬೆವರಿದ ಮುಖಗಳನ್ನು ಸೆರಗಿನಿಂದ ಒರಸಿಕೊಂಡರು. ಸಿದ್ದಮ್ಮನ ಮನಸ್ಸು ಕಳವಳಕ್ಕೀಡಾಯಿತು, ‘ ಹೆಣ್ಣು ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದ್ದೀರಿ? ಏನು? ಎತ್ತ? ಎಂದು ಕೇಳದೆ, ಖರ್ಚುಕೊಡಿ ಬರುತ್ತೇನೆ; ಅನ್ನುತಾನಲ್ಲಾ! ಇಂತವನು ಮಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಬಡ ತಂಗಿಯ ಸಂಸಾರ ಸುಖವಾಗಿರಲಿ ಎಂದು ಬಯಸುವುದು ನಿಜವೇ? ” ಎಂದು. ಇದೇ ಅರಿವಿನ ಅಲೆಗಳು

ತಿಮ್ಮಕ್ಕ ಹೊನ್ನಮ್ಮರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ಏಳದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಸಿದ್ಧಮ್ಮ ಹಳಿ
ಗಣ್ಣಾಗಿ “ನಮ್ಮ ಲಿಂಗೀನೇ ತಂದೋಬೇಕೆಂದು ನನ್ನ ಆಸೆ. ನನಗೂ
ವಯಸ್ಸಿಗ್ತಾ ಬಂತು ತೌರು ಕೊನೆಗಾಣುವಂತಿದೆ. ನಿನ್ನ ಮಗಳನ್ನು
ರಂಗಯ್ಯನಿಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿದ್ದೆ ನಂಟು ಬೆಳೇತಾ ಹೋಗ್ತದೆ ನೀನು
ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಣ್ಣ” ಎಂದಳು ಹೊನ್ನಮ್ಮ ಮಧ್ಯೆ ಬಾಯಿಹಾಕಿ
“ಮಾತು ಕೊಟ್ಟುಬಿಡಯ್ಯ ನಿನ್ನ ಮಗಳು ಸುಖವಾಗಿ ಬಾಳುತ್ತಾಳೆ
ಹಸುಹೊಡದಿರುವ ಮನೆಗೆ ಕರು ಹೊಡೆಯೋಕ್ಕೇನು?” ಎಂದಳು.
ಹೊನ್ನಯ್ಯ ತನ್ನ ತಾಯಿ, ಹೆಂಡತಿ ಮತ್ತು ತಂಗಿಯರು ನಡಸುತ್ತಿದ್ದ
ಮಾತನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಮನಗಂಡ. ‘ಒಳ್ಳೇ ಬುಡಕ್ಕೆ ತಂದರು’
ಎಂದ.ಕೊಂಡು, ಯೋಚಿಸುವವನಂತೆ ನಟಿಸುತ್ತಾ “ಹೆತ್ತವಳು ತೆಪ್ಪನೆ
ಇದ್ದಾಳಲ್ಲ” ಎಂದ ತಿಮ್ಮಕ್ಕ ನಸುಗೋಪವನ್ನು ಸೂಸುತ್ತಿರುವ
ಮುಖ ಭಂಗಿಯಿಂದ “ತೆಪ್ಪನಿರ್ದೆ ಏನುಮಾಡ್ಲಿ? ಅಲ್ಲಿಗೇ ಕೂಡಬೇಕು
ಇಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಮುಂದೇನಾದದೋ ನೋಡ್ಬಾಳ್ಳಿ” ಎಂದು ಸಿಡುಕಿನಿಂದ
ಹೇಳಿದಳು ಹೊನ್ನಯ್ಯ ಸ್ವಲ್ಪ ಯೋಚಿಸಿದ ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ
ಮುಂದಿನ ಕಷ್ಟ ಸುಖಗಳನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಿಕೊಂಡ “ನಾನು ಒಬ್ಬಂಟಿಗ.
ನನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ರಂಗಯ್ಯನಿಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿದರೆ, ಅವರ ಊರಿಗೆ
ಹೋಗಿಬರಲು ಸ್ವಲ್ಪ ಖರ್ಚಾಗುತ್ತೆ” ರಂಗಯ್ಯ ನೌಕರಿಗೆ ಸೇರಿಕೊಂಡರೆ,
ನನ್ನ ಮಗಳು ಅವನ ಹಿಂದೆ ಸೀಮೆ ಸೀಮೆ ಸುತ್ತಬೇಕು. ಮಗಳು
ಅಳಿಯನೆಂಬ ಪ್ರೇಮಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಬಿದ್ದು, ಅವರನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು
ಏನೂ ಕೂಡ ಸಿಕ್ಕಿದ ಕೆರೆ ನೀರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕುಡಿಯಬೇಕಾಗುತ್ತ ಇದಕ್ಕೆ
ಅವಕಾಶ ಕೊಡಬಾರದು ಅದರೆ ಸಧ್ಯಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧಮ್ಮನ ಮನಸ್ಸನ್ನೇಕೆ
ನೋಯಿಸಲಿ? ಆಗಲಿ, ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಿ ಎಂದರಾಯಿತು, ಎಂದು ತಂಗಿಯ
ಕಡೆ ತಿರುಗಿ “ತಾಯಿ ಇದಾವ ದೊಡ್ಡ ವಿಷಯವೆಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿ?”
ಧರ್ಮದೇವತೆ ದಾರಿ ಕೊಟ್ಟರೆ ಮಾಡಿಕೊ” ಎಂದ

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಬಸವಯ್ಯನೂ “ಹೊನ್ನಯ್ಯನವರೇ ಸಂತೋಷದ
ಸಮಾಚಾರ ಇದು ನಿಮ್ಮ ಬಾಯಿಂದ ಒಂದುಮಾತು ಬಂದರೆ ತೀರಿತು
ಈಗಲೇ ಜೋಯಿಸರ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿಬಿಡೋಣ”ಎಂದ ಹೊನ್ನಯ್ಯ

ಒಳ್ಳೆ ಸಂಕಟಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ಹಾಗಾಯಿತಲ್ಲ ಎಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ “ಆಗಲಿ, ವಕ್ಕದ ಹಳ್ಳಿ ಜೋಯಿಸರಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಜಾತಕ ನೋಡಿಸಿ, ಲಗ್ನಕ್ಕೆ ಏರ್ಪಾಡು ಮಾಡಮ್ಮ” ಎಂದ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಲೇ ಸಿದ್ಧಮ್ಮ ತಿಮ್ಮಕ್ಕರ ಕೆನ್ನೆಯಮೇಲೆ ಅನಂದಬಾಷ್ಪಗಳು ಮಣಿಸರದಂತೆ ಉರುಳಿಹೋದುವು ಹೊನ್ನಮ್ಮ “ತಾಯಿ ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಸಾಮಾನೆಲ್ಲ ತೆಗೆದುಕೂ, ಬೇಗ ಹೋಗುವ ಅವನು ಹೇಳ್ವಾಗಲೇ ಹೋಗ್ಬೇಕು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಮಾತು ಬದಲಾಯಿಸಿಕೊಳ್ಳೋಕೂ ಹಿಂಜರಿಯೋದಿಲ್ಲ ಅವನು ಗೋಸುಂಬೆ ಜಾತಿಗೆ ಸೇರಿದವ ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಮನಸ್ಸೆಲ್ಲ ಮಗ ಅಂತ ಮಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳೋದಿಲ್ಲ ನಾನು ತಕ್ಕೊಳ್ಳಿ ಸಾಮಾನು-ಹಣ್ಣು ಕಾಯಿ ಎಳ್ಳದ ಎಲೆ” ಎಂದಳು ಸಿದ್ಧಮ್ಮನೂ ತಿಮ್ಮಕ್ಕನೂ ಮದುವೆಯ ಚಿತ್ರವನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ, ಸಡಗರದಿಂದ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಮಾಡಿಕೊಂಡರು ಲಿಂಗಿ ಇವರ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾ ಬಾಳಿನ ಅರಿವಿಲ್ಲದ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಬೀರುತ್ತಿದ್ದ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಮುಟಮುಟನೆ ಬಿಡುತ್ತಾ ಕುಳಿತಿದ್ದಳು.

ಹೊನ್ನಮ್ಮ ಸಿದ್ಧಮ್ಮನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೊರಟಳು ಹೊನ್ನಯ್ಯನ ಮನಸ್ಸು ತೂಗುಯ್ಯಾಲೆಗೆ ಸಿಕ್ಕಿತು. ‘ಎನೇನೋ ಆತುರಾತುರ ವಾಗಿ ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟೆನಲ್ಲ ನಮ್ಮ ತಾಯಿ ಬೆರಳು ತೋರಿದರೆ ಹಪ್ಪ ನುಂಗುತ್ತಾಳೆ ಆಕೆಗೆ ಏನುಗೊತ್ತು ಪ್ರಪಂಚದ ಏಚಿತ್ರ ! ಬಡವರ ಮನೆಗೆ ಹೇಗೆ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಮದುವೆ ಮಾಡುವುದು ಅಂತ ಕಿಂಚಿತ್ ಮಾತ್ರ ವಾದರೂ ಆಕೆಯ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿಲ್ಲವಲ್ಲ! ಹೆಂಡತೀನೋ, ಅಳಿಯ ಒಳ್ಳೆ ಲಕ್ಷಣವಾದ ಹುಡುಗ ಅಂತ ಕುರುಡಿಯಾಗಿದ್ದಾಳೆ! ಮೊದಲಿ ಹೆಂಗಸು, ಏನು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ ? ಬಡವರ ಮನೆಗೆ ಮಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಮದುವೆ ಮಾಡುವುದು ಹೇಗೆ? ನಿಧಾನವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತೇವೆ ಎಂದು ಒಂದು ಮಾತನ್ನಾದರೂ ಬಾಯಿಂದ ತೆಗೆಯಬಾರದೆ? ನಾನುತಾನೆ ಇವರ ಮಾತಿಗೆ ಮರುಳಾದೆನಲ್ಲ! ತಂಗಿಯ ಮೇಲಿನ ಪ್ರೇಮದಿಂದ ನನ್ನ ಬುದ್ಧೀನೆ ಮಂದವಾಯಿತಲ್ಲ! ಇರಲಿ, ನೋಡೋಣ’ ಎಂದು ವಿಷಯವನ್ನು ತಿರುತಿರುಗಿ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮೆಲಕು ಹಾಕಿದೆ. ನಾನು ಇವರ ಜೊತೆಯಲ್ಲೇ

ಜೋಯಿಸರ ಬಳಿ ಹೋದರೆ ಮೇಲು ಸಮಯಬಂದಹಾಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ತಿರುಗಿಸಬಹುದು' ಎಂದು ಮನಸ್ಸುಮಾಡಿ ಅವರ ಹಿಂದೆ ಹೊರಟ.

೩

ಹೊನ್ನಮ್ಮ, ಸಿದ್ಧಮ್ಮ ಮತ್ತು ಹೊನ್ನಯ್ಯ ಜೋಯಿಸರ ಬಳಿಗೆ ಬಂದರು ಜೋಯಿಸರು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ 'ಇವನು ಯಾವ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಬಂದರೂ ನಮಗೆ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಸೊನ್ನೆ ಬೀಳುತ್ತೆ ಇವನು ಬಾರದಿದ್ದರೆ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ದಕ್ಷಿಣೆ ಬರುತ್ತಿತ್ತು' ಎಂದುಕೊಂಡು "ಏನು ಹೊನ್ನಯ್ಯ ನವರೇ! ಇಷ್ಟು ದೂರ ಬಂದಿದ್ದೀರಿ? ನಿಮ್ಮ ತಾಯಿ ಬಂದಿದ್ದರೆ ಸಾಕಾಗಿತ್ತು" ಎಂದು ರಾಗ ಎತ್ತಿದರು ಹೊನ್ನಯ್ಯ "ಇನ್ನೇನು ಇಲ್ಲ ಸ್ವಾಮಿ; ನಮ್ಮ ಲಿಂಗ, ನೀವು ನೋಡಿದ್ದೀರಲ್ಲ ಆ ಹುಡುಗಿಗೂ ನನ್ನ ತಂಗಿ ಮಗ ರಂಗಯ್ಯನಿಗೂ ಈ ವೈಶಾಖದಲ್ಲಿ ಲಗ್ನ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ನಮ್ಮ ತಾಯಿ ಏರ್ಪಾಡು ಮಾಡಿದ್ದಾಳೆ ಅದಕ್ಕೆ ಹೆಸರುಬಲ ನೋಡಿಸಬೇಕು".

"ಒಳ್ಳೆಯದು, ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಿ ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಸಾಮಾನೆಲ್ಲಾ ತಂದಿದ್ದೀರಿ ತಾನೆ"

"ನಮಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲವೆ? ಹೊಸದಾಗಿ ಕೇಳುತೀರಲ್ಲಾ"

ಜೋಯಿಸರು ಶಾಸ್ತ್ರದ ಗಂಟನ್ನು ತಂದು ಕುಳಿತು, ಗಂಧದ ಕಡ್ಡಿ ಹೊತ್ತಿಸಿ, ದೇವರ ಧ್ಯಾನಮಾಡಿ, ಪಂಚಾಂಗವನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿ "ಹುಡುಗ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿದ್ದಾನೆಯೇ? ವಯಸ್ಸೆಷ್ಟು? ಕೊಂಚ ವಿದ್ಯೆಗಿದ್ಯೆ ಕಲಿತಿದ್ದಾನೆಯೇ?" ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಕೇಳಿದರು

"ಹುಡುಗನೇನೂ ಬೆಳ್ಳಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಮೂಗು ಮುಖ ನೆಟ್ಟ; ಲಕ್ಷಣವಾಗಿದ್ದಾನೆ. ವಯಸ್ಸು ಇಪ್ಪತ್ತಾಗಿದೆ ಅದಾವುದೋ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಓದುತ್ತಾನೆ, ವೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ" ಎಂದ ಹೊನ್ನಯ್ಯ ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನ ಏನೋ ತಟಕ್ಕನೆ ಹೊಳೆದಂತಾಗಿ, "ಸ್ವಾಮಿ, ನಿಮ್ಮ ಹಸು ಕರುಹಾರೇ ಯಲ್ಲ, ಅದನ್ನು ಕಣ್ಣಿಂದ ನೋಡಬೇಕು ಕೊಟ್ಟಿಗೆಗೆ ದಯಮಾಡಿಸಿ ಎಂದ. ಇವನ ಕುತಂತ್ರವನ್ನರಿಯದ ಜೋಯಿಸರು—

“ಅದೇನು ನೋಡುತ್ತಿ ಹೊನ್ನಯ್ಯ? ಹೊತ್ತಿಗೆ ಒಂದೂವರೆ ಸೇರು ಹಾಲು ಕರೆಯುತ್ತಿ ಹೆಂಗರುವಾದರೂ ಮುತ್ತಿನಂತಿದೆ ಬಂದು ನೋಡು.” ಎಂದು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋದರು. ಹೊನ್ನಯ್ಯ ಕೊಟ್ಟಿಗೆ ಯಲ್ಲಿ ಎಡಕ್ಕಾ ಬಲಕ್ಕಾ ಓರೆಗಣ್ಣಿಂದ ತಿರುಗಿ ನೋಡಿ, ಸಿಸುಮಾತಿನಲ್ಲಿ “ನೋಡಿ ಸ್ವಾಮಿ, ನಮ್ಮ ಲಿಂಗಿಗೂ ರಂಗಯ್ಯನಿಗೂ ಜಾತಕ ಸರಿಯಾ ಗಿಲ್ಲ, ಇವರಿಬ್ಬರ ಲಗ್ನ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ—ಎಂದು ನನ್ನ ತಂಗಿ ತಾಯಿಯರೇ ಎದುರಿನಲ್ಲಿ ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಹೇಳಿಬಿಡಿ. ನಿಮಗೆ ಒಂದು ರೂಪಾಯಿ ದಕ್ಷಿಣೆ ಇಡುತ್ತೇನೆ ಸುಗ್ಗಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಳುಕಡ್ಡಿ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ ಇದೊಂದು ಉಪಕಾರ ಮಾಡಿಕೊಡಿ” ಎಂದ. ಜೋಯಿಸರು ಕಕ್ಕಾಬಿಕ್ಕಿಯಾಗಿ ಕುತೂಹಲದಿಂದ “ಕಾರಣ?” ಎಂದರು

“ಸ್ವಾಮಿ, ಹುಡುಗ ಓದಿದ್ದಾನೆ ಜಾಕರಿಗೆ ಹೊರಟರೆ ನನ್ನ ಮಗಳು ಅವನ ಹಿಂದೆ ಸುತ್ತಬೇಕು ನನ್ನ ತಂಗಿಯ ಊರು ದೂರ; ನಾನು ಒಬ್ಬಂಟಿಗ; ಇದೇ ಕಾರಣ”

ಜೋಯಿಸರು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ‘ತೆಗೆದ ಇವನ ತಂತ್ರವನ್ನು’ ಎನ್ನುತ್ತಾ “ನೋಡು ಹೊನ್ನಯ್ಯ, ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಸುಳ್ಳು ಹೇಳುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಜಾತಕ ನೋಡುತ್ತೇನೆ, ಗಣಕೂಟ, ನಾಡಿಕೂಟ ಮತ್ತು ವಧೂವರರ ನಕ್ಷತ್ರ ಸರಿಬಂದರೆ ಮಾತ್ರ ಯಾರು ಏನು ಮಾಡಿದರೂ ಸುಳ್ಳು ಹೇಳಲಾರೆ ‘ಹತ್ತು ಸುಳ್ಳುಹೇಳಿ ಒಂದು ಕನ್ಯಾದಾನ ಮಾಡು’ ಎಂದು ಹಿರಿಯರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಶಾಸ್ತ್ರ ಯಾರ ಮನೆ ಗಂಟು, ಸುಳ್ಳು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ? ಸ್ವಲ್ಪ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಾದರೆ ಮಾತ್ರ ನೋಡೋಣ” ಎಂದರು.

“ಹಾಗೆ ಹೇಳಬೇಡಿ ಸ್ವಾಮಿ ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ನನ್ನ ಪರ ಹೇಳಬೇಕು ಸಂಸಾರದ ಹೊರೆ ನಮ್ಮ ಹೆಂಗಸರಿಗೆ ಇನ್ನೂ ತಿಳಿದಿಲ್ಲ ಸ್ವಾಮಿ. ಮಕ್ಕಳು ಸುಖವಾಗಿ ಬಾಳಲಿ, ಬದುಕಲಿ ಅನ್ನುವ ಚಿಂತೆಯೇ ಇಲ್ಲವಲ್ಲ ಎಷ್ಟೊಂದು ದುಡ್ಡು ವೆಚ್ಚಮಾಡಬೇಕೆಂದಾದರೂ ಅರಿಯ ಬೇಡವೆ! ದೂರದ ಊರಿಗೆ ಮಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ದಣುವನ್ನುಣ್ಣ ಬೇಕೆ! ನನ್ನ ಮುಖ ನೋಡಿ ಸ್ವಾಮಿ; ಹೆಂಗಸರ ಮಾತು ಯಾವ ಲೆಕ್ಕ”

ಜೋಯಿಸರು— ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲೇ ‘ಎಲಾ ಅವಿವೇಕಿ! ಇವನು

ಕೊಡುವುದು ಒಂದು ರೂವಾಯಿಯಂತೆ, ಮುಂದಿನ ಸುಗ್ಗಿಗೆ ಎರಡು ಪಾವು ಕಾಳಂತೆ! ಇರಲಿ, ಎನಾದರೂ ಮಾಡಿ ಇದೇ ಹೆಣ್ಣಿಗೂ ಗಂಡಿಗೂ ಲಗ್ನ ಮಾಡಿಸೇಬಿಡುತ್ತೇನೆ' ಎಂದು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದರು ಪಂಚಾಂಗವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ವಿಶದವಾಗಿ ನೋಡಿ "ಎನು ಹೇಳಲಿ ಹೊನ್ನಯ್ಯ! ನಾನು ಬದ್ಧಿಕಲಿತಂದಿನಿಂದ ಎಷ್ಟೋ ವಧೂವರರ ಜಾತಕ ನೋಡಿದ್ದೇನೆ, ಇಷ್ಟು ಹೊಂದಿಕೆಯಾಗಿರುವ ಜಾತಕ ಯಾರಿಗೂ ಬರಲಿಲ್ಲ ನೀನು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಯೋಚನೆ ಮಾಡಬೇಡ ಲಗ್ನಪತ್ರಿಕೆ ಬರೆದು ಕೊಡುತ್ತೇನೆ, ತೆಗೆದುಕೊ" ಎಂದು ಕರಕರನ ಬರೆದು, ಅರಶಿನ ಕುಂಕುಮ ಹಚ್ಚಿ, ಇನ್ನು ಆರು ದಿನಕ್ಕೆ ಲಗ್ನ ಹತ್ತು ಘಂಟೆಗೆ ಜರುಗಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿ, ಹೊನ್ನಯ್ಯನ ಮುಂದೆ ಇಟ್ಟು "ಈ ಲಗ್ನದಿಂದ ಶ್ರೀಯಸ್ಸಾಗುತ್ತದೆ ಮೊದಲು ಸಿದ್ಧತೆಮಾಡು ಹೋಗು" ಎಂದರು ಹೊನ್ನಮ್ಮನಿಗೂ ಸಿದ್ಧಮ್ಮನಿಗೂ ಸಂತೋಷವು ಉಕ್ಕಿಬಂದು ಕಣ್ಣುಗಳ ಮೂಲಕ ಹೂರಬಿದ್ದಿತು ಹೊನ್ನಯ್ಯ ಪೆಚ್ಚುವೋರಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಕೋಪದಿಂದ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಜೋಯಿಸರ ಮೇಲೆ ಉರುಳಿಸಿದ ಲಗ್ನ ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ತಗದುಕೊಂಡು ವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಹೆಗಲಮೇಲೆ ಎಸೆದುಕೊಂಡು ಪಡಾರನೆ ಎದ್ದವನೇ ಎಡದ ಕೈಯಿಂದ ಮಾಸೆಯನ್ನು ತಿರುಗಿಸುತ್ತಾ ಹೊರಟುಹೋದ ಆತ ಹೋಗುವ ಟೀವಿಯನ್ನು ಜೋಯಿಸರು ನೋಡುತ್ತಾ 'ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಮೂಢರೂ ಉಂಟೆ' ಇದೆಲ್ಲಾ ಧನಮದ ಮಗಳ ಸುಖವನ್ನೇ ತನ್ನ ಸುಖಕ್ಕಾಗಿ ಬಲಿಕೊಡುತ್ತಾನಲ್ಲ!' ಎಂದು ಮನೆಯೊಳಕ್ಕೆ ಹೋದರು

ಹೊನ್ನಯ್ಯನ ಮನಸ್ಸು ಚಿಂತೆಗೆ ತುತ್ತಾಯಿತು 'ಇನ್ನೇನು ಗತಿ, ಲಗ್ನಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನೇ ಬರೆದು ಬಿಟ್ಟಿನಲ್ಲ ಈ ಹಾಳು ಜೋಯಿಸ!' ಎಂದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲೇ ಶಪಿಸಿದ ಮನಸ್ಸು ಹೊಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾಗ ತಟ್ಟಕ್ಕನ ಎನೋ ಒಂದು ಆಶಾಕಿರಣ ಹೊಳೆದಂತಾಗಿ, ಕಾಂಚ ಭೈರ್ಯ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಚಿಮ್ಮಿತು ತನ್ನನ್ನು ತಾನೇ ಮರೆತನು. ಗಾಣಕ್ಕ ಕಬ್ಬು ಸಿಕ್ಕಿದಂತೆ ಲಿಂಗಿಯ ಮದುವೆಯ ವಿಷಯವನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನ ಗಾಣಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿಸಿ ಜಗಿಯಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ ಇದರಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು

ಯೋಚಿಸಿದ ನಾನಾ ತೆರನಾಗಿ ನರ್ತಿಸುತ್ತ ಎದ್ದ ಮಾನಸಿಕ ಅಲೆಗಳಿಂದ ತುಸು ಶಾಂತಿ, ಸಮಾಧಾನದ ಸುಳಿವು ಕಂಡಂತಾಯಿತು

ಮನೆಗೆ ಬಂದವನೇ ತನ್ನ ಕೋಪದ ತಾಪವನ್ನು ಮರೆಮಾಚಿಕೊಂಡು, ತಂಗಿಯನ್ನು ಕರೆದು ‘ತಾಯಿ, ಮದುವೆ ಇನ್ನು ಆರೇ ದಿನವ ಇದೆ ಈ ದಿನವೇ ಊರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಸಾಮಾನೆಲ್ಲಾ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬರುವ ಏರ್ಪಾಡು ಮಾಡು ಇವತ್ತಿಗೆ ನಾಲ್ಕು ದಿನ ಸಕ್ಕೆ ದೊಡ್ಡ ವೀಳ್ಯಕ್ಕೆ ಬಂದು ಬಿಡಮ್ಮ, ನಿಮ್ಮ ಊರಿನ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಆಗಬೇಕಾದ ಸಾಮಾನೆಲ್ಲಾ ತರಬೇಕಮ್ಮ ನಗುವವರ ಮುಂದೆ ಜಾರಿ ಬಿದ್ದಹಾಗೆ ಮಾಡೀಯೆ’ ಎಂದು ನಗುಮುಖದಿಂದ ಹೇಳಿದ ಆ ನಗುವಿನ ಹಿಂದೆ ಅಡಗಿದ್ದ ಅವನ ಕಪಟ ಹೃದಯವನ್ನು ಸಿದ್ಧಮ್ಮ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಸಂತೋಷದ ಉನ್ಮತ್ತತೆಯಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸು ಮಂದವಾಗಿತ್ತು, ಅಣ್ಣನ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಅವಿತಿರುವ ಮರ್ಮವನ್ನು ತಿಳಿಯುವಷ್ಟು ತೀವ್ರವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅವಳ ಮನಸ್ಸು ತಿಮ್ಮಕ್ಕನ ಲಗ್ನ ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಓಡಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಕೆನ್ನೆಯ ಮೇಲೆ ಉರುಳಿ ಬಗುತ್ತಿದ್ದ ಆನಂದದ ಹನಿಗಳನ್ನು ನೆರಗಿನಿಂದ ಒರೆಸುತ್ತಲೂ ಬಿಡುತ್ತಲೂ ಇದ್ದಳು.

“ಆಗಲಣ್ಣ, ತರುತ್ತೇನೆ ಇನ್ನು ಹೋಗುತ್ತೀವಿ ಈ ದಿನವೇ ಊರುಸೇರಿದರೆ ನಾವಾನು ತೆಗೆಯಲು ಅನುಕೂಲವಾಗುತ್ತದೆ” ಎಂದಳು ಸಿದ್ಧಮ್ಮ. ರಂಗಯ್ಯ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಹೊನ್ನಯ್ಯನ ಮುಖ ನೋಡಿ “ಇನ್ನು ಹೋಗುತ್ತೇವೆ” ಎಂದ ಹೊನ್ನಯ್ಯ “ಹೋಗಿ ಬನ್ನಿ, ಜೋಕ” ಎಂದ ರಂಗಯ್ಯನನ್ನೂ ಮತ್ತು ಸಿದ್ಧಮ್ಮನನ್ನೂ ಬೀಳ್ಕೊಡಲು ಎಲ್ಲರೂ ಹೊರಟರು ಹೊನ್ನಯ್ಯ ಮಾತ್ರ ಮನೆಯಲ್ಲೇ ಉಳಿದುಕೊಂಡು ಯೋಚಿಸಿದ. ನಾನಾ ಉಪಾಯಗಳನ್ನು ಹುಡುಕ ತೊಡಗಿದ. ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ಗಣಿಯಿಂದ ಒಂದೊಂದನ್ನಾಗಿ ತೆಗೆದು ‘ಇದು ಸರಿಯೆ, ಅದು ಸರಿಯೆ’ ಎಂದು ಉಜ್ಜಿ ಉಜ್ಜಿ ನೋಡಿದ

ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ತಿಮ್ಮಕ್ಕ “ಅತ್ತಿಗೆ, ಕೂನೆಗೂ ನಮ್ಮ ಹಟವೇ ಗೆದ್ದಿತಲ್ಲ! ಇನ್ನು ನಿಧಾನ ಮಾಡ್ಬೇಡಿ ನಿಮ್ಮ ಬಂಧುಬಳಗದವರನ್ನೆಲ್ಲಾ

ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡು ತಕ್ಷಣ ಏರ್ಪಾಡು ಮಾಡ್ಬಿಡಿ” ಎಂದು ಹರ್ಷ ತುಂಬಿದ ದನಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಳು.

“ಇನ್ನೇನು ಮುಗಿಯಿತಲ್ಲ ಬಿಡು” ಎಂದುಕೊಂಡಳು ಸಿದ್ಧಮ್ಮ. ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹಗುರವಾದಂತಾಯಿತು.

“ಇಷ್ಟೆಲ್ಲಾ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ಹೆಣ್ಣು ಗೊತ್ತುಮಾಡಿರುವಾಗ ಮದುವೆ ಮಾಡೋಕೆ ತಡಮಾಡಿದರೆ ಆದೀತೆ? ಅದಾವ ಲೆಕ್ಕ ಬಿಡು ಅತ್ತಿಗೆ” ಎಂದಳು ಸಿದ್ಧಮ್ಮ.

“ಜೋಕೆ ತಾಯಿ, ಮೂವರು ಮುತ್ತೈದೆಯರನ್ನು ಕರೊಕ್ಕಾಂಡು, ಸಂಜೆ ಬೆಳಕಿದ್ದಾಗಲೇ ಊರಿಗೆ ಬಂದು ಬಿಡು” ಎಂದಳು ಕೊನ್ನಮ್ಮ. ಅವಳ ಮಾತಿನಲ್ಲೂ ಹರ್ಷ ತುಂಬಿತ್ತು, ನನ್ನ ಮಮ್ಮೊಗಳು ಮಗಳ ಮನೆಗೇ ಸೇರಿದಳೆಂದು

ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರ ಹಿಂದೆ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ರಂಗಯ್ಯನೂ ಬಸವಯ್ಯನೂ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು.

ರಂಗಯ್ಯ “ಬಸವಯ್ಯನವರೆ, ನಮ್ಮ ಸೋದರ ಮಾವನಿಗೂ ಕೂಡ ಹೆಣ್ಣು ಕೊಡು ಎಂದು ಅಂಗಲಾಚಿ ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಯಿತಲ್ಲ ! ತಂಗಿಯ ಮಗನೆಂಬ ಮಮತೆ ಎಳ್ಳಷ್ಟೂ ಇಲ್ಲವಲ್ಲ ಮದುವೆಯಾಗುವಾಗ ಇನ್ನೇನು ಕೈಕೊಡುತ್ತಾನೋ. ತಿಮ್ಮಕ್ಕನವರೇನೋ ಸುಗುಣ. ಆಕೆಯನ್ನು ಯಾವ ಕಡೆಗಾದರೂ ಒಲಿಸಬಹುದು. ನಮ್ಮ ಮದುಕೆ ಬಿಡಿ, ಹೇಳಿದಹಾಗೆ ಕೇಳುತ್ತಾಳೆ, ಈಚೀಚಿಗೆ ಈತನನ್ನು ಮಾತ್ರ ನಂಬು ಕಷ್ಟವಾಗಿದೆ” ಎಂದ.

“ಅವನ ಕಥೆ ಬಹಳ ವಿಚಿತ್ರ. ನಾನು ಊರಿನಲ್ಲಿ ದಿನವೂ ಅವನ ನಡವಳಿಕೆಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ಇದ್ದೇನೆ ಮದುವೆ ಎಂದರೆ ಸಾಮಾನ್ಯವೇ ! ಹೆಣ್ಣಿನ ತಂದೆಯೇ ಅಲ್ಲ, ಲಗ್ನ ಮುಗಿಯುವವರೆಗೆ ಜನರು ಇಲ್ಲದ ಸಲ್ಲದ ತೊಂದರೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ತಂದೊಡ್ಡುತ್ತಾರೆ ಅದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸರಿ ಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಅವರನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಬೇಕು. ಇವೆಲ್ಲಾ ತೊಡಕುಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯ ಬಿಡಿ. ಮದುವೆ ಅಂದರೆ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಈಜಲು ಹೊರಟಹಾಗಿ. ಇಲ್ಲಿಕೇಳಿ, ಎವಾಹವು

ವಾಸವ್ಯ ಜೀವನದ ಮೊದಲ ಮೆಟ್ಟಿಲು. ಎರಡು ಪ್ರೇಮಗಳ ಹೃದಯಗಳ, ಒಂದುಗೂಡುವ ದೇವಾಲಯ. ಎರಡು ಅಂತರಾತ್ಮಗಳೂ ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಈ ನಶ್ವರ ದೇಹಗಳಿರುವವರೆಗೂ ಸಂಸಾರ ಸುಖ ದುಃಖದಷ್ಟಿ ಸಮಭಾಗಿಗಳಾಗಿ, ಜೀವನ ಪಥದಲ್ಲಿ ರಥವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಾ ಹೋಗುವುದನ್ನು ಅರಿಯುವ ಮೊದಲ ಪಾಠಶಾಲೆ. ಪ್ರಣಯಿಗಳು ಒಂದಾಗಿ ಸಂಸಾರ ಸುಖಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಲೆತು ಜಗತ್ತನ್ನು ವಿಶಾಲ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡುವ ಒಂದು ನವಜ್ಯೋತಿ ಈ ಜ್ಯೋತಿಯ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಕಾಣದ ಕಡಲನ್ನು ಕಂಡು, ಉಣ್ಣಿದ ಉಟ ಉಂಡು, ಹಾರಲಾರದ ಕಮರಿಯನ್ನು ಹಾರಿ ಕತ್ತಲೆಯೇ ಬಾರದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸೇರುವ ಮೊದಲ ಹಂತ ಮಾನವ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಉಚ್ಚಸ್ಥಾನವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವ ಉತ್ತಮ ಮಾರ್ಗದ ಮೊದಲ ಮೆಟ್ಟಿಲು. ಸಂಸಾರ ರಥವನ್ನು ಸರಾಗವಾಗಿ ಎಳೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಲು ಕಟ್ಟುವ ಜೋಡಿ ಜೀವಿಗಳು ದಂಪತಿಗಳು. ಈ ಜೀವಿಗಳೆರಡರ ಮನವೂ ಸಹಾಕಾಲದಲ್ಲಾ, ಸಕಲ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳಲ್ಲೂ ಒಂದಾಗಬೇಕು, ರಂಗಯ್ಯನವರೇ.”

ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ಪ್ರಪಂಚದ ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ನೋಡಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದ ರಂಗಯ್ಯನಿಗೆ ಬಸವಯ್ಯನ ಲೋಕಾನುಭವದ ಮಾತುಗಳು ಕಿವಿಗಳ ಮುಖಾಂತರ ಹೃದಯಕ್ಕೆ ಇಳಿದು ರೂಢಮೂಲವಾಗಿ ನಾಟಿದವು. ರಂಗಯ್ಯನು ಮದುವೆಯ ವಿಚಿತ್ರವನ್ನು ಗಾಢವಾಗಿ ಯೋಚಿಸಿದ ಜ್ಞಾನದೃಷ್ಟಿ ಬಹುದೂರ ಹೋಯಿತು. ಕಣ್ಣುಗಳು ಚಲಿಸದೆ ತಾವು ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದ ಹೊಸ ಜ್ಞಾನ ಜ್ಯೋತಿಯನ್ನು ಎರಚುತ್ತಿದ್ದವು ಕೊಂಚ ಆನೇಶಬಂದವನಂತಾಗಿ “ಹುಡುಗಿಯು ಉತ್ತಮಳು. ಬೆಳೆಯು ಮೊಳಕೆಯಲ್ಲೇ ಕಾಣುವುದೆಂಬ ನಾಣ್ಣುಡಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಜನರು ತಂದೊಡ್ಡುವ ಸಮಸ್ಯೆಗಳೂ, ವಿಘ್ನಗಳೂ ನಮ್ಮಿಂದ ಬಗೆಹರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿದ್ದರೆ ಜೀವನವು ದುಃಖಮಯವಾಗಿ ಬಾಳೆಲ್ಲಾ ಬಾಡಿ ಹೋಗುವುದಲ್ಲ! ಇದಕ್ಕೇನಾದರು ದಾರಿಯುಂಟೆ?” ಎಂದ. ಬಸವಯ್ಯ ಸ್ನೇಹಿತನ ವಿಶಾಲ ದೃಷ್ಟಿಯ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಎವೆಯಿಕ್ಕದೆ ಕೇಳುತ್ತಾ ಮೂಕನಂತಾಗಿದ್ದ. ಬಸವಯ್ಯಹೇಳಿದ.

“ಲಗ್ನವನ್ನು ತಡೆಗಟ್ಟಲು ಇನ್ನು ಯಾವ ಸಮಸ್ಯೆಗಳೂ ತಲೆ ಹಾಕುವು ನಿಮ್ಮಿಬ್ಬರ ಬಾಳು ಒಂದಾಗಬೇಕೆಂದು ದೈವೇಚ್ಛೆ ಇದೆ ಅಂಥ ತೊಡಕುಗಳೇನಾದರು ಬಂದರೆ, ಹಲಸಿನ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಕೊಯ್ಯುವಾಗ ಅಂಟು ಕೈಗೆ ಅಂಟಿದಂತೆ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುವ ಹಾಗೆ, ಜ್ಞಾನವೆಂಬ ತೈಲದಿಂದ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಬಂದೊದಗುವ ಎಡರು ತೊಡರುಗಳೆಂಬ ಅಂಟನ್ನು ಬಿಡಿಸಬೇಕು ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದವನು ಮನಸ್ಸು ರೂಪಿನ ಮೂಕಪ್ರಾಣಿ ಆಜ್ಞಾನ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಮುಸುಕಿದಾಗ ಅವನ ಮನುಷ್ಯತ್ವವು ಶೂನ್ಯವಾಗಿ, ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಗಳು ಅವನ ಸ್ವಾಧೀನ ತಪ್ಪಿ ಸ್ವೇಚ್ಛಾನುಸಾರವಾಗುವವು. ಮಾನವನು ಆಗ ಅಹಂಕಾರ ಮತ್ತನಾಗಿ ವರ್ತಿಸಿ, ಜೀವನವನ್ನೇ ನರಕಕೂಪವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವನು. ತಿಳಿ ವಳಿಕೆಯೊಂದಿದ್ದರೆ ಸಾಕು”

ರಂಗಯ್ಯ “ನಿಜ” ಎಂದು ತಲೆದೂಗಿದ ಇಬ್ಬರೂ ಪರಸ್ಪರ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾ ಬಹಳ ದೂರ ಹೊರಟರು ಮೋಟಾರಿ. ವೇಳೆ ಯಾದ್ದರಿಂದ ತಿಮ್ಮಕ್ಕ ಹೊನ್ನಮ್ಮ ಮತ್ತು ಬಸವಯ್ಯ “ಹೋಗಿ ಬನ್ನಿ” ಎಂದು ಸಿದ್ಧಮ್ಮನನ್ನೂ ಆಕೆಯ ಮಗನನ್ನೂ ಬೀಳ್ಕೊಟ್ಟರು ಲಿಂಗಿ “ಹೋಗಿಬರುತ್ತೀರ ಮಾವಯ್ಯ?” ಎಂದು ನಗುನಗುತ್ತಾ ಹೇಳಿದ್ದಕ್ಕೆ ರಂಗಯ್ಯ “ಹೂ, ಹೋಗಿಬರುತ್ತೇನೆ” ಎಂದು ನಗುವನ್ನು ಚೆಲ್ಲುತ್ತಾ ಉತ್ತರಕೊಟ್ಟ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಲಿಂಗಿಯನ್ನು ಅಡಿಯಿಂದ ಮುಡಿಯಿ ವರೆಗೂ ನೋಡಿದ ಲಿಂಗಿಯ ಚಿತ್ರ ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ಅಚ್ಚೊತ್ತಿ ನಿಂತಿತು

ತಾಯಿಯೂ ಮಗನೂ ಮೋಟಾರನ್ನು ಹತ್ತಿದರು ಲಿಂಗಿ ದೂರ ವಾದಂತೆಲ್ಲಾ ಅವಳ ಆಕೃತಿ ರಂಗಯ್ಯನ ಕಣ್ಣುಮುಂದೆ ಬಂದು ನಿಲ್ಲುತ್ತಿತ್ತು. ಅವನ ಮನಸ್ಸು ‘ಪಾಪ ಸಣ್ಣವಳು ಇನ್ನು ಆರು ದಿವಸ ದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಕೈಹಿಡಿದ ಸಹಧರ್ಮಿಯಾಗುತ್ತಾಳೆ ಆಗ ಮಾವಯ್ಯ ಎನ್ನುವ ಮಾತು ಮಾಯವಾಗಿ ನಸುನಾಚುವಳೇನೋ! ಮೃದುಮನ ಸ್ಥಿನ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಯಾವ ವಿಧದಲ್ಲೂ ನೋಯಿಸಬಾರದು. ನೆಚ್ಚಿನ ಗೆಳತಿಯಂತೆ ನನ್ನ ಜೀವಮಾನದಲ್ಲಿ ಕಾಣಬೇಕು’ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿತ್ತು.

ವಶಾಲವಾದ ಇಡೀ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಲಿಂಗ ಮತ್ತು ತಾನು ಇಬ್ಬರೇ ಇರುವಂತೆ ಆತನಿಗೆ ಭಾಸವಾಯಿತು. ಆಕೆಯ ರೂಪು ಲಾವಣ್ಯಗಳು ದೈವಕಲೆಯ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಅವನ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ತರುತ್ತಿದ್ದವು. ದೈವ ಸೃಷ್ಟಿಯ ವಿಚಿತ್ರದ ಮೇಲೆ ಮನಸ್ಸು ತೀಕ್ಷ್ಣವಾಗಿ ಹೊಕ್ಕಿತು. “ದೇವರು ಎಂಥಾ ಕಲಾವಿದ, ಮಾಯದ ರಂಗಮಂಟಪವೆಂಬ ಈ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಸನ್ನಿವೇಶಗಳ ಮುಖಾಂತರ ಪಾತ್ರವಹಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿ, ಆಗೋಚರ ನಿರ್ದೇಶಕನಾಗಿ ನಾಟಕವಾಡಿಸುವನು. ಪಾತ್ರಗಳಿಗನು ಸಾರವಾಗಿ ಕಾಲದ ಪರದೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆಯುತ್ತಲೂ, ಮುಚ್ಚುತ್ತಲೂ ಪ್ರೇಕ್ಷಕನಾಗಿ ನೋಡುವನು” ಹೀಗೆ ಆಲೋಚನಾಪರನಾಗಿದ್ದ ರಂಗಯ್ಯನಿಗೆ ಊರು ಸಮೀಪಿಸಿದ್ದು ಅರಿವಾಗಲಿಲ್ಲ.

ತಾಯಿಯೂ ಮಗನೂ ಊರಿಗೆ ಬಂದು ಇನ್ನು ಆರುದಿನಸಕ್ಕೆ ಮುಹೂರ್ತವೆಂದು ತಮ್ಮ ಬಂಧು ಮಿತ್ರರಿಗೆಲ್ಲಾ ತಿಳಿಸಿದರು. ಲಗ್ನ ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಅಚ್ಚುಹಾಕಿಸಿ ಕೆಲವು ಲಗ್ನ ಪತ್ರಿಕೆಗಳನ್ನು ಹೊನ್ನಯ್ಯನಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿದರು. ಲಗ್ನಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಸಾಮಾನೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಬೇಗ ಬೇಗ ಹವಣಿಸತೊಡಗಿದರು. ಅಕ್ಕಸಾಲೆ ಮನೆ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಸಿದ್ಧವೂ ದಿನಕ್ಕೆ ನಾಲ್ಕುಸಲವಾದರೂ ಸುಳಿಯುತ್ತಿದ್ದಳು. ‘ಹುಡುಗಿ ಚಲುವೆ-ಒಡವೆಗಳನ್ನು ಅಂದವಾಗಿಯೇ ಮಾಡಬೇಕು’ ಎಂದು ಅಕ್ಕಸಾಲಿಗನಿಗೆ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಎಚ್ಚರಿಸುವುದನ್ನು ಆಕೆ ಮರೆಯಲಿಲ್ಲ.

ಲಗ್ನಪತ್ರಿಕೆ ಹೊನ್ನಯ್ಯನ ಕೈಸೇರಿತು. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಆತ ಮತ್ತಷ್ಟು ಅಶಾಂತನಾದ, ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲ ಕೆಲವು ಉಪಾಯಗಳನ್ನು ಯೋಚಿಸಿದ. ಕೊನೆಗೆ “ಇದೇ ಸರಿ” ಎಂದುಕೊಂಡು, “ನಾಳೆಯಿಂದ ನನ್ನ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುತ್ತೇನೆ. ಅ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಮಣ್ಣುಗೂಡಿಸುತ್ತೇನೆ” ಸಿದ್ಧವೂ ಬೇರೆ ನಾನು ಬೇಡವೂ ಎಂದರೂ ಹಿಂಸೆಮಾಡುತ್ತಾಳೆ, ಹೆಣ್ಣುಕೂಡು ಕೊಡು ಅಂತ ನನಗೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ನೆಂಟಿರು’ ಬೇಕು ಅಂದರೆ ಈ ಬಸವಯ್ಯನ ಪುರಾಣ ಬೇರೆ. ‘ರಂಗನ ಮುಂದೆ ಸಿಂಗನೆ’ ಅಂತ, ನನ್ನ ಮುಂದೆ ಇವರ ಅಟ ನಡೆಯುತ್ತದೆಯೇ!” ಎಂದುಕೊಂಡ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಅಡಿಗೆ ಕೋಣೆಗೆ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲದ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ

ಹೋದ. ಅಟ್ಟಕ್ಕೆ ಏಣಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಸರಸರನೆ ಕೋತಿ ಮರವನ್ನೇರು ವಂತೆ ಹತ್ತಿದ. ಅಟ್ಟದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಒಂದೆರಡುಸಾರ ಕೆಳಗೆ ಇಣಕಿ ನೋಡಿದ, ಕಿವಿಗೊಟ್ಟು ಆಲಿಸಿದ, ನರಪ್ರಾಣಿಯ ಸದ್ದು ಇರಲಿಲ್ಲ. ಸರಿ, ಮೇಲಿದ್ದ ತುಪ್ಪದ ಗಡಿಗೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ನೋಡಿದ. ಒಂದು ಗಡಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪನೇ ತುಪ್ಪವಿತ್ತು, ಅದನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕೆಳಕ್ಕೆ ದ್ವಾರನೆ ಕೆಡವಿ, ಸರ ಸರನೆ ಕೆಳಗೆ ಇಳಿದು ಯಾರಿಗೂ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ ತೋಟಕ್ಕೆ ಹೊರಟು ಹೋದ ತೋಟದಲ್ಲಿ ಆಶಾಂತನಾಗಿ ಅತ್ತ ಇತ್ತ ತಿರುಗುತ್ತಿದ್ದಾನೆ, ಹೆಂಗಸು ಬಂದಮೇಲೆ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಕಾಡುಕೆಚ್ಚನ್ನು ಹಚ್ಚಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ.

ನೀರು ತರಲು ಬಾವಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದ ತಿಮ್ಮಕ್ಕ ತುಂಬಿದ ಕೊಡ ವನ್ನು ಹೊತ್ತಕೊಂಡು ಬಂದು ಜೊರಗಡೆಯ ಕದದ ಚಿಲಕವನ್ನು ತೆಗೆದು ಬಾಗಿಲು ತಳ್ಳಿದಳು. ಅವಳ ಮೂಗಿಗೆ ತುಪ್ಪದ ವಾಸನೆ ಬಡಿಯಿತು ಸರಸರನೆ ಬಂದಿಗೆಯನ್ನು ಹಜಾರದಲ್ಲಿಟ್ಟು, ಕೋಣೆಗೆ ಹೋಗಿ ನೋಡಿದಳು ತುಪ್ಪದ ಗಡಿಗೆ ಒಡೆದು ನುಚ್ಚುನೂರಾಗಿ ಬಿದ್ದಿತ್ತು ತುಪ್ಪವೆಲ್ಲಾ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಚೆಲ್ಲಾಡುತ್ತ. ವಾಸನೆಯು ಕೋಣೆಯನ್ನೆಲ್ಲಾ ತುಂಬಿಬಿಟ್ಟಿತ್ತು. ಈ ದೃಶ್ಯವು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದ ಕೂಡಲೇ ಆಕೆಗೆ ಭಯವೂ ಆಶ್ಚರ್ಯವೂ ಒಂದೇ ಬಾರಿ ಉಂಟಾ ದುವು. ಮೈ ನಡುಕಗೊಂಡಿತು ಆಕೆ ಏನೂ ತೋಚದೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಬೆವ್ವು ಹಿಡಿದವಳಂತೆ ನಿಂತುಕೊಂಡಳು

“ತುಪ್ಪದ ಗಡಿಗೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಅಟ್ಟದ ಮೇಲೆ ಭದ್ರವಾಗಿ, ಜೋಪಾ ನವಾಗಿ ಇಟ್ಟಿದ್ದೆ. ಬೆಕ್ಕು ಬಂದರೂ ಉರುಳಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಹೇಗೆ ಈ ಮಾಯ ನಡೆದಿದೆ” ಎಂದು ಚಿಂತಿಸಿದಳು. ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದ ಹೀಗಾಗಿದೆ ಎಂಬುದು ಆಕೆಯ ಊಹೆಗೆ ಎಟುಕಲಿಲ್ಲ ತಾನು ಸೊಸೆ ಯಾಗಿ ಬಂದದಿನಿಂದ ಇಂಥ ಅಪಶಕುನಗಳಾವು ನನ್ನ ನೋಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಈ ಮದುವೆ ಎರ್ಪಾಡು ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದಕ್ಕೇನಾದರೂ ಹೀಗಾಯಿತೆ? ಎಂದು ಏನೇನೋ ಯೋಚಿಸುತ್ತ “ಆದೇನೇ ಆಗಲಿ ಯಜಮಾನರಿಗೆ ಗೊತ್ತಾದರೆ ಇದೇ ಒಂದು ನೆನ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಊರಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಸಾರ

ಬಿಡುತ್ತಾರೆ ಎಂದುಕೊಂಡು, ಬೆವರು ಹರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಮುಖವನ್ನು ಒರಸಿ ಕೊಂಡಳು. ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿ ಬಿಡುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಕೋಣೆಯನ್ನು ಗುಡಿಸಿ ತೊಳೆದಳು. ತುಪ್ಪದ ವಾಸನೆ ಮಾತ್ರ ಎರಚುತ್ತಲೇ ಇತ್ತು. ಯಜಮಾನರು ನೋಡಿದರೆ ಏನುಮಾಡುತ್ತಾರೋ? ಅಪಶಕುನದ ಹೆಗ್ಗುರು ತೆಂದು ಲಗ್ನಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲಿ ಭಂಗತಂದಾರೋ! ಎಂಬ ಭಯ ಅಕೆಯಲ್ಲಿ ಬೇರೂರಿತು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಹೊನ್ನಯ್ಯ ಏನೂ ಅರಿಯದವನಂತೆ ಮನೆಗೆ ಬಂದ, ಹೊರಬಾಗಿಲಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಕಾಲುಧೂಳು ಕೊಡಹುತ್ತಾ ತಾನು ಬಂದದ್ದು ಹೆಂಡತಿಗೆ ತಿಳಿಯಲೆಂದು ಒಂದೆರಡು ಸಾರಿ ಕೆಮ್ಮಿದ. ಒಳ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಕಾಲಿಡುತ್ತಲೇ “ಏನಿದು, ತುಪ್ಪದ ವಾಸನೆ ಎರಚಾಡುತ್ತಾ ಇದೆ. ಏನಾಯ್ತು? ತುಪ್ಪದ ಗಡಿಗೆ ಬಿದ್ದುಹೋಗಿರುವಹಾಗಿದೆ! ಯಾರು ಒಡೆದವರು?” ಎಂದು ಒಂದೇ ಉಸಿರಿನಲ್ಲಿ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದ ಇವನ ಧ್ವನಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದ ಕೂಡಲೇ ಅಕೆ ಗಡಗನನ್ನು ಕಂಡ ಪಾರಿವಾಳದಂತೆ ಬೆದರಿಹೋದಳು. ಎಷಯವನ್ನೇ ಅರಿಯದ ಅಕೆ ತಕ್ಷಣ ಉತ್ತರವನ್ನು ಕೊಡಲಾರದೆ ಬಾಯಿಗೆ ಬೀಗ ಹಾಕಿ ಕೊಂಡಳು. ವೈ ಬೆವರ ತೊಡಗಿತು; ಬೊಂಬೆಯಂತೆ ಮಾತನಾಡದೆ ಗೋಡೆಯನ್ನು ಒರಗಿ ನಿಂತಳು. ಹೊನ್ನಯ್ಯ ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯತ್ವವನ್ನು ಕಿತ್ತೊಗೆದು, ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಬಿರಿಬಿರಿಬಿಡುತ್ತಾ ಅಕೆಯನ್ನೇ ನುಂಗಿಬಿಡುವಂತೆ ತೀಕ್ಷ್ಣದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಬೀರಿತೊಡಗಿದ. ತಿಮ್ಮಕ್ಕನ ತುಟಿಗಳು ಅದರತೊಡಗಿದವು ಮುಖದ ಮೇರೆಲ್ಲಾ ಬೆವರಿನ ಹನಿಗಳು. “ಏನು? ಹೇಳುತ್ತೀಯೋ ಇಲ್ಲವೋ? ಮಕ್ಕಳಿ ಇದ್ದಹಾಗೆ ಇದ್ದೀಯಲ್ಲೇ, ಏನಿದು? ಬಾಯಿಬಿಡು” ಎಂದು ಹುಲಿಯಂತೆ ಅರ್ಪಟಿಸಿದ ಹೊನ್ನಯ್ಯ. ಅಕೆಯು ಕಂಬನಿಯ ಕಾಲುವೆಯನ್ನು ಹರಿಸುತ್ತಾ ಕುಂಡಿದ ಧ್ವನಿಯಿಂದ “ನಾನು ಬಾವಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ ಅ ಸಮಯ ಗಾಗ ತುಪ್ಪದ ಗಡಿಗೆ ಅಟ್ಟಿದ ಮೇಲಿಂದ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಹಾಗೆಯೇ ಬಿದ್ದು ಒಡೆದು ಚೂರಾಗಿತ್ತು ಸ್ವಲ್ಪ ತುಪ್ಪ ಹೋಗಿದೆ.” ಎಂದಳು. ಹೊನ್ನಯ್ಯ “ಹಾಂ, ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹೋಗಬೇಕಾಗಿತ್ತೆ” ಸ್ವಲ್ಪ ಹೋಗಿರುವುದು ಸಾಲದೆ ನಿನಗೆ? ಏನು ಹೇಳುತ್ತಿ ಈಗ? ‘ರಂಗಪ್ಪನಿಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿ, ಅಂತ

ಕುಣಿಯುತ್ತಾ ಇದ್ದಿರಿ. ನನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತಿಂದು ನಿಮಗೆಲ್ಲಾ ಕೊಬ್ಬು ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು ಶಕುನ ಎಷ್ಟು ಚಂದಾಯಿತು ನೋಡಿದಿರೋ ? ಮೂರು ಶಾಸನ ಹೆಂಗಸರೂ ನನಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಬರುವುದು ! ಈಗ ಅನುಭವಿಸುವವರಾರು, ನಾನಲ್ಲವೆ? ಈಗೇನು ಕಂಡೆ, ಸರಿಯಾದ ಬರೆ ಹಾಕ್ತೇನೆ ನಿಮಗೆಲ್ಲಾ” ಎಂದು ನೊರನೊರನೆ ಹಲ್ಲುಕಡಿಯುತ್ತಾ ‘ಕಳ್ಳ ನಿಗೆ ಪಿಳ್ಳೆ ನೆವ’ ಎಂಬ ಗಾದೆಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಇದನ್ನೇ ದೂಡ್ಡದ ಮೂಡಿ ಕೊಂಡು ಸರಸರನೆ ಜಗುಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಕುಳಿತ. ಊರಿನ ಕೆಲವು ಮುಖಂಡರನ್ನು ಕರೆಸಿದ ಎಲ್ಲರೂ ಬಂದು “ಎನಪ್ಪ ಸಮಾಚಾರ ? ಈ ದಿನ ಏಕೆ ಇಷ್ಟೊಂದು ಕಿಡಿ ಕಿಡಿಯಾಗಿದ್ದೀ ? ಯಾರ ಮೇಲೆ ?” ಎಂದರು

“ಮೊದಲು ಕುಳಿತು ಕೊಳ್ಳಿರಯ್ಯ; ಕಿಡಿ ಕಿಡಿಯಾಗಿದ್ದೇನೆ ಕೆಲ ಸವಿಲ್ಲದೆ ನೋಡಿರಯ್ಯ ! ನಾನು ಗಿಳಿಗೆ ಹೇಳಿದ ಹಾಗೆ ನಮ್ಮ ತಾಯಿಗೂ, ನಮ್ಮ ಹೆಂಗಸಿಗೂ ಹೇಳಿದೆ ನನ್ನ ಮಾತು ಕೇಳಿದೆ ಸಿದ್ಧಮ್ಮನ ಮಗನಿಗೆ ಹೆಣ್ಣು ಒಪ್ಪಂದ ಮಾಡಿ ಲಗ್ನ ಕಟ್ಟಿ ಸಿದ್ಧ ನಿಮಗೆ ಗೊತ್ತಿದ ಇಲ್ಲಿ ಬಂದು ನೋಡಿ” ಎಂದು ಕೋಣೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ‘ಈ ತುಪ್ಪದ ಗಡಿಗೆ ನೋಡಿ, ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಬಿದ್ದು ಒಡೆದುಹೋಗಿದೆ ಇದು ಎಂಥ ಅಪಶಕುನ ನೋಡಿ ! ಆ ಬಡ ಜೋಯಿಸ ಸುಳ್ಳು ಶಾಸ್ತ್ರ ಹೇಳಿ ಲಗ್ನ ಕಟ್ಟಿದ್ದಾನಲ್ಲಾ ! ಏನು ಮಾಡಲಿ ಅವನಿಗೆ ? ನಾಳೆ ಹೆಣ್ಣು ಕೊಡಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಗಂಡಿನ ಕಡೆಯವರು ಜೋರುಮಾಡಿದರೆ ನೀವೆಲ್ಲಾ ಇದಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿರಿ. ನಾನು ಈಗಲೇ ಬೇರೆ ಊರಿಗೆ ಹೋಗಿ ತಿಳಿದವರಿಂದ ಕನಡೆ ಬಿಡಿಸಿ, ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ನಿರ್ಧಾನವಾಗಿ ಕೇಳುತ್ತೇನೆ” ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾ ಎದ್ದು ಹೊರಟೇ ಹೋದ, ಹೊನ್ನಯ್ಯ ಬಂದಿದ್ದ ಯಜಮಾನರು ತಿಮ್ಮಕ್ಕನ ದುಃಖವನ್ನು ನೋಡಿ ಕನಿಕರಗೊಂಡು “ಏಕೆ ದುಃಖಪಡುತ್ತಿ ಬಿಡಮ್ಮ, ಆ ಹುಡುಗ ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಹಾಗೆ ಆಗುತ್ತೆ. ಇವನ ರಗಳೆ ಕಂಡಿದ್ದೀಯೆ” ಎಂದು ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಿದರು. ತಿಮ್ಮಕ್ಕ ಈ ವಿಚಿತ್ರ ಹೇಗೆ ನಡೆದಿತೆಂಬುದು ತನಗೂ ಅರಿಯದೆಂದು ಅವರ ಸಂಗಡ ಹೇಳಿ “ನೋಡಿ ರಘು, ನೀವೂ ಮಕ್ಕಳಂದಿಗರು. ಈ ಆಟ ನೀವೂ ಆಡ್ತೀರಾ ?” ಎಂದು

ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸತೊಡಗಿದಳು. ಬಂದಿದ್ದವರು ಸಪ್ತೆ ಮೋರೆ ಹಾಕೆ ಕೊಂಡು ತಾವು ಮಾತಾಡಿ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲವೆಂದು ಸೂಚಿಸುವ ಮೌನ ದಿಂದ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಹೊರಟುಹೋದರು.

ತೋಟಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದ ಹೊನ್ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ವಿಚಾರವನ್ನು ತಿಮ್ಮಕ್ಕನಿಂದ ತಿಳಿದೊಡನೆಯೇ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಕೈ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಯೋಚಿಸುತ್ತಾ ಕುಳಿತಳು. ಆಕೆ ಹಳೆಯ ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾದ್ದರಿಂದ ಇಂಥ ಶಕುನಗಳನ್ನು ಕಡಕಂದೇ ನಂಬುತ್ತಿದ್ದಳು. ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ಸಲ “ ಏನೋ ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಬೆಕ್ಕೂ ಗಿಕ್ಕೂ ಬೀಳಿಸಿದ್ದರೂ ಇರಬಹುದು ಇದೇನು ಮಹ ” ಎಂದುಕೊಂಡು, ರೋಗದ ಕೋಳಿಯಂತೆ ಕೊರಗುತ್ತಾ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಸೊಸೆಯನ್ನು “ ಬಿದ್ದರೆ ಏನಾಯ್ತು ? ಇದಾವ ದೊಡ್ಡ ಅವಶಕುನ ? ಮನುಷ್ಯರೇ ಸಾಯುವುದಿಲ್ಲವೇ ? ಇನ್ನು ತೆಪ್ಪನೆ ಇರು ತಿಮ್ಮಿ ” ಎಂದು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ತಿಮ್ಮಕ್ಕ ಯಾರು ಏನು ಧೈರ್ಯ ಹೇಳಿದರೂ ನಂಬದ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದಳು. ತನ್ನಲ್ಲಿ ಮೂಡಿದ್ದ ಜೊಂಗನಲ್ಲವೂ ಮಣ್ಣುಪಾಲಾಯಿತೆಂದು ಗೋಳಾಡಿದಳು. ಮನಸ್ಸು ಸಂತಾಪದ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ರಂಗಯ್ಯನ ಕಡೆ ಹೋಯಿತು. ದಿನವೆಲ್ಲಾ ಉಪವಾಸವ್ರತ ಮಾಡಿದಳು. ರಾತ್ರಿ ಯೋಚನೆಯ ಬೇಗೆಯಿಂದ ಬೆಂದು ನಿದ್ರೆಬಾರದೆ ಕತ್ತಲಲ್ಲೇ ಎದ್ದು ಮಡಿಬಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಮನೆದೇವತೆಗೆ ನಾಲ್ಕು ಪಾವಲಿ ಕಾಣಿಕೆ ಕಟ್ಟಿ, ಈ ಲಗ್ನವನ್ನು ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ನೆರವೇರಿಸಬೇಕೆಂದೂ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಮಗಳನ್ನೂ ಅಳಿಯನನ್ನೂ ಪ್ರತಿ ವರ್ಷವೂ ಯಾತ್ರೆ ಕಳುಹಿಸುವುದಾಗಿ ಯೂ ಕೂತಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಬೆಳಗಾಗುವವರೆಗೂ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದಳು. (ಆಕೆಯ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಿಂದ ಧೈವೇಚ್ಛೆ ಬದಲಾಗುವುದುಂಟೆ ?) ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ಘಳಿಗೆಯಲ್ಲೂ ಎಡರು ತೊಡರುಗಳಿದ್ದೇ ಇವೆ.

ಹೊನ್ನಯ್ಯ ಬೇರೆ ಜೋಯಿಸರಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಕೇಳುತ್ತೇನೆಂದು ಹೊರಟವನು ತನ್ನ ದೂರದ ಸಂಬಂಧಿಗಳಿದ್ದ ನವಲೂರಿಗೆ ಹೋದ. ಹೊನ್ನಯ್ಯ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಬಂದದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ಮುತ್ತಣ್ಣನಿಗೆ ಒಮ್ಮೆಲೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. ‘ಇದೇನು ! ಎಂದೂ ಬಾರದಿದ್ದ ಮನುಷ್ಯ

ತಾನಾಗಿಯೇ ಬಂದವನಲ್ಲ 'ಎಂದುಕೊಂಡು ಇವನನ್ನು ಬಹಳ ಆದರ ದಿಂದ ಕಂಡು "ಏನು ಅಪರೂಪವಾಗಿ ಬಂದಿರಲ್ಲಾ ! ಬಡವರ ಮನೆಗೆ ಭಾಗ್ಯ ಬಂದಹಾಗಾಯ್ತು" ಎಂದ.

"ನಾನು ಯಾವುದೋ ಕಾರ್ಯಾರ್ಥವಾಗಿ ಬಂದೆ. ಹೀಗೆಯೆ ತಮ್ಮೆಲ್ಲರನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡು ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಮನಸ್ಸಾಯಿತು"ಎಂದ ಹೊನ್ನಯ್ಯ ಇವನ ಬಡ ಬಂಧುಗಳು ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಬೇಕಾದ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಹವಣಿಸಿ ಊಟಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದರು. ಅಂದು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮುತ್ತಣ್ಣ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚುಕಟ್ಟಲೆ ಅಡುಗೆ ಮಾಡಿಸಿದ್ದ, ದುಡ್ಡಿನವ ಹೊನ್ನಯ್ಯ, ಇನ್ನೇನಾದರೂ ತಿಳಿದಾನೆಂದು. ಕೈಕಾಲಿಗೆ ನೀರು ಕೊಟ್ಟು ತಣಿಗೆಯನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟರು. ಊಟಕ್ಕೆ ಕುಳಿತಾಗ ಮುತ್ತಣ್ಣ ನನ್ನು ಹೊನ್ನಯ್ಯ ತನ್ನ ಪಕ್ಕದಲ್ಲೇ ಕುಳಿತು ಊಟಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಕೂರಿಸಿಕೊಂಡ ಹೊನ್ನಯ್ಯ ಅದೂ ಇದೂ ಮಾತಾಡುತ್ತಾ—"ಏನು, ಈ ವರ್ಷ ಮಳೆ ಬೆಳೆ ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ ನಿಮ್ಮ ದೊಡ್ಡಮಗನಿಗೆ ಏನಾದರೂ ಮದುವೆ ಮಾಡುತ್ತೀರೋ ಇಲ್ಲವೋ?" ಎಂದು ಮಾತು ತೆಗೆದ. ಮುತ್ತಣ್ಣ ನಿಗೆ ಹೊನ್ನಯ್ಯನ ಮಾತು ಅರ್ಥವಾಯಿತು

"ಏನು ಮಾಡಲಿ ಹೇಳಿ ಸ್ವಲ್ಪ ದಿನಸಿ ಇದೆ ದುಡ್ಡಿಗೆ ತಾನೆ ತಾಪತ್ರಯ" ಎಂದ ಮೆಲುದನಿಯಲ್ಲಿ ಮುತ್ತಣ್ಣ

"ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವುದಾದರೂ ಮರಿ, ಕರುಗಳಿಲ್ಲವೆ? ಮಾರಿದ ರಾಯಿತು, ಹೇಗೂ ಒಂದಕ್ಕ ಎರಡಾಗಿದೆ ವ್ಯಾಪಾರ. ಶಿವನಳ್ಳಿ ಜಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಸತ್ತು ಹೋಗುವಂಥ ಗೋವುಗಳೂ ನಿಲ್ಲಲಿಲ್ಲ".

"ಈಗ್ಗೆ ನಾಲ್ಕು ದಿನದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕರು ಮಾರಿದ್ದಾಯಿತು ಆ ದುಡ್ಡನ್ನು ಒಂಬತ್ತು ಗಂಟುಹಾಕಿ ಇಟ್ಟಿದ್ದೀನಿ ಇನ್ನು ಅದಕ್ಕೆ ಯಾವನಾ ದಾರಿ ಕಾದಿದೆಯೋ ಕಾಣೆ"

"ಎಷ್ಟಕ್ಕೆ ಮಾರಿದಿರಿ? ಕರು ಚೆನ್ನಾಗಿತ್ತು ಅಂತ ಕಾಣುತ್ತೆ"

"ಚೆನ್ನಾಗಿ ಸಾರಿದ್ದೆ ಒಂದನೂರ ಏವತ್ತಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟೆ".

ಹೊನ್ನಯ್ಯ ಕಿವಿ ನೆಟ್ಟಿಗೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ತನ್ನಲ್ಲೇ 'ಇನ್ನೇನು ಸಲ ದುಡ್ಡೂ ಇದೆ. ಇದೇ ಸಮಯ' ಎಂದುಕೊಂಡು "ನಾನೊಂದು

ಮಾತು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಕೇಳುತ್ತೀರ?" ಎಂದು ಹುಸಿನಗೆ ಬೀರಿದ.

"ಇದೇನು ಹೀಗೇಳ್ತೀರ? ನಿಮ್ಮಂಥ ಬದುಕೆ ಬಾಳಿದವರು ಹೇಳಿದರೆ ಕೇಳಲಾರ್ತೆ. ನನಗೇನು ತಿಳಿದಿದೆ?" ಎಂದ ಮುತ್ತಣ್ಣ.

"ನೀವು ಖಂಡಿತ ಕೇಳುತ್ತೀನೆಂದರೆ ಮಾತ್ರ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಸುಮ್ಮನೆ ಯಾಕೆ ಬಾಯಿ ನೋವು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಿ? ಏನೋ, ಹೇಳ್ತೆ; ಹೊರಟುಹೋದ ಅನ್ನಬಾರದು ನೀವು "

"ಏತಕ್ಕೆ ಇಷ್ಟು ಅನುಮಾನ? ಖಂಡಿತ ಕೇಳುತ್ತೇನೆ. ಅದೇನು ಬಾಯಿಬಿಡಿ "

"ನಿಮ್ಮ ಹುಡುಗನಿಗೆ ಈ ಬೇಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಬಿಡಿ. ಇರುವ ದುಡ್ಡು ಖರ್ಚಾಯಿತೆಂದರೆ ಪುನಃ ಸಂಪಾದಿಸುವುದು ಬಹು ಕಷ್ಟ. ಪ್ರಾಯದ ಗಂಡುಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹಾಗೆ ಬಿಟ್ಟರೆ ದಾರಿ ತಪ್ಪಿದರೂ ತಪ್ಪು ಬಹುದು ಎಷ್ಟೊಂದು ಹುಡುಗರು ಕೆಟ್ಟದ್ದಾರೆ ಅಂತೀರ. ಅದಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ನಾವೇ ಕಾರಣ ಮುತ್ತಪ್ಪ "

"ತಾವು ಹೇಳುವುದು ನ್ಯಾಯ ನನಗೂ ನನ್ನ ತಲೆ ಮೇಲಿರುವ ಒಂದು ಭಾರ ಇಳಿಸಿದಂತಾಗತದೆ. ಆದರೆ ಈ ತುರ್ತಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣೆಲ್ಲಿದೆ? ಮದುವೆ ಅಂದರೆ ಹುಡುಗಾಟವೆ ? ಬಡಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಲಗ್ನಮಾಡಿದರೂ ನೂರಾರು ರೂಪಾಯಿ ಬೇಡವೆ ? "

"ಇಲ್ಲೊಂದು ಹುಡುಗಿ ಇದೆ. ಗೊಂಬೆ ಇದ್ದಹಾಗಿದೆ ಬೇಕಾದರೆ ಕೊಡಿಸುತ್ತೇನೆ. ತಕ್ಕ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಧನಿಕರು. ನಿಮ್ಮ ಹುಡುಗನಿಗೆ ತಂದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು ದುಡ್ಡಿನ ವಿಚಾರ ನನಗಿರಲಿ. ಇನ್ನೇನು ? "

ಮುತ್ತಣ್ಣ (ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ) "ಅದೆಲ್ಲಿದೆ, ನಾನು ಕಾಣದ ಹಾಗೆ ? ನಿಮ್ಮನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಈ ಹಳ್ಳಿಯ ಕಡೆ ಬೇರೆ ಧನಿಕರಿಲ್ಲವಲ್ಲ! ಅದರಲ್ಲೂ ನಿಮ್ಮ ಲಿಂಗಮ್ಮನ ಹಾಗೆ ಯಾವ ಹೆಣ್ಣಿದೆ, ಹೇಳಿ ಹೊನ್ನಪ್ಪ ಆದರೆ ನಾನೊಂದು ಮಾತು ಕೇಳುತ್ತೇನೆ. ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬೇಸರ ಮಾಡಿಕೊಬೇಡಿ. ಧನಿಕರ ಮನೆ ಹೆಣ್ಣು ತರಬಾರದು. ಬಡವರಿಗೆ ಬಡವರೇ ಸರಿ. ಹೆಣ್ಣು ತರಬೇಕಾದ್ರೆ ಬಡವರ ಮನೇಲಿ ತರಬೇಕು, ಕೊಡಬೇಕಾದ್ರೆ ಧನಿಕರ ಮನೆಗೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಮಾನವಂತರ ಮನೆಗೆ

ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು ಹೊನ್ನಪ್ಪ ” ಎಂದ

ಮನೆಯವೆಲ್ಲರೂ ಒಂದು ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿಕೊಂಡು
“ಹೊನ್ನಯ್ಯನವರು ಅದೇನು ಬಗೆಯೂ, ಈ ದಿನ ಬಹಳ ಖುಷಿಯಾಗಿ
ಮಾತನಾಡುತ್ತಾ ಇದ್ದಾರೆ, ಏನೋ ಇರಬೇಕು, ಇಲ್ಲಿದ್ದರೆ ನಾನಾಗಿ
ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಒಂದು ಇಷ್ಟು ಸರಾಗನಾಗಿ ಮಾತನಾಡಿಯಾರೆ ?”
ಎಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಇವರ ಮಾತುಗಳನ್ನು ತೆರೆದ ಬಾಯಿಂದ, ನಿಮಿರಿದ್ದ
ಕಿವಿಗಳಿಂದ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದರು

“ ಊಟ ಮುಗಿಸಿ ಹೆಣ್ಣಿರವಸ್ಥಳ ತೋರಿಸುತ್ತೇನೆ ಹೆದರ
ಬೇಡಿ. ಅವರು ಧನಿಕರಾದರೂ ಸಜ್ಜನರು ಆ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ನೀವು
ಎಳ್ಳಷ್ಟಾ ಯೋಚನೆ ಮಾಡಬೇಡಿ ” ಎಂದು ಹಲ್ಲುಕಿರಿದ ಹೊನ್ನಯ್ಯ

ಇಬ್ಬರೂ ಊಟ ಮುಗಿಸಿ ಮನೆಯ ಹಜಾರದಲ್ಲಿ ತಾಂಬೂಲ
ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಕುಳಿತರು.

“ ಏನು ಮುತ್ತಪ್ಪ, ಮೌನವಾಗಿ ಕುಳಿತುಬಿಟ್ಟಿರಲ್ಲ ! ಇದ ಹೆಣ್ಣು
ನೋಡುವವರ ತರ ? ” ಎಂದು ವ್ಯಂಗ್ಯವಾಗಿ ನಕ್ಕ ಹೊನ್ನಯ್ಯ ಆ ನಗು
ವಿನ ಹಿಂದೆ ಸಂಚು ಅಡಗಿದ್ದುದನ್ನು ಮುತ್ತಣ್ಣ ಹೇಗೆ ತಿಳಿದಾನು ?

“ ಎಲ್ಲವೂ ತಮ್ಮದೆ ಎಂದು ನಾನು ತಿಳಿದಾದೆ ನೀವೇ ಒಂದು
ದಾರಿ ತೋರಿಸಬೇಕು ನಮಗೆ ” ಎಂದ ಮುತ್ತಣ್ಣ

“ ನಿಮ್ಮ ಹುಡುಗನಿಗೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆಂದರೆ ಹೇಳುತ್ತೇನಪ್ಪ.
ನೀವು ಮಾತಿಗೆ ಕದಿಯಬಾರದು ”

“ ಹೇಳಿ. ನೀವು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಿ ಎಂದ ಮೇಲೆ ತೀರಿತು. ನಿಮ್ಮ
ಮಾತನ್ನು ಮಾರ್ತೇನೆಯೆ ? ”

“ ದೂರ ಎತಕ್ಕೆ ? ನಾನು ತಾನೆ ಹೊಸ ನಂಟಸ್ತಿಕಗೆ ಹೋಗು
ವುದೇ ಬೇಡ. ಹೊಸ ಮನೆಗೆ ಕಾಗೆ ಹೊಕ್ಕಂತಾಗುತ್ತೆ ನಿಮ್ಮ ಗುಣ
ನಡತೆ ನಮಗೆ ಹೊಸದಲ್ಲ ನಮ್ಮ ಕಷ್ಟ ಸುಖ ನಿಮಗೆ ಗೊತ್ತಿದೆ
ನಮ್ಮ ಲಿಂಗಯಸ್ಸೇ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಿ ಹೋಗಿ ಹಳೆ ತಲೆಯ ನಂಟೂ
ಉಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ ” ಎಂದು ಗಂಭೀರವಾದಿಯಿಂದ ಹೇಳಿದ.

“ ಏನು ಹೊನ್ನಪ್ಪ ! ಸಿವ್ವಮ್ಮನ ಮಗನಿಗೆ ಲಗ್ನ ಮಾಡ್ತೀರಂತೆ

ಏನು ಅಶ್ವತ್ಥ ನೀವು ಮಾತನಾಡೋದು! ಈ ಸೀಮೆ ಜನ ಏನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಾರು? ನಮ್ಮ ಊರಲೆಲ್ಲಾ ಸುದ್ದಿ ಹರಡಿದೆ ಯಾವ ಹೆಂಗಸಿನ ಬಾಯಲ್ಲೂ ಅದೇ ಮಾತು!”

ಮುತ್ತಪ್ಪ, ಆ ಕತೆ ಏನು ಹೇಳಲಿ? ಅದೊಂದು ರಾಮಾಯಣ, ನೋಡಿ. ಬೇಡಮ್ಮ, ದೂರದ ದೇಶವೆಂದರೂ ಹಟಹಡಿದಳು ಸಿದ್ಧಮ್ಮ ಬಲವಂತದಿಂದ ಈ ಹೂತ್ತಿಗೆ ಮೂರು ದಿನಕ್ಕೆ ಎಳ್ಳದ ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತೇವೆಂದೂ ಮತ್ತೆರಡು ದಿನಕ್ಕೇ ಲಗ್ನ ಮಾಡಬೇಕೆಂದೂ ತಾನೇ ಗೊತ್ತು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಊರಿಗೆ ಹೋದಳು. ಆಕೆ ಆ ಕಡೆ ಹೋದಳೋ ಇಲ್ಲವೋ, ಈ ಕಡೆ ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಆಗಬಾರದ್ದೆಲ್ಲಾ ಆಗಿ ಹೋಯಿತು ತುಪ್ಪ ತುಂಬಿ ತುಳುಕುತ್ತಿದ್ದ ಗಡಿಗೆ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಬಿದ್ದು ಒಡೆದು ಹೋಯಿತು ಸ್ವಪ್ನಸಾರಿಕೆಯೇ ಸರಿಯಾಗಿಲ್ಲ ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗೆ ತಾನೆ ಮನಸ್ಸು ಬರುತ್ತೆ? ಚಿನ್ನದ ಕತ್ತಿ ಅಂತ ಮೂಗು ಕೊಯಿಸಿಕೊಳ್ಳಲೇ? ಆ ವಿಚಾರವನ್ನು ನೀವು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳಬೇಡಿ. ಹೆಣ್ಣಿನ ತಂದೆ ನಾನು. ನಾನೇ ನಿಮ್ಮ ಮನೆ ಬಾಗಲಿಗೆ ಬಂದು ‘ಹೆಣ್ಣು ಕೊಡುತ್ತೇನೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಿ’ ಎನ್ನುವಾಗ ನಿಮಗೇಕೆ ಬಾಕಿ ವಿಚಾರ ಏನು ಬಂದರೂ ನಾನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ” ಎಂದು ದರ್ಪದಿಂದಲೇ ಹೇಳಿದ

“ಹೊನ್ನಪ್ಪ, ನೀವು ಎಷ್ಟೊ ದೊಡ್ಡದೊಡ್ಡವರ ಹತ್ತಿರ ಕೂತಿದ್ದವರು. ನಾನು ಹೇಳುವುದೇನಿದೆ? ಅದರೆ ಪಂಚಾಯ್ತಿ ಗಂಜಾಯ್ತಿಗೆ ನಿಮ್ಮ ತಂಗಿಯವರು ಸೇರಿಸಿದ್ದೆ ಹೆಣ್ಣು ಮದುವೆ ಮಾಡ್ಕೊಂಡವರ ಮೇಲೂ ತಪ್ಪು ಬರುತ್ತದೆ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನನಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆದರಿಕೆ ಅದರಲ್ಲೂ ನಾವು ಬಡವರು. ಕುಲ ಅನ್ನುವುದು ದೊಡ್ಡದು ನ್ಯಾಯಕ್ಕೆ ಬಡವರು ಸಿರಿವಂತರು ಅಂತ ಇಲ್ಲ ಸ್ವಲ್ಪ ಯೋಚನೆಮಾಡಿ ನೋಡಿಯಪ್ಪ. ದುಡುಕಬಾರದು ಆಮೇಲೆ ಹೆಣ್ಣಿನ ತಲೆ ಮೇಲೆ ಮಾತು ನಿಂತುಕೊಳ್ಳದೆ ನಮ್ಮ ಕತೆ ಹೇಗೋ ಆಗದೆ ಎಲ್ಲೋ ಒಂದು ಹೆಣ್ಣು ತಂದರೆ ತೀರಿತು. ನಮ್ಮ ಹುಡುಗನೇನು ಚೆಲುವೇನೆ ಮದುವೆ ಆಗಬೇಕೊಂತ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡ್ತಾ ಇಲ್ಲ”

ಹೊನ್ನಯ್ಯ— (ದರ್ಪದಿಂದ) “ಇದೆಲ್ಲಾ ನನಗೆ ಹೇಳಬೇಡಿ. ನಾನೇನು ಕುರಿಯಲ್ಲ. ನಾನು ಇಂಥ ಪಂಚಾಯ್ತಿಗಳನ್ನು ಎಷ್ಟೋ ನೋಡಿದ್ದೇನೆ. ನೀವು ಸದ್ವಿಮಾಡದೆ ಏಳಿ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಒಳ್ಳೆ ಜೋಯಿ ಸರ ಹತ್ತಿರ ಹೋಗಿ ಲಗ್ನ ಕಟ್ಟಿಸೇ ಬಿಡೋಣ ನಿಮ್ಮ ಹೆಂಗಸರು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ತಿಳಿಸಿಬಿಡಿ” ಎಂದು ದಡಾರನೆ ಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದ. ಅವನ ದನಿಯಲ್ಲಿ ಅಹಂಕಾರ ದರ್ಪಗಳು ತೇಲಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದವು ಮನ ಸ್ಥಿಲ್ಲದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ವಿಷಯವನ್ನು ಮುತ್ತಣ್ಣ ಮನೆಯವರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದ. “ಹಾಗೆಯೇ ನೂರ ಐವತ್ತು ರೂಪಾಯಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಿ. ಈ ದಿನವೇ ಒಡವೇ ವಸ್ತ್ರ ತೆಗೆದೇ ಬಿಡೋಣ” ಎಂದ ಹೊನ್ನಯ್ಯ. ಮುತ್ತಣ್ಣ ದುಡ್ಡಿನ ಗಂಟನ್ನು ಸೊಂಟಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿಸಿಕೊಂಡು ಅವನ ಹಿಂದೆಯೇ ಹೊರಟ. ಹೊನ್ನಯ್ಯ ದೊಡ್ಡ ಪಿಕಾರಿ ಮಾಡಿದ ಬೇಟೆ ಗಾರನಂತೆ ಹಿಗ್ಗಿಹೋದ. ಇಬ್ಬರೂ ಒಬ್ಬ ಜೋಯಿಸರಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಲಿಂಗಿಗೂ ರಂಗಯ್ಯನಿಗೂ ಲಗ್ನಕ್ಕೆ ಏರ್ಪಡಿಸಿದ್ದ ದಿನವೇ ಮುಹೂರ್ತ ವನ್ನು ಗೊತ್ತುಮಾಡಿ ಲಗ್ನ ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಬರೆಸಿ ತಂದರು. ಹೊನ್ನಯ್ಯ ನೆಂಟಿನ ಜೊತೆಯಲ್ಲೇ ಪುನಃ ನವಲೂರಿಗೆ ಬಂದು “ಎಲ್ಲಾ ಸಾಮಾನು ಸಿದ್ಧಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಿ ಹನುಮಂತರಾಯನ ಗುಡಿಹತ್ತಿರ ಲಗ್ನ ಮಾಡಿ ಬಿಡೋಣ. ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಮುಂಚೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬರುತ್ತೀನೆ. ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿರುವ ದುಡ್ಡನ್ನು ನನಗೆ ಕೊಟ್ಟರೆ ಸೀರೆ, ಒಡವೆ ತರುತ್ತೀನೆ” ಎಂದ. ಹೊನ್ನಯ್ಯ ಬೀಗನಾದನಲ್ಲಾ ಎಂದು ಮುಖವನ್ನು ಊರಗಲ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಮುತ್ತಣ್ಣ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು “ಚೆನ್ನಾಗಿರುವ ಒಡವೆ ವಸ್ತ್ರ ತನ್ನಿ ಹೋಗಿಬನ್ನಿ” ಎಂದು ಕಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಹೊನ್ನಯ್ಯ ಮೀನು ಬಲೆಗೆ ಬಿದ್ದಿತೆಂದು ಮುಂದೆ ಬರಬಹುದಾದ ತೊಡರುಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವ ಉಪಾಯವನ್ನು ಯೋಚಿಸುತ್ತಾ, ಮುತ್ತಣ್ಣ ಕೊಟ್ಟ ದುಡ್ಡಿನಲ್ಲೂ ಒಂದಷ್ಟು ರೂಪಾಯಿ ಉಳಿಸಿ ಜೇಬಿಗೆ ಹಾಕಬಹುದಲ್ಲಾ ಎಂದು ಊರನ ಕಡೆ ತಿರುಗಿದ

ಮುತ್ತಣ್ಣನ ಹೆಂಡತಿ ಬಸಮ್ಮ ಗಂಡನನ್ನು ಕುರಿತು “ಎನು ಹೀಗೆ ದುಡ್ಡೆರೆದರಲ್ಲಾ! ತಂಗಿಯ ಮಗನಿಗೆ ಮಗಳನ್ನು ಕೊಡದೆ ಮೋಸ

ಮಾಡಿದ ಮಹಾರಾಯ ಇನ್ನು ನಮಗೇನು ಗಸ್ತು ಕೊಟ್ಟಾನೋ ! ಯಾರು ಬಲ್ಲರು ಅವರ ಮನೆ ಮರಕ್ಕೆ ಹೊಸದಾಗಿ ಹೋಗಿಬಂದಿಲ್ಲ. ಶಾಸ್ತ್ರ ಸೂತ್ರ ನೋಡಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮೂರ ಜನ ಏನೆಂದು ತಿಳಿದಾರು ? ನಮ್ಮ ಹುಡುಗ ನಾಗಯ್ಯನನ್ನು ಒಂದು ಮಾತು ಕೇಳಿದ್ದೇ ಚಂದಾಗಿತ್ತು” ಎಂದು ತನ್ನ ಅಸಮ್ಮತಿಯನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದಳು “ನಾವೇನು ಅವನ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಹೋಗಿದ್ದೇವೆ, ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಮದುವೆ ಮಾಡು ಅಂತ? ಅವ ನಾಗದ್ದು ನಮ್ಮ ಮನೆ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಬಂದವನೆ. ಯಾರು ಏನೆಂದಾರು ? ನಾವೇನು ಕಳ್ಳತನ ಮಾಡಿದ್ದೇವೆ ? ಏನೋ ಶಾಸ್ತ್ರ ಸರಿಬರಲಿಲ್ಲವಂತೆ ಹೆಣ್ಣಿನ ತಂದೆಗೆ ತಂಗಿ ಮಗನಿಗೆ ಕೊಡೋಕೆ ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲ ಅದಕ್ಕೆ ನಮ್ಮ ದೇನು ತಪ್ಪು? ಆಗುವ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿ ಬರಬಾರದು. ನೀನು ತಿಪ್ಪ ನಿರು. ಹುಡುಗನನ್ನೇನು ಕೇಳೋದು?” ಎಂದು ಹೆಂಡತಿಗೆ ಮುತ್ತಣ್ಣ ಹೇಳಿ ಒಪ್ಪಿಸಿದ. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮದುವೆಗೆ ಬೇಕಾದ ಸಿದ್ಧತೆಗಳು ಭರ ದಿಂದ ಸಾಗುತ್ತಿದ್ದವು

ಹೊನ್ನಯ್ಯ ನವಲೂರಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮನೆಯ ಆಳು ಗಳೂ, ಹೆಂಡತಿ ಮತ್ತು ತಾಯಿಯೂ ಅಪಶಕುನದ ಚಿಂತೆಯಲ್ಲಿ ಮಗ್ನ ರಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಮನೆಯ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರ ಲಿಲ್ಲ ದನಗಳನ್ನು ಮೇಯಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಆಳುಗಳು ಎಂದಿನಂತೆ ಆ ದಿನ ಕಾಡಿಗೆ ಹೋದರು. ಅಲ್ಲಿ ದನ ಮೇಯಿಸಲು ಬಂದಿದ್ದ ಊರಿನ ಇತ ರರ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಅವರು ತಮ್ಮ ಯಜಮಾನನ ಮಗಳ ಮದುವೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತಮಗೆ ತಿಳಿದಂತೆ ಮಾತಾಡುತ್ತ ಕುಳಿತರು ದನಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಾಗಿ ಹುಲ್ಲು ಹುಲುಸಾಗಿ ಬೆಳೆದಿದ್ದ ಅರಣ್ಯದ ಮಧ್ಯಕ್ಕೆ ಮೇಯುತ್ತಾ ಹೊರಟುಹೋದವು ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಇದೊಂದನ್ನೂ ಇವರಾರೂ ಗಮನಿಸಲಿಲ್ಲ. ಹೆಬ್ಬುಲಿಯೊಂದು ದಟ್ಟ ವಾಗಿ ಬೆಳೆದಿದ್ದ ಹೆಮ್ಮರಗಳ ಮರೆಯಲ್ಲಿ ಹಸಿವಿನಿಂದ ಅಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಹೊಂಚುಹಾಕುತ್ತಾ ಅಡಗಿಕೊಂಡಿತ್ತು. ದನಗಳು ಹುಲ್ಲನ್ನು ಮೇ ಯುತ್ತಾ ಮೈಮರೆತ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅದು ಒಂದು ಕೊಬ್ಬಿದ ಹಸುವಿನ ಮೇಲೆ ಚಂಗನೆ ಹಾರಿ ಹಿಡಿಯಿತು. ಬೇರೆ ದನಕರುಗಳು ಬೆದರಿ ಬಿಟ್ಟ

ಗುಡ್ಡಗಳ ಸಲೆ ಎಳುವಂತೆ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಅರಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ದಿಕ್ಕು ದಿಕ್ಕಿಗೆ ನಾಗಾಲೋಟದಿಂದ ಓಡಿಹೋದವು ಇದನ್ನು ಕಂಡು ದನ ಕಾಯುವುದಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದವರೆಲ್ಲಾ ಗಾಬರಿಗೊಂಡು ತಮ್ಮ ದನವನ್ನೇನಾದರೂ ಹುಲಿ ಹಿಡಿಯಿತೆ ಎಂದು ಎದೆಬಡಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಲು, ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಹುಡುಕುತ್ತಾ ಮೂಲೆಮೂಲೆಗೂ ಹೊರಟರು ಹುಲಿಯು ಬೀಳನ್ನು ತನ್ನ ಗುಹಗೆ ಎಳೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿತ್ತು. ಎಲ್ಲರೂ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ದನಕರುಗಳನ್ನು ಕಾತುರತೆಯಿಂದ ಹುಡುಕಿದರು ಹೊನ್ನಯ್ಯನ ಹೋರಿಕರುವಿನ ಹಸು ಮಾತ್ರ ಇರಲಿಲ್ಲ ಹುಲಿ ಹಿಡಿದಿರುವುದು ಅದೇ ಹಸುವೆಂದೇ ಖಂಡಿತ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು ಹೊನ್ನಯ್ಯನ ಮನೆ ಅಳುಗಳು ಹೆದರಿ, ಮೈಬಿವೆತು, ಊರಿಗೆ ದನಗಳನ್ನು ಓಡಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದು ನಡೆವ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿದರು ಇದನ್ನು ಕೇಳಿದ ಕ್ಷಣವೇ ತಿಮ್ಮಕ್ಕನಿಗೆ ಜೀವ ಹಾರಿಹೋದಂತಾಯಿತು ಶರೀರವು ಬೆವರಿ ಬೆಂಡಾಯಿತು

ಹೊನ್ನಯ್ಯ ಚಿಂತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದವನಂತೆ ನಟಿಸುತ್ತಾ ನವಲೂರಿನಿಂದ ಮನೆಗೆ ಬಂದ. ಮನೆಯು ಶೂನ್ಯವಾಗಿದ್ದಂತೆ ಕಂಡಿತು ಚಿನ್ನದಂತಹ ಹಸುವನ್ನು ಹುಲಿ ತಿಂದದಕ್ಕೆ ಮಕ್ಕಳು ಮೊದಲುಗೊಂಡು ಎಲ್ಲರೂ ವ್ಯಸನ ಪಡುತ್ತಾ ಮೂಕರಂತೆ ಕುಳಿತಿದ್ದರು ಆತ ಈ ವಿಚಿತ್ರವನ್ನು ನೋಡಿದ. ಏನೋ ತೊಂದರೆ ಸಂಭವಿಸಿರಬೇಕೆಂದು ಊಹಿಸಿ ಒಂದು ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು “ಏನು ಸಮಾಚಾರ ?” ಎಂದ. ಹುಲಿಯ ಬಾಯಿಗೆ ಹೋರಿಗರುವಿನ ಹಸು ತುತ್ತಾದುದನ್ನು ಆಕೆ ಹೇಳಿ ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕಿ ಅಳತೊಡಗಿದಳು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆಯೇ ಆತನಿಗೆ ಕೋಪ ಉಕ್ಕಿಬಂದು ಕೋಪದ ಕಿಡಿಯನ್ನು ತಾಯಿಯ ಮೇಲೂ ಹೆಂಡತಿಯಮೇಲೂ ಕಾರತೊಡಗಿದ. ಬಾಯಿಗೆ ಬಂದಂತೆಲ್ಲಾ ಬೈದು “ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಸಿದ್ಧವ್ಯನ ಮನೆಗೆ ಕೊಡಲು ಒಪ್ಪಿದುದೇ ಈ ನಷ್ಟಕ್ಕಲ್ಲಾ ಕಾರಣ. ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಯಾರಾದರೂ ಆ ಸಂಬಂಧವ ಸುದ್ದಿ ಎತ್ತಿದರೆ ಚರ್ಮ ಸುಲಿಯುತ್ತೇನೆ” ಎಂದು ಅರ್ಭಟಿಸಿದ ಅಳುಗಳು ಇವನ ಅರ್ಭಟವನ್ನು ನೋಡಿ ಜೀವ

ವನ್ನು ಕೈಲಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಹಿತ್ತಿಲಲ್ಲಿ ಅಡಗಿಕೊಂಡರು ಹೊನ್ನಯ್ಯ ಆಳುಗಳ ಜುಟ್ಟನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕತ್ತು ಬಗ್ಗಿಸಿಕೊಂಡು ಕೋಪ ಹಿಂಗುವ ವರಗೆ ಗುದ್ದಿ “ ನನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಜೆನ್ನಾಗಿ ತಿಂದೂ ತಿಂದೂ, ಹಸು ವನ್ನು ತೀರಿಸಿದಿರಾ ? ಅದರ ಕರೀದಿ ಕೊಟ್ಟುಬಿಟ್ಟು ಮನೆಯಿಂದ ತೊಲಗಿ ವುನಃ ಹೊಸಲು ಮೆಟ್ಟಿದರ ಸಾಯಿಸಿ ಬಿಡುತ್ತೇನೆ” ಎಂದು ಜುಟ್ಟು ಹಿಡಿದು ಬೀದಿಗೆ ತಳ್ಳಿಬಿಟ್ಟ ಹಸು ಹೋದುದನ್ನು ನೆನೆದಂತೆಲ್ಲಾ ಕೋಪಾಗ್ನಿಯು ಅವನ ನರನಾಡಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ವ್ಯಾಪಿಸಿತು “ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಮನೆಯಿಂದ ಓಡಿಸುತ್ತೇನೆ” ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾ ಜಗುಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡ. ಊರಿನ ಕೆಲವು ಮುಖ್ಯಸ್ಥರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡ ಎಲ್ಲರೂ ಬಂದು ಮೌನವಾಗಿ ಕುಳಿತರು ಇವನ ಕೋಪಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ವೇನೆಂದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತಿಳಿದಿತ್ತು. ಹೊನ್ನಯ್ಯ ತನ್ನ ಕಥೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಮಾಡಿ ಹೆಣ್ಣು ಕೇಳಿದಂದಿನಿಂದ ತನಗಾದ ನಷ್ಟವನ್ನೂ ಅಪ ಶಕುನಗಳನ್ನೂ ವಿರದವಾಗಿ ಸಣ್ಣದನ್ನೂ ದೂಡ್ಡದಾಗಿ ಮಾಡಿ ತಿಳಿಸಿದ “ನೋಡಿ, ಈ ದಿನ ಸಿದ್ಧಮ್ಮ ವೀಳ್ಯದ ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಾಳೆ ನೀವ ಲ್ಲರೂ ನನಗೆ ಉಂಟಾಗಿರುವ ಅಪಾರ ನಷ್ಟಗಳನ್ನೂ ಕೆಟ್ಟ ಅಪಶಕುನ ಗಳನ್ನೂ ಖಂಡಿತವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿ, ಹೆಣ್ಣುಕೊಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂದು ನನ್ನ ಪರ ಹೇಳಬೇಕು ಇದಕ್ಕೆ ನಿಮಗೆ ನಾನು ಬೇಕಾದ ಸಹಾಯ ಮಾಡು ತ್ತೇನೆ” ಎಂದ. ಎಲ್ಲರೂ ಇವನ ಮಾತಿಗೆ ಸಮ್ಮತಿಸಿದವರಂತೆ ಒಬ್ಬರ ಮುಖವನ್ನೊಬ್ಬರು ನೋಡುತ್ತಾ ಬಾಯಿ ಬಿಡದೆ ಕುಳಿತರು ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಮೈಯೆಲ್ಲಾ ಕಿವಿಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದ ತಿಮ್ಮಕ್ಕ ನಿಗೂ ಹೊನ್ನಮ್ಮನಿಗೂ ಉಸಿರೇ ಹಾರಿಹೋದಂತಾಯಿತು. ಹೊನ್ನಯ್ಯ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ತಾಯಿ ಮತ್ತು ಹೆಂಡತಿಯಕಡೆ ದುರದುರನೆ ನೋಡುತ್ತಾ “ಈ ದಿವಸ ವೀಳ್ಯದ ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಬರುವವರಿಗೆ ಅಡಿಗೆ ಮಾಡಕೂಡದು ಅಪಶಕುನವಾದ್ದರಿಂದ ಹೆಣ್ಣುಕೂಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂದು ಸಾರಿ ಸಾರಿ ಹೇಳಿಬಿಡಿ ಯಾರಾದರೂ ಅವರ ಪರ ವಹಿಸಿ ಮಾತನಾಡಿದ್ದು ನನ್ನ ಕಿವಿಗೆ ಬಿದ್ದದ್ದೇ ಅದರ ಅವರ ಗತಿ ಮುಗಿಸಿಬಿಡುತ್ತೇನೆ, ಎಚ್ಚರಿಕೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ತೋಟಕ್ಕೆ ಹೊರಟುಹೋದ.

ಇತ್ತ ಕಡೆ ತಿಮ್ಮಕ್ಕನು ತನ್ನ ಮುದ್ದು ಮಗಳನ್ನು ತಬ್ಬಿಕೊಂಡು ಹಿತ್ತಲಿನಲ್ಲಿ ಗೋಳಾಡುತ್ತಾ “ ಅಯ್ಯೋ ದೇವರೆ, ಉತ್ತಮ ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಬೇಕೆಂದಿದ್ದ ನನ್ನ ಆಸೆಯನ್ನು ಮಣ್ಣುಪಾಲು ಮಾಡಿದೆಯಾ? ಏನೂ ಆರಿಯದ ನನ್ನ ಮಗಳು ನಿನಗೆ ಮಾಡಿದ ಅಪರಾಧವಾದರೂ ಏನು? ನನ್ನ ಗಂಡನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಲಾರೆಯ! ಬದಲಾಯಿಸಲು ನಿನ್ನಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಆತನು ನಿನ್ನನ್ನು ಮಾರಿಸಿದವನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಹೆತ್ತ ಹೊಟ್ಟೆ ಉರಿಯುತ್ತಾ ಇದೆ ನನಗೆ ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲದಂತಾಯ್ತು. ಈ ಲಗ್ನವನ್ನು ನೋಡಿ ಆನಂದ ಪಡಬೇಕೆಂದಿದ್ದ ನನ್ನ ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಸುಣ್ಣವನ್ನು ಹಾಕಿದೆ ನಿರ್ಭಾಗ್ಯಳಾದ ನನಗೆ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಇನ್ನಾವ ಆಸೆ ಇದೆ? ಇನ್ನು ಯಾವ ಸುಖಕ್ಕಾಗಿ ನನ್ನ ಈ ಹಾಳುಬಾಳ ಸಾಗಿಸಬೇಕು? ಸಾಕು ಇನ್ನು ಸಾಕು ಈಗ ನನಗಿರುವುದು ಪ್ರಾಣ ತೊರೆದುಕೊಳ್ಳುವುದೊಂದೇ ದಾರಿ ಆದರೆ ಈ ಸಣ್ಣಮಕ್ಕಳ ಗತಿ ಏನು? ಈ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಯಾರ ಮಡಲಿಗೆ ಹಾಕಿ ಹೋಗಲಿ?” ಎಂದು ದುಃಖಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ತಾಯಿಯ ಕಣ್ಣೀರನ್ನು ಕಂಡ ಲಿಂಗಿ ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕಿ ಅಳುತ್ತಾ ಕಣ್ಣೀರನ್ನು ಕೈಗಳಿಂದ ಒರಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ “ ಅವ್ವ, ನೀನು ಸತ್ತು ಹೋದರೆ ನಮ್ಮ ಗತಿ ಏನು? ಮಾವಯ್ಯನನ್ನು ಕರಸಿ ಈ ಸಮಾಚಾರ ಹೇಳು ಅವರು ಹೇಳಿದಂತೆ ಮಾಡು” ಎಂದಳು.

ತಿಮ್ಮಕ್ಕನಿಗೆ ಈ ಮಾತುಗಳು ಸಿಡಿಲು ಹೊಡೆತದಷ್ಟು ಭಯಂಕರವಾಗಿ ಕಂಡವು “ ಮಗು, ಇನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಮಾವಯ್ಯನಿಗೂ, ನಿನಗೂ ನನಗೂ ಎಲ್ಲಿಯ ಸಂಬಂಧ? ಇದು ಎಂದಿಗೂ ಆಗದು” ಎಂದು ಮುಖವನ್ನು ಸೆರಗಿನಿಂದ ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡಳು. “ ಮಾವಯ್ಯನಿಗೂ ನಮಗೂ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲವೆಂದರೇನವ್ವ? ಇದಕ್ಕೇತಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಣ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು? ಬಸವಣ್ಣನವರಿಗೆ ಹೇಳಿ ಮಾವಯ್ಯನನ್ನು ಕರೆಸು. ಅವನ ಮಾತು ಕೇಳು” ಎಂದು ತಾಯಿಯನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದಳು ಲಿಂಗಿ ತಿಮ್ಮಕ್ಕ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲೇ ‘ ಅಯ್ಯೋ ಪಾಪ, ಈ ಹುಡುಗಿಗೆ ಗಂಡ ಹೆಂಡಿರ ಜೀವನವೇ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ, ಇನ್ನೂ ಸ್ವಲ್ಪ ವಯಸ್ಸಾಗಿದ್ದರೆ ನನಗಿಂತಲೂ ಹತ್ತುಪಾಲು

ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ದುಃಖಪಡುತ್ತಿದ್ದಳು ' ಎಂದುಕೊಂಡು " ನೋಡುವ ಬಾ " ಎಂದು ಮಗಳನ್ನು ಮನೆಗೆ ಕರೆತಂದಳು.

ಅದೇ ದಿನ ಸಿದ್ಧಮ್ಮ ಮತ್ತು ಆಕೆಯ ಊರಿನ ಮುಖಂಡರೂ ವಿಳ್ಯದ ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಸಿದ್ಧಮ್ಮನ ಮುಖ ನೋಡಿದರೆ ತಂಗಿ ಎಂಬ ಸಂಬಂಧದ ಪ್ರೇಮಕ್ಕಾದರೂ ತನ್ನ ಗಂಡನ ಕೋಪ ಹಿಂಗಿ ಯಾವುದಾದರೊಂದು ರೀತಿಗೆ ಬರಬಹುದೆಂದು ತಿಳಿದು, ತಿಮ್ಮಕ್ಕ ಗುಟ್ಟಾಗಿ ಹದಿನೈದು ಮಂದಿಗೆ ಅಡಿಗೆ ಮಾಡಿದಳು. ಆಕೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಯಾವುದೊಂದು ಕೆಲಸಕ್ಕೂ ಹೊನ್ನಮ್ಮ ಉತ್ತೇಜನ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಳೇ ವಿನಾ, ಮಗನನ್ನು ಹಡೆದ ತಾಯಿಯ ಅಧಿಕಾರವಾಡೆಯಿಂದ, ಮಗನು ನ್ಯಾಯರೀತಿಯಿಂದ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿಲ್ಲವೆಂದೂ, ಈ ಲಗ್ನವನ್ನು ಮಾಡಿಯೇ ತೀರಬೇಕೆಂದೂ ಹೇಳುವಷ್ಟು ಧೈರ್ಯ ಆಕೆಗೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆಕೆ ಹಾಗೆ ಹೇಳಿದ್ದರೂ ಹೊನ್ನಮ್ಮ ಕೇಳುವನೆ? ಅದನ್ನು ತಿಳಿದೇ ಹೊನ್ನಮ್ಮ ಮೂಗಿಯಾದಳು. ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಚಿಂತೆಗಳು ಅಲೆ ಅಲೆಯಾಗಿ ಸುಳಿಯ ತೊಡಗಿದವು.

ಈ ಕಡೆ ಸಿದ್ಧಮ್ಮ ತನ್ನ ಊರಿನ ಯಜಮಾನರನ್ನು ಕರೆದು ಕೊಂಡು ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನೂ, ವಧುವಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಹೊಸ ಬಟ್ಟೆ ಒಡವೆಗಳನ್ನೂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ರಾಮನಗರಕ್ಕೆ ಬಹಳ ಸಡಗರದಿಂದ ಹೊರಟಳು. ಆಕೆಯ ಮನಸ್ಸಿಗುಂಟಾದ ಸಂತೋಷವನ್ನು ಹೇಳ ತೀರದು ಕಾಡುಸೀಸೆಗೆ ಎಂದೂ ಬರದಿದ್ದ ಹೆಂಗಸರೂ, ಗಂಡಸರೂ ಪ್ರಕೃತಿಯ ದೃಶ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿ ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ಸಂತೋಷಪಡುತ್ತ ಇದ್ದರು ದಾರಿಯ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಹುಲಸಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಹಸುರು ಕಾಂತಿಯನ್ನು ಚಿಮ್ಮುತ್ತಿದ್ದ ಹೊಂಗೆಯ ಮರಗಳ ಕಳಗೆ ಅವರೆಲ್ಲಾ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ದಣವಾಂಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬಳು " ಮದುವೆ ಹೆಣ್ಣು ಲಕ್ಷಣವಾಗಿದೆಯೇ ಸಿದ್ಧಮ್ಮ? " ಎಂದಳು.

" ನೋಡುವಿರಿ ಬನ್ನಿ! ಚಂದುಕ್ಕ ಚಲುವೆ ಗೊರಬೆಯಂತೆ ತೆಳ್ಳಗವಳೆ. ಮೂಗು ಕಣ್ಣುಗಳು ಹೇಳಿ ತಿಡ್ಡಿಸಿದಂತಿವೆ. ಹುಬ್ಬುಗಳೊಂದು ಚಂದ, ಕಾಫನ ಬಿಲ್ಲನಂತಿವೆ. ಏಕೈಕರಂತೂ ಇನ್ನೇನು

ಬಾಯಿಂದ ಮುತ್ತುಗಳು ಸುರಿಯುತ್ತವೆ ಎನ್ನುವಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಚಿಕ್ಕ ಬಾಯಿಂದ ಬರುವ ಮಾತುಗಳ ಇಂಪನ್ನು ಕೇಳೋಕೆ ಒಂದು ಸೊಗಸು. ಜನರನ್ನೂ, ನಂಟರನ್ನೂ ಕಂಡರೆ ಅಷ್ಟೊಂದು ಅಕ್ಕರೆ ನನ್ನನ್ನು ಕಂಡರೆ ಪಂಚಪ್ರಾಣ. ನಮ್ಮ ರಂಗಯ್ಯನನ್ನು ಕಂಡರಂತೂ ಹೇಳ ತೀರದು ಯಾವಾಗಲೂ ನಗುಮುಖದಿಂದಿರುತ್ತಾಳೆ ನಮ್ಮ ಕಡೆ ಇಂಥ ಲಕ್ಷಣವಾದ ಹುಡುಗಿ ಸಿಕ್ಕುವುದು ಅಪರೂಪ ಒಂದು ವೇಳೆ ಸಿಕ್ಕಿದರು ಇಷ್ಟು ಗುಣವಂತೇನ ಎಲ್ಲಿ ಹುಡುಕೋದು ?” ಎಂದಳು. ಸಿದ್ಧಮ್ಮನು ಹೇಳಿದ್ದನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ಬಿಟ್ಟುಬಾಯಿಂದ ಎವೆಯಿಕ್ಕದೆ ಕೇಳುತ್ತಾ ಲಿಂಗಿಯ ರೂಪನ್ನು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಮನೋಭಾವನೆಗೆ ಹೊಳೆ ದಂತೆಲ್ಲಾ ಚಿತ್ರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು

“ಹಾಗಾದ್ರೆ ರಂಗಯ್ಯ ಭಾಗ್ಯವಂತ. ಓದಿರುವವನಿಗೆ ಒಳ್ಳೆ ಹುಡುಗಿ ಸಿಕ್ಕಿತು ನೀನು ಪುಣ್ಯವಂತೆ ಕಣಮ್ಮ, ಇಂಥ ಸೊಸೆ ಪಡೆದ ಯಲ್ಲಾ !” ಎಂದು ನಸುನಗುತ್ತ ಹೇಳಿದರು

“ಹಣ್ಣು, ಹೊನ್ನು, ಮಣ್ಣು, ಲಭಿಸಬೇಕಾದರೆ ಪುಣ್ಯವಿರಬೇಕಮ್ಮ” ಎಂದ ಅವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಯಜಮಾನ.

“ಎನೋ ಅಪ್ಪ, ಪುಣ್ಯವಿರುವುದರಿಂದಲೇ ಹುಡುಗಿ ದೊರೆತಿದ್ದು” ಬಿಸಿಲು ತಂಪಾದ್ದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿಂದ ಅವರೆಲ್ಲಾ ಎದ್ದು ಮಾತನಾಡುತ್ತಾ ರಾಮನಗರದ ಎಲ್ಲೆ ಕಟ್ಟಿಗೆ ಬಂದರು ಸಿದ್ಧಮ್ಮ ತೌರೂರನ್ನೂ, ತೌರು ಮನೆಯನ್ನೂ ಬೆರಳಿನಿಂದ ‘ಅದೇ ಮನೆ’ ಎಂದು ತೋರಿಸಿದಳು. ಅವಳ ದನಿಯಲ್ಲಿ ಹರ್ಷ ತುಂಬಿತ್ತು; ಮನೆಯನ್ನು ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಸೇರುವೆವೆಂಬ ಅತುರ ತೋರಿ ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ನಡೆದು ಸ್ವಲ್ಪ ಆಯಾಸ ವಾಗಿದ್ದವರು ಊರು ಸಮಾಪಿಸಿತೆಂದು ಸಂತೋಷಪಟ್ಟರು. ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಹೆಣ್ಣು ನೋಡಬೇಕೆಂದು ಕುತೂಹಲವಡುತ್ತಿದ್ದರು ಸಿದ್ಧ ಮ್ಮನು “ಅಣ್ಣ, ತಾಯಿ ಮತ್ತು ಅತ್ತಿಗೆ ನಮಗಾಗಿ ಕಾದಿದ್ದಾರೆ, ಸರೆ ಸರನೆ ಹೆಣ್ಣಿಹಾಕಿ” ಎಂದು ತನ್ನ ಊರಿನ ಜನರನ್ನು ಹುರಿದುಂಬಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ ಅವರು ಆಯಾಸಪಡುವರೆಂದು ಅವರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಯಾವಯಾವ ವಿಚಾರಗಳಿಂದಲೂ ಬೇರೆ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ದನಕಾ

ಯುವವರು ಸಂಜೆಯಾದ್ದರಿಂದ ದನಗಳನ್ನು ಅಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಊರಿಗೆಬರತ್ತಿ ವರು ಸಿದ್ಧವ್ಮನನ್ನು ಕಂಡು ಹತ್ತಿರ ಬಂದರು.

“ ಏತಕವ್ವು ಇಷ್ಟು ಕಷ್ಟಬಿದ್ದೆ ? ನಿಮ್ಮ ಕಡೆ ಎಲ್ಲಾ ಹೆಣ್ಣು ಸಿಕ್ಕುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೆ ? ನಿಮ್ಮಣ್ಣ ಎಂಧವನೆನ್ನುವುದು ನಿನಗೆ ಗೊತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೆ ? ಅವನ ಮಾತನ್ನು ನಮ್ಮ ಸೀಮೆಯಲ್ಲಿ ಯಾರುತಾನೆ ನಂಬುತ್ತಾರೆ ? ಕಂಡೂ ಕವರಿಗೆ ಹಾರದೆಯಲ್ಲಮ್ಮ ! ” ಎಂದರು ಸಿದ್ಧವ್ಮನಿಗೆ ಹಾವು ತುಳಿದಂತಾಯಿತು ಅವರ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ. “ ಏಕೆ, ಏನಾಯಿತು ? ” ಎಂದು ಒಂದೇ ಉಸಿರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದಳು.

“ ಅಯ್ಯೋ ಏನು ಹೇಳಲಮ್ಮ, ಅವರ ಮನೆ ಹಗರಣವ ? ತುಪ್ಪ ತುಂಬಿದ್ದ ಗಡಿಗೆ ಅಟ್ಟಿದ ಮೇಲಿಂದ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಹಾಗೆ ಬಿದ್ದು ಹೋಯಿತಂತೆ ! ಅದೇ ಒಂದು ನೆವ ತೆಗೆದು ಅಪಶಕುನ, ಅಪಶಕುನ ಅಂತ ಪ್ರಾರಂಭಮಾಡಿದ. ಸರಿ, ನಾವು ಕಂಡಹಾಗೆ ನಿನ್ನೆ ಹೋರಿಗರು ವಿನ ಹಸುವನ್ನು ಹುಲಿ ತಿಂದುಬಿಟ್ಟಿತು. ಇದೂ ಒಳ್ಳೇ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಹೀಗಾಯಿತು. ಮೊದಲೇ ಹಾಗೆ, ಇನ್ನು ಮುನಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಹೇಗೆ ಅಂತ ! ಊರಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಕೂಗಿದ ನಿಮ್ಮಣ್ಣ, ಅಪಶಕುನ ಅಂತ. ಮನೆಯಲ್ಲಂತೂ ಹೆಂಗಸರಿಗೂ ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ಚಿತ್ರಹಿಂಸೆ ಕೊಟ್ಟನಮ್ಮ ತಿಮ್ಮಕ್ಕ ಕಣ್ಣೀ ರಿನಲ್ಲಿ ಕೈ ತೊಳೆಯುತ್ತಾಳೆ ಬೇರೆ ಊರಿಗೆ ಮಗಳನ್ನು ಮದುವೆ ಮಾಡೋಕೆ ಲಗ್ನ ಕಟ್ಟಿಸಿದ್ದಾನಂತೆ. ಅವನ ಕಥೆ ಹೀಗಿರುವಾಗ ನಿಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಹೆಣ್ಣು ಕೊಡ್ತಾನೆಯೆ ? ಈ ದಿವಸ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಂಕಿಯನ್ನೇ ಹಾಕಕೂಡದೆಂದು ಕಟ್ಟಿಮಾಡವನೆ. ಸದ್ವಿಮಾಡದೆ ನಿಮ್ಮ ಊರಿನ ದಾರಿ ಹಿಡಿಯಮ್ಮ ” ಎಂದರು. ಸಿದ್ಧವ್ಮನ ಎದೆಗೆ ಸಿಡಿಲು ಬಡಿದಂತಾಯಿತು ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದಿದ್ದ ಹೆಂಗಸರು “ ಕೊಡದೆ ಏನು ಮಾಡತಾನೆ ? ಯಾವುದೋಕೋಪದಿಂದ ಹಾಗಂದಿರಬೇಕು ? ನಡೆಯಮ್ಮ ಹೋಗೋಣ ” ಎಂದು ಸಿದ್ಧವ್ಮನಿಗೆ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಿದರು. ಬಂದಿದ್ದ ಯಜಮಾನರು ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಕೇಳಿ ‘ ಏನೋ ಮೋಸ ನಡೆದಿದೆ ’ ಎಂದುಕೊಂಡು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಬಾಯಿ ಬಿಡಲಿಲ್ಲ ಕ್ಷುದ್ರ ಬಿದ್ದ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಧೈರ್ಯತಂದುಕೊಂಡು ಹೇಳಿದರು.—“ ಬೇಕಾದ್ದಾಗಲಿ

ಅವನ ಕುತಂತ್ರ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ ನೋಡಿಯೇ ಬಿಡೋಣ ಅದೇನು ಊರೋ, ಕಾಡೋ? ನ್ಯಾಯ ತಿಳಿದವರು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲವೇ ಆ ಊರಲ್ಲಿ? ಇದಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ಹೆದರಿದರೆ ಇನ್ನು ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಬಾಳುವುದೇ ಕಷ್ಟ. ಹುಂ, ಹೊರಡಿ, ದೇವರು ಮಾಡಿಸಿದಂತಾಗಲಿ ಎಂದು ಅವಸರವಾಗಿ ಊರಿಗೆ ಹೊರಟರು. ಸಿದ್ಧಮ್ಮ ಅವರ ಹಿಂದೆ ಕಾಲುಗಳನ್ನು ಎಳೆದುಕೊಂಡು ಅವನಿಗೆ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲದ್ದೂ ನಿಜ, ಇದು ನಡೆದಿರುವುದೂ ನಿಜ ಎಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತಾ ಹೊರಟಳು. ಎಲ್ಲರೂ ಊರಿಗೆ ಹೋದರು. ಎಲ್ಲರೂ ಜಗುಲಿಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡರು ಸಿದ್ಧಮ್ಮ ನನ್ನು ನೋಡಿದಕೂಡಲೇ ತಿಮ್ಮಕ್ಕನೂ ಲಿಂಗಿಯೂ ಬಂದು ಆಕೆಯ ಮುಂದೆ ಮೌನವಾಗಿ ನಿಂತು ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸಿದರು ಹೊನ್ನಮ್ಮ ಬಂದು ತಲೆಯಮೇಲೆ ಕೈಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಸಿದ್ಧಮ್ಮನ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಳು. ಅವರು ಕುಳಿತಿದ್ದರೀತಿ, ತಾಳಿದ್ದ ಮೌನವೇ ನಡೆದ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿ ತೋರಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಸಿದ್ಧಮ್ಮನ ಊರಿನವರು ಈ ದೃಶ್ಯವನ್ನು ಕಂಡು ವ್ಯಥೆ ಪಡುತ್ತ, ಹೆಣ್ಣಿನ ಲಕ್ಷಣವನ್ನೂ ಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನೂ ನೋಡಿ 'ಆಯ್ಯೋ ಪಾಪ' ಎಂದು ಮರುಗಿದರು. ಆ ರಾತ್ರಿ ಪಂಚಾಯಿತಿಗೆ ಈ ಊರಿನವರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಸೇರಿಸಬೇಕೆಂದು ಅವರು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದರು ನಾಳೆ ಆಗಬೇಕಾದ ಲಗ್ನವನ್ನು ತಡೆಯಲು ಯಾರೂ ಸಮ್ಮತಿಸುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಇವರ ನಂಬಿಕೆಯಾಗಿತ್ತು. ಇವರ ನಂಬಿಕೆ ಫಲಿಸುವುದೆಂಬ ಭರವಸೆಯನ್ನು ಕೊಡುವರಾರು? ಪರಗ್ರಾಮ ಹೊನ್ನಯ್ಯನ ಕಡೇನೆ ವಹಿಸಿ ಊರಿನ ಜನ ಮಾತನಾಡಬಹುದು. ಒಳ್ಳೆ ಇಕ್ಕಟ್ಟಿನ ಪ್ರಸಂಗಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿದೆವಲ್ಲ ಎಂದುಕೊಂಡರು ಅಪಶಕುನವನ್ನೇ ನೆನಪಾಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು, ತನ್ನ ಗಂಡನು ಮಗಳನ್ನು ಬೇರೆ ವರನಿಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಲು ಏರ್ಪಾಡು ಮಾಡಿದ್ದಾನೆಂದು ತಿಮ್ಮಕ್ಕ ಸಿದ್ಧಮ್ಮನಿಗೆ ಕಣ್ಣೀರು ಮಡಿಯುತ್ತಾ ಹೇಳಿದಳು.

"ಒಳ್ಳೆ ಹೆಗರಣವಾಯ್ತಲ್ಲ, ಅತ್ತಿಗೆ ನನಗೆ ಕಣ್ಣೀ ಕಾಣೋದಿಲ್ಲ. ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಜೋಯಿಸರಲ್ಲಿ ಲಗ್ನ ಕಟ್ಟಿಸಲು ಹೋಗಿದ್ದಾಗಲೇ ಹೆಣ್ಣು ಹೊಡೋದಿಲ್ಲ ಅಂತ ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದೆ ಈ ಗೊಂದಲವೇ ಬರ್ರಿರ

ಲಿಲ್ಲವಲ್ಲ. ಜೋಯಿಸರಾದರೂ ಹೆಣ್ಣಿಗೂ ಗಂಡಿಗೂ ಲಗ್ನ ಸಂಯಾಗ ಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದರೆ ಈ ಕಥೆಯೇ ಇರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ಆಗಲೇ ಎದೆಗೆ ಕಲ್ಲು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಊರಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾ ಇದ್ದೆ. ನಾಳೆ ಲಗ್ನಕ್ಕೆ ಏರ್ಪಾಡಾಗಿದೆ. ನೆಂಟರು ಇಷ್ಟರಲ್ಲಾ ಬರ್ತಾರೆ. ನಾವು ಪೆಚ್ಚುಮೋರೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ತಲೆಮೇಲೆ ಬಟ್ಟೆಹಾಕಿಕೊಂಡು ಊರಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕಾಗಿದೆ ಮದುವೆಗೆ ಸಿದ್ಧ ಮಾಡಿರುವ ಸಾಮಾನೆಲ್ಲಾ ಹಾಳಾಗುತ್ತದೆ. ಬೇರೆ ಹೆಣ್ಣುತಾನೆ ಎಲ್ಲಿ ನೋಡುವುದು, ಈ ಅಬ್ಬ ಕಾಲದಲ್ಲಿ? ಅದರಲ್ಲೂ ರಂಗಯ್ಯನ ಮನಸ್ಸು ಅಲ್ಲೋಲ ಕಲ್ಲೋಲವಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆ? ಆತನು ತಾನೆ ಇಷ್ಟಪಡುತ್ತಾನೆಯೆ, 'ಬೇರೆ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳೋಕೆ? ಏನೊ! ದೇವರೆ ಗತಿ. ಇದಕ್ಕೇನೂ ಉಪಾಯವಿಲ್ಲವೆ?" ಎಂದಳು ಸಿದ್ಧಮ್ಮ.

"ನಾನು ಯಾವ ಉಪಾಯಾನೂ ಕಾಣೆ ಈ ಜಗದಲ್ಲಿ ಯಾರು ಹೇಳಿದರೂ ಕೇಳೋದಿಲ್ಲ, ನಿಮ್ಮ ಅಣ್ಣ. ಹಟಮಾರಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಿಗೆ ಮತ್ತೇನೂ ಇಲ್ಲ ಕಾರಣ ನೀನು ಕಂಡಹಾಗೆ ಒಂದುಕಾಸನ್ನು ಒಂಬತ್ತುಗಂಟುಹಾಕಿ ಇಡುತ್ತಾರೆ ಅದೆಲ್ಲಿ ಖರ್ಚುಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೋ ಅಂತ ಯೋಚನೆ ತಗುಲಿ ಹತ್ತಿರದ ಊರಿಗೆ ನಾಳೆ ಮಗಳ ಮದುವೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇನ್ನೇನಿದೆ? ನನ್ನ ಮಗಳ ಬಾಳನ್ನು ಹಾಳುಮಾಡಿದರು ನಾವು ಯಾರೂ ಮದುವೆಗೆ ಹೋಗೋದಿಲ್ಲ ಅವರ ಮಗಳನ್ನು ಅವರೊಬ್ಬರೇ ಕರಕೊಂಡುಹೋಗಿ ಲಗ್ನ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಿ ಹಾಗೂ ಮಾಡದೆ ಬಿಡುತ್ತಾರೆ ಅಂತೀರ! ಅಂತಹ ಪ್ರಚಂಡ ಮನುಷ್ಯರನ್ನು ನಾನೆಲ್ಲಾಕಾಣೆ, ಕೇಳಿಯೂ ಇಲ್ಲ. ಇನ್ನೊಂದೇ ದಾರಿ ಇದೆ, ನೀವು ಮಾಡುವುದಾದರೆ ಆಗಬಹುದು" ಎಂದು ದುಃಖ ತುಂಬಿದ ದನಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಳು ತಿಮ್ಮಕ್ಕ. ಸಿದ್ಧಮ್ಮನು ಕೆವಿ ನೆಟ್ಟಗೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕುತೂಹಲದಿಂದ "ಅದಾವ ದಾರಿ?" ಎಂದು ಮೆಲ್ಲನೆ ಪಿಸುಗುಟ್ಟುತ್ತಾ ಕೇಳಿದಳು.

"ನಮ್ಮ ಲಿಂಗಿಯನ್ನು ಈ ರಾತ್ರಿ ನಿಮ್ಮ ಊರಿನವರ ಜೊತೆಲಿ ಕಳುಹಿಸಿ ಬಿಡುತ್ತೇನೆ ನಾಳೆ ಅದಷ್ಟು ಜಾಗ್ರತೆ ಲಗ್ನ ಮಾಡಿಸಿಬಿಡಿ. ಅಮೇಲೆ ಬೇಕಾದ್ದು ಬರಲಿ, ಇಲ್ಲಿದ್ದರೊಂದು, ಹೋದರೊಂದು. ನೀವು

ಮಾತ್ರ ಇಲ್ಲೇ ಇರ".

ಸಿದ್ಧಮ್ಮನ ಕುತೂಹಲ ಹಾಗೆಯೇ ಮಾಯವಾಯಿತು. ಆಕೆ ವಿಶಾಲದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಯೋಚಿಸಿ, ತಲೆಯಲ್ಲೂ ಡಿಮಿತ್ತಾ "ಇದು ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯ? ನಾವು ದುಡುಕಿ ಈ ರೀತಿ ಮಾಡಿದರೆ ಮುಂದೆ ಅನೇಕ ತೊಂದರೆಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಜನರು ನಮ್ಮನ್ನು ಹುಲ್ಲುಸತ್ತೆಗಿಂತ ಕಡೆಯಾಗಿ ಕಾಣತಾರೆ ಕೊನೆಯದಾಗಿ ನಮ್ಮ ಅಣ್ಣನನ್ನೇ ಎಳೆದ ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಏರ್ಪಾಡು ಮಾಡು ಎಂದು ಕೇಳುತ್ತೇನೆ" ಎಂದಳು.

ಹೊನ್ನಯ್ಯ ಪಕ್ಕದಲೂರನಲ್ಲಿ ಮಗಳ ಲಗ್ನಕ್ಕೆ ಏರ್ಪಾಡಿಸಿ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಮುಂದೆ ಹಸರು ಚಪ್ಪರ ಹಾಕಿಸಬೇಕೆಂದು ಬೀಗನಿಗೆ ಹೇಳಿ ಸಂಜೆಯಲ್ಲಿ ಮನೆಗೆ ಬಂದ. ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಗೆಯೇ ಜಗುಲಿಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಜನರನ್ನು ದೂರದಿಂದಲೇ ತೀಕ್ಷ್ಣದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿದ ಮುಖವನ್ನು ಗಂಟುಹಾಕಿಕೊಂಡು ಮನೆಯೊಳಕ್ಕೆ ಬಹು ಬಿರುಸಾಗಿ ಹೋದ. ಅಣ್ಣನನ್ನು ಕಂಡ ಒಡನೆ ಸಿದ್ಧಮ್ಮನಿಗೆ ಸಿಟ್ಟುಬಂತು ಆದರೂ ದಡಾರನೆ ಎದ್ದು ಹರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಕಣ್ಣೀರನ್ನು ಸೆರಗಿನಿಂದ ಒರಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ "ಅಣ್ಣಾ" ಎಂದಳು. ಹೊನ್ನಯ್ಯ ಮೌನವನ್ನು ತಾಳಿ ಒಳ ಹೆಜ್ಜಾರದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಚಿಂತಿಸುವವನಂತೆ ಕುಳಿತ ಜಗುಲಿಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿದ್ದವರ ದೃಷ್ಟಿ ಆತನನ್ನು ನುಂಗಿಬಿಡುವಷ್ಟು ತೀವ್ರವಾಗಿ ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದವು. ಸಿದ್ಧಮ್ಮನು ಬಿಕ್ಕಿಬಿಕ್ಕಿ ಅಳತೊಡಗದಳೇ ಹೊರತು ಬಾಯಿ ತೆಗೆಯಲಿಲ್ಲ. ಬಹಳ ಹೊತ್ತಿನಮೇಲೆ ಹೊನ್ನಯ್ಯ ಮುಖ ಗಂಟುಹಾಕಿಕೊಂಡು "ಏನು ಮಾಡಲಮ್ಮ, ಹೆಣ್ಣಿಗೂ ಗಂಡಿಗೂ ಶಾಸ್ತ್ರ ಸರಿಯಾಗಲಿಲ್ಲ ಆ ಜೋಯಿಸರಗೂ ನನಗೂ ಬಹಳ ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಮನಸ್ತಾಪವಿತ್ತು. ಆತ ಉದ್ದೇಶ್ಯವಾಗಿ ಸುಳ್ಳು ಲಗ್ನ ಕಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ ಅವನಿಗಾಗಬೇಕಾದ್ದೇನು? ಯಾರ ಮನೆಯಾದರೂ ಮುಳುಗಿಹೋಗಲಿ, ದುಡ್ಡು ಬಂದರೆ ಸಾಕು. ಏನೇನು ಅಪಶಕುನ! ಏನೇನು ಸ್ವಪ್ನ? ನೀನೇ ಕೇಳಮ್ಮ ತುಪ್ಪ ತುಂಬಿ ತುಳುಕುತ್ತಿದ್ದ ಗಡಿಗೆ ಮಾಯದಲ್ಲೇ ಒಡೆದುಹೋಯಿತು. ಚಿನ್ನದಂತ ಹೋರಿರುವಿನ ಹಸುವು ಹುಲಿ ಬಾಯಿಗೆ ಹೋಯಿತು. ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಹಾಲುಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಎಮ್ಮೆಗಳು ಈ ಲಗ್ನಕ್ಕೆ ಕೈಹಾಕಿದಂದಿನಿಂದ

ಒಂದು ಪಾವು ಹಾಲುಕೂಡ ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ ಆ ದಿನದಿಂದ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಜಗಳ, ಮನಸ್ತಾಪ ಸುಂಟರೆಗಳ ಸುತ್ತಿದಂತೆ ಸುತ್ತಿಕೊಂಡಿದೆ ಇಂಥ ಅಪಶಕುನಗಳನ್ನು ಕಂಡೂ ಕಂಡೂ ಎಂಥ ಮೂರ್ಖನಾದರೂ ಹೆಣ್ಣು ಕೊಡುತ್ತಾನೆಯೇ? ಚೆನ್ನದ ಕತ್ತಿ ಅಂತ ಮೂಗು ಕೊಯ್ಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗುತ್ತದೆಯೇ? ಈ ಮಾತು ಮರೆತುಬಿಡಮ್ಮ” ಎಂದು ದನಿಯಲ್ಲಿ ಅಸಮ್ಮತಿಯನ್ನು ತೋರುತ್ತಿದ್ದರೂ ನಯವಾಗಿ ಹೇಳಿದ.

ಸಿದ್ಧಮ್ಮನಿಗೆ ಅವನ ಮಾತುಮಾತಿಗೂ ಸಿಟ್ಟು ಉಕ್ಕಿ ಉಕ್ಕಿ ಬರುತ್ತಿತ್ತು ಕೊನೆಗೆ ಅವಳ ಹಿಡಿತವಿಲ್ಲದೆಯೇ ಮಾತುಗಳು ಹೊರಬೀಳತೊಡಗಿದವು

“ಅಣ್ಣ ನಾಲಿಗೆಗೆ ತಪ್ಪೆ ಬಾರದು ತಂಗಿಗೆ ನೀನು ಈ ರೀತಿ ಮೋಸಮಾಡುವುದು ಧರ್ಮವಲ್ಲ. ನಾಳೆ ಲಗ್ನ. ನೀನು ಅದನ್ನು ಮುರಿಯುತ್ತಿದ್ದೀಯೆ ಸಿದ್ಧಮಾಡಿರುವ ಸಾಮಾನೆಲ್ಲಾ ಹಾಳಾಗುತ್ತದೆ. ನನ್ನ ದುಃಖವನ್ನು ಅಳತೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವೇ ಇಲ್ಲ ನಾನೇನು ಅನ್ಯಥೆ? ನಿನ್ನ ಒಡಹುಟ್ಟಿದವಳಲ್ಲವೆ? ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರಾಲೋಚನೆ ಮಾಡಿ ನೋಡು”

“ಆಲೋಚನೆ ಗೀಲೋಚನೆ ಒಂದೂ ಇಲ್ಲ ಹೆಣ್ಣು ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದರೆ ಮುಗಿಯಿತು ಬೇಕಾದರೆ ನಿಮ್ಮ ಅವ್ವನ ಹತ್ತಿರ ಗೋಳಾಡಿ ದುಃಖ ತೀರಿಸಿಕೊಂಡು ನಿಮ್ಮ ಊರಿಗೆ ಹೋಗು” ಎಂದು ಹೊನ್ನಯ್ಯ ಕೋಪದಿಂದ ಅರ್ಭಟಿಸಿದ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಸಿದ್ಧಮ್ಮನಿಗೆ ಕೋಪವು ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಉಕ್ಕಿಬಂದು ನರನಾಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಚಲಿಸಲಾರಂಭಿಸಿತು. ಆಕೆಯ ಕೋಪದ ಪ್ರವಾಹ ಅಣ್ಣನೆಂಬ ಪ್ರೇಮದ ಕಟ್ಟೆಯನ್ನು ಒಡೆಯಿತು. ಕಣ್ಣೀರು ಹನಿಹನಿಯಾಗಿ ಕೆನ್ನೆಯ ಮೇಲೆ ಉರುಳಲಾರಂಭಿಸಿತು

“ಎನೆಂದೆ! ಅಣ್ಣ, ನಾನು ಯಾರೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದೀಯೆ? ಈ ಊರಿನ ಬಡಜನರನ್ನು ಬೆದರಿಸಿಕೊಂಡು, ಅವರ ರಕ್ತನ ಹೀರಿ ಐಶ್ವರ್ಯ ವಂತನಾಗಿದ್ದೀಯೆ. ಸಿರಿಮದದಿಂದ ಸ್ವೇಚ್ಛಾನುಸಾರ ವರ್ತಿಸುತ್ತೀಯೆ. ಇಷ್ಟು ವಯಸ್ಸಾಗಿದೆ ನಿನಗೆ. ಗೋಸುಂಬೆ ಕ್ಷಣಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಬದಲಾಯಿಸಿ

ದಂತೆ ನಾಲಿಗೆನ ಬದಲಾಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೀಯೆ. ನಿನ್ನದು ನಾಲಿಗೆಯೋ ಮತ್ತೇನೋ ” ಎಂದಳು ಹೊನ್ನಯ್ಯನ ಮುಖ ವೆಚ್ಚಾಯಿತು. ಉಕ್ಕಿ ಬಂದ ಬೆವರನ್ನು ಆಗಾಗ್ಗೆ ಒರಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಒಳಗೊಳಗೆ ಹಲ್ಲು ಕಡಿಯು ತಿದ್ದನೆ ಹೊರತು ಅಷ್ಟು ಜನರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಾಯಿ ತೆರೆಯಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಸಿದ್ಧಮ್ಮ ದೂಷಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಹೊರಗಡೆ ಜಗುಲಿಯಮೇಲೆ ಕುಳಿ ತಿದ್ದ ಕೆಲವು ಮುಖಂಡರುಗಳಿಗೂ ಕೋಪದ ಕಾವೇರಿತು. ಹುಬ್ಬು ಗಂಟೆಕ್ಕಿಗೊಂಡು ಒಳಗೆ ಬಂದರು. ಕೆಕ್ಕರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೊನ್ನಯ್ಯನನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ “ನಮ್ಮ ಸೀಮೆಕಡೆ ಈ ರೀತಿ ನಡೆದಿದ್ದರೆ ನಿನ್ನ ಗತಿ ಏನಾಗು ತ್ತೀತ್ತೋ ? ಈಗಲೂ ನೋಡೋಣ ಇರು ” ಎಂದರು ಹೊನ್ನಯ್ಯ ಎಧಿ ಇಲ್ಲದೆ ತನ್ನ ಕೋಪವನ್ನು ತಾನೇ ನುಂಗಿಕೊಂಡು ತೆಪ್ಪಗಾದ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲೇ ‘ ಏನುಮಾಡಲಿ. ನನ್ನ ಬೆಂಬಲಕ್ಕೆ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲವಲ್ಲ ಪರ ಗ್ರಾಮದವರು ಬಂದು ನೆರೆ ಊರಿನಲ್ಲಿ, ಅದರಲ್ಲೂ ನನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಈ ರೀತಿ ತುಚ್ಛೀಕರಿಸಿ ಮಾತನಾಡುವುದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಒಂದು ಕೈ ನೋಡಿಯೇ ಬಿಡೋಣ ಅನ್ನಿಸುತ್ತದೆ ಆಗಲಿ, ಜಂಬ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹೋಗಲಿ ’ ಎಂದು ಗೊಣಗಿದ.

ಸಿದ್ಧಮ್ಮ ಊರಿನ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರ ಮನೆಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ಹೋಗಿ ವಿಚಾರ ವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಚಾಚೂ ತಪ್ಪದೆ ಹೇಳಿದಳು ರಾತ್ರಿ ಪಂಚಾಯಿತಿಗೆ ದೇವ ಸ್ಥಾನದ ಚಾವಡಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿಕೊಂಡಳು ಕೆಲವರು ಹೊನ್ನಯ್ಯನ ಗೋಜಿಗೆ ಹೋಗಬಾರದೆಂದು ಹಿಂಜರಿಯುತ್ತಾ ಚಾವಡಿಗೆ ಬಂದರು ಬಸವಯ್ಯ ಸಿದ್ಧಮ್ಮನಿಗೆ “ಬೇಕಾದ್ದಾಗಲಿ ಬಿಡಬೇಡಮ್ಮ. ನಿಮ್ಮ ಬೆಂಬಲಕ್ಕೆ ನಾನಿದ್ದೇನೆ ” ಎಂದು ಉತ್ತೇಜನ ಕೊಟ್ಟ ಆತ ನನ್ನೂ ಚಿಂತೆಯ ಉರಿ ಆವರಿಸಿದೆ ‘ ಅಯ್ಯೋ ಏನು ನಡೆದು ಹೋಯಿತು ! ’ ಅಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾನೆ ಹೊನ್ನಯ್ಯನನ್ನಾ ಬರಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸಿದರು ಬಸವಯ್ಯನು ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಕರೆತಂದ

ತಿಳಿಬಾನಿನಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರನು ಹಾಲುಚೆಲ್ಲಿದಂತೆ ಬೆಳಕನ್ನು ಎರಚುತ್ತಿದ್ದ. ಈ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಬಳಕಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಗುರುತಿಸಬಹುದಾಗಿತ್ತು ಆಗಾಗ್ಗೆ ತುಂಡು ಮೋಡವೊಂದು ಚಂದ್ರನನ್ನು ಮುಸುಕಿ

ವೃತ್ತಿಗಳ ಮುಖದ ಮೇಲೆ ನಸುಗತ್ತಲೆಯನ್ನು ಬೀರುತ್ತಿತ್ತು. ನಸು ನೀಲಿಯ ಅನಂತಾಕಾಶದಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಸಮನೆ ತಾರೆಗಳು ಮಿಡುಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಮಾರುತನು ತಣ್ಣಗೆ ಬೀಸುತ್ತಿದ್ದ.

ಹೊನ್ನಯ್ಯನ ಮನಸ್ಸು ಹೋಗಲೇ ಬೇಡವೆ ಎಂದು ತೂಗುಯ್ಯಾಲೆಗೆ ಸಿಕ್ಕಿತು ಕೊನೆಗೆ ತಾನು ಹೋಗದಿದ್ದರೆ ತಪ್ಪಿತಸ್ಥನಾಗುತ್ತೇನೆಂದು ಅರಿತು ಪಂಚಾಯಿತಿಗೆ ಬಂದ ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದವರು ದಾರಿಬಿಟ್ಟರು. ಆತ ಸರಸರನೆ ಚಾವಡಿಯ ವೇಲಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತ. ಸಿದ್ಧಮ್ಮ ತನ್ನ ತಾಯಿಯನ್ನೂ ಅತ್ತಿಗೆಯನ್ನೂ ಬಲವಂತದಿಂದ ಪಂಚಾಯಿತಿಗೆ ಕರೆತಂದಳು. ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಹೊನ್ನಯ್ಯನಿಗೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ ಸರಗನ್ನು ತಲೆಯಮೇಲೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಹೆಂಗಸರ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಪಂಚಾಯಿತಿಗೆ ಬಂದಿರುವುದನ್ನು ತನ್ನ ಗಂಡನೊಡನೆ ತನ್ನನ್ನು ಮನೆಯಿಂದಲೇ ಓಡಿಸುವನೆಂದು ತಿಮ್ಮಕ್ಕ ಜೀವವನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಕುಳಿತಿದ್ದಳು. ಮನಸ್ಸು ನಾನಾಮುಖವಾಗಿ ಗರಿಗದರಿ ನಿಂತಿತು. ತಾನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರಬಾರದಾಗಿತ್ತು, ಬಂದಾದರೂ ತಾನೇ ಈ ಕಾರ್ಯ ಸಾಧಿಸಲಾದೀತೆ ತನ್ನಿಂದ? ಎಂದು ಚಿಂತಿಸಿದಳು. ಬಂದದ್ದಾಯಿತೆಂದು ಮನಸ್ಸನ್ನು ಗಟ್ಟಿಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ಕೆಲವು ಯಜಮಾನರ ಹೆಂಗಸರು ತಮ್ಮ ಗಂಡಂದಿರಿಗೆ “ಯಾರು ಹೇಗಾದರೂ ಮಾತಾಡಲಿ, ನೀವು ಮಾತ್ರ ತೆಪ್ಪಗೆ ಎಲೆಮರೆಕಾಯಿಯ ಹಾಗೆ ಕುಳಿತಿದ್ದು ಬನ್ನಿ, ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಗುವ ಮಾರಿ ಬೀದಿಯಲ್ಲೇ ಹೋಗಲಿ. ಇದೆಲ್ಲಾ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ನಾವೇತಕ್ಕೆ ಹೊನ್ನಯ್ಯನನ್ನು ಹಗೆ ಮಾಡಿಕೋಬೇಕು ಎಂದು” ಉಪದೇಶ ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಸಿದ್ಧಮ್ಮನ ಊರಿನಿಂದ ಬಂದಿದ್ದ ಯಜಮಾನರೂ, ಹೆಂಗಸರೂ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಚಾವಡಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿದರು. ರಾಮನಗರದ ಕೆಲವು ಹೆಂಗಸರ ಗುಂಪೊಂದು ಸೇರಿತು ಒಂದನೆಯವಳು “ಈ ಅನ್ಯಾಯವನ್ನೇ ಮಾಡೋದು ಶುಭಕಾರ್ಯ ಮಾಡುವಾಗ ಈ ರಗಳೆ ತಂದೊಡ್ಡಿದ್ದಾನೆ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲುಂಟೇ ಇದು !”

“ಅವನೇನು ಸಾಮಾನ್ಯನೇನಕ್ಕ? ಯಾವುದಕ್ಕೂ ಹಿಂಜರಿಯು

ವುದಿಲ್ಲ ಅವನ ಜನ್ಮದಲ್ಲೇ ನಿಜ ಹೇಳಿಲ್ಲ ನ್ಯಾಯ ಧರ್ಮ ಎನ್ನುವುದು ಒಂದು ಚಾರಾ ಇಲ್ಲ ಅವನಲ್ಲಿ. ಇವನ ಆಟ ನೋಡಿ ನೋಡಿ ಸಾಕಾಗಿದೆ ಕಾಣಕ್ಕ, ನಮ್ಮೂರಿನವರಿಗೆ” ಎಂದಳು ಎರಡನೆಯವಳು.

“ಅವನ ಸುದ್ದಿ ಈ ತರುವಾಯತ್ತಿನಲ್ಲೇ ಮಾತಾಡೋದು, ಬಿಡಿ ಮಾಡಿದ್ದುಣ್ಣೋ ಮಹರಾಯ’ ಅಂತ ಅವನಿಗೂ ದೇವರು ತಂದು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ ನಾನೇ ಈ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಎಷ್ಟು ಜನ ನೋಡಿಲ್ಲ, ಇಂಥ ಆಟವಾಡಿ ಬಟ್ಟೆಗೆಟ್ಟುಹೋದವರ ಮನುಷ್ಯ ತಾನೇ ಹೆಚ್ಚು. ಅಂತ ಮೇರೀ ತಾನೇ ಹೆಣ್ಣು ಕೊಡುವುದಕ್ಕಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಮೊದಲೇ ಹೇಳಿಬಿಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು ನೋಡೋಕೆ ಏನೂ ತಿಳಿಯದವನ ಹಾಗೆ ಕುಳಿತವನೆ ಇಂಥವರ ಹತ್ತಿರವೆ ಇರುವುದು ಮೆಂತ್ಯದ ಗಂಟು ಯಾರೂ ಸರಿಯಾದವರಿಲ್ಲ, ಇವನನ್ನು ಬಲಿ ಹಾಕುವುದಕ್ಕ” ಎಂದಳು ಮೂರನೆಯವಳು

“ಬಿಡಕ್ಕ, ದೇವರೇ ಒಂದು ದಿನ ಬರೆ ಹಾಕತಾನೆ ದೇವರಿಗೆ ಕಣ್ಣಿಲ್ಲವೆ ? ಇವನೇನೂ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಮೆರೆಯುತ್ತಾನೆ ನೋಡೋಣ ತಡೆಯಿರಿ, ಪಂಚಾಯಿತಿಯಲ್ಲಿ ಏನೇನಾಗುತ್ತದೋ ” ಎಂದಳು ನಾಲ್ಕನೆಯವಳು

“ಏನಕ್ಕ ಆಗುವುದು ? ಎಲ್ಲರ ಬಾಯನ್ನೂ ಮುಚ್ಚಿಸಿಬಿಡತಾನೆ. ಹಾಗೆಯೇ ನೋಡುತ್ತಾ ಇರಿ ಸಿದ್ಧಮ್ಮನೇನೋ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ದಕ್ಕುವುದಿಲ್ಲ ಆದರೂ ಅವನು ಹಟಮಾಡಿದರೆ ತೀರಿಹೋಯಿತು ತಂದೆಯೇ ಹೆಣ್ಣು ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲವೆಂದರೆ ಪಂಚಾಯಿತರು ಏನು ತಾನೆ ಮಾಡೋಕಾಗುತ್ತದೆ” ಇವೆಲ್ಲಾ ಹಣೆಬರಹ ಈ ಬಡಿದಾಟ ನಾನೆಲ್ಲಾ ಕಾಣೆನವ್ವ ದೇವರೇ ಕಾವಾಡಬೇಕು ” ಎಂದಳು ಐದನೆಯವಳು ಇವರ ಗುಜುಗುಂಪು ಹೆಚ್ಚಾದುದರಿಂದ ಚಾವಡಿಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿದ್ದವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ “ಏನರವ್ವ ಸದ್ವ ? ಇದೇನು ಪಂಚಾಯ್ತಿಯಾ ಮತ್ತೇನನ್ನಾ ? ಏನು ಅಂತ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದೀರಿ ? ಹೆಂಗಸರ ಗುಂಪು ಸೇರಿದ ಕದೆಯೆಲ್ಲಾ ಹೀಗೆಯೆ ಮಾತು ನಿಲ್ಲಿಸಿ. ನಿಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡಿ ಕೊಳ್ಳಿ” ಎಂದ ಹೆಂಗಸರ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಸದ್ವ ಮಾಯವಾಯಿತು.

ಸಿದ್ಧಮ್ಮ ಎದ್ದು ನಿಂತು ಕೃಷ್ಣಾಡಿಸಿಕೊಂಡು ತನ್ನ ಅಣ್ಣ ಮಾಡಿ

ರುವ ಅನ್ಯಾಯವನ್ನು ಪಂಚಾಯಿತರಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿ, ಹಾಲು ಅನ್ನ ಉಂಡವರು ಪಕ್ಷಪಾತವಿಲ್ಲದೆ ನ್ಯಾಯ ತೀರ್ಮಾನ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳತೊಡಗಿತು.

“ಹೊನ್ನಯ್ಯನವರೇ, ಇನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಕಥೆ ಹೇಳಿ” ಎಂದರು ಊರಿನ ಮುಖಂಡರು. ಪಂಚಾಯತಿಯಲ್ಲಿದ್ದವರೆಲ್ಲರ ಕಣ್ಣುಗಳೂ ಹೊನ್ನಯ್ಯನ ಕಡೆ ತಿರುಗಿದವು.

“ನನ್ನದೇನೂ ತಪ್ಪಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ತಂಗಿಯೇ ಬಲವಂತದಿಂದ ಎಳೆದ ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದಾಳೆ. ಆಕೆಯೂ ನಮ್ಮ ತಾಯಿಯೂ ಸೇರಿ ಲಗ್ನ ಕಟ್ಟಿಸಿದ್ದಾರೆ ನಾನು ಹೆಣ್ಣು ಕೊಡಲು ಸಮ್ಮತಿಸಲಿಲ್ಲ. 'ಅದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಹೆಣ್ಣು ನೋಡಿಕೊಂಡು ಹೋದಂದಿನಿಂದ ಆದ ಅಪಶಕುನಗಳನ್ನು ನಿಮಗೇನಾನು ಮೊದಲೇ ತಿಳಿಸಿದ್ದೇನೆ’ ಎಂದು ಗಡಸಿನದನಿಯಲ್ಲಿ ಹೊನ್ನಯ್ಯ ಕೂತಲ್ಲೇ ಹೇಳಿದ. ಆ ದಿನ ತಾನು ಯಾರಿಗೂ ಬಗ್ಗುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಅರ್ಥಗರ್ಭಿತವಾಗಿತ್ತು ಮುಂದೆ ಏನೇನು ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳಬೇಕೆಂದು ಮೆಲುಕು ಹಾಕತೊಡಗಿದ

ಇವನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದ ಕ್ಷಣವೇ ಬಸವಯ್ಯ ಕಣಕಿದ ಸರ್ಪದಂತಾದ. ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಎದ್ದುನಿಂತು ಪಂಚಾಯಿತರನ್ನೆಲ್ಲೆ ಶಿಸಿ “ಎಲ್ಲರೂ ಕಂಡೂ ಕಂಡೂ ಹೇಡಿಗಳಂತೆ ಬಾಯಿಗೆ ಬೀಗ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ತುಳಿತದ್ದೀರಿ ಆಯೋಗ್ಯನಾದ ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನ ಐಶ್ವರ್ಯ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಹೆದರಿ ಅವನು ಏನು ನೀಚ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದರೂ ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಬೆಂಬಲ ಕೊಡುತ್ತೀರಿ ನಿಮ್ಮಂಥ ಹೇಡಿಗಳ ಬೆಂಬಲ ಅವನು ಮಾಡುವ ಇಂಥ ಹೀನ ಕೆಲಸಗಳಿಗೆ ಉತ್ತೇಜಕವಾಗಿ, ಈಗ ಊರಿಗೇ ದೊಡ್ಡ ಅವಮಾನವಾಗಿದೆ ಮನುಷ್ಯ ಸದಾಕಾಲದಲ್ಲೂ ನ್ಯಾಯಬದ್ಧನಾಗಿರಬೇಕು. ಆಯೋಗ್ಯತನ, ಅಧರ್ಮ, ಅಸತ್ಯಗಳನ್ನು ಖಂಡಿಸಬೇಕು ಅವುಗಳ ಪೋಷಕರನ್ನು ಮೊದಲು ಎತ್ತುಹಾಕಬೇಕು ಅದರಿಂದ ಎಷ್ಟು ಕಷ್ಟ ಪರಂಪರೆಗಳು ಬಂದರೂ ಧೈರ್ಯವೆಂಬ ಆಯುಧದಿಂದ ಅಸತ್ಯವನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ನ್ಯಾಯವನ್ನು ಸ್ಥಿರಪಡಿಸಬೇಕು. ಈ ದಿವಸ ಒಬ್ಬರಿಗೆ ಒಂದು ವಿಧವಾಗಿ ತೊಂದರೆ ಕೊಡುತ್ತಾನೆ ನಾಳೆ ದಿನ ಅನೇಕರಿಗೆ ಅನೇಕ

ವಿಧವಾಗ ತೊಂದರೆ ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಈ ಅಯೋಗ್ಯನನ್ನು ಮಟ್ಟ ಹಾಕದೆ ಇದುವರೆಗೂ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದು ನಮ್ಮ ತಪ್ಪು. ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಒಂದಾದರೆ ಈ ಬಡಪ್ರಾಣಿ ಏನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ? ಬೇಕಾದ್ದಾಗಲಿ. ಇವನನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸಲೇ ಬೇಕು” ಎಂದು ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ ದನಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡ. ಹೊನ್ನಯ್ಯನಿಗೆ ಕೋಪ ಉಕ್ಕಿ ಉಕ್ಕಿ ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಬಸವಯ್ಯನನ್ನು ಅಲ್ಲೇ ನುಂಗಿ ಬಿಡಲೇ ಎನ್ನುವಷ್ಟು ಸಿಟ್ಟು ಬಂದಿತ್ತು. ಆದರೂ ಇದು ಪಂಚಾಯಿತಿ. ಉಪಾಯದಿಂದ ಕಾರ್ಯಸಾಧನೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಆತ ಮರೆಯಲಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಕೋಪವನ್ನು ತಾನೇ ನುಂಗಿಕೊಂಡ.

“ಹೊನ್ನಯ್ಯನವರೇ! ಬಸವಯ್ಯ ಹೇಳಿದ್ದನ್ನು ಕೇಳಿದಿರಾ? ಈ ರೀತಿ ಮಾಡಿದರೆ ನಮ್ಮ ಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಅವಮಾನವಾಗುತ್ತದೆ ನೀವು ಹೆಣ್ಣು ಕೊಡಲು ಒಪ್ಪದಿದ್ದರೂ ಸಿದ್ಧವಾಗಿ ನಿಮ್ಮ ಮಾತನ್ನು ಮೀರಿ ಈ ರೀತಿ ಲಗ್ನಕ್ಕೆ ಏರ್ಪಡಿಸಿರುವುದಕ್ಕೂ ರುಜುವಾತು ಕೊಡಬೇಕು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನೀವು ಮಾಡಿರುವ ಅನ್ಯಾಯ ಪ್ರಚಾರವಾಗಿ ನಮ್ಮ ಊರಿನವರಿಗೆ ಕುಡಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಪರಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ತೊಟ್ಟು ನೀರೂ ಸಿಕ್ಕುವುದಿಲ್ಲ” ಎಂದರು ಪಂಚಾಯಿತರು. ಹೊನ್ನಯ್ಯ ಗರ್ವದ ಧ್ವನಿಯಿಂದ “ಸಾಕ್ಷಿಯಾರು? ನಮ್ಮ ಮನೆಯವರೇ ಸಾಕ್ಷಿ” ಎಂದ ಇಂಥ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯೂ ತಾಯಿಯೂ ಅವರ ಮನಸ್ಸಿನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇನೇ ಇರಲಿ, ತನ್ನ ಪರ ಹೇಳುವರೆಂದು ನಂಬಿ ಹೊನ್ನಯ್ಯ ಹಾಗೆ ಹೇಳಿದ. ಅವನ ನಂಬಿಕೆ ಅಧಾರವಿಲ್ಲದ್ದೆಂದು ಆ ಸಿಟ್ಟಿನ ಉರಿಯಲ್ಲಿ ಅವನು ಮರೆತ.

“ಹಾಗಾದರೆ, ನಿಮ್ಮ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನೂ ತಾಯಿಯನ್ನೂ ದಯೆ ಎಟ್ಟು ಕರೆಸಿ, ಸಾಕ್ಷಿ ಹೇಳಿಸಿ ಇದು ದೊಡ್ಡ ಸಭೆ ಒಬ್ಬರಿಗೂ ಅನ್ಯಾಯ ಬೇಕಿಲ್ಲ” ಎಂದು ಪಂಚಾಯಿತರು ಸಮಾಧಾನದಿಂದಲೇ ಹೇಳಿದರು. ಇವನನ್ನು ಮತ್ತಷ್ಟು ಕೆಣಕಿದರೆ ಕೆಲಸ ಕೆಟ್ಟು ಹೋದೀತೆಂದು ತಾಳ್ಮೆಯಿಂದಲೇ ಅವನಿಗೆ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು.

“ಜಿನ್ನಾಗಿ ಹೇಳಿದಿರಿ ಇನ್ನು ಹೆಂಗಸರು ಬಂದು ಸಾಕ್ಷಿ ಹೇಳಬೇಕೆ? ನಿಮಗೇ ಗೊತ್ತಿದೆ ಸಮಾಚಾರ ಹೆಂಗಸರ ಮಾತಿನಲ್ಲಿರುವ ನಂಬಿಕೆ ನನ್ನ

ಮಾತಿನಲ್ಲಿಲ್ಲವೆ, ನಿಮಗೆ ? ” ಎಂದು ಹೊನ್ನಯ್ಯ ಬಿರುಸಿನಿಂದ ಹೇಳಿದ-

“ ಆ ಒರಟು ನ್ಯಾಯ ಬೇಡಿ ಹೊನ್ನಯ್ಯನವರೆ !, ಇದು ನ್ಯಾಯ ಸ್ಥಾನ ಮತ್ತು ದೇವಸ್ಥಾನ ’

“ ಬೇಕಾದರೆ ನೀವೇ ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳಿ.”

ಅಲ್ಲೇ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದ ತಿಮ್ಮಕ್ಕ ಭೈರ್ಯ ತಂದುಕೊಂಡು ಒಣಗಿದ್ದ ನಾಲಿಗೆಯಿಂದ ನುಂಗಿನುಂಗಿ ಮಾತನಾಡತೊಡಗಿದಳು

“ ಬಲವಂತವೇನನ್ನೂ ನಮ್ಮ ಅತ್ತಿಗೆಯವರು ಮಾಡಿಲ್ಲ ನಮ್ಮ ಯಜಮಾನರು, ನಮ್ಮ ಅತ್ತೆಯೋರು ಮತ್ತು ನಮ್ಮ ಅತ್ತಿಗೆಯವರು ಜೊತೆಯಲ್ಲೇ ಜೋಯಿಸರಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಪಂಚಾಂಗ ತೆಗೆಸಿ ಲಗ್ನ ಕಟ್ಟಿಸಿದರು. ಬಸವಯ್ಯನವರೇ ಇದಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿ ನಾನು ಮಾತ್ರ ಸುಳ್ಳು ಹೇಳಲಾರೆ ನಮ್ಮ ಯಜಮಾನರು ದೂರದ ದೇಶಕ್ಕೆ ಮಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕಲ್ಲ ಅಂತ ಹೀಗೆ ಕುತಂತ್ರ ಹುಡುಕವರೆ. ನಮ್ಮ ಅತ್ತೆಯವರನ್ನು ಕೇಳಿ” ಎಂದಳು ಆಕೆಯ ಮನದಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆಲೆ ಯಾವುದೂ ಭೀತಿ ಆವರಿಸಿತು. ‘ ಏನೋ ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟೆಲ್ಲ! ಇನ್ನು ಗತಿ ? ಆಗಬೇಕಾದ್ದೆಲ್ಲಾ ಆಗಿ ಹೋಗಲಿ’ ಎಂದು ಎದೆಯನ್ನು ಕಲ್ಲುಮಾಡಿಕೊಂಡಳು

“ ಅದು ನ್ಯಾಯ ” ಎಂದರು ಪಂಚಾಯಿತರು

ಪಕ್ಕದಲ್ಲೇ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಕರಿಹೊನ್ನಮ್ಮ ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಎದ್ದುನಿಂತು ಕೈ ಜೋಡಿಸಿಕೊಂಡು “ಇದು ದೇವಸಭೆ ಇದ್ದಂಗದೆ ನೀವು ಹಾಲು ಅನ್ನ ಉಂಡವರು ಮಗನೆಂದು ಮರೆಸಿಕೊಂಡು ಈ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ನಾನು ಸುಳ್ಳು ಹೇಳಲಾರೆ ನನ್ನ ಸೊಸೆ ಹೇಳಿದ್ದೆಲ್ಲಾ ನಿಜ ಇಷ್ಟೇ ನನ್ನ ಮಾತು” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಕೈಮುಗಿದು ಕುಳಿತುಕೊಂಡಳು ‘ ಮಗ ಅಂತ ಸುಳ್ಳು ಹೇಳಲಾರೆ ನಾನು ? ನಾನು ಹೆತ್ತು ಸಾಕಿದ ಮಗ ಏನು ಮಾಡಿಯಾನು? ಮಾಡಬಾರದ್ದೇ ಮಾಡೋದು !’ ಎಂದು ತನ್ನಲ್ಲೇ ತನ್ನ ಮಾತಿಗಾಗಿ ಸಮಾಧಾನ ಹೊಂದುತ್ತಿದ್ದಳು. ಇವರು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಗೆಯೇ ಹೊನ್ನಯ್ಯ ಹಲ್ಲುಮಸೆಯುತ್ತಾ ಕಿಡಿಕಿಡಿಯಾದ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಅರಳಿಸಿ, ಟಿಡು ಕಟ್ಟಿ ಹಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಕಡಿಯುತ್ತಾ “ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಕರೆಸಿದವರು ಯಾರು ? ನಾನು ಹೇಳಿದೆನೆ, ಸಾಕ್ಷಿ ಹೇಳಿ ಬನ್ನಿ ಎಂದು. ಈ

ಘಳಿಗೆಯಿಂದ ನೀವು ನನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿರಕೂಡದು. ನನ್ನ ಮನೆಗೆ ಕಾಲಿಟ್ಟಿದ್ದೇ ಆದರೆ ನಿಮಗೆ ತಕ್ಕ ವ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ ಇಲ್ಲಿಂದ ತೊಲಗಿ, ಹುಂ, ಹೊರಡಿ.” ಎಂದು ಆರ್ಭಟಿಸಿದ

“ಹೊನ್ನಯ್ಯನವರೇ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಟ್ಟ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಬಾರದು ನೀವು ಅವರನ್ನು ಕೋರಿದ್ದಕ್ಕೆ ಅವರು ಮಾತನಾಡಿದರೇ ಏನು ಅನ್ಯಥಾ ಇಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕೇಕೆ ಇನ್ನೊಂದು ಕೋಪ ತಾಳ್ಮೆಯಿಂದ ಮಾತನಾಡಿ ” ಎಂದು ಪಂಚಾಯಿತರಲ್ಲರೂ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಿದರು ಅವರ ಸಮಾಧಾನದ ಮಾತುಗಳೊಂದೂ ಕಲಕಿಹೋಗಿದ್ದ ಅವನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಮುಟ್ಟುತ್ತಲೇ ಇರಲಿಲ್ಲ ಯಾರ ಮಾತನ್ನೂ ಕಿವಿಯ ಮೇಲೆ ಹಾಕಿ ಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ ಬಸವಯ್ಯ ಪುನಃ ಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದು ಪಂಚಾಯಿತರನ್ನದ್ದೇಶಿಸಿ ಹೇಳಿದ

“ ನೋಡಿ, ಇವನ ಯೋಗ್ಯತೆಯು ನಿಮಗೆ ಹೊಸದಲ್ಲ ಇವನನ್ನು ಈ ದಿವಸ ದಂಡಿಸದೆ ಬಿಟ್ಟರೆ ನಾಳೆ, ‘ನನ್ನನ್ನು ಏನು ಮಾಡಿ ದಿರೋ ನೀವೆಲ್ಲ ’ ಎಂದು ಮೀಸ ತಿರುಗಿಸುತ್ತಾನೆ. ಈಗ ಇಲಿಯಂತೆ ಸದ್ವಿಮಾಡದೆ ಕುಳಿತಿದ್ದಾನೆ. ನಾಳೆ ಹುಲಿಯಂತೆ ವರ್ತಿಸುತ್ತಾನೆ ” ಎಂದ.

“ ಹೊನ್ನಯ್ಯನವರೇ, ನೀವು ಮಾಡಿರುವುದು ಅನ್ಯಾಯ. ಇಷ್ಟು ಖರ್ಚುಮಾಡಿಸಿ ನಾಳೆ ಅಗಬೇಕಾದ ಲಗ್ನವನ್ನು ತಡೆಯುವುದು ಧರ್ಮವಲ್ಲ. ಸುಖವಾಗಿ ಬದುಕುವ ಮಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲೇ ಇಂಥ ಏರ್ಪಡೆಗಳನ್ನು ತಂದೊಡ್ಡಬಾರದು ಯಾರ್ಯಾರ ಅದೃಷ್ಟ ಹೇಗಿದೆಯೋ ಯಾರಿಗೆ ಗೊತ್ತು ಅದಕ್ಕ ಯಾರೂ ಹೊಣೆಯಲ್ಲ. ನೀವು ದೊಡ್ಡ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿ ನಮ್ಮ ಪಂಚಾಯಿತಿಗೆ ಬೆಲೆ ಕೊಟ್ಟು ನಿಮ್ಮ ಮಗಳನ್ನು ರಂಗಯ್ಯನಿಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಬಿಡಿ ಲಗ್ನ ಮುರಿಯಬಾರದು. ಇದೇ ತೀರ್ಮಾನ ” ಎಂದರು ಕೊನೆಗೆ ಪಂಚಾಯಿತರಲ್ಲರೂ ಧೈರ್ಯ ಮಾಡಿ

“ ಇದು ಎಂದಿಗೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಬಸವಯ್ಯನೂ ನನ್ನ ಶಂಗಿಯೂ ನಿಮಗೆಲ್ಲಾ ದುಡ್ಡು ಕೂಡುತ್ತೇವೆಂದು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿರ

ಬೇಕು. ಅದ್ದರಿಂದಲೇ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ತಪ್ಪು ಹೊರಿಸುತ್ತೀರಿ. ನಾನು ಯಾರಿಗೂ ಜಗ್ಗುವುದಿಲ್ಲ. ನಾನು ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯ ಕಲಿತುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಬಂದಿಲ್ಲ. ಹೆಣ್ಣಿನ ತಂದೆ ನಾನು. ನನ್ನ ಮಗಳ ಶ್ರೀಯಸ್ಸಿಗೆ ಏನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದು ನನಗೆ ಗೊತ್ತು. ಪರರಿಗೆ ಈ ವಿಚಾರ ಏಕೆ? ನನ್ನಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿರುವ ಸಾಲವನ್ನು ಮೊದಲು ಇಟ್ಟು ಅನಂತರ ಮಾತನಾಡಿ. ಅಂಬಲಿ ಗಂಜಿಗೆ ಗತಿ ಇಲ್ಲದವರೆಲ್ಲ ನನಗೆ ನ್ಯಾಯ ಕಲಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತೀರ?” ಎಂದು ಹೊನ್ನಯ್ಯ ತಲೆ ಒದರಿಕೊಂಡು ಗರ್ಜಿಸಿದ. ಇವನ ಅಹಂಕಾರದ ಮಾತಿಗೆ ಸಿದ್ಧಮ್ಮನ ಉರಿಸುವರು ಕೆರಳಿ “ನಿನ್ನ ಮನೆಯನ್ನು ಈಗಲೇ ಸುಟ್ಟುಹಾಕುತೇವೆ. ನಿನ್ನ ಐಶ್ವರ್ಯ ಬಂದು ನಮ್ಮನ್ನು ಏನುಮಾಡುತ್ತದೆ ನೋಡುತೇವೆ ಪುಂಡಾಟ ಆಡ್ತೀಯಾ, ಬಾ ಹೊರಗೆ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ” ಎಂದು ಮುಷ್ಟಿಯುದ್ದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿದ್ದರು ಪಂಚಾಯಿತರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಎದ್ದು ಬಂದು “ಹೊನ್ನಯ್ಯನವರು ಕೋಪ ಮಾಡಿಕೊಂಡರೂ ಚಿಂತೆ ಇಲ್ಲ ನಾವೂ ನೀವೂ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳಬಾರದು ಇದು ಪಂಚಾಯಿತಿ ತಪ್ಪು ಮಾಡಿದವನು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಶಾಂತಿ ಇಲ್ಲದೆ ಹೀಗೆ ಸಿಕ್ಕಾಬಟ್ಟೆ ಮಾತನಾಡುವುದು ನಿಜ ಸ್ವಲ್ಪ ಶಾಂತಿಯಿಂದಿರಿ” ಎಂದು ಅವರನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿದರು.

“ಹೊನ್ನಯ್ಯನವರೇ, ಈಗ ಒಂದು ಕಟ್ಟಕಡೇ ತೀರ್ಮಾನ ಹೇಳುತ್ತೇವೆ. ಅದರಂತೆ ದಯವಿಟ್ಟು ಕೇಳಬೇಕು” ಎಂದರು ಪಂಚಾಯಿತಿ ತರು.

“ಹೆಣ್ಣು ಕೋಡಬೇಕೆಂದು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದರೆ ಮಾತ್ರ ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ. ಬೇರೆ ಯಾವುದು ಬೇಕಾದರೂ ಹೇಳಿ ಯೋಚನೆಮಾಡಿ ನೋಡುತ್ತೇನೆ.” ಎಂದು ಅವನು ಅರ್ಭಟಿಸುತ್ತಲೇ ಹೇಳಿದ.

“ನಿಮ್ಮ ಮಗಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಕೇಳೋಣ ಸಣ್ಣವಳೆಂದು ಉದಾಶೀನಮಾಡಬಾರದು. ಹುಡುಗಿಯು ರಂಗಯ್ಯನನ್ನು ಮದುವೆ ಯಾಗಲು ಒಪ್ಪಿದರೆ ಲಗ್ನ ಮಾಡಿಬಿಡಿ”

ಹೆಂಗಸರ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಪಿಸುಗುಟ್ಟುವ ಗದ್ದಲ ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು ಆ ಗದ್ದಲದಲ್ಲಿ ಅದಾಗಬಹುದೆಂಬ ಮಾತುಗಳು ಪಂಚಾಯಿತರಿಗೆ ಕೇಳಿಸು

ತ್ತಿದ್ದವು. ಹೊನ್ನಯ್ಯ ತನ್ನ ಮಗಳು ಸಮ್ಮತಿಸುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬ ದೃಢ ನಂಬಿಕೆಯಿಂದ 'ಹುಂ' ಎಂದ. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಆಡಿಸುತ್ತಾ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಲಿಂಗಿಯನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದರು. ಹುಡುಗಿಯು ಎಂದೂ ಇಂಥ ಪಂಚಾಯಿತಿಯ ಮಧ್ಯೆ ಬಂದಿಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಬೆದರದ ಜಿಂಕೆ ಯಂತೆ ಕಣ್ಣು ಬಿಡುತ್ತಾ ಸಿದ್ಧವ್ಯನ ಹತ್ತಿರ ಬಂದು ನಿಂತಳು. ಕೆಲವು ಹೆಂಗಸರು ಹುಡುಗಿಯ ಗದ್ದವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಮದ್ದಿಸುತ್ತಾ "ರಂಗಯ್ಯ ಮಾವನನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗುತ್ತೇನೆ" ಎಂದು ಹೇಳು, ಹೆದರಬೇಡ" ಎಂದರು ಪಂಚಾಯಿತರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನು ಎದ್ದು ನಿಂತು, "ತಾಯಿ, ಲಿಂಗಮ್ಮ ನಿಮ್ಮ ಮಾವಯ್ಯನನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಲು ನಿನಗೆ ಇಷ್ಟ ವಿದೆಯೇ? ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ಧೈರ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳಿ" ಎಂದ

ಹುಡುಗಿಯು ಭಯದಿಂದಲೂ ನಾಚಿಕೆಯಿಂದಲೂ ತುಂಬಿದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ತಲೆಬಗ್ಗಿಸಿಕೊಂಡು ಮಾವನನ್ನು ತಾಳಿದಳು ಆ ಕ್ಷಣದಲ್ಲೇ ಹೊನ್ನಯ್ಯ, "ನೋಡಿದಿರಾ, ಮಾತನಾಡೋದಿಲ್ಲ ಅವಳಿಗೆ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲ ನಾನು ಮೊದಲೇ ಹೇಳಿಲ್ಲವೇ? ನಮ್ಮ ದೇವರಸತ್ಯ ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲವೇ? ಇನ್ನು ನಡೆಯಿರಿ" ಎಂದು ಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದ

"ಸ್ವಲ್ಪ ನಿಲ್ಲಿ, ಹೊನ್ನವ್ವ ಹುಡುಗಿಯ ಬಾಯಿಂದ ಬಂದ ಹೊರತು ನಾವು ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ" ಎಂದರು ಪಂಚಾಯಿತರು

ಪಂಚಾಯಿತರು ಪುನಃ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಒತ್ತಿ ಕೇಳಿದರು ಹುಡುಗಿಯು ತಲೆಯನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಲೇ ಇಲ್ಲ. ಹನಿಗೂಡಿದ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಆಗಾಗ್ಗೆ ಒರಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಕೂನೆಗೆ "ಆಗಲಿ" ಎಂದು ಮೆಲ್ಲನೆ ಒಂದು ಮಾತು ಬಾಯಿಂದ ಹೊರಗೆಡಹಿದಳು ಹೆಂಗಸರ ಗುಂಪಿನಿಂದ ನಗೆಯ ಉಸಿರೊಂದು ಹೊರಟಿತು ಪಂಚಾಯಿತರು 'ಭಲೆ' ಎಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ "ಹೊನ್ನಯ್ಯನವರೇ ಈ ಲಗ್ನವನ್ನು ತಡೆಯಬೇಡಿ. ಇದು ನ್ಯಾಯವಲ್ಲ. ಇನ್ನು ಹೊರಡೋಣ" ಎಂದರು. ಹೊನ್ನಯ್ಯನಿಗೆ ಮಗಳ ಮೇಲೆ ಹಿಡಿಸಲಾರದಷ್ಟು ಸಿಟ್ಟು ಬಂದು ಮೇಲಕ್ಕೆ ದಡಾರನೆ ಎದ್ದು "ಇದು ಮಾತ್ರ ನನ್ನಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ" ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟಿ

ಹೋದ ಸಂಚಾಯಿತರೆಲ್ಲರೂ ಭಗ್ನಮನಸ್ಕರಾಗಿ “ಸಿದ್ಧಮ್ಮ ಈ ಮೂರ್ಖನ ಹತ್ತಿರ ನಾವು ಏನೂ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗುವುದಿಲ್ಲ ನಿನ್ನ ಇಷ್ಟ ಬಂದಂತೆ ಮಾಡಮ್ಮ” ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಾಗಿ ಹೊರಟೇಹೋದರು. ಅಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ್ದ ಹೆಂಗಸರೆಲ್ಲರೂ ಕೈ ಕೈ ಹಿಡಿಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಒಳಗೊಳಗೆ ಶಪಿಸುತ್ತಾ ಅಶಾಂತ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಹೊರಟುಹೋದರು ಬಸವಯ್ಯನಿಗೆ ಹಿಡಿಸಲಾರದಷ್ಟು ಕೋಪ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಉಕ್ಕುತ್ತಿತ್ತು. ಏನುಮಾಡುವುದೆಂದು ಹೆಲ್ಲು ಹೆಲ್ಲು ಕಡಿಯುತ್ತಾ “ಈ ಮೂರ್ಖನಿಗೆ ಏನು ಮಾಡಿದರೂ ತೀರದು ಬಾ ಸಿದ್ಧಮ್ಮ, ಸದ್ವಿಮಾಡದೆ ಈಗ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಮದುವೆ ಮಾಡು ಇದಕ್ಕೆ ನಾನೆಲ್ಲರೂ ತಕ್ಕ ಏರ್ಪಾಡು ಮಾಡುತ್ತೇವೆ ದಾರಿತಪ್ಪಿಸಿ ಕಾಡುಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕೈದು ಜನರ ಸಂಗಡ ಹೊರಟುಬಿಡೋಣ ಬೆಳಗಾಗುವುದರೊಳಗೆ ನಿಮ್ಮ ಊರನ್ನು ತಲುಪಿದರೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ತೀರಿತು. ಇವನ ಬೆಂಬಲಕ್ಕೆ ಯಾರು ಬರುತ್ತಾರೆ ? ಆ ಮೇಲೆ ಮೂಗು ಮುರಿದವನಂತೆ ತೆವ್ವನಾಗುತ್ತಾನೆ” ಎಂದ ಬಸವಯ್ಯ ಕೋಪದಿಂದ ದುಡುಕುತ್ತಿದ್ದಾನೆಂಬುದನ್ನು ಸಿದ್ಧಮ್ಮನು ಅರಿತು “ಇದೆಲ್ಲಾ ನ್ಯಾಯವಲ್ಲ ಬಸವಯ್ಯ ಹುಡುಗಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತ ವಯಸ್ಸಾಗಿಲ್ಲ ಅದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಜನರ ದೂಷಣೆಗೆ ಗುರಿಯಾಗ ಬೇಕಾಗತದೆ ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ದುಡುಕಿ ಹಾಗೆ ಮಾಡಬಾರದು ನಮ್ಮ ಅದೃಷ್ಟವೇ ಇಷ್ಟೆಂದು ಕಾಣತದೆ” ಎಂದಳು ಅವಳ ಮಾತಿನ ತೆರೆಯಲ್ಲಿ ದುಃಖದ ಬೇನೆ ಅಡಗಿತ್ತು, ಜ್ಞಾನದ ಆಳ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಬಸವಯ್ಯನ ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ಸಿದ್ಧಮ್ಮನ ಮಾತುಗಳ ಪರಿಣಾಮ ವಾಯಿತು. ಉಕ್ಕುತ್ತಿದ್ದ ಕೋಪ ಅವನಿಂದ ದೂರ ಸರಿಯ ತೊಡಗಿತು ಬಸವಯ್ಯ “ಏನು ಅದೃಷ್ಟವೋ” ಎಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತಾ ಸಿದ್ಧಮ್ಮನ ಊರಿನವರನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಮನೆಗೆ ಹೊರಟ.

ಹೊನ್ನಯ್ಯ ಮನೆಗೆ ಬಂದ ಒಡನೆ ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನೂ ತಾಯಿ ಯನ್ನೂ ಮತ್ತು ಮಗಳನ್ನೂ ಬಾಯಿಗೆ ಬಂದಂತೆ ಬೈದು ಕೊನೆಗೆ ಗಾಡಿ ಹೊಡೆಯುವ ಬಾರುಗೋಲಿನಿಂದ ಹೆಂಡತಿಗೆ ನಾಲ್ಕು ಎಟನ್ನು

ಬಲವಾಗಿ 'ಫಟಾರ್, ಫಟಾರ್'ನೆ ಬಿಗಿದನು ಮಗಳನ್ನು ಕರೆದು
 "ನೋಡು, ನಾಳೆ ನಿನಗೆ ಮದುವೆ ನಿಮ್ಮವನ ಮಾತು ಕೇಳಿದರೆ,
 ನನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ನೋಡು. ಒಂದು ಗೇಣುದ್ದ ಬೆಳೆಯಲಿಲ್ಲ;
 ಆಗಲೇ ನಿನ್ನ ಕೈ ಗುಣ ತೋರುತ್ತೀಯೆ" ತಂದೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಕೇಳ
 ಬೇಕು ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ಹುಂ, ಇನ್ನೂ ಚಿಕ್ಕವಳು ಅಂತ ಬಿಟ್ಟ
 ದ್ದೇನೆ. ಜೋಕೆ." ಎಂದು ಬೆದರಿಸಿದ ಲಿಂಗ ತಂದೆಯ ಮಾತಿನ
 ಉರಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ಬೆಂಡಿನಂತಾದಳು ಬೆದರಿ ಮಿಟಿಮಿಟನೆ ಕಣ್ಣು
 ಬಿಡುತ್ತಾ ಉಸಿರನ್ನೂ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಹೊಯ್ಯಲಿಲ್ಲ

ಬಸವಯ್ಯನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಈ ಅವಮಾನದ ಚಿಂತೆ
 ಯಿಂದ ಪೀಡಿತರಾಗಿದ್ದರು ಸಿದ್ಧಮ್ಮ ನಿಟ್ಟುಸಿರುಬಿಡುತ್ತಾ " ಈ
 ನೀಚನು ಯಾರಿಗೂ ಬಗ್ಗುವುದಿಲ್ಲ. ತೀರ ಮುಳುಗಿದವನಿಗೆ ಭಳಿ
 ಏನು, ಮಳೆ ಏನು? ಎಲ್ಲಾ ಒಂದೆ ಈಗ ಬೆಳಗಾಗುತ್ತಾ ಬಂತು.
 ಇಬ್ಬರು ಮೊದಲು ಊರಿಗೆ ಹೋಗಿ, ರಂಗಯ್ಯನಿಗೂ, ನೆಂಟರುಗಳಿಗೂ
 ಇಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಇನ್ನು ಹೊರಡಿ. ಏನೋ ನಮ್ಮ
 ಗೃಹಪಾರ. ರಂಗಯ್ಯನಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಿರಪ್ಪಾ ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ
 ನಾವೂ ಬಂದುಬಿಡುತ್ತೇವೆ" ಎಂದು ಛೇದ್ಯದಿಂದ ಹೇಳಿದಳು

ಬಂದಿದ್ದವರಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರು ಸಿದ್ಧಮ್ಮನ ಊರಿಗೆ ಮೋಟಾರಿನಲ್ಲಿ
 ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಿ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ವೇಳೆಗೆ ಊರನ್ನು ಸಮೀಪಿಸಿದರು
 ಊರಿನ ಜನರಿಗೆ ಹೇಗೆ ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿಸುವುದೆಂದುಕೊಂಡು ಇಬ್ಬರೂ
 ಒಳಗೊಳಗೆ ಕೊರಗುತ್ತಿದ್ದರು. ರಂಗಯ್ಯ ಊರಿನಲ್ಲಿ ಮನೆಯ
 ಮುಂದೆ ಹಸುರು ಚಪ್ಪರವನ್ನು ಹಾಕಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಚಪ್ಪರವನ್ನು ತಳೆರು
 ತೋರಣಗಳಿಂದಲೂ ನಾನಾ ರಂಗಿನ ಪುಷ್ಪಗಳಿಂದಲೂ, ಆಗತಾನೆ
 ಬಂದಿದ್ದ ತನ್ನ ಕಾಲೇಜು ಗೆಳೆಯರ ಹೇಳಿಕೆಯಂತೆ ಧಂಗಾರ ಮಾಡಿ
 ಸುತ್ತಿದ್ದ. 'ಬಾಳೆಯ ಕಂದನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಬೇಕು ಈ ಜಾಲದ ಹೂ
 ಗೊಂಚಲನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಸಿದರೆ ಚಂದ' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಕಟ್ಟಿಸುತ್ತಿದ್ದ.
 ಅವನ ಮತ್ತು ಗೆಳೆಯರ ಸಂಭ್ರಮ ಸಂತೋಷಗಳು ಮೇರೆ ಮೀರಿದ್ದವು.
 ಅದೊಂದು ಅನಂದದ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಜೀನುಸವಿಗಿಂತಲೂ ಸಿಹಿಯಾದ

ದಿನವಂತೆ ರಂಗಯ್ಯನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಅನ್ನಿಸಿದೆ ಹೊರಗಣ ಲೋಕವನ್ನೇ ಮರೆತು ತನ್ನ ಮದುವೆಯ ದಿವ್ಯ ದೃಶ್ಯವನ್ನು ಕಣ್ಣಾಮುಂದೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದಾನೆ ದೂರದ ಬಂಧುಗಳು ಆಗಲೇ ಲಗ್ನಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದರು. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಚಪ್ಪರದ ಕಂಬಕ್ಕೂ ಬಾಳೆಯಗೊನೆ ಮತ್ತು ಎಳನೀರು ಕಟ್ಟಿಸಿ, ದೇವರ ಚಿತ್ರ ಪಟಗಳನ್ನು ನೇತುಹಾಕಿಸುತ್ತಿದ್ದ. ಹೆಣ್ಣಿನ ಕಡೆಯವರು ಇಳಿದುಕೊಳ್ಳುವ ಮನೆಗೂ ಕೂಡ ತೋರಣಗಳಿಂದಲೂ, ಚಿತ್ರ ಪಟಗಳಿಂದಲೂ ಶೃಂಗಾರ ಮಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದ. ಹೆಣ್ಣಿನವರು ನಾಜೋಕಾಗಿದ್ದರೆ ತನ್ನನ್ನು ಹೊಗಳುವರೆಂದೇ ಅವನ ಭಾವನೆ, ಅಶೆ. ರಾಮನಗರದಿಂದ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಇಬ್ಬರನ್ನು ಕೆಲವರು ದೂರದಿಂದಲೇ ಗುರುತಿಸಿ.

“ರಂಗಯ್ಯನವರೇ, ಅಲ್ಲಿ ನೋಡಿ! ಹೆಣ್ಣು ಬರುವ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ತರುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಜಾಗ್ರತೆ ಪಾನಕ, ಪನ್ನೀರು ಸಿದ್ಧ ಮಾಡಿಸಿ, ಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ.” ಎಂದರು

ರಂಗಯ್ಯ ಆನಂದದಿಂದ ಹಕ್ಕಿ ಹಾರಿದಂತೆ ಅಡಿಗೆ ಮನೆಗೆ ಹಾರಿಹೋದ.

“ಪಾನಕ ಪನ್ನೀರು ಜಾಗ್ರತೆ ಸಿದ್ಧಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಿ. ಹೆಣ್ಣಿನ ಕಡೆಯವರಿಗೆಲ್ಲಾ ಕೊಡಿ. ಹುಂ ಎಳೆ ಎಳೆ ಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದಾರೆ” ಎಂದು ಅಡಿಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದವರಿಗೆ ಅರಳಿದ ಮುಖದಿಂದ ತಿಳಿಸಿದ. ರಂಗಯ್ಯನಿಗೆ ಸ್ವರ್ಗವೇ ಅಂಗೈಯಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಷ್ಟು ಆನಂದವಾಯಿತು. ಅಡಿಗೆಯವರು ಬೇಗಬೇಗ ಪಾನಕ ಸಿದ್ಧಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ರಂಗಯ್ಯ ತನ್ನ ಗೆಳೆಯರ ಕೂಡ ತನ್ನ ಆಪ್ತಮಿತ್ರರಾದ ಬಸವಯ್ಯನವರು ಹೆಣ್ಣಿನ ಕಡೆಯವರ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದಿದ್ದಾರೆಂದೂ, ಈ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ತನಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಸಲು ಬಹಳ ಶ್ರಮಪಟ್ಟವರೆಂದೂ, ಬಹಳ ಗುಣಶಾಲಿಗಳೆಂದೂ, ಅವರ ಸ್ನೇಹವಾದದ್ದು ತನ್ನ ಅದೃಷ್ಟವೆಂದೂ ಅವರನ್ನು ಹೊಗಳುತ್ತಿದ್ದ ಬರುತ್ತಿದ್ದವರು ಸಮಾಸಿಸಿದಂತೆಲ್ಲಾ ಅವರ ಮುಖವು ಹೆಚ್ಚುಹೆಚ್ಚು ಪೆಚ್ಚಾಗಿ ವ್ಯಸನದಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದುದು ವ್ಯಕ್ತವಾಯಿತು. ಆವರಿಬ್ಬರು ಏನೇ ಮತ್ತಾರ ಸುಳಿವೂ ಕಾಣಿಸಲಿಲ್ಲ. ರಂಗಯ್ಯ ದೃಷ್ಟಿಸಿ ನೋಡಿದ. ಬಹಳ ಹೊತ್ತಿನವರೆಗೆ ಕಣ್ಣು ರೆವೆಗಳು ಒಂದ

ನ್ನೊಂದು ತಾಕಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ಎಳೆದುಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಲುಗಳಿಂದಲೂ ಮತ್ತು ಮುಖಗಳಿಂದಲೂ ಆಶಾಭಂಗದ ಸೂಚನೆ ಕಂಡು ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ರಂಗಯ್ಯನ ಅಂತರಾಳದಲ್ಲಿ ನಿಜವು ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೊಳೆದು ಮಿಂಚಿನ ವೇಗದಲ್ಲಿ ಹಾರಿಹೋಯಿತು ಎದೆಗೆ ಸಿಡಿಲು ಬಡಿದಂತಾಯಿತು ಮನಸ್ಸು ಬಿರುಗಾಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ತರಗೆಲೆಯಂತಾಯಿತು ಮುಖವು ಬಿವರತೊಡಗಿತು ಸಮಾಪಕ್ಕೆ ಬಂದವರನ್ನು ಎನಾಯಿತೆಂದು ಕೇಳಲು ಬಾಯಿ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಕೇಳಬೇಕೆಂಬ ಮನಸ್ಸಾದರೂ ಮಾತು ಗಂಟಲಿನಲ್ಲೇ ತಗುಲಿಕೊಂಡಂತಾಯಿತು.

ಬಂದವರೂ ಕೂಡ ಮಾತನಾಡಲಾರದೆ ಬೆಪ್ಪು ಹಿಡಿದವರಂತೆ ರಂಗಯ್ಯನ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತರು. ರಂಗಯ್ಯನ ಹೃದಯ ಡಬಡಬನೆ ಹೊಡೆದುಕೊಳ್ಳಲಾರಂಭಿಸಿತು. ತುಟಿಗಳು ಅದುರುತ್ತಿರಲು ಆತನು ಬಂದವರನ್ನು “ ಎಕೆ” ಎನಾಯಿತು? ತಡಮಾಡದೆ ಹೇಳಿ” ಎಂದು ತಡೆದು ತಡೆದು ಮಾತನಾಡಿದ. ನಡೆದ ಕಥೆಯನ್ನೆಲ್ಲಾ ಇಬ್ಬರೂ ಚಾಚೂ ತಪ್ಪದೆ ಹೇಳಿದರು. ರಂಗಯ್ಯನ ಸ್ನೇಹಿತರೂ ಬಂಧುಗಳೂ ಗುಂಪುಕೂಡಿಕೊಂಡು ಬಹಳ ವಿಷಾದದಿಂದ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಸ್ನೇಹಿತರೆಲ್ಲರೂ ತಲೆತಗ್ಗಿಸಿಕೊಂಡು ವ್ಯಸನದಿಂದ ಎನೂ ತೋಚದೆ ಕುಳಿತರು. ಚಿಂತೆ, ನಿರಾಶೆ, ಉದ್ವೇಗ ರಂಗಯ್ಯನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕವಿಯಿತು. ತನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಯೋಚಿಸತೊಡಗಿದ ‘ಈ ಜಗತ್ತು ಮಾಯಾಜಾಲದಿಂದ ತುಂಬಿದೆ. ಜೀವನವೆಲ್ಲವೂ ಬರಿಯ ಕನಸು ನಮಗೆ ಬೇಕಾದ್ದು ಸಿಕ್ಕದು, ಬೇಡವಾದದ್ದು ಬೇಕಾದಷ್ಟಿದೆ ಕೈಗೆ ಬಂದ ತುತ್ತು ಬಾಯಿಗೆ ಬಾರದಂತೆ ಮಾಡುವುದೇ ಈ ಪ್ರಪಂಚದ ವಿಚಿತ್ರ ಹೀಗಿರುವ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಜೀವಿಸಿ ಪ್ರಯೋಜನವೇನು? ಮದುವೆಯಾಗುವ ಆಶೆಯೇ ಈ ದುಃಖವನ್ನು ತಂದದ್ದು. ಲಿಂಗಿಯ ಮೇಲಿನ ಪ್ರೀತಿಯೇ ಈ ಮದುವೆಗೆ ಕಾರಣವಾದದ್ದು ಜೀವಿಸಿರುವುದರಿಂದಲ್ಲವೇ ಆಸೆಯು ಹುಟ್ಟಿ ಬಣ್ಣ ಬಣ್ಣದ ಬಲೆಯನ್ನೊಡ್ಡಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಮಾನವನನ್ನು ಕೆಡಹುವುದು?’ ಚಿಂತೆಯೆಂಬ ಚಿಂತೆ ಅವನ ದೇಹವನ್ನು ಸುಡತೊಡಗಿತು. ಸ್ನೇಹಿತರೆಲ್ಲರೂ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಾಗಿ ರಂಗಯ್ಯನನ್ನು ಸಮಾಧಾನ ಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಅವರ ಬೋಧನೆಗಳೊಂದೂ ಅವನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ನಾಟಲಿಲ್ಲ ಒಂದೊಂದು ಸಾರಿ ಹೃದಯದಿಂದ ರೋಷ ಉಕ್ಕಿಬರುತ್ತಿತ್ತು, 'ಆ ನೀಚನಿಗೆ ಏನು ಮಾಡಲಿ ಈಗಲೇ ಹೋಗಿ ಅವನಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಬುದ್ಧಿ ಕಲಿಸಲೆ?' ಎಂದು ಹೊನ್ನಯ್ಯನ ಮೇಲೆ ಕಿಡಿಕಾರತೊಡಗಿದ ಏನು ಬುದ್ಧಿ ಕಲಿಸುವುದು? ತನ್ನ ರೋದನ ಮರುಳುಗಾಡಿನಲ್ಲಿ ಗೋಳಿಟ್ಟಂತೆ ಎಂದು ಒಂದು ಮನಸ್ಸು ಹೇಳುತ್ತಿತ್ತು. ಕಣ್ಣೇ ಕಾಣಿಸದಂತಾಯಿತು.

ಸಡಗರದಿಂದ ತುಂಬಿದ್ದ ಮದುವೆಮನೆ ನಿರ್ಜನವಾಯಿತು. ತಳಿರು ತೋರಣಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾದ ಮದುವೆಯ ಮಂಟಪ ಬಾಡಿ ಹೋದಂತೆ ಕಾಣಿಸಿತು ಹಿರಿಯ ಸ್ನೇಹಿತರೊಬ್ಬರು—

“ರಂಗಯ್ಯನವರೇ, ಋಣವಿದ್ದರೆ ಇದೇ ಹುಡುಗಿ ನಿಮ್ಮ ಕೈ ಹಿಡಿಯುತ್ತಿದ್ದಳು. ಈ ಹೆಣ್ಣಿಗೂ ನಿಮಗೂ ದಾಂಪತ್ಯಜೀವನದ ಋಣಾನು ಬಂಧವಿಲ್ಲವೆಂದು ದೇವರ ಇಚ್ಛೆ ಇರುವಾಗ ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ನಡೆಯಲು ಮಾನವರಾರಿಂದಲೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಹೆಣ್ಣು, ಮಣ್ಣು, ಹೊನ್ನು ಇವು ಮೂರು ಋಣವಿದ್ದರೆ ಮಾತ್ರ ಲಭಿಸುತ್ತವೆ ನಿಮ್ಮ ಸೋದರ ಮಾವನೇ ಮೋಸ ಮಾಡಿದನೆಂದು ಜನರು ದೂಷಿಸುವುದು ಪ್ರಪಂಚದ ವಾಡಿಕೆಯಾಗಿದೆ ಮನುಷ್ಯನು ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರಿಯೇ ಹೊರತು ಅದರ ಫಲಕ್ಕಲ್ಲ ಒಂದು ತೊಡಕನ್ನೇ ಚಿತ್ರಿಸಿಕೊಂಡು ಅದರ ಮೇಲೆ ಮೆಲಕು ಹಾಕುತ್ತಾ ಕೊರಗುವುದು ಒಳ್ಳೆಯದಲ್ಲ ಇದೆಲ್ಲವೂ ಜ್ಞಾನ ಶೂನ್ಯರು ಮಾಡುವ ಕೆಲಸ ನೀವು ವಿವ್ಯಾವಂತರು. ನಾನು ಹೇಳಿದ್ದನ್ನು ಯೋಚಿಸಿ ನೋಡಿ” ಎಂದರು. ಬಿರುಗಾಳಿಯ ಹೊಡೆತದಿಂದ ಕಲಕಿ ಹೋದ ಸಾಗರದಂತಿತ್ತು ರಂಗಯ್ಯನ ಮನಸ್ಸು. ಅವರ ಸಮಾಧಾನದ ನುಡಿಗಳೊಂದೂ ಅವನ ಕಿವಿಯ ಮೇಲೆ ಬೀಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ಶರೀರ ಬೆವರಿ ಬೆಂಪಾದಂತಾಗಿ ಕಿವಿಗಳೂ ಗ್ರಹಣಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಂತಾಗಿದ್ದವು. ಕೊನೆಗೊಮ್ಮೆ ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಟ್ಟು “ನಮ್ಮ ತಾಯಿ ಬರಲಿಲ್ಲವೇ? ಎಂದ. ರಾಮನಗರದಿಂದ ಬಂದವರು ಅವರು ಹಿಂದೆ ಬರುವರೆಂದರು.

ರಾಮನಗರದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಮ್ಮ ಬಸವಯ್ಯ ಮತ್ತು ಸಿದ್ಧಮ್ಮನ ಕಡೆಯವರು ಊರಿನ ಕೆಲವು ಮುಖಂಡರುಗಳ ಮುಖಾಂತರ ಹೊನ್ನಯ್ಯ

ನಿಗೆ ನಾನಾ ವಿಧವಾಗಿ ಪುನಃ ಬೋಧಿಸಿದರು, ಬೇಡಿಕೊಂಡರು ಆದರೆ ಆತ ತನ್ನ ಹಟವನ್ನು ಬಿಡಲಿಲ್ಲ ತಾನು ಏರ್ಪಡಿಸಿದ್ದಂತೆ ಲಗ್ನ ಮಾಡಲು ತನಗೆ ಬೇಕಾದ ಕೆಲವು ಜನರನ್ನು ವಧುವಿನ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಕರೆದುಕೊಂಡು ನವಲೂರಿಗೆ ಬಿರುಸಾಗಿ ಹೊರಟ

ಸಿದ್ಧಮ್ಮ, 'ಅದದ್ದಾಯಿತು ಮುಂದೆ ದೇವರು ಮಾಡಿದಂತಾಗಲಿ' ಎಂದು ಮನಸ್ಸನ್ನು ಬಿಗಿಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಬಸವಯ್ಯನವರ ಮನೆಗೆ ಆತ್ತಿಗೆಯನ್ನೂ ತನ್ನ ತಾಯಿಯನ್ನೂ ಕರೆಸಿಕೊಂಡು, "ಇನ್ನು ನಾವು ಊರಿಗೆ ಹೊರಡುತ್ತೇವೆ ರಂಗಯ್ಯ ಎಲ್ಲಿ ಚಿಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಾ ಕುಳಿ ತಿದ್ದಾನೆಯೋ! ಅವನನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸುವುದೇ ನನಗೆ ಒಂದು ಕಷ್ಟವಾಗಿದೆ ತಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ಬೇರೆ ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಹುಡುಗನ ನೋಡಿ ಲಗ್ನ ಮಾಡಬೇಕು ಈಗ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿರುವ ಸಾಮಾನೆಲ್ಲಾ ಹಾಳಾಗುತ್ತದೆ" ಎಂದು ಹನಿಗಣ್ಣಿನಿಂದ ಹೇಳಿದಳು ತಿಮ್ಮಕ್ಕ ಉಕ್ಕಿ ಬಂದ ದುಃಖದಿಂದ "ಓಹೋ, ನಾನಿನ್ನು ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಬದುಕ ಬಾರದು. ನಿಮ್ಮ ಅಣ್ಣನು ನನ್ನ ಮಗಳ ಬಾಳಿಗೆ ಮಣ್ಣು ಹಾಕಿದರು" ಎಂದು ಸಿರಿಗಿನಿಂದ ಮುಖವನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಬಿಕ್ಕಿಬಿಕ್ಕಿ ಅಳತೊಡಗಿದಳು ಸಿದ್ಧಮ್ಮ ಅಳುತ್ತಾ ನಾನು ವಿಧವಾಗಿ ಸಂತೈಸಿ,

"ಇಷ್ಟಕ್ಕಲ್ಲಾ ನೀನೇ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಬೇಸರಗೊಂಡರೆ ಹೇಗೆ ನಾವು ಇನ್ನಷ್ಟು ತಾನೆ ಶ್ರಮ ಪಡುತ್ತೇವೆ" ಇದನ್ನು ಯಾರು ಮುಂದರೋ ಅವರು ನಮಗಿಂತಲೂ ದೆಚ್ಚಿನ ದುಃಖವನ್ನಷ್ಟೇ ಮುಂದೆ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾರೆ ನೀನು ಎಷ್ಟು ಚಿಂತೆ ಮಾಡಬೇಡ್" ಎಂದಳು

"ನಾವೂ ಬೇಕಾದ ಶ್ರಮವನ್ನು ಮಾಡಿದೆವು. ಏನೂ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗಲಿಲ್ಲ ಇಷ್ಟರ ಮೇಲೆ ಅವ್ಯವಸ್ಥೆ ಎದುರಾಗುತ್ತದೆ ತಕ್ಷಣ ಊರಿಗೆ ಹೋಗಿ ರಂಗಯ್ಯನನ್ನು ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡು ನಾಳೆಯೇ ಬೇರೆ ಕಡೆ ಒಳ್ಳೆ ಹುಡುಗನ ನೋಡಿ ಮದುವೆ ಮಾಡಬೇಕವ್ವ ಜೋಕೆ, ನಿದಾನ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟೀಯೆ! ಈಗ ಒದಗಿರುವ ಸಾಮಾನೆಲ್ಲಾ ಕಾಡುಪಾಲಾಗುತ್ತದೆ" ಎಂದು ವಿವೇಕ ಹೇಳಿದಳು ಕರಿಹೊನ್ನಮ್ಮ

ಬಹಳ ದುಃಖದಿಂದ ಮೌನವಾಗಿಯೇ ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಬೀಳ್ಕೊ

ಟ್ಟರು ಬಸವಯ್ಯ ಸಿದ್ಧಮ್ಮನ ಜೊತೆಯಲ್ಲೇ ಹೊರಟ ಇಬ್ಬರೂ ಸಂಜೆಗೆ ಊರನ್ನು ತಲುಪಿದರು ಬಂದವರು ರಂಗಯ್ಯನ ಅವಸ್ಥೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಕೈ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಕುಳಿತರು

“ ರಂಗಯ್ಯನವರೇ, ಈಗ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಾ ಕುಳಿತಿರುವುದಕ್ಕೆ ಸಮಯವಿಲ್ಲ ಬೇರೆ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಹುಡುಕಿ ತಕ್ಷಣದಲ್ಲೇ ಲಗ್ನ ಮಾಡುವುದು ಒಳ್ಳೆಯದು. ಲಿಂಗಿಯ ಹೆಂಬಲ ಮುಗಿಯಿತು ಅವಳಿಗೆ ಈ ದಿನ ನವಲೂರನಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ವರನೊಡನೆ ಲಗ್ನವಾಯಿತು ನಿಮಗೆ ತಿಳಿದಿರುವ ಸ್ಥಳಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬೇರೆ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ನೋಡೋಣ ಏಳಿ” ಎಂದು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿದ ಬಸವಯ್ಯ

“ ಬಸವಯ್ಯನವರೇ, ಏನು ? ನಿಮ್ಮ ಮಾತು ವಿಚಿತ್ರವಾಗಿದೆ. ನನಗೆ ಇನ್ನು ಮದುವೆಯೇ ? ಅದರ ವಿಚಾರ ಮಾತ್ರ ಹೇಳಬೇಡಿ ನನಗೆ ಬಾಳು ಬೇಸರವಾಗಿದೆ” ಎಂದ ರಂಗಯ್ಯ ”

ನಾನಾದಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದ ಸ್ನೇಹಿತನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಬಸವಯ್ಯ ಒಳಗೆ ಸುಳಿಸಿ- “ ಸತ್ಯವನಂತೆ ನಟಿಸಿ—

“ ಏನು ಹುಚ್ಚು ಮಾತು ಇದು ? ಯಾವನೋ ಒಬ್ಬ ಅವಿವೇಕಿ ಹೆಣ್ಣು ಕೊಡದೇ ಹೋದರೆ ಮದುವೆಯೇ ಬೇಕಿಲ್ಲವೆನ್ನುತ್ತೀರಿ ! ವಿದ್ಯಾ ವಂತರಾಗಿ ಈ ರೀತಿ ಹೇಳುತ್ತೀರಲ್ಲಾ ! ”

“ ಹೆಣ್ಣು ಕೊಡದ ಮಾತಲ್ಲ ಬಸವಯ್ಯನವರೇ, ನನ್ನ ಹೃದಯ ವೇದನೆಯನ್ನು ಅರಿತಿದ್ದರೆ ನೀವು ಈ ರೀತಿ ಹೇಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ನನ್ನನ್ನು ಎಂಥಾ ಸಂಕಟಕ್ಕೆ ಗುರಿ ಮಾಡಿದ ಆತ, ಆ ನೀಚನ ಪೆಸರನ್ನೂ ಕೂಡ ಬಾಯಿಯಿಂದ ಹೇಳಬಾರದು ಅವನೇನು ಮಾಡಿಯಾನು ? ನಮ್ಮ ಊರಿನವರಿರಲಿಲ್ಲವೆ ? ಒಂದು ಕೈ ನೋಡಿಯೇ ಬಿಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು ಅಥವಾ ನನಗೇ ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು.”

“ ನಾನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅರಿತಿದ್ದೇನೆ. ಈಗ ಬೇರೆ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಹುಡುಕಿ ಲಗ್ನ ಮಾಡಿಯೇ ತೀರಬೇಕು. ಕಾಲವಿಳಂಬ ಮಾಡಿದರೆ ಫಲವಿಲ್ಲ. ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಅಂಥ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಎಷ್ಟೋ ಬಂದೊದಗುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಇದು ಒಂದು ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ ತಳ್ಳಿಹಾಕಬೇಕು. ಅವನಿಗೆ

ಎನೇನು ಅನ್ನಬೇಕೋ ಅದೆಲ್ಲಾ ಅಂದದ್ದಾಯಿತು ಮಾನ ಕಳೆದು ಹೋಂಡಿರುವ ಮನುಷ್ಯ ಆತ. ಏನು ಮಾಡುವುದು ?”.

“ನನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗಿರುವ ಗಾಯದ ಯಾತನೆಯ ಜೊತೆಗೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ಯಾತನೆಯನ್ನು ಮಾಡಲು ಹೊರಟಿದ್ದೀರಿ ತಿರುಗಿ ಅವನನ್ನು ಮನುಷ್ಯ ಅನ್ನುತ್ತೀರಲ್ಲಾ !”

“ನಿಮ್ಮ ಹೃದಯದಲ್ಲುಂಟಾಗಿರುವ ಗಾಯಕ್ಕೆ ಔಷಧವನ್ನು ಪತ್ತಿ ಮಾಡಿ ಅದನ್ನು ಮಾಯಿಸಲು ಹೊರಟಿದ್ದೇನೆ. ಅವನ ವಿಚಾರ ಮರೆತು ಬಿಡಿ ಈಗ. ಮುಂದೆ ನೋಡುವ.”

“ಆ ಗಾಯಕ್ಕೆ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಯಾವ ಔಷಧವೂ ಇಲ್ಲ ಈ ಜೀವ ವಿರುವವರೆಗೆ ಅದನ್ನು ಮಾಯಿಸಲು ಯಾರಿಂದಲೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ವೃಥಾ ಶ್ರಮ ಇಡೆಲ್ಲಾ.”

“ನೀವು ಹೇಳುವುದು ವೈರಾಗ್ಯ. ಸತ್ತವರ ಸಂಬಂಧಿಗಳು ಶವ ವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ, ತಾವೂ ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಂಚವನ್ನೇ ಮರೆತು ಪ್ರಾಣವನ್ನು ತೊರೆದುಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟಕ್ಕೂ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಕಾಲ ಕಳೆದಂತೆಲ್ಲಾ ಸತ್ತವರ ಯೋಚನೆಯು ಮಾಯವಾಗುತ್ತದೆ ನಿಮ್ಮದೂ ಹಾಗೆಯೇ. ಶ್ರಮವಿಲ್ಲದೆ ಬಾಳು ಸಾಗುತ್ತದೆಯೇ ?”

“ಇದು ಚಿರವೈರಾಗ್ಯ ಕಾಲಗಳಾಗಲಿ, ಸನ್ನಿವೇಶಗಳಾಗಲಿ ಬದಲಾಯಿಸಲಾಗದ ವೈರಾಗ್ಯ ಬಸವಯ್ಯನವರೇ. ನೀವು ಏನೇ ಹೇಳಿ, ಒಂದು ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಎಳೆಯ ಹೃದಯದಮೇಲೆ ಬಿದ್ದ ಮೊದಲ ಬರೆಯನ್ನು ಸಾಯುವ ತನಕ ಅವನ ಸ್ತುತಿಪಥದಿಂದ ಅಳಿಸಲಾಗದು”

“ನೀವು ಹೇಳುವುದೆಲ್ಲವೂ ಸರಿ. ಆದರೂ ನಮ್ಮ ಮಾತನ್ನು ದಯವಿಟ್ಟು ಕೇಳಿ ನಿಮ್ಮ ತಾಯಿಯವರೂ ಕೂಡ ನಿಮಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ವ್ಯಥೆಪಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ; ನೀವು ಲಗ್ನ ಮಾಡಿಕೊಂಡರೆ ಅವರಿಗೂ ಒಂದು ತೆರನಾದ ಸಂತೋಷವಾಗಿ ಚಿಂತೆಯನ್ನು ಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅವರಿಗೆ ಇದೇ ಮನೋರೋಗವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತದೆ. ತಾಯಿ ಮನಸ್ಸಿನ ಶಾಂತಿಗಾದರೂ ಲಗ್ನ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ನಮಗೇನು ವ್ಯಸನವಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದೀರಾ? ಏನೋ, ಆಗಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಹೆಡಗು

ದಡ ಸೇರುವಾಗ ಮುಳುಗಿದಂತಾಯಿತು ”

“ ನನ್ನನ್ನು ಒಳ್ಳೇ ಇಕ್ಕಟ್ಟಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಸುತ್ತೀರಲ್ಲ ! ನನಗೊಂದೂ ತೋಚದು ಎಲ್ಲವೂ ನಿಮ್ಮಷ್ಟು ಕೊನೆಗೆ ಅನುಭವಿಸುವನು ನಾನೇ. ಏನು ಮಾಡುತ್ತೀರೋ ನಾನು ಕಾಣೆ

ಬಸವಯ್ಯನೂ ಇತರ ಸ್ನೇಹಿತರೂ ಹರ್ಷಚಿತ್ತರಾದರು ಸಿದ್ಧ ಮ್ಮನಿಗೆ ತನ್ನ ಮಗ ಲಗ್ನವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿದ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದರು ಆದರೂ ಸಿದ್ಧಮ್ಮನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಮುತ್ತಿದ್ದ ಚಿಂತೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸರಿಯಲಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲೂ ಮುಂಗಾರು ಮುಗಿಲಿನಿಂದ ಮುತ್ತಿದ್ದ ತಿಂಗಳು ಒಂದು ಅರಗಳಿಗೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡು ಬೆಳಕನ್ನು ಚಲ್ಲಿದಂತಾಯಿತು ಮನಸ್ಸಿಗೆ. ಏನಾದರೂ ಮಾಡಿ ಈ ಮಂಗಳಕಾರ್ಯ ಪೂರೈಸಿ ರಪ್ಪ ಎಂದು ಮಗನ ಮಿತ್ರರನ್ನು ಆಕೆ ಬೇಡಿದಳು

ಮಾರನೆ ದಿನ ಬೆಳಗಾಗುವುದರೊಳಗೆ ಗೆಳೆಯರು ರಂಗಯ್ಯನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ವಧುವನ್ನು ಹುಡುಕಲು ಹೊರಟರು. ಮದುವೆಗೆ ತಕ್ಕ ವಯಸ್ಸಿನ ಹುಡುಗಿ ಇರುವ ಕೆಲವು ಹಳ್ಳಿಗಳನ್ನು ರಂಗಯ್ಯನಿಂದಲೇ ತಿಳಿದುಕೊಂಡರು. ಬಸವಯ್ಯ “ ರಂಗಯ್ಯನವರೇ, ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ನೀವು ಒಪ್ಪಿದರೆ, ತಾಯಿ ತಂದೆಗಳ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ನಾವು ಮಾತನಾಡಿ ತೀರ್ಮಾನಿಸುತ್ತೇವೆ ನಿಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇನು ? ” ಎಂದು

ರಂಗಯ್ಯ ಕುಗ್ಗಿದ ಧ್ವನಿಯಿಂದ “ ನಾನು ಮೊದಲೇ ಹೇಳಲಿಲ್ಲವೇ? ನೀವು ಗೊತ್ತುಮಾಡಿದ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗುತ್ತೇನೆ ” ಎಂದು. ಸ್ನೇಹಿತರೆಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮಲ್ಲೇ ಮಾತನಾಡಿಕೊಂಡು ಹೊರಟರು. ಊರಿನ ಕೆಲವು ಮುಖಂಡರನ್ನೂ ಸಿದ್ಧಮ್ಮನನ್ನೂ ಸಂಗಡ ಕರೆದುಕೊಂಡರು. ಸಿದ್ಧಮ್ಮನ ಮಾತಿನಂತೆ ಒಂದೆರಡು ಊರುಗಳನ್ನು ಹೊಕ್ಕರು. ಕೊನೆಗೆ ಶಿವನಹಳ್ಳಿ ದಾಸಪ್ಪನ ಮಗಳಿಗೆ ಮದುವೆಯ ವಯಸ್ಸಾಗಿದೆ. ರೂಪವತಿಯೂ ಹೌದು ಎಂದು ತಿಳಿಯಿತು. ನೇರವಾಗಿ ಉರಿಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲೇ ಎಲ್ಲರೊಡನೆ ಶಿವನಹಳ್ಳಿಯನ್ನು ತಲುಪಿ ದಾಸಪ್ಪನ ಮನೆಹೊಕ್ಕರು. ಅಧಿಕ ಸತ್ಕಾರವೂ ಆಯಿತು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಕರೆಸಿ ನೋಡಿಯೂ ಆಯಿತು. ಒಳ್ಳೆ ರೂಪವತಿ, ರೂಪಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಗುಣವೂ

ಇದ್ದಂತೆ ಹುಡುಗಿಯ ಮುಖ ಚರ್ಯೆಯಿಂದ ಭಾಸವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಸ್ನೇಹಿತರೂ ಸಿದ್ಧವ್ಮನೂ ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ತಂದುಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಒಪ್ಪಿಗೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದರು ಮಾತಾಪಿತೃಗಳ ಸಂಗಡ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ನಿಷ್ಕರ್ಷಿಸಿ ಲಗ್ನ ಕಟ್ಟಿಸಿಯೇ ಬಂದರು. ಲಗ್ನವತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಸ್ನೇಹಿತರೆಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ಹಸ್ತಾಕ್ಷರದಲ್ಲೇ ಬರೆದು, ನೆಂಟರಿಷ್ಟರಿಗೆಲ್ಲಾ ಕಳುಹಿಸಿದರು. ಮದುವೆಯ ಚಪ್ಪರವನ್ನು ಸ್ನೇಹಿತರೆಲ್ಲರೂ ತಳೆದು ತೋರಣಗಳಿಂದ ಶೃಂಗರಿಸಿದರು ಅವರನ್ನು ಮುತ್ತಿದ್ದ ಚಿಂತೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟಂತೆ ಮಾತ್ರ ಕಾಣುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ರಂಗಯ್ಯ ಯಾವ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೂ ಕೈ ಹಾಕಲಿಲ್ಲ. ಬೆಪ್ಪು ಹಿಡಿದವನಂತೆ ಒಂದು ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಮನಸ್ಸು ನಾನಾ ವಿಧವಾಗಿ ಗರಿಗೆದರಿ ಹಾರಾಡುತ್ತಿದೆ ಲಿಂಗಿಯ ಆಕೃತಿ, ಹುಡುಗ ತನ್ನ ಸಂಗಡ ಆಡುತ್ತಿದ್ದ ಮುದ್ದು ಮಾತುಗಳು ಮನಸ್ಸಿನ ಕಣ್ಣುಮುಂದೆ ಕಾಣುತ್ತಲೇ ಇವೆ ಮದುವೆ ವಿಜೃಂಭಣೆಯಿಂದ ಜರುಗಿತು.

ಮದುವೆ ಮುಗಿದ ನಂತರ ಬಂಧು ಮಿತ್ರರು ರಂಗಯ್ಯನಿಗೂ ಆತನ ತಾಯಿಗೂ ಹೇಳಿ ಹೊರಟುಹೋದರು. ಬಸವಯ್ಯ ಹೋಗುವುದಾಗಿ ತಿಳಿಸಲು ರಂಗಯ್ಯನು ಕೆಲವು ದಿನಗಳಾದರೂ ಇದ್ದು ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿಕೊಂಡ.

“ನಾನು ಒಬ್ಬಂಟಿಗ ನಾನು ಈಗಲೇ ಹೊರಡುತ್ತೇನೆ ನೀವು ಯಾವ ಯೋಚನೆಯನ್ನೂ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳಬೇಡಿ” ಎಂದ ಬಸವಯ್ಯ.

“ಹಾಗಾದರೆ ನೀವು ಹೊರಡಿ ಇನ್ನು ಕೆಲವು ದಿನಗಳು ಬಿಟ್ಟು ಬನ್ನಿ.”

ಬಸವಯ್ಯ ಸಿದ್ಧವ್ಮನಿಗೆ ಹೇಳಿ ಹೊರಟ. ಆಕೆಯು ಮೌನವಿಂದ ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸುತ್ತಾ ತಲೆಯೆಲ್ಲಾ ಡಿಸುವ ಸಂಜ್ಞೆಯಿಂದಲೇ ‘ಹೋಗಿ ಬಾರಪ್ಪ’ ಎಂದು ಬೀಳ್ಕೊಟ್ಟಳು.

ರಂಗಯ್ಯ ತಾನೊಬ್ಬನೇ ಉಳಿದುದರಿಂದ ಹೃದಯದ ಆಳದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿದ್ದ ಚಿಂತೆ ಮೆಲ್ಲನೆ ತಲೆ ಎತ್ತಿತು. ಸದಾ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ

ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಲಿಂಗಿಯ ದೃಶ್ಯವೂ ರಾಮನಗರದ ಪ್ರಕೃತಿಸೌಂದರ್ಯವೂ ಗೋಚರಿಸಿ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಅಶಾಂತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಿತ್ತು. 'ಬಾಳು ಮೊಳಕೆಯಲ್ಲೇ ಇಷ್ಟು ಕಠಿಣವಾಗಿದೆಯಲ್ಲಾ ! ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಸಾಗಿದರೆ ಇನ್ನಷ್ಟು ತೊಡರುಗಳು ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಅಡ್ಡಬರಬಹುದು ?' ಎಂದು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಆ ದಿನ ರಾತ್ರಿ ನಿದ್ರೆ ಹತ್ತಲಿಲ್ಲ ಮನೆಯಿಂದ ತುಸು ದೂರ ಹೊರಟ. ಜಗತ್ತೇ ನಿದ್ರಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಗಾಳಿ ನಿಶ್ಯಬ್ದವಾಗಿ ಬೀಸುತ್ತಿತ್ತು ರಂಗಯ್ಯ ಊರ ಬಯಲಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಹಾಗೆಯೇ ಅನಂತವಾಗಿ ಹಬ್ಬಿರುವ ನೀಲಾಕಾಶವನ್ನು ನೋಡಿದ ಚಂದ್ರನು ರಾರಾಜಿಸುತ್ತಿದ್ದ. ಮಿನುಗುಟ್ಟುವ ಕೋಟ್ಯಾನುಕೋಟಿ ತಾರೆಗಳನ್ನು ಎವೆಇಕ್ಕದೆ ನೋಡುತ್ತಿರಲು, ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಹಾಗೆ ಒಂದು ನಕ್ಷತ್ರ ನೀಲಾಕಾಶದಿಂದ ಕಳಚಿ, ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ಎರಚುತ್ತಾ, ಬಹುದೂರ ಹರಿಯುತ್ತಾ ಹೊರಟು, ಎಲ್ಲಿಯೋ ಭೂಮಿಯಮೇಲೆ ಬಿದ್ದುಹೋದಂತೆ ಕಂಡಿತು. ಈ ವಿಚಿತ್ರವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಚಿಂತೆಯನ್ನು ಮರೆತ ರಂಗಯ್ಯ ಬೆಳಕನ್ನು ಎರಚುತ್ತಿದ್ದ ಚಂದ್ರನನ್ನು ಆಗಾಗ್ಗೆ ತುಂಡು ಮೋಡಗಳು ಮುಸುಕಿ ಕಾಂತಿಹೀನನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಮರದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಹಕ್ಕಿಯೊಂದು ಪಟಪಟನೆ ರೆಕ್ಕೆಯನ್ನೊದರಿ ಆ ರಾತ್ರಿಯ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಕದಡುತ್ತಿತ್ತು. ರಂಗಯ್ಯನು ಬೆಚ್ಚಿಬಿದ್ದು ಮೇಲೆದ್ದು ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಹಾಸಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿಕೊಂಡನು.

೩

ಹೊನ್ನಯ್ಯ ಬಲವಂತದಿಂದ ಮಗಳಿಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಸಿ ನೂತನ ವಧಾವರರನ್ನು ರಾಮನಗರಕ್ಕೆ ಕರೆತಂದ. ಆತನ ಹೆಂಡತಿಯೂ ತಾಯಿಯೂ ಚಿಂತೆಯಿಂದ ಮೌನವನ್ನು ತಾಳಿದ್ದರು ಗಂಡನ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ತಿಮ್ಮಕ್ಕ ಮನೆಯ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳೇ ಹೊರತು ಮೊದಲಿನಂತೆ ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಾಗಿ ಯಾವ ಕೆಲಸವನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಭವಿಷ್ಯದ ಬಾಳಿನಲ್ಲಿ ಆಕೆಗೆ ಯಾವ ಆಶಾದೀಪವೂ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಆಕೆ ಮನೆಗೆ ಬಂದ ಅಳಿಯನನ್ನು ಅಸಡ್ಡೆಯಿಂದ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದಳು.

ಲಜ್ಜಾಸ್ವಭಾವದ ಲಿಂಗಿಗೆ ಅಪರಿಚಿತನಾದ ಗಂಡನಲ್ಲಿ ಸರಳತೆಯಿಂದ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಗಂಡನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವ ಸಂಭವ ಬಂದರೆ ಮೂರು ದಿನಗಳಿಗೆ ಮುಂಚೆಯೇ ಆಕೆಯ ಗೋಳು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. “ಅವ್ವ ನಾನು ಇನ್ನು ಮೂರು ದಿನ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವೆ ಅಪ್ಪನಿಗೆ ಹೇಳಬೇಕು” ಎಂದು ತಾಯಿಗೆ ಒತ್ತಾಯಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಮೂರು ದಿನ ಬಿಟ್ಟು ಬನ್ನಿ ಎಂದು ಬೀಗನಿಗೆ ಉಪಚಾರದ ಒಂದೆರಡು ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಿ ಕಳಹಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಹೊನ್ನಯ್ಯ ಬೀಗನು ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ನವಿಲಾರ ಕಡೆ ಕಾಲು ತಿರುಗಿಸುತ್ತಿದ್ದ.

ಬಸಮ್ಮ ತಾನೇ ಒಂದು ದಿನ ಸೊಸೆಯನ್ನು ಕರೆತರಲುಹೋದಳು. ಹೊನ್ನಯ್ಯ ಏನೋ ಮಗಳ ವೈಯಕ್ತಿಕವಾಗಿಲ್ಲ. ಇನ್ನೊಂದು ವಾರ ಬಿಟ್ಟು ಬನ್ನಿ ಎಂದು ಸಬಾಬು ಹೇಳಿದ್ದು ಕೇಳಿ ಆಕೆ ನಿರಾಶಳಾದಳು. ಬರುವಾಗ ಹೊನ್ನಯ್ಯನಿಗೆ “ಏನಿದು, ನೀವು ಹಣವಂತರೆಂತಲೇ, ಕಂಡವರ ಮನೆ ಗಂಟು ತಂದು ನಾವು ಮದುವೆ ಮಾಡಿಲ್ಲವೆ? ಹಿರಿ ಸೊಸೆ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಉದ್ಧಾರ ಮಾಡುತ್ತಾಳೆ ಅಂತ ನಾವು ಆಶೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದರೆ, ನಿಮ್ಮ ಮಗಳು ಬೇರೆ ಏನೇನೋ ನೆವ ತೆಗೆದು ಮೊಂಡಾಟ ಹೊಡುತ್ತಾಳೆ. ಸ್ವಲ್ಪ ವರ್ಷ ಹೇಳಿ, ಗಂಡನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯವಾಗಿ ಬಾಳಲಿ” ಎಂದು ಸಿಡುಕಿ ಉಪವಾಸ ವ್ರತಹಿಡಿದು ಹೋದುದುಂಟು. ಹೊನ್ನಯ್ಯ ಸಿಡುಕಾಗಲಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ತಪ್ಪು ತನಗೇ ಮೂಲವಾಯಿತೆಂದು ಅರಿತ ಬೀಗಿತ್ತಿ ಊರ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲನ್ನು ಬಿಟ್ಟಮೇಲೆ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಮಗಳಿಗೆ “ಏನು ತಾಯಿ, ಗಂಡನ ಮನೆ ಅಂದರೆ ನಿಮ್ಮ ಮನೆ ಅಲ್ಲವೇನಮ್ಮ?” ಹೀಗೆ ಹೋಗದೆ ಹಟಮಾಡಿದರೆ ಹೇಗೆ” ಎಂದು ಭೋಧಿಸುತ್ತಲೇ ಇದ್ದ. ಇವನ ಭೋಧನೆಯ ಮಾತುಗಳು ಲಿಂಗಮ್ಮನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಮುಟ್ಟುತ್ತಲೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಲಿಂಗಮ್ಮ ಮನಬಿಟ್ಟ ತಂದೆಯ ಸಂಗಡ ಮಾತನಾಡುವುದನ್ನೇ ಬಿಟ್ಟಳು. ಹಾಗೆ ತಂದೆ ಹೇಳಿದಾಗ ಮಾನವ್ರತ ತಾಳಿ ತನ್ನ ವಾಡಿಗೆ ತಾನು ದನಕರುಗಳಿಗೆ ಹುಲ್ಲು ಹಾಕುವುದು, ಕೊಟ್ಟಿಗೆಯಿಂಪ ಕಸ ಬಾಚಿ ತಿವೆಗೆ ಸಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ತೊಡಗುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅಟಪಾಟವಾಡಿ ಕೊಂಡು ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಾಗಿದ್ದ ಲಿಂಗಿಗೆ ಗಂಡನ ಮನೆ ಸೆರೆಮನೆಯಂತೆ

ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು.

ಲಿಂಗಿಗೆ ವಯಸ್ಸಾದಂತೆಲ್ಲಾ ತಾನು ಗಂಡನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹಟಮಾಡಲು ಆರಂಭಿಸಿದಳು. ಕೊನೆಕೊನೆಗೆ ಧೈರ್ಯ ತಂದುಕೊಂಡು, ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲದ ಮದುವೆಯನ್ನು ಬಲವಂತವಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದು ತಪ್ಪೆಂದು ತಂದೆಯಸಂಗಡ ವಾದಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ವಯಸ್ಸಾದ ಮಗಳ ವಿವೇಕಯುತವಾದ ವಾದವನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗ ತಂದೆ ಬಾಯಿಗೆ ಬೀಗ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಬೇರೆ ಮಾರ್ಗವಿಲ್ಲದೆ ಆಕೆಯನ್ನು ಉಪಾಯದಿಂದ ಸಂತೈಸಿ, ಗಂಡನಮನೆಗೆ ತಾನೇ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಬಹಳ ದಿನಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಬಿಟ್ಟು ಬರುತ್ತಿದ್ದ ತಾರುಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಡುವಾಗಲೇ ಅಶಾಂತಿಯನ್ನು ಮಡಲಿಗೆ ತುಂಬಿಕೊಂಡೇ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಳು. ಲಿಂಗಮ್ಮ ತಂದೆಯು ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬರುವಾಗ “ಅಪ್ಪ ನಾಳೆದ್ದು ಖಂಡಿತ ಬಂದು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಬೇಕು—ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನೋಡು” ಎಂಬ ಮಾತು ಪ್ರತಿ ಸಲವೂ ಲಿಂಗಿಯ ಬಾಯಿಂದ ತಪ್ಪುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಹೊನ್ನಯ್ಯನೂ ಕೂಡ ನಾಲ್ಕೈದು ದಿನಗಳು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಿ ಮತ್ತೆ ಮಗಳನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಲೇ ಇದ್ದ. ಲಿಂಗಿ ತನ್ನ ಗಂಡನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬೇಡನ ಬಲೆಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಬಿದ್ದ ಪಾರಿವಾಳದಂತೆ ನಾಲ್ಕೈದು ದಿನಗಳನ್ನು ನಾಲ್ಕೈದು ಯುಗಗಳಂತೆ ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದಳು.

ಮುಂಜಾನೆಯಾಗುತ್ತಲೇ ಬಸಮ್ಮ ಸೊಸೆಯನ್ನು ನಿದ್ರೆಯಿಂದ ಎಚ್ಚರಿಸಿ “ನೋಡು, ಗೋವುಗಳನೆಲ್ಲಾ ಆಚೆ ಕೊಟ್ಟಿಗೆಗೆ ಕಟ್ಟು-ಸೆಗಣೆಯನ್ನೆಲ್ಲಾ ಬಾಚಿ ತಿಪ್ಪಿಗೆ ಹಾಕು- ಆ ಕುಳ್ಳ ಹಸುವಿನ ಹಾಲು ಹಿಂಡು, ತಡೆಗೆ ತಪ್ಪಲೆ ಎಲ್ಲಾ ಹುಣಿಸೆ ಹುಳಿ ಹಾಕಿ ಫಳಫಳ ಅನ್ನುವಂತೆ ತಿಕ್ಕಿ ಬೆಳಗು” ಎಂದು ಆಜ್ಞೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಲಿಂಗಮ್ಮ ಅತ್ತೆಯ ಮಾತಿನ ದರ್ಪಕ್ಕೂ ರೀವಿಗೂ ಬೆದರಿ ದಡಬಡನೆ ಚಾಪೆಯಿಂದಿದ್ದ ದನಕರುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕೊಟ್ಟಿಗೆಗೆ ಕಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದಳು. ನಂತರ ಪರಕೆಯನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು ದನಗಳ ಕೊಟ್ಟಿಗೆ ಕಸವನ್ನು ಬಾಚಿ ಮಕ್ಕರಿಗೆ ತುಂಬಿ ತುಂಬಿ ಊರಹೊರಗಿದ್ದ ತಿಪ್ಪಿಗೆ ಹೊತ್ತು ಸುರಿದು ಬರುತ್ತಿದ್ದಳು. ತಂದೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಕಷ್ಟದ, ಬೆನ್ನು ನೋಯುವ ಕೆಲಸವನ್ನೆಂದೂ ಆಕೆ

ಮಾಡಿರಲಿಲ್ಲ ಇದು ಗಂಡನ ಮನೆ, ಹೇಳಿದ ಹಾಗೆ ಕೇಳಬೇಕೆನ್ನುವ ಭೀತಿ ಬೇರೆ ಅವಳ ಮನದಲ್ಲಿ ನಾಟಿ, ತನಗೆ ಸಾಕಾಯಿತೆನ್ನುವ ಮೈಯ ಶಕ್ತಿ ಎರಡು ದುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದಳು. ಹತ್ತು ಮಕ್ಕಳ ಕಸವನ್ನು ಹೊತ್ತು ಬೆನ್ನುಮೂಳೆ ನೋಯುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕಣ್ಣೀರು ತಂದುಕೊಂಡವಳಲ್ಲ ದನಗಳ ಹಾಲು ಹಿಂಡಿ ಅತ್ತಮ್ಮನ ಕೈಗೆ ಹಾಲು ತುಂಬಿದ ಚೆಂಬನ್ನು ಕೊಟ್ಟಾಗ “ಎನೆ ಇದು? ನೀನು ದನದ ಕೆಚ್ಚಲಿಗೆ ಕೈಹಾಕಿದರೆ ಹಾಲು ಇಂಗಿ ಹೋಗ್ತಾ ಇದೆ” ಎಂದು ದಿನವೂ ಬಸಮ್ಮ ಗೊಣಗುತ್ತಲೇ ಇದ್ದಳು ಬಸಮ್ಮ ರೊಟ್ಟಿ ಹಾಕಿ ಮೊಸರು ಹೊಯ್ದು ತನ್ನ ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಬೆಳಗಿನಲ್ಲಿ ಉಣಿಸಿ ಹೊಲಗದ್ದೆಯ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು ಮುತ್ತಣ್ಣ ಸೊಸೆಯ ದುಡಿಮೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಒಂದೊಂದು ದಿನ ಮರುಗಿ ‘ಪಾಪ ಇನ್ನೂ ಬಲ ಸಾಲದು ಈ ಒರಟು ಕೆಲಸ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ’ ಅಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ. ಒಂದು ದಿನ ಲಿಂಗಮ್ಮ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದಾಗ “ಅಮ್ಮ ನೀನೂ ಏನಾದರು ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಕೆಲಸ ಮಾಡು” ಎಂದ ಕೋಣೆ ಒಳಗೆ ಅಕ್ಕಿ ಬೇಯಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಬಸಮ್ಮನ ಕಿವಿಯ ಮೇಲೆ ಗಂಡನ ಮಾತುಗಳು ಬಿದ್ದವು—ಅಕ್ಕಿ ಕೊತಕೊತನೆ ಬೇಯುತ್ತಿತ್ತು ಆಕೆಗೆ ಮಾತು ಅಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕೇಳಿಸಿತ್ತು ‘ನೋಡಿದ, ಸೊಸೆಯಮೇಲೆ ಎಷ್ಟು ಪ್ರೀತಿ. ತಡಿ ಅದೇನು ಕೇಳೋನಿ’ ಎಂದು ಅನ್ನ ಕಲಕಲು ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಸಾಟನ್ನೇ ಹಿಡಿದು ಲಿಂಗಮ್ಮನ ಹತ್ತಿರ ಬಂದು “ಅದೇನೆ ನಿಮ್ಮ ಮಾವ ಬಲು ಮರುಕ ವಡುತ್ತಿದ್ದರು ನಿನ್ನ ನೋಡಿ’ ವಾಪ, ಎಳೆಮಗು, ಬಾಳೆಹಣ್ಣಿನ ಗುಡಾಣದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದದ್ದು—‘ಕೆಲಸ ಮಾಡಬೇಡ’ ಅಂದರೆ?” ಎಂದು ಸಿಡಿದು ಕೇಳಿದಳು. ಲಿಂಗಮ್ಮ ಪಾತ್ರೆಗಳನ್ನು ತೆಂಗಿನ ಚಗರೆಯಿಂದ ಉಜ್ಜುತ್ತಾ ಬಾಯಿ ಬಿಡಲಿಲ್ಲ “ಲಿಂಗ, ಯಾರನೆ ನಾನು ಕೇಳುತಾ ಇರೋದು?” ಎಂದು ಪುನಃ ಅರ್ಭಟಿಸಿದಳು ಅತ್ತೆಯ ಅವತಾರ ನೋಡಿ ಲಿಂಗಮ್ಮ ‘ಇವಳಿಗೇನು ದೆವ್ವ ಹಿಡಿದಿದೆಯೆ?’ ಎಂದು ಮನದಲ್ಲಿ ಗೊಣಗಿದಳು. ಉತ್ತರ ಕೊಟ್ಟರೆ ಇನ್ನೇನು ಮೈಮೇಲೆ ಬೀಳಬಹುದೋ ಎನ್ನೋ ಎಂದು ಮನಸ್ಸು ತಲ್ಲಣಿಸಿತು. ಅತ್ತೆಯು ನಿಂತಿದ್ದ ತರಹ ಲಿಂಗಮ್ಮನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಭಯವನ್ನು

ಕಟ್ಟುತ್ತಿತ್ತು. ತಡೆದು ತಡೆದು, ಉತ್ತರಿಸಿದಳು “ ಏನಾದರೂ ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಕೆಲಸ ಮಾಡು ” ಎಂದರು’ ಎಂದು.

ಬಸಮ್ಮ ವೈಯನ್ಹು ಒದರಿಕೊಂಡು “ ನಿನ್ನನ್ನು ಯಾರೇ ತಿನ್ನ ಬೇಡ, ಉಣ್ಣ ಬೇಡ ಎಂದವರು ? ನಿಮ್ಮವನ ಮನೇಲಿ ಲೋಳೆ ಕೂಗು ವುದರಲ್ಲೇ ಹಾಲು ಮೊಸರು ತಿನ್ನುತ್ತಿದ್ದೆಯೇನೋ ! ಹೋಗಲಿ ಬಾ ನೀನೊಂದು ತುತ್ತು ತಿಂದು ಹೊಲಕ್ಕೆಹೋಗಿ ಸತ್ತಿ ಗತ್ತಿ ಆಯ್ತು ಹಸನು ಮಾಡು ಹೊಲ ಉಳುವೆ ಮಾಡುತ್ತಾ ಇದಾರೆ ಗಂಡಸರು” ಎಂದಳು ಲಿಂಗಮ್ಮ ಬಾಯಿಬಿಡಲಿಲ್ಲ ರೊಟ್ಟಿ ತಿನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ಹೋಗದ ಹೋದರೆ ಮತ್ತೆಲ್ಲಿ ಸಿಡಿದುಬಿದ್ದಳೆಂದು ಬಗೆದು ಮುಖ ಕೈಕಾಲು ತೊಳೆದು ಕೊಂಡು ಮನೆಗೆ ಹೋದಳು. ಬಸಮ್ಮ ಒಂದು ರೊಟ್ಟಿಯನ್ನು ಸೊಸೆಯ ಕೈಗಿಟ್ಟು “ ಗಬಗಬನೆ ತಿಂದು ಓಡೆ ಹೊಲಕ್ಕೆ ” ಎಂದು ಬೆದರಿಕೆಯ ನುಡಿಯನ್ನೇ ಅಡಿದಳು

ಲಿಂಗಮ್ಮ ರೊಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಚೂರು ತಿಂದು ನೀರು ಕುಡಿದು ಹೊಲಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ತಿರುಗುವವರೆಗೂ ಆ ಉರಿಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ಸತ್ತಿ ಸದೆ ಆಯ್ದು ಸುರಿದು ಸಾಕಾಗಿ ಹೋದಳು. ತನ್ನನ್ನು ಇಂಥಾ ಅವಸ್ಥೆಗೆ ತನ್ನ ಅಪ್ಪ ಸಿಕ್ಕಿಸಿದನಲ್ಲಾ ಎಂದು ಉತ್ತಿದ್ದ ಮಣ್ಣಿಗೆ ಒಂದೆ ರಡು ತೊಟ್ಟು ಕಣ್ಣೀರನ್ನು ಬೆರಸಿದಳು ಉಳುತ್ತಿದ್ದ ನಾಗಯ್ಯ ಬಿಸಿಲಿಗೆ ಬಾಡಿಹೋಗಿದ್ದ ಹೆಂಡತಿಯ ಮುಖವನ್ನು ಅಗಾಗ್ಗೆ ನೋಡಿ ತನ್ನೊಳಗೆ ಮರುಗುತ್ತಿದ್ದ. ತಾನೇನು ಮಾಡಿಯಾನು ? ಎಲ್ಲಾ ಅವನ ಕಾರಬಾರು. ಎಳೆ ಪ್ರಾಯದ ಗಂಡ ಹೆಂಡಿರು ತಂದೆ ತಾಯಿಯರ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ತಾವರಬೇಕಾಗಿರುವುದೆಂಬುದನ್ನು ಮನಗಂಡು ಮೂಕ ನಂತಿದ್ದ. ಸಂಜೆಯಾಯಿತೆಂದರೆ ಎಳೆಗರುಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕೊಟ್ಟಿಗೆಗೆ ಬಿಗಿಯುವುದು, ಹಾಲುಕೊಡುವ ದನಗಳಿಗೆ ಹುರುಳಿ ನುಚ್ಚು ರುಬ್ಬಿ ತಿನ್ನಿಸುವುದು,— ಅವಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ನೀರು ತೋರುವುದು, ಹುಲ್ಲು ತಂದು ಹಾಕುವುದು ಈ ಕೆಲಸಗಳು ಲಿಂಗಮ್ಮನ ಕತ್ತಿಗೆ ಕಟ್ಟಿದ್ದವು ಕೆಲಸ ಮಾಡಿಶರೀರ ನೊಂದಾಗ ತನ್ನಪ್ಪ ಬರಲಿಲ್ಲವಲ್ಲ, ಯಾರಿಂದಲಾದರೂ ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸುವ ಎಂದರೆ ತಮ್ಮೂರ ಕಡೆಯವರ ಸುಳಿವೇ ಕಾಣಲಿಲ್ಲವಲ್ಲ

ಎಂದು ಅವಳು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದಳು.

ಆಷಾಢಮಾಸ ಬಂತು, ಹೊಲ ಗದ್ದೆಗಳ ಉಳುವೆ ಕೆಲಸ ಭರದಿಂದ ಸಾಗುತ್ತಿದೆ-ಬಿತ್ತನೆ ಕಾಲ ಸಮೀಪಿಸಿತು-ಲಿಂಗಮ್ಮ ಬೆಳಗಿನಿಂದ ಬೈಗಿನವರೆಗೆ ನೆತ್ತಿ ಕೊರೆಯುತ್ತಿರುವ ಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ಮೂಕ ವ್ರಾಡೆಯಂತೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡತೊಡಗಿದಳು. ಸೊಸೆಯ ದುಡುವೆ ನೋಡಿ ಮುತ್ತಣ್ಣನ ಮನ ಮರುಕಗೊಂಡಿತ್ತು. ಆದರೂ ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತಿರಮ್ಮ ಅನ್ನುವ ಹಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಒಳ್ಳೆ ಅದ್ದೂರಿ ಕೆಲಸ ಅಕ್ಕಪಕ್ಕದ ಒಕ್ಕಲು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಹೆಂಡತಿಯೇ ಹಾಗೆಂದರೆ ತೆಪ್ಪನಿದ್ದಾಳೆ? ಎಂದು ಆತ ಹೊರಗೆ ತೋರ್ಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೂ ಒಳಗೊಳಗೆ ಹೆಂಡತಿಯ ಬಿರು ನುಡಿಗಳಿಗೆ ಅಂಜಿ ತೆಪ್ಪನಿರುತ್ತಿದ್ದ.

ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಹಾಗೆ ಹೊನ್ನಯ್ಯ ಒಂದು ದಿನ ನವಿಲಾರಿಗೆ ಬಂದ. ಬಂದವನೆ ಹೊರಜಗುಲಿಯಮೇಲೆ ಕುಳಿತ. ಬಸಮ್ಮ 'ಊರಿಂದ ಬಂದಿರಾ?' ಎಂದು ನೀರುಕೊಟ್ಟು ಒಂದು ಚಾಪೆಯನ್ನು ಹಾಸಿ ಕೂಡಿಸಿದಳು—"ನಮ್ಮ ತಾಯಿ ಎಲ್ಲಿ? ಕಾಣಲಿಲ್ಲವಲ್ಲ!" ಎಂದು ಕೇಳಿದ. ಬೀಗನಿಗೆ 'ಎಲ್ಲಿ ಹೋದಾಳು, ಬರ್ತಾಳೆ' ಎಂಬ ಗಡುಸಿನ ದನಿಯ ಉತ್ತರ ಬಂತು ಬೀಗಿಯಿಂದ ಬಸಮ್ಮನ ಬಿಗುಮಾನದ ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ಹೊನ್ನಯ್ಯನ ಮುಖ ಚಿಕ್ಕದಾಗದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ ಬೀಗರ ಮನೆ, ತನ್ನ ಮಗಳ ಭವಿಷ್ಯದ ಮನೆಯವರು, ಮಗಳು ಅಲ್ಲಿ ಸುಖವಾಗಿ ಬಾಳಬೇಕಾದರೆ ಅಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಅಂತರಂಗವನ್ನು ಬಿಚ್ಚುವಹಾಗಿಲ್ಲ ಎಂದು ಮಾತನ್ನು ನುಂಗಿಕೊಂಡು ಸುಮ್ಮನಾದ ಕೋಣೆ ಒಳಗೆ 'ಆಗಲೇ ಮಗಳನ್ನು ಕರೆದೊಯ್ಯಲಿಕ್ಕೆ ಅಪ್ಪನ ಸವಾರಿ ಬಂದದೆ. ಹೇಳುವರು ಕೇಳುವರೇ ಇಲ್ಲ ಈ ಮನೇಲಿ' ಎಂದು ಬಸಮ್ಮ ಗೊಣಗುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಹೊನ್ನಯ್ಯ ಆಲಿಸಿ ಕಿವಿ ನೆಟ್ಟಿಗೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದ. ಅಪ್ಪರಲ್ಲಿ ಲಿಂಗಮ್ಮ ಕಬ್ಬಿನ ಗದ್ದೆಯಿಂದ ಕೂಳೆಯನ್ನು ಚೆಚ್ಚಿ ಅಂಟಿದ್ದ ಮಣ್ಣನ್ನೆಲ್ಲಾ ಒದರಿ ಉರಿಸಲು ಮಕ್ಕರ ತುಂಬ ಸಿಣ್ಣಿಗೆ ಕಬ್ಬಿನ ಕೂಳೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತುತಂದು ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ರಸ್ತೆ ಸುರಿದು "ಅಪ್ಪಾ" ಎಂದು ಬೆವರು ಹರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಮುಖವನ್ನು ಸೆರಗಿನ ತುದಿಯಿಂದ ಒರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಬಂದಳು. ಮಗಳ

ಮುಖ ಬಿಸಿಲಿಗೆ ಬಾಡಿ ಕಾಂತಿಹೀನವಾಗಿತ್ತು, ತಾರುಣ್ಯದ ಕಳೆ ಮಾಯವಾಗಿತ್ತು. ಎಣ್ಣೆಕಾಣದ ಗುಂಗುರು ತಲೆ ಮುಖದ ಚಲುವಿಗೆ ಮಸಿ ಬಳಿದಂತಿತ್ತು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ನೋಡಿ ಹೊನ್ನಯ್ಯನಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮಲೇ ಸಿಟ್ಟಿ ದ್ದಿತು ಲಿಂಗಮ್ಮನ ಮುಖವನ್ನು ಅರಗಳಿಗೆ ದಿಟ್ಟಿಸಿ ನೋಡಿದ ತಾನು ಮಾಡಿದ ತಪ್ಪೆಲ್ಲಾ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತೆರೆ ತೆರೆಯಾಗಿ ಮಿಂಚಿದಂತಾಯಿತು. “ನಡಿಯಮ್ಮ ಊರಿಗೆ. ನಾಳೆ ಉಪವಾಸದ ಹಬ್ಬ” ಎಂದ ಲಿಂಗಮ್ಮ ಮೌನವಾಗಿಯೇ ಕೋಣೆಯ ಕಡೆ ಕೈ ತೋರಿದಳು. ಅವಳ ಮೌನ ನೊಂದ ಆ ಹೃದಯದ ಸಂಕಟವನ್ನು ಹೊನ್ನಯ್ಯನ ಒಳ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಿಚ್ಚಿ ತೋರಿದಂತಿತ್ತು. ಅತ್ತೆಯಿಂದರೆ ಹಾವು ಕಂಡಂತೆ ಹೆದರಿ ಹಾಗೆ ಸನ್ನೆಯಿಂದ ಅತ್ತೆಯ ಅಪ್ಪಣೆ ಬೇಕೆಂದು ಬಾಯಿ ಬಿಡದೆ ಸಂಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದ ಮಗಳ ಸ್ಥಿತಿಗಾಗಿ ಅವನ ಹೃದಯ ಕನಿಕರದಿಂದ ಮಿಡಿಯಿತು ಉಪಮ್ಮ ನನ್ನು ಕರೆದು ಲಿಂಗಮ್ಮನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿದ. ಆ ಕಾರ್ಯಾರ್ಥವಾಗಿಯೇ ಬೀಗನ ಸವಾರಿ ದಯಮಾಡಿಸಿದೆಯೆಂದು ಮೊದಲೇ ತಿಳಿದ ಬಸಮ್ಮ ಇನ್ನು ಬೇಡವೆಂದರೆ ಅದು ನಡೆಯದ ಕೆಲಸ ವೆಂದು ಬಗೆದು ಉಪಚಾರಕ್ಕಾಗಿ ಹೇಳಿದಳು

“ಗಂಡಸರು ಬರಲಿ. ಊಟಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹೋಗಬಹುದಲ್ಲಾ ಅವಳು ಮೀಯಲಿಲ್ಲ—ಬಟ್ಟೆಬರೆ ಒಗೆಯಲಿಲ್ಲ” ಎಂದು.

“ಹೇಗೂ ನಾಳೆ ಹಬ್ಬ. ಮೀಯಲಿಕ್ಕೆ ರಾಮನಗರದಲ್ಲೇನು ನೀರಿಲ್ಲವೇ? ಅಲ್ಲೇ ಮಿಂದರಾಯಿತು ಅವಳಿಗಾಗಿ ಹೊಸ ಕುಪ್ಪಸ, ಸೀರೆಯನ್ನು ಶನಿವಾರದ ಸಂತೆಯಲ್ಲಿ ತೆಗೆದು ಇರಿಸಿದ್ದೇನೆ ಗಂಡಸರು ಕೆಲಸದಿಂದ ಬಂದಮೇಲೆ ನೀವು ಹೇಳಿದರೆ ಮುಗಿಯಿತು” ಎಂದು ಹೊನ್ನಯ್ಯ ಉಪಚಾರದ ಮಾತನಾಡಿದ

“ಹಾಗಾದರೆ ಸೊಸೆಯನ್ನು ಹಸಿದು ಕಳುಹಿಸಿದಳೆಂದು ನಮ್ಮ ಯಜಮಾನರು ರೇಗುತ್ತಾರೆ ಒಂದಷ್ಟು ರೊಟ್ಟಿ ಮೊಸರು ಉಂಡು ಹೋಗಿ” ಎಂದು ಗಂಗಳವನ್ನು ಹೊನ್ನಯ್ಯನ ಮುಂದೆ ಇರಿಸಿ ಬಡಿಸಿದಳು ಹೊನ್ನಯ್ಯನಿಗೆ ಉಣ್ಣಲು ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲ ಇನ್ನು ಆಕೆಯ ಮನಸ್ಸು ಮುರಿದು ಸಿಟ್ಟಿಗೆ ಎಡೆಯಾದೀತೆಂದು ಉಂಡವನಂತೆ ಒಂದೆರಡು ಚೂರು

ರೊಟ್ಟಿ ತಿಂದು ಮೇಲೆದ್ದ. ಲಿಂಗಮ್ಮನಿಗೂ ಬಡಿಸಿದಳು. ಬಸಮ್ಮ. ಲಿಂಗಮ್ಮ ಬಾಯಿಗೆ ತುತ್ತ ಇರಿಸಿದಳೋ ಇಲ್ಲವೋ ತಾರುಮನ ಕಾಣುವ ಸಂಭ್ರಮದಲ್ಲಿ ಮೇಲೆದ್ದು ಎಂಜಲು ತೆಗೆದು ಅವನ ಮುಖ ನೋಡಿದಳು. ಇನ್ನು ಹೋಗುತ್ತೇವೆಂದು ಹೊನ್ನಯ್ಯ ಬಸಮ್ಮನಿಗೆ ಹೇಳಿ ಮಗಳನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೊರಗೆ ಹೊರಟ. ಬಸಮ್ಮ ಬೀಗನ ಕೈಗೆ ವೀಳ್ಯ ಇತ್ತು “ಜಾಗ್ರತ ಕಳಿಸಿಬಿಡಿ ಇಲ್ಲಿ ತುರುತು ಕೆಲಸದ ಕಾಲ” ಎಂದು ಆಜ್ಞೆ ಮಾಡುವುದನ್ನೂ ಮರೆಯಲಿಲ್ಲ. “ಹೂಂ, ನೋಡುವ ಇನ್ನು ಹೋಗ್ತೀವೆ” ಎಂದು ತಿರಸ್ಕಾರದ ಮಾತನಾಡಿಯೇ ಹೊನ್ನಯ್ಯ ಹೊರಟ. ದಾರಿಯುದ್ದಕ್ಕೂ ಮಗಳನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಲೇ ಇದ್ದ ಹೊನ್ನಯ್ಯ, “ಯಾಕಮ್ಮ, ಬಹಳ ಕಂಗೆಟ್ಟಿದ್ದೀಯಲ್ಲಾ?” ಎಂದು. ‘ಎನೊ ಒಂದಷ್ಟು ಕೆಲಸದ ಕಾಲ’ ಎಂದಷ್ಟೆ ಮಗಳ ಉತ್ತರ ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಲಿಂಗಮ್ಮನ ಕೂಗಿನಿಂದ ಗಣನವೇ ಅವಳ ಸ್ವತಿಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿತ್ತಾದ್ದರಿಂದ ಮನಸ್ಸು ಆ ಮಗುವಿನ ಕೂಗಿನಿಂದ ಮಾತ್ರ ತೆಗೆಯಲಿಲ್ಲ. ‘ನಮ್ಮ ತೋಟ ಸಿಕ್ಕಿತು, ಗದ್ದೆ ಸಿಕ್ಕಿತು’ ಎಂದು ಲಿಂಗಮ್ಮ ಊರು ಸೇರುವ ಹಂಬಲದಲ್ಲೇ ದಾರಿಯನ್ನು ಸಾಗಿಸಿದಳು. ಹೊತ್ತು ಕಂತುವುದರೊಳಗಾಗಿ ತುದೆಯೂ ಮಗುವು ಮನೆಯನ್ನು ಸೇರಿದರು.

ಹುಟ್ಟಿದ ಮನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಎಲ್ಲಿಂದಲೂ ತನ್ನೆಂದ ಲಿಂಗಮ್ಮನನ್ನು ಅವರಿಸಿತು. ‘ಈ ದಿನ ಇಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಾಳೆ ಈಗ ಬರುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಕೆಂಗಲ್ಲುಗುಡ್ಡೆ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ’ ಎಂದು ಮಗ ಶಿವಪ್ಪನಿಗೆ ತಿಮ್ಮಕ್ಕ ಆ ದಿನ ಹೇಳುತ್ತಲೇ ಇದ್ದಳು. ಮಗನು ಬಂದಾಗ ಮೌನವಾಗಿಯೇ ಹತ್ತಿರ ಬಂದು “ನಾಯಿ” ಎಂದು ಅಂದುದಷ್ಟೆ ಆ ಮಾತಿನ ಹಿಂದೆ ಮರುಕ ಆಡುತ್ತಿತ್ತು. ಮಗಳಿಗಾಗಿ ಮದಿದ ಕಣ್ಣೀರಿನ ಆಳ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ಬಡಕಲಾಗಿದ್ದ ಮಗುವನ್ನು ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಚಿಂತೆ ತುಂಬಿದ ಶೂನ್ಯದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿದಳು. ಮತ್ತೇನು ಕೇಳುವಳು? ಎಲ್ಲಾ ಮಗಳ ಮಾಸಿದ ಮೈಯೇ ಹೇಳುತ್ತಿತ್ತು. ಹುಂ ಮಾಡಿದವರು ಮಾಡಿದರು. ಅನುಭವಿಸುವುದು ಅವಳ ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದೆ’ ಎಂದು ತೆಪ್ಪನಾಗಿ ಅಟ್ಟಿದಮೇಲಿಂದ ಒಂದು ಕೊಬರಿ ತೆಗೆದು ಒಡೆದು, ಬೆಲ್ಲದ

ಚೂರನ್ನು ಕೊಬರಿಯನ್ನು ಲಿಂಗಮ್ಮನ ಮಡಿಲಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ 'ತಿನ್ನಮ್ಮ' ಎಂದನ್ನೆ ಹೇಳಿ ಕೋಣೆ ಹೊಕ್ಕಳು ತಿಮ್ಮಕ್ಕ ಎಂಬೊಬ್ಬಳು ನೀರುಬಲೆಗೆ ಉರಿಹಾಕಿದಳು ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಕರಿ ಹೊನ್ನಮ್ಮ ಬಂದು ಮಮ್ಮಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಬಾಯಿಬಿಡಲಿಲ್ಲ ಸೊಸೆಗೆ 'ತಿಮ್ಮ ಲಿಂಗವನ ತಲೆಗೆ ಮೊದಲು ಒಂದಷ್ಟು ಎಣ್ಣೆ ಕಾಣಿಸು' ಎಂದು ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಟ್ಟು ಹಜಾರದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಳು ಲಿಂಗಮ್ಮನ ಅಜ್ಜಿಯನ್ನು ಮಾತನಾಡಿಸತೊಡಗಿದಳು. 'ಯಾಕಮ್ಮ, ಸವಿಗೆ ಮುಖಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದೀಯೆ? ಎಲ್ಲಿ ಹೋಗಿದ್ದ, ತೋಟಕ್ಕೆ ಏನು?' ಎಂದು. 'ಸಪ್ಪಗಿರದೆ ಇನ್ನೇನು ಮಾಡಲವ್ವ ನಿಮ್ಮಪ್ಪ ಮಾಡಿದ್ದಕ್ಕೆ? ಈಗ ಉಣ್ಣಲಿ ಮುಖವ. ಈಗೇನು ಕಂಡ, ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಯಾವಾವ ಬುತ್ತಿ ಕಟ್ಟಿದೆಯಾ! ನಿನ್ನ ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಏನು ಬರದನ ಆ ಜವರಾಯ. ಅವನ ಮನೆ ಹಾಳಾಯ್ತು'

"ಯಾಕಮ್ಮ ಹಾಗೆಲ್ಲಾ ದೂಷಣೆ ಮಾಡತಿ. ಬ್ರಹ್ಮ ಏನು ಮಾಡಾನು" ಹಾಗೆಲ್ಲಾ ಬೈಯಬಾರದು".

"ಜ್ಜರರ ನನ್ನನ್ನೇನು ಮಾಡಾನು? ನಾನು ಮದುವೆ ಹೇಗಿ ದ್ದರೂ ಒಂದು ದಿನ ಕಂತ ಒಪ್ಪಿಸಬೇಕು ಅವನಿಗೆ ಕೋಪ ಬಂದರೆ ಈಗಲೇ ಕೊಂಡೋಗಲೇಳು ಯಾವ ಸಂಪತ್ತು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಲಾರೆ?"

ಹೊರಜಗುಲಿಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಹೊನ್ನಯ್ಯ "ಹೋಗಲಿ ಬಿಡಮ್ಮ ಆ ಸುದ್ದಿಯ" ಎಂದು ತಾಯಿಗೆ ಉಪಚಾರದ ಮಾತನಾಡಿದ ಮಗಳನ್ನು ತಾನು ಇಂಥ ಹಿಂಸೆಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಸಿದನೆಲ್ಲಾ ಎಂದು ಒಳಗೊಳಗೆ ನೊಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಅದೇ ಒಂದು ಕೊರತೆ ಅವನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸಾಟಿ ಸದಾ ಗುತ್ತವಾಗಿ ಕಾಡತೊಡಗಿತು. ಹಿಂದ ಮನೆಯವರ ಮೇಲೆ ಮಾತುಮಾತಿಗೂ ಉರಿದು ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದ ಅವನು ಈಚೀಚೆಗೆ ಬಾಯಿಗೆ ಬೀಗ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ತೆಪ್ಪನಾಗಿರುವುದು ಕರಿಹೊನ್ನಮ್ಮನಿಗೂ ತಿಮ್ಮಕ್ಕನಿಗೂ ಅಶ್ಚರ್ಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡಲಿಲ್ಲ ಕಾರಣ ಅವರ ಮನಸ್ಸಿಗೂ ಹೊಳೆದಿತ್ತು.

ಉಪವಾಸದ ಹಬ್ಬ ಹೊನ್ನಯ್ಯನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಭ್ರಮದಿಂದಲೇ

ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ ಲಿಂಗಮ್ಮ ತಾಯಿಗೆ ಕಾಯಿ ತುರಿಯುವುದಲ್ಲಿ, ಒಬ್ಬಟ್ಟಿಗೆ ಹೊರಣೆ ಮೊದ್ದಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಸಹಾಯಕಳಾಗಿದ್ದಾಳೆ ಮಗಳನ್ನು ನಾನಾ ವಧವಾಗಿ ಮಾತನಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ ತಿಮ್ಮಕ್ಕ ಲಿಂಗಮ್ಮ ಯಾವುದೋ ಗೊಡಬಿಂತೆಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಎಚ್ಚತ್ತಾಗಲೇ ತಾಯಿಯ ಮಾತಿಗೆ ಉತ್ತರ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಳು ಒಬ್ಬಟ್ಟು ಸುಡುತ್ತಾ “ಒಂದನ್ನು ತಿಂದು ನೋಡು ತಾಯಿ, ಹೇಗಿದೆ” ಎಂದಳು ತಿಮ್ಮಕ್ಕ. ಲಿಂಗಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಕೊಡವ್ವ ನನಗೇನು ಅಂತ ಬವಣೆ’ ಎಂದು ಒಬ್ಬಟ್ಟಿನ ಹೊರಣೆವನ್ನು ಬಾಳೆ ಎಲೆಯ ಮೇಲೆ ತಟ್ಟುತ್ತಾ ಏನನ್ನೋ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು ಮಗಳ ಗುಪ್ತ ಚಿಂತೆಯನ್ನು ಕದಲಿಸಬೇಕೆಂದು ತಿಮ್ಮಕ್ಕ “ಆಯ್ಯೋ, ರಂಗಪ್ಪನವರಿಗೆ ನಿನ್ನ ಮದುಸೆ ಮಾಡಿದ್ದರೆ ಇಂಥ ಹೆಬ್ಬಗಳಿಗೆ ನಮ್ಮ ಮನೆಲೇ ಇರತ್ತಾ ಇದ್ದರು” ಎಂದು ಮರುಕ ತುಂಬಿದ ದನಿಯಲ್ಲಿ ಅಂದಳು. ಆ ಸುದ್ದಿ ಈ ಬಿಸಿಲು ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಯಾಕವ್ವ’ ಎಂದಳು ಲಿಂಗಮ್ಮ ತಾಯಿಗೆ ತನ್ನ ಅಂತರಂಗದ ವೇದನೆ ತಿಳಿದೀತೆಂದೇ ಲಿಂಗಮ್ಮ ಅದನ್ನು ಮರೆಮಾಚಿ ಬಾಯಿಮಾತಿಗೆ ಹಾಗೆಂದದ್ದು ಆಕೆ ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದದ್ದು ಅದೇ ವಿಷಯವಾಗಿ ಮನಸ್ಸೆಲ್ಲಾ ತನ್ನ ರಂಗಯ್ಯ ಮಾವನನ್ನು ಅರಸುತ್ತಿತ್ತು ದೇಹ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಮನಸ್ಸು ರಾಮನಗರದ ರಂಗಯ್ಯನ ಮನೆ ಕೋಣೆ, ಸೋದರತ್ತಿ, ರಂಗಯ್ಯ-ಇವರ ಸುಳಿವನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ‘ಹುಂ ಹೋಗಲಿ ಬಿಡವ್ವ, ಯಾರಾರು ಆ ನೆಂಟು ಮುರಿದರೂ ಅವರನ್ನು ದೇವರೇ ನೋಡ್ತಾನೆ’ ಎಂದು ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಟ್ಟಳು, ಲಿಂಗಮ್ಮ ಮೆಲು ದನಿಯಲ್ಲಿ “ನನ್ನ ಗ್ರಹಚಾರಕ್ಕೆ ಯಾರೇನು ಮಾಡಿಯಾರು” ಎಂದು ತನ್ನ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದಳು ತೌರುಮನೆಯಲ್ಲಿ ಆಕೆ ಎರಡು ತಿಂಗಳುಗಳ ಕಾಲ ಸುಖವಾಗಿದ್ದಳು ಒಂದು ದಿನ ಋತುಮತಿಯಾದಳು. ತಿಮ್ಮಕ್ಕನಿಗೆ ಒಮ್ಮೆಲೇ ಮನಸ್ಸು ಜಗ್ಗಿತು, ಇನ್ನುಮೇಲೆ ಮಗಳನ್ನು ಗಂಡನ ಮನೆಗೇ ಸೇರಿಸಬೇಕಲ್ಲಾ, ನಾವು ಬಯಸಿದಾಗಲೆಲ್ಲಾ ಇಷ್ಟು ಸುಲಭವಾಗಿ ತೌರಿಗೆ ಕಳುಹಿಸುವುದುಂಟೆಂದು ನೆರೆಹೊರೆ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳೂ ಹಾಗೆಯೇ ಎಂದು ತುಸು ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿದಳು. ಲಿಂಗಮ್ಮ ಮೈ ನೆರೆದ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ನವಲೂರಿಗೆ ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸಿದರು.

ಬಸವ್ವ ಹಿಗ್ಗಿದಳು. 'ಇರಲಿ ಇನ್ನುಮೇಲೆ ಅವರಪ್ಪನಲ್ಲ ಅಪಲತ್ತಗಾರ ಬಂದರೂ ಕಳುಹಿಸೇನೆ' ಎಂದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹರಸಾಧಿಸಿದಳು. ಈಗಿನ ಸೇಡನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ ಬಿಟ್ಟರೆ ನಾನಾರು ಎಂದು ಮತ್ತೊಂದು ಸಾರಿ ಅಂದುಕೊಂಡಳು. ತನ್ನ ಯಜಮಾನನಿಗೆ ಹೇಳಿದಳು,

“ಈಗ ತರಾತುರಿ ಕೆಲಸದ ಕಾಲ, ಗೌರಿ ಹಬ್ಬದ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಪ್ರಸ್ತ ಮಾಡಿಬಿಡಿ ಎಂದು ಸುದ್ದೀನ ಶನಿವಾರದ ಸಂತೆಗೆ ಬಂದವರ ಸಂಗಡ ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿಬಿಡಿ” ಎಂದು ಮುತ್ತಣ್ಣ ಹೆಂಡತಿಯ ಮಾತಿನಂತೆ ಮರು ಶನಿವಾರದ ಸಂತೆಗೆ ಹೋಗಿ ರಾಮನಗರದವರ ಸಂಗಡ ಸಮಾಚಾರ ವನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿಬಿಟ್ಟಳು.

ಗೌರಿ ಹಬ್ಬವೂ ಸಮೀಪಿಸಿತು. ಒಂದು ದಿನ ಗಂಡ ಹೆಂಡಿರಿಬ್ಬರೂ ರಾಮನಗರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಪ್ರಸ್ತದ ದಿನವನ್ನೂ ಗೊತ್ತು ಮಾಡಿಬಂದರು. ಹೊನ್ನಯ್ಯ ಮುಖ ತಿರುಗಿಸಬಹುದೆಂದು ಅವರು ಊಹಿಸಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಮಗಳ ಶೋಭನಪ್ರಸ್ತವಾದಮೇಲಾದರೂ ಮನಸ್ಸು ಮಡೆದು ಗಂಡನ ಸಂಗಡ ಸುಖವಾಗಿ ಬಾಳಿಯಾಳೆಂದು ಅರಿತು ಹೊನ್ನಯ್ಯ ತಾನೇ ಆತುರವಾಗಿ ಪ್ರಸ್ತಕ್ಕೆ ಒಡವೆ ವಸ್ತು ಎಲ್ಲಾ ಸಿದ್ಧ ಮಾಡಿದ. ತಿಮ್ಮಕ್ಕ ಮೂಗಿಯಾದಳು. ತಾನೇಕೆ ಅಡ್ಡಿಬರಬೇಕೆಂದು ಒಡವೆ ವಸ್ತುಗಳ ಪ್ರಸ್ತಾಪವನ್ನು ಎತ್ತಲಿಲ್ಲ. ಮಗಳನ್ನು ಪಟಂಗ ಅತ್ತೆ ಬಾಯಿಗೆ ತುರಕಬೇಕಲ್ಲ ಎಂಬೊಂದೇ ಚಿಂತೆಯಲ್ಲಿ ದಿನಗಳನ್ನು ನೂಕುತ್ತಿದ್ದಳು. ಗೊತ್ತಾದ ದಿನ ಶುಭಕಾರ್ಯವನ್ನೂ ಮಾಡಿಯಾಯಿತು. ಅಳಿಯನನ್ನೂ ಮಗಳನ್ನೂ ನಾಲ್ಕು ದಿನ ಉಳಿಸಿದರು. ಗಂಡನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ದಿನ ಲಿಂಗಮ್ಮ ಕೊಡಗಟ್ಟಲೆ ಕಣ್ಣೀರು ಕರೆದಳು. ಮಗಳ ದುಃಖ ತನ್ನ ಕಣ್ಣೀರು ನೋಡಿ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಾದೀತೆಂದು ತಿಮ್ಮಕ್ಕ ತನ್ನ ದುಃಖವನ್ನು ತಾನೇ ನುಂಗಿಕೊಂಡು ತೆಪ್ಪನಿದ್ದಳು. ಅಳಿಯನನ್ನೂ ಮಗಳನ್ನೂ ಕಳುಹಿಸಲು ಬೇಕಾದ ತಿಂಡಿ ತೀರ್ಥಮಾಡಿ ಲಿಂಗಮ್ಮನನ್ನು ಸಂತೈಸಿ ಊಟಮಾಡಿಸಿದಳು. ದಂಪತಿಗಳು ಹೊರಟರು. ಬಹಳದೂರದ ವರೆಗೆ ಹೊನ್ನಯ್ಯನೂ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಅಳಿಯನಿಗೆ “ಜೋಕೆ ಅಪ್ಪಾ, ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಸಾರಿದೆ ಮಗಳು, ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಾಳಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿ” ಎಂದು

ಹೇಳಿ ಮೌನವಾಗಿ ಹಿಂದಿರುಗಿದ. ಕರಿಹೊನ್ನಮ್ಮ ತಿಮ್ಮಕ್ಕರು ಬಹಳ ದೂರದವರೆಗೂ ಹೋಗಿ “ಇನ್ನೊಂದು ವಾರದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತೇವೆ” ಅವರು ಹೇಳಿದ ಹಾಗೆ ಕೇಳಿಹೊಂಡು ನಮಗೂ ಒಂದು ಕೀರ್ತಿ ತರಬೇಕವ್ವ” ಎಂದು ಏನೇಕ ಹೇಳಿ “ಇನ್ನು ಹೋಗಿ” ಎಂದು ಹನಿಗಣ್ಣಾಗಿ ಹೇಳಿ ಬೀಳ್ಕೊಟ್ಟರು ಲಿಂಗಮ್ಮ ಬೆಪ್ಪು ಹಿಡಿದವಳಂತೆ ತಾಯಿಯನ್ನೂ ಹೆತ್ತಮ್ಮ ನನ್ನೂ ಹಿಂದಿರುಗಿ ನೋಡುತ್ತಾ, ತೌರೂರನ್ನೂ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಕಣ್ಣು ಅರಳಿಸಿ ನೋಡುತ್ತಾ, ಕಾಲು ಎಳೆದುಕೊಂಡು ಪತಿದೇವರ ಹಿಂದೆ ಸಾಗಿ, ಸಂಜೆಗೆ ನವಿಲಾರನ್ನು ಸೇರಿದಳು ಹೋದ ಕೂಡಲೇ ಮನೆಯವ ರೆಲ್ಲಾ ಸೇರಿದರು ಅಕ್ಕಪಕ್ಕದ ಮನೆಯ ಹೆಂಗಸರೂ ಬಂದು ಲಿಂಗ ಮ್ಮನ ಕ್ಷೇಮ ಸಮಾಚಾರ ವಿಚಾರಿಸಿ ಆಕೆ ಕೊಟ್ಟ ವೀಳ್ಯವನ್ನು ಸ್ವೀಕ ರಿಸಿ ಹೋದರು ಹುಡುಗಿ ತನ್ನ ಪಾಡಿಗೆ ತಾನು ತನ್ನ ನಿತ್ಯ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದಳು.

ಗೌರಿ ತಿಂಗಳ ಜಡಮಳೆ. ಹೊಲದ ವೈರು ಹಸುರು ಕಾಂತಿಯನ್ನು ಎರಚುತ್ತಾ ಮೇಲೇಳುತ್ತಿದೆ ನವಿಲಾರಿನ ಸುತ್ತಲೂ ಗದ್ದೆಗಳೆಲ್ಲಾ ಹಸುರು ಬಟ್ಟೆಯಿಂದ ಹೂದಿಸಿದಂತಿವೆ. ಹೊಲಗದ್ದೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಳೆ ತೆಗೆ ಯಲು ಮುಂಜಾನೆಯೇ ಸುರುವಾಯಿತು ಬಸಮ್ಮನ ಅಪ್ಪಣೆ ಗಂಡನ ಸಂಗಡ ಲಿಂಗಮ್ಮ ತುಸು ಸಾಚಿಕೆಯಿಂದಲೇ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು ಅತ್ತೆಯ ಭಯಕ್ಕೆ ಗಂಡನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಹೂಲಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಳು ನಾಗಯ್ಯ “ಹೀಗೆ ಕೀಳು, ಹುಲ್ಲು ಕಿತ್ತುಕೊ ಕರುಗಳಿಗೆ” ಎಂದು ಲಿಂಗಮ್ಮನಿಗೆ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದ ಆದರೆ ಆಕೆ ಮರುಮಾತನಾಡದೆ ಹೇಳಿದ ಕೆಲಸವನ್ನು ನಿರ್ವ ಹಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ದಿನ ಕರು ಮೇಯಿಸುವ ಕೆಲಸವೂ ಲಿಂಗಮ್ಮನ ವಾಲಿಗೆ ಬಿತ್ತು ಬಸಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅಡುಗೆ ಕೆಲಸ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಅಕ್ಕ ಪಕ್ಕದ ಮನೆಯ ಅಜ್ಜಿಯರ ಸಂಗಡ ‘ಆ ಮುಂಡೇದು ಏನು ಕೊಟ್ಟುತು ಅಳಿಯನಿಗೆ? ಬರಿ ಡೌಲು!’ ಎಂದು ಬೀಗನ ವಿಚಾರವಾಗಿ ತೆಗಳಿ ಮಾತ ನಾಡುತ್ತಾ ಕಾಲತಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಳು

ಒಂದು ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಸೊಸೆಗೆ “ನೋಡು, ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಡ್ಡಿ ಇಲ್ಲ ಒಲೆಗೆ ಹಾಕಲಿಕ್ಕೆ. ಈ ದಿನ ರಾಡಿಗೆ ಹೋಗಿ

ಒಂದಷ್ಟು ಚುಚ್ಚಲಿ ರೆಂಬೆ ಕಡಿದು ತರದಿದ್ದರೆ ಉಪವಾಸವೇ ಗತಿ” ಎಂದಳು ಲಿಂಗಮ್ಮ ಮರುಮಾತನ್ನಾಡದೆ ಕುಡುಗೋಲು ಹಿಡಿದು ಹೊರಟಳು ನಾಗಯ್ಯ “ಅವ್ವ, ಅವಳಿಗೂ ಒಂದಷ್ಟು ಏನಾ ದರೂ ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಕೊಡು ಒಬ್ಬಳೇ ಏಕೆ ಹೋಗಬೇಕು? ನಾನೂ ಹೋಗ್ತೇನೆ” ಎಂದ. ಮಗ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಂಡು ಮಾತಾಡಿದುದನ್ನು ಕೇಳಿ ಬಸಮ್ಮ ಬುಸುಗುಟ್ಟಿದಳು. ಎಲಾ, ಕಂಡೋರಮನೆ ಹೆಣ್ಣಿನ ಮೇಲೆ ಇಷ್ಟು ಪೀಡಿಯಾ! ನಾವಿರೋದು ಏಕೆ? ಕೇಮೆ ನೋಡು ಮದ್ಯಾಹ್ನ ಬಂದು ತಿನ್ನುತ್ತಾಳೆ. ಅವರಪ್ಪನ ಮನೇಲಿ ಹೀಗೇ ತಿನ್ನುತ್ತಿದ್ದಳೆ?” ಎಂದು ಮಗನ ಬಾಯಿ ಮುಚ್ಚಿಸಿದಳು ಲಿಂಗಮ್ಮನಿಗೆ ಏನೇನೂ ಹೇಳಬೇಕೆಂದು ಅನ್ನಿಸಿತು. ಮಾತುಗಳು ಬಾಯಿಯಲ್ಲೇ ನಿಂತವು ಕಣ್ಣಂಚಿನಲ್ಲಿ ಎರಡು ತೊಟ್ಟು ಹನಿಗಳು ಬಂದು ಕೊನೆಗೆ “ಅತ್ತಮ್ಮನಿವು ಹೇಳಿದ್ದುಮಾಡ್ತೇನೆ, ನಮ್ಮಪ್ಪನ ಮನೆ ಸುದ್ದಿ ಯಾತಕ್ಕೆ ಎತ್ತುತ್ತೀರಿ?” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಟಳು. ಅಕ್ಕಪಕ್ಕದ ಹೆಂಗಸರೂ ಲಿಂಗಮ್ಮನ ಜೊತೆಗೆ ಸಾಧೆ ತರಲು ಹೊರಟರು. ಬಸಮ್ಮ ದುರದುರನೆ ಲಿಂಗಮ್ಮನನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತಾ “ನೋಡಿದೇನೋ, ಎಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಳು” ಎಂದು ಮಗನಿಗೆ ಹೇಳಿ ಕೋಣೆಗೆ ಹೋದಳು ನಾಗಯ್ಯನಿಗೆ ಒಂದು ಚಿಂತೆ. ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿ ಏಕೆ ಮಂಕು ಕವಿದ ಹಾಗಿದ್ದಳೆ, ನಗುತ್ತಾ ಮಾತನಾಡಿದ ದಿನವನ್ನೇ ಕಾಣೆನಲ್ಲ ಎಂದು

ಲಿಂಗಮ್ಮ ಕಾಲ ಕಳೆದಂತೆಲ್ಲಾ ಗಂಡನ ಸಂಗಡ ಮನಸ್ಸು ಕೊಟ್ಟು ಮಾತನಾಡಿದವಳಲ್ಲ ಈ ಗುಪ್ತ ಚಿಂತೆಗೆ ತುತ್ತಾದ ನಾಗಯ್ಯನೂ ತನ್ನ ಕೆಲಸಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಅಸಡ್ಡೆಯಿಂದಲೇ ತೊಡಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಮುತ್ತಣ್ಣ ಒಂದು ಸಾರಿ ಮಗನಿಗೆ ಬುದ್ದಿ ಹೇಳಿದ. “ಹೀಗಾದರೆ ಹೇಗೆ ನಾಗಯ್ಯ, ಹೆಂಡತಿ ಬಂದು ವರ್ಷವೇ ಆಯಿತು ಇನ್ನು ಮಕ್ಕಳು ಮರಿ ಆದರೆ ಸಂಪಾದಿಸಿ ಹೊಟ್ಟೆ ಹೊರೆಯುವುದು ಕಷ್ಟದಕೆಲಸ. ಈಗಿನಿಂದ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ದುಡಿಯಬೇಕಪ್ಪ” ಎಂದು ಗಂಡನು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದ ಮಾತನ್ನು ಬಸಮ್ಮ ಕೇಳಿಸಿಕೊಂಡು “ಹುಂ, ಆ ಮುಕ್ಕನಿಗೆ ಮಕ್ಕಳು ಬೇರೆ ಆಗುವೆ, ಮುಸುಡಿ ನೋಡಿದ್ದೆ ತಿಳಿಯೋದಿಲ್ಲವೆ” ಎಂದು ಮಗನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲೂ ವಿಷ ಬೀಜ

ಬಿತ್ತಲು ಪ್ರಾರಂಭವಾದಿವಳು. ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿ ಗಂಡನ ಸಂಗಡ ಇರಬೇಕಾದ ತೆರದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಇಲ್ಲವೆಂಬುದು ನಾಗಯ್ಯನಿಗೆ ಗೊತ್ತು. ತನಗೂ ಲಿಂಗಮ್ಮನಿಗೂ ಇರುವ ಪ್ರೀತಿ ಅಷ್ಟಕ್ಕಷ್ಟೆ ಎಂಬುದು ಯಾವಾಗಲೋ ತಿಳಿದಿತ್ತು. ಜನ ಅಡಿಕೊಂಡಾರೆಂದು ಲಿಂಗಮ್ಮ ತನ್ನ ಚಿಂತೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ನೆರೆ ಹೊರೆಯ ಮನೆಯ ಸೊಸೆಯರ ಸಂಗಡಲೂ ಬಾಯಿಬಿಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಕತ್ತು ಮುರಿದು ಹೋಗುವಂತೆ ಅವಳು ಸೌದೆ ಹೊರೆಯನ್ನು ತಂದು ಮನೆಯ ಬಾಗಿಲ ಮುಂದೆ 'ದಪ್ಪನೆ' ಕೆಡಹಿದಳು. ಮುಖವೆಲ್ಲಾ ಬೆವರಿ ಕಂಗೆಟ್ಟಿತ್ತು. ಬಸಮ್ಮ ಸದ್ದು ಕೇಳಿ ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಬಂದು 'ಎನು ಸೌದೆ ಇದು, ಈ ಹಸಿ ನೀರ ಮೊಟ್ಟೆಯ ಹೇಗೆ ಒಲೆಗೆ ಹಾಕೋದು?' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಹೋದಳು. ತಾನು ಎಷ್ಟು ದುಡಿದರೂ ಗಂಡನಾಗಲಿ ಅತ್ತೆಯಾಗಲಿ ಮೆಚ್ಚಿ ತನ್ನ ಸರ ಮಾತನಾಡುವುದಿಲ್ಲವಲ್ಲ ಎಂಬ ಕೊರಗು ಬೇರೆ ಲಿಂಗಮ್ಮನ ಮನಕ್ಕೆ ಅಂಟಿತು. ಕೈಕಾಲು ಮುಖ ತೊಳೆದು ಅತ್ತೆ ಬಡಿಸಿದ ಹಿಟ್ಟನ್ನೋ ಗಂಜಯನ್ನೋ ತಿಂದು ತುಸು ಹೊತ್ತು ಸುಧಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಕುಳಿತಳು. ದನಕರುಗಳಿಗೆ ಮೇಯಲಿಕ್ಕೆ ಹೊತ್ತಾಯಿತು ಎಂಬ ಅಪ್ಪಣೆ ಬಸಮ್ಮನ ಬಾಯಿಯಿಂದ ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಲಿಂಗಮ್ಮ ಆಗಾಗ್ಗೆ ತನ್ನ ತಾಯಿಯನ್ನು ನೆನೆದು ಕಣ್ಣೀರು ಮಡಿಯುತ್ತಿದ್ದಳು. ಮದ್ಯೆ ಮದ್ಯೆ ತನ್ನ ಮುರಿದ ಮದುವೆಯ ದೃಶ್ಯ ಬೇರೆ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟುತ್ತಿತ್ತು. ರಂಗಯ್ಯಮಾವನ ಕೈ ಹಿಡಿದರೆ ತನ್ನ ಬಾಳು ಸುಖವಾಗುತ್ತಿತ್ತೆಂಬ ನೆನಪು ಆಕೆಯ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಮುತ್ತದೆ ಬಿಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಸರಿ, ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಕುಳಿತಿದ್ದು ದನಕರುಗಳನ್ನು ಬೆಟ್ಟದ ಸರಗಿಗೆ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಮೇಯಿಸಲು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಳು. ಗಂಡನೂ ಒಂದೊಂದು ದಿನ ಗೋವುಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಆಕೆಯ ಸಂಗಡ ಬಂದುದ್ದಕ್ಕೆ ಉಂಟು. ಎಂದೂ ದಂಪತಿಗಳು ಸರಸದ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಇಂದು ನಾಗಯ್ಯ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ತಾನೊಂದು ಹಸುವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಹೋದ. ನಾಗಯ್ಯ 'ಎನು ಹೀಗೆ ಸಪ್ಪಗೆ ಇದ್ದೀಯಲ್ಲಾ, ಹೀಗಾದರೆ ಮುಂದೆ ಸಂಸಾರ ಸಾಗೀತಿ?' ಎಂದು ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದ. ಹೀಗೆ ಪತಿ ಕೇಳಿಯೇ ಕೇಳುತ್ತಾನೆಂದು ಲಿಂಗಮ್ಮ ಎಷ್ಟೋ ದಿನಗಳ

ಹಿಂದೆಯೇ ಎಣಿಸಿದ್ದಳು. ಆ ಮಾತು ಈಗ ಹೊರಬಿದ್ದಾಗ ಮೇಲು ಪಚಾರಕ್ಕಾಗಿ “ಸಪ್ತನೆ ಏಕೆ ಇರಲಿ? ಸಂಸಾರ ಸಾಗಿಸಲು ಅತ್ತಮ್ಮ ಇಲ್ಲವೆ?” ಎಂದಳು.

“ಅದು ಸರಿ, ಬೇರೆಯವರ ಹೆಂಡತಿಯರು ಸೊಸೆಯರು ನಿನ್ನ ಹಾಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಅಳುತ್ತಾ ಇದ್ದಾರೆ?”

“ನಾನೇನು ಸದಾ ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸುತ್ತಾ ಇದೇನೆಯೇ? ಬೇರೆಯವರ ಕತೆ ನನಗೇಕೆ?”

ಹೆಂಡತಿಯ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಅಡಗಿದ್ದ ಅರ್ಥ ನಾಗಯ್ಯನಿಗೆ ಹೊಳೆಯಲಿಲ್ಲ. “ಎನು ಹಾಗಂದರೆ? ಬಹಳ ಬಿಗಿಯಿಂದ ಬಾಯಿ ಬಿಡುತ್ತಿ ಯಲ್ಲಾ” ಎಂದ

“ಬಿಗಿಯೆಂಥಾದ್ದು ಮಾತಿಗೆ? ನನ್ನ ಹಣೆ ಬರಹ ನನ್ನದು, ಅಷ್ಟೆ”

“ಶಿವನಳ್ಳಿ ಜಾತ್ರೆ ಹತ್ತಿರವಾಯಿತು. ನಿಮ್ಮಪ್ಪ ಬರಬಹುದಲ್ಲವೆ?”
ಲಿಂಗಮ್ಮ ಬಾಯಿ ತೆರೆಯಲಿಲ್ಲ. ಪುನಃ ಕೇಳಿದ ನಾಗಯ್ಯ.
“ಏಕೆ ಮೂಗಿಯಾಗಿ ಬಿಟ್ಟಿರುತ್ತಾ?”

“ಬಂದರೆ ಬರಲಿ, ಬರದಿದ್ದರೆ ಬಿಡಲಿ. ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಗಂಡನ ಮನೆಗೆ ನೂಕಿಬಿಟ್ಟಮೇಲೆ ಇನ್ನೇಕೆ ಬರಬೇಕು?” ಎಂದು ತಂದೆಯ ಮೇಲಿನ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ತೋರಿದು ಮಾತನಾಡಿದಳು.

ಹೆಂಡತಿ ಹೀಗೆ ಮಾತನಾಡಿದ್ದು ನಾಗಯ್ಯನಲ್ಲಿ ವಿಸ್ಮಯ ವನ್ನುಂಟುಮಾಡದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ ಹೀಗೇಕೆ ತಂದೆಯೆಂಬ ಅಭಿಮಾನ ವನ್ನು ತೋರಿದು ವರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಳೆಂದು ಆತ ಯೋಚಿಸಿದ ಯಾವ ಕಾರಣವೂ ಅವನಿಗೆ ಹೊಳೆಯಲಿಲ್ಲ ಈಚೀಚೆಗೆ ಹೆಂಡತಿಯ ನಡೆ ಸುಡಿಯ ರೀತಿಯು ಒಂದು ತೆರನಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದ ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಸಂಶಯ, ಕಳವಳಕ್ಕೀಡಾಯಿತು. ಆಕೆಯು ಶೀಲದಲ್ಲಿ ಮುಗ್ಧ ರಾಗಿಸಿದ ಸನ್ನಿವೇಶವೇನಾದರೂ ಇದೆಯೆ ಎಂದು ಮನಸ್ಸು ಆಕೆಯ ನಡೆ ನಡೆಗಳನ್ನು ಮೆಲಕು ಹಾಕಿತು. ತಾನು ಕಂಡ ಹಾಗೆ ಅಂಥ ಯಾವ ಸಂಗಟ್ಯಾ ಅಕೆ ಎಡೆಕೊಟ್ಟಿಲ್ಲ, ಹಾಗೆ ಯೋಚಿಸುವುದೇ ಅವನೇಕ

ಎಂದು ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ತಂದುಕೊಂಡು ಪುನಃ ಕೇಳಿದ—

“ಯಾಕೆ, ಶಿವನಲ್ಲಿ ಜಾತ್ರೆ ಚಂದಲ್ಲವೆ ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ ? ಕರೆದು ಕೊಂಡು ಹೋಗೋಕೆ ಅಪ್ಪ ಅವ್ವ ಯಾರೂ ಬಂದಿಲ್ಲವೆ-ತಲೆ?”

“ಜಾತ್ರೆ ಚಂದವಲ್ಲದೆ ಏನು ಅವರ ಇಷ್ಟ ನನಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟಿಬ್ಬರಲ್ಲ, ಅವರ ಕೆಲಸ ಮುಗಿಯಿತು ನನ್ನ ಕಷ್ಟ ಸುಖ ಅವರಿಗೇಕೆ?” ಎಂದು ದುಃಖದಿಂದ ಭಾರವಾಗಿದ್ದ ದನಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಳು. ನೊಂದ ಹೃದಯದಿಂದ ಬಂದ ಹೆಂಡತಿಯ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ನಾಗಯ್ಯನ ಹೃದಯದ ಮೂಲೆಯೊಂದರಿಂದ ಒಮ್ಮೆಲೆ ಕನಿಕರ ಮೂಡಿತು ತನ್ನ ಅತ್ತೆ ಮಾವಂದಿರು ಬಂದು ಬಹಳ ದಿನಗಳಾಗಿದ್ದು ದು ನಿಜ ಹೆಂಡತಿಯ ಈ ತೆರನಾದ ವರ್ತನೆಗೆ ಅದೇ ಕಾರಣವಾಗಿರ ಬೇಕೆಂದು ಊಹಿಸಿದ ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನು ಪಶ್ಚಿಮ ದಿಗಂತದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದ ಸಂಜೆಯ ಕಡುಗೆಂಪಿನ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ರೌವಸದ ಹೊಸ್ತಿ ಲನ್ನು ಮೆಟ್ಟಿದ್ದ ಹೆಂಡತಿಯ ಚಲುವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ನೋಡಿ ‘ನನ್ನ ಹೆಂಡತಿ ಬಲು ಚಲುವೆ’ ಎಂದುಕೊಂಡ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕಿತ್ತಿದ್ದ ಹಸುರು ಹುಲ್ಲನ್ನು ಲಿಂಗವೃತ್ತ ಹೊರಿಸಿಟ್ಟವಳು ನಾಗಯ್ಯ “ಇನ್ನು ಹೋಗುವ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಲಿಂಗವೃತ್ತ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಹುಲ್ಲು ಹೊರೆಯನ್ನು ಎರಿಸಿದ. ಸಂಜೆಗೆಂಪಿನ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಗೋವುಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ದಂಪತಿಗಳಿಬ್ಬರೂ ಮೌನವಾಗಿ ಬಂದರು

ನಾಗಯ್ಯ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಗೆಯೇ ಮೊನ್ನೆಯನ್ನು ಸಂಜೆಯ ವೇಳೆಗೆ ನವಲೂರಿಗೆ ಬಂದ ಬಹಳ ದಿನಗಳಾದ ಮೇಲೆ ಸುಳಿದ ಬೀಗನನ್ನು ಕಂಡು ಬಸಮ್ಮ ‘ಇಳಿದ, ಮಗಳನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗೋಕೆ’ ಎಂದು ಗೊಣಗಿಕೊಂಡು ತನ್ನ ಅಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೊರಗೆ ತೋರ್ಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ ಬೀಗನ ಎದುರು ಬಂದು, “ಏನು, ಅಪ ರೂಪವಾಗಿಬಿಟ್ಟಿರಲ್ಲ! ಮಗಳನ್ನಾದರೂ ನೋಡೋಕೆ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಬರ ಬಾರದೆ?” ಎಂದು ಹೇಳಿದಳು ಮುತ್ತಣ್ಣನೂ “ಬನ್ನಿ ಬನ್ನಿ” ಎಂದು ಉಪಚಾರದ ಮಾತನ್ನಾಡಿದ “ಅಪ್ಪಾ ಬಂದೆಯಾ?” ಎಂದು ಲಿಂಗವೃತ್ತ ಹೇಳಿ ಮನೆಯ ಒಳಗೆ ಹೋಗಿ ಒಂದು ಚಾಪೆಯನ್ನು ತಂದು ಹೆಜಾರ

ದಲ್ಲಿ ಬಿಡಿಸಿ “ ಕೌತುಕೋವ್ವಾ, ಅವ್ವ, ಅವ್ವ, ಶಿವಣ್ಣ ಎಲ್ಲಾ ಚೆನ್ನಾಗಿ ದ್ದಾರೆಯೆ ?” ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದಳು.

“ ಚೆನ್ನಾಗಿದ್ದಾರೆವ್ವಾ ನಾಳೆ ಶಿವನಳ್ಳಿ ಜಾತ್ರೆ, ನಿಮ್ಮನ್ನು ಕರೆದು ಕೊಂಡು ಹೋಗಲು ಆತುರಾತುರವಾಗಿ ಬಂದೆ ಈಗ ತರಾತುರಿ ಕೆಲಸದ ಕಾಲ ” ಎಂದು ಹೇಳಿದ ಬೀಗ ಬೀಗರು ಎದುರು ಒದರನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ತಮ್ಮ ಹೊಲಗದ್ದೆಗಳು ಹುಲುಸಾಗಿ ಬೆಳೆದದ್ದರಿಂದ ಜೀವನ ಕೈನೂ ತೊಂದರೆ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಲಿಂಗಮ್ಮನನ್ನು ನೋಡಿದಂದಿನಿಂದ ತನ್ನ ಮಗಳು ಇನ್ನೂ ತಾಯಿಯಾಗಲಿಲ್ಲವೆಂಬ ಚಿಂತೆ ಒಂದುಕಡೆ ಹೊನ್ನಯ್ಯನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಮುತ್ತುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ರಾತ್ರಿ ಊಟ ಮುಗಿಯಿತು ಮುತ್ತಣ್ಣನೂ ಹೊನ್ನಯ್ಯನೂ ಹೊರ ಜಗುಲಿಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ತಮ್ಮ ಊರಿನ ಮಾತುಕತೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಗ್ನರಾಗಿದ್ದರು. ಬಸಮ್ಮ ಒಂದು ತಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ವೀಳ್ಯವನ್ನು ತಂದು ಅವರಿಬ್ಬರ ಮುಂದಿರಿಸಿ ತಾನೂ ತುಸು ದೂರದಲ್ಲಿ ಗೋಡೆಯನ್ನು ಬಿನ್ನಿಗೆ ದಿಂಬುಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕುಳಿತಳು ಲಿಂಗಮ್ಮನ ಮನಸ್ಸು ತನ್ನ ಊರಿನ ಜನರ ವಿಷಯವಾಗಿ ತಂದೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ತಿಳಿದು ಕೊಳ್ಳಲು ಬಲು ತವಕ ಪಡುತ್ತಿತ್ತು. ಅತ್ತಮ್ಮ ಬೇರೆ ವಕ್ಕದಲ್ಲೇ ಕುಳಿತಿದ್ದಾಳೆ ಅವರು ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವಾಗ ತಾನು ಮಧ್ಯೆ ಬಾಯಿಹಾಕಿದರೆ ಎಲ್ಲಿ ಆಕೆ ಮೇಲೆ ಎರಗುವಳೋ, ಇನ್ನು ಶಿವನಳ್ಳಿ ಜಾತ್ರೆಯ ಮುಖ ಕಾಣದಂತೆ ಮಾಡಿಯಾಳೋ ಎಂದು ಅಂಜಿ ಒಳ ಮನೆಯ ಬಾಗಿಲನ್ನು ಒರಗಿ ಇವರ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾ ನಿಂತಳು ಮಾತು ಯಾವ ಯಾವದೋ ವಿಷಯವನ್ನು ಕುರಿತಾದುದಾಗಿತ್ತು ತನ್ನ ಬಂಜೆ ತನದ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. ಹೊನ್ನಯ್ಯನಿಂದ

“ ಮಗಳ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಎಂಥಾದ್ದಾದರು ಒಂದು ಹುಟ್ಟಿದ್ದರೆ ನಮಗೆಲ್ಲಾ ಎಷ್ಟು ಸಂತೋಷವಾಗುತ್ತಿತ್ತು ಕಳೆದ ವರ್ಷದ ಜಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಶಿವನಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಹರಕೆ ಮಾಡಿದ್ದೆವು ಅಂತೀರ ಹೆಣ್ಣು ಕಾಯಿ ಹೊತ್ತಿದ್ದವು. ಏನು ಮಾಡುವುದು ? ಇನ್ನೂ ನಮ್ಮ ಲಿಂಗಮ್ಮನ ಮೇಲೆ-ದೇವರು ಕಣ್ಣು ಬಿಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೇ ಈ ವರ್ಷ ಒಂದು ದಿನ

ಉಪವಾಸ ಇರಿಸಿ ಬಹಳ ನಿಷ್ಕೆಯಿಂದ ಜಾತ್ರೆ ಮಾಡಬೇಕೊಂತ ನಮ್ಮ ಹೆಂಗಸು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದ್ದಾಳೆ”.

ಬೀಗನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಮುತ್ತಣ್ಣನೇನೋ ಶಾಂತ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದ. ತನ್ನ ಸೊಸೆಯ ಬಂಜೆತನಕ್ಕಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮರುಗಿದ ಬಸವ್ವನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹೊನ್ನಯ್ಯನಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಮಾತು ಮಾತಿಗೂ ಬೆಂಕಿ ಉರಿ ಎಚ್ಚರಿಕೆಗೆ ಕೋಪ ಎಳುತ್ತಿತ್ತು. ಓ, ಓ ! ಏನು ಮಗಳ ಮೈಮೇಲೆ ಒಂದೆರಡು ಸೇರು ಚೆನ್ನದ ಒಡವೆಗಳನ್ನು ಹಾಕಿರುವನ ಹಾಗೆ ಮಾತಾಡುತ್ತಾನೆ, ಇರಲಿ ಇವನ ಮುಖ ಮುರಿಯಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿ “ಆ ಮಾತು ಬಿಡಿ, ಅವಳಿಗೆ ಮಕ್ಕಳಾಗುವುದು ಒಂದೇ, ನಮ್ಮೂರ ಕಬ್ಬಾಳಮ್ಮನ ಗುಡಿಯ ಮುಂದಿನ ಹೊನ್ನೆ ಮರದ ಸಿಡಿಕಂಬ ಚಿಗರು ವುದೂ ಒಂದೆ” ಎಂದು ಹಂಗಿಸಿ ಮಾತನಾಡಿ, ಬೀಗನ ಮುಖ ಮುರಿದಳು “ಇದರಿಂದ ಹೊನ್ನಯ್ಯನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಚುಚ್ಚಿದಂತಾಯಿತು. ಲಿಂಗಮ್ಮನಿಗಂತೂ ಹೇಳತೀರದ ಸಂಕಟವಾಯಿತು. ಕಣ್ಣುಗಳು ಹನಿಗೂಡಿದವು “ಇದೂ ನನ್ನ ಕರ್ಮ! ನಾನು ತಿಪ್ಪನಿದ್ದರೂ ಇರೆ ಗೊಡಿಸುವುದಿಲ್ಲವಲ್ಲ ಈ ಅಮ್ಮ ದೇವರು ಇವಳಿಗೆ ಏನು ಬುದ್ಧಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ” ಎಂದು ಮರುಗಿದಳು. ತಾನು ಬಂಜೆ ಎಂದು ಜನರು ಅಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೇನೋ ಎಂಬುದೊಂದೆ ಚಿಂತೆ ಮನದಲ್ಲಿ ಮನೆ ಮಾಡಿ ಕೊಂಡಿತು. ಆಕೆಗೆ ತನ್ನ ಗಂಡನ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಬೇರೆಯ ದಂಪತಿಗಳಂತೆ ಮನವೂ ಹೊಂದಿರಲಿಲ್ಲ, ದೇಹವೂ ಹೊಂದಿರಲಿಲ್ಲ ಏನೋ ಪತಿಯೆಂಬ ಭಯದಿಂದ ಅಷ್ಟಷ್ಟರಲ್ಲೇ ತನ್ನ ಗಂಡನ ಸಂಗಡ ವರ್ತಿಸುತ್ತಾ ಕಾಲ ನೂಕುತ್ತಿದ್ದಳು. ತನ್ನ ಪತಿಯ ಸಂಗಡ ಪ್ರೇಮದಿಂದಿರಬೇಕಾದ ಸಂದರ್ಭಗಳೊದಗಿದಾಗಲೂ ಮೈ ಕೈ ಕೊಟ್ಟು ಸರಸದಿಂದಿರಲು ಎಷ್ಟು ಮಾತ್ರಕ್ಕೂ ಮನಸ್ಸು ಒಗ್ಗದು. ತಾನು ಒಲಿಯದ ನಾರಿಯಾಗಿ ಗಂಡನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಮಾರಿಯಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಆಕೆ ತಿಳಿಯದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ.

ಬಸವ್ವ ಬೀರಿದ ಬಿರುನುಡಿಗಳಿಂದ ಎಲ್ಲರೂ ಸ್ತಬ್ಧರಾಗಿ ಕುಳಿತರು, ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು. ಅನಂತರ ಮೌನವನ್ನು ಮುರಿದು ಹೊನ್ನಯ್ಯ ತುಸು ಕೋಪವನ್ನು ಬೀರುವ ದನಿಯಲ್ಲಿ “ಏನು ಮಾತು ನೀವು ಹೇಳು

ವುದು? ಅವಳಿಗೇನು ತಲೆ ಕೂದಲು ನರತಿದೆಯೇ? ಹೀಗೆಲ್ಲಾ ಮಾತಾಡುವುದಕ್ಕೆ? ನಿನ್ನ ಮೊನ್ನೆ ಹುಟ್ಟಿದವಳು ಕೆಲವು ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಬಹಳ ವರ್ಷಗಳ ನಂತರ ಮಕ್ಕಳಾಗುತ್ತವೆ ಸಂತಾನ ಯಾವಾಗ ಆಗಬೇಕೋ ಅದೆಲ್ಲಾ ಅವರವರ ಋಣ, ಪುಣ್ಯ” ಎಂದು ಬೀಗತ್ತಿಯ ಮಾತನ್ನು ತೇಲಿಸಿಬಿಟ್ಟ. ಮುತ್ತಣ್ಣ “ನೀವು ಹೇಳುವುದು ಸರಿ” ಎಂದು ಹೊನ್ನಯ್ಯನ ಮಾತಿಗೆ ಬೆಂಬಲವಿತ್ತ. ಇದರಿಂದ ಬಸಮ್ಮನಿಗೆ ಗಂಡನ ಮೇಲೆ ಕೋಪ ಕೆರಳಿತು ಸಿಡಿಮಿಡಿಗುಟ್ಟುತ್ತಾ, “ಇನ್ನು ಹೊತ್ತಾಯಿತು. ದೀಪ ಓಲಾಡುತ್ತಾ ಇದೆ ಮಲಗಿಕೊಳ್ಳಿ, ದಣೆದು ಬಂದಿದ್ದೀರಿ” ಎಂದು ಮೇಲೆದ್ದಳು. ಲಿಂಗಮ್ಮನ ಕಡೆ ತಿರುಗಿ “ಯಾಕಮ್ಮ! ನಿಂತಿದ್ದೀಯೆ? ನಿಮ್ಮಪ್ಪರಿಗೆ ಒಂದು ಒಳ್ಳೆ ಚಾಪೆ ತಂದು ಬಿಡಿಸಿ ತಲೆದಿಂಬು ಕೊಡು, ಮಲಗಲಿ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಹೋಗಿ ಚಾಪೆಯ ಮೇಲೆ ಮೈಚಾಚಿದಳು. ತನ್ನ ತಂದೆಗೆ ಒಂದು ಚಾಪೆಯನ್ನು ಹಾಸಿಕೊಟ್ಟಳು ಲಿಂಗಮ್ಮ. “ನಾಳೆ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಮುಂಚೆ ಊರಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕು. ನಿಮ್ಮ ಯಜಮಾನರಿಗೂ ಹೇಳಮ್ಮ” ಎಂದಷ್ಟು ಹೇಳಿ ಹೊನ್ನಯ್ಯನಿಗೆ ಹೋದ. ಲಿಂಗಮ್ಮನಿಗೆ ತನ್ನ ತಂದೆ ಹೇಳಿದ ಮಾತನ್ನು ತನ್ನ ಗಂಡನಿಗೆ ಹೇಳಲು ಮನಸ್ಸು ಬರಲಿಲ್ಲ ಹೆಂಡತಿ ಮಲಗಲು ಬಂದಾಗ ಶಿವನಳಿ ಜಾತ್ರೆಗೆ ಹೋಗುವುದೇ ಬೇಡವೆಂಬುದನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಲು ನಾಗಯ್ಯ ಕಾತರನಾಗಿದ್ದ. ಕಣ್ಣು ಬಿಟ್ಟುಕೊಂಡೇ ಚಾಪೆಯಮೇಲೆ ಮಲಗಿದ್ದ. ಯಾವಾಗ ನಿದ್ರಾಪ್ರವೇಶ ಅವನನ್ನು ಮುತ್ತಿದಳೋ ತಿಳಿಯದು. ಬೆಳಗಿನ ಜಾವ ಕಳೆದ ಮೇಲೆ ಎಚ್ಚತ್ತು ಅವನಿಗೆ ಹೆಂಡತಿ ತುಸು ದೂರದಲ್ಲಿ ನಿದ್ರಿಸುತ್ತಿದ್ದುದು ಕಾಣಿಸಿತು ಆಗಲೇ ಬೆಳಕಾಗಿತ್ತು. ಲಿಂಗಮ್ಮನು ಹಾಸಿಗೆಯಿಂದ ಎದ್ದ ಮೇಲೆಯೇ ಕೇಳಿದ, ಏನಾಯಿತೆಂದು.

“ಆಗುವುದೇನು? ಜಾತ್ರೆ ವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ನಡೆಯುವುದು. ಊರಿಗೂ ಹೋಗಿ ಬಹಳ ದಿನವಾಯಿತು. ಸ್ವಲ್ಪ ಸುದಾರಿಸಿಕೊಂಡು ಬರಬಾರದೆ?” ಎಂದಳು ಮೆಲು ದನಿಯಲ್ಲಿ

“ಅದು ಸರಿ, ಹೋಗಬಹುದಲ್ಲ. ಆದರೆ ಒಂದೆರಡು ದಿನ ದಲ್ಲೇ ಬಂದುಬಿಡು” ಎಂದ. ತನಗೂ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ

ಹೋಗಬೇಕೆಂಬ ಬಯಕೆ, ಅದರೇ ಆಕೆಯ ಬಾಯಿಂದ ತಾನೂ ಬರಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿಯಾಳೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂದು ಹಾಗೆ ಮಾತು ತೆಗೆದು ಮುಂದೆ ಲಿಂಗಮ್ಮ ಯಾವ ಮಾತನ್ನೂ ಆಡಲಿಲ್ಲ ನಾಗಯ್ಯನಿಗೆ ನಿರಾಶೆಯ ಜೊತೆಗೆ ಸಿಟ್ಟು ಬಂದಿತು ಹೋಗಬೇಡವೆಂದು ಅವನು ಮಾಡಿಬಿಡಲೇ? ಎಂದೆಂದುಕೊಂಡ ಅವನಲ್ಲಿ ಹೊನ್ನಯ್ಯನಿಂದ ಆಳಿಯಾಗಿ ಬೇಡಿಕೆ ಬಂದಿತು, ಜಾತ್ರಿಗೆ ಗಂಡ ಹೆಂಡತಿ ಇಬ್ಬರೂ ಬರಬೇಕೆಂದು. ಅದರಿಂದ ನಾಗಯ್ಯನಿಗೆ ಕೊಂಚ ಸಮಾಧಾನವಾದರೂ ಮನಸ್ಸು ಒಡಂಬಡಲಿಲ್ಲ ಇಬ್ಬರೂ ಒಂದೆರಡು ದಿನವಿದ್ದು ಬರಬೇಕೆಂದು ಹೊನ್ನಯ್ಯ ಪುನಃ ಒತ್ತಾಯ ಮಾಡಿದಮೇಲೆ ನಾಗಯ್ಯನ ಸಿಟ್ಟು ಕುಸಿಯಿತು

ಹೊನ್ನಯ್ಯ ಆಳಿಯನ್ನೂ ಮಗಳನ್ನೂ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಮುಂಜಾನೆ ಊರಿಗೆ ಹೊರಟ ಮುತ್ತಣ್ಣನೂ ಬಸಮ್ಮನೂ 'ಜಾಗ್ರತೆ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಡಿ. ಇಲ್ಲಿ ಹೊಲ ಗದ್ದೆ ಹಣ್ಣಾಗಿ ಕಟಾವಿಗೆ ಬಂದಿವೆ' ಎಂದು ಎಚ್ಚರಿಸುವುದನ್ನು ಮರೆಯಲಿಲ್ಲ

ಹೊತ್ತು ನೆತ್ತಿಯ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಏರುವುದರಲ್ಲೇ ಮೂವರೂ ರಾಮನಗರವನ್ನು ಸೇರಿದರು ಮಗಳ ಬಾಡಿದ ಮುಖವನ್ನು ತಿಮ್ಮಕ್ಕ ನೋಡಿತನ್ನ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿದ್ದ ದುಃಖವನ್ನು ಮೌನದಿಂದಲೇ ಸೂಚಿಸಿದಳು ತಮ್ಮನಾದ ಶಿವಣ್ಣ "ಅಕ್ಕ ಬಂದೆಯಾ" ಎಂದ, ಹರ್ಷದ ದನಿಯಲ್ಲಿ ನಾಗಯ್ಯ ಹೊರ ಜಗುಲಿಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತ ಕರಿಹೊನ್ನಮ್ಮ 'ಎನಪ್ಪ, ಚೆನ್ನಾಗಿದ್ದೀಯಾ?' ಎಂದು ಬಾಯಿ ಉಪಚಾರಕ್ಕೆ ಕೇಳಿದಳು ಲಿಂಗಮ್ಮನ ಗೆಳತಿಯರು ಬಂದು ಹುಸಿನಗೆಯನ್ನು ಬೀರುತ್ತಾ "ಎನು ಮಹರಾಯತಿ, ಹುಟ್ಟಿದ ಊರನ್ನೇ ತೊರೆದುಬಿಟ್ಟೆಯಲ್ಲಾ! ಬಹಳ ಸಂಪತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಒರಗಿದ್ದೀಯೆ ಅಂತ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮನ್ನೂ ಮರೆತುಬಿಟ್ಟೆಯಲ್ಲಾ!" ಎಂದು ಲಿಂಗಮ್ಮನನ್ನು ಕುಚೇಷ್ಟೆ ಮಾಡಿದರು. ಲಿಂಗಮ್ಮ ತನ್ನ ನೊಂದ ಎಡೆಯನ್ನು ನಟನೆಯ ನಗುವಿನಿಂದ ಮರೆಮಾಚಿಕೊಂಡು "ಸಿರಿಬಂದರೆ ಊರೂ ಮರೆತುಹೋಗುತ್ತೆ, ಸಂಗಾತಿಯರೂ ಮರೆತು ಹೋಗುತ್ತಾರೆ" ಎಂದು ನಕ್ಕಳು.

“ ನೀನು ತೊಟ್ಟಿಲು ಹೊತ್ತೇ ಬರ್ತೀಯೆ ಎಂದು ನಾವೆಲ್ಲಾ ಕಾದಿ ದ್ದೆವು” ಎಂದು ಮತ್ತೆ ಚೇಷ್ಟೆ ಮಾಡುತ್ತಾ ನಕ್ಕರು

“ನಾಳೆ ಶಿವನಳೆ ಜಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ತೊಟ್ಟಿಲನ್ನು ಕೊಂಡು ಹೊತ್ತು ತಂದರಾಯಿತಲ್ಲ” ಎಂದು ಲಿಂಗಮ್ಮ ಗೆಳತಿಯರನ್ನು ನಗೆಯ ಹೊಳೆಯಲ್ಲಿ ತೇಲಿಸಿದಳು ಮರುಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಆಕೆ ಗಂಭೀರ ಭಾವವನ್ನು ತಾಳಿ ತನ್ನ ಸಂಗಾತಿಯರಿಗೆ ತನ್ನ ಬಾಳನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸುತ್ತಿದ್ದು “ನಾಳೆ ನಾವೆಲ್ಲಾ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಶಿವನಳೆ ಜಾತ್ರೆಗೆ ಹೋಗುವಾ ಬಹಳ ದಿನಗಳಾಗಿ ದ್ದವು ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟಳು. ತಿಮ್ಮಕ್ಕ ಮಗಳನ್ನು “ಈಗ ಹೇಗೆ ನಿಮ್ಮ ಅತ್ತೆ, ಯಜಮಾನರು?” ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು. ಎಲ್ಲಾ ಅದೇನೆ, ಬೇರೆ ಹೇಗಾದೀತೆಂದು ಒಂದೇ ಮಾತಿ ನಲ್ಲಿ ಲಿಂಗಮ್ಮ ತನ್ನ ಬಾಳನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿ ಹೇಳಿದಳು ರಾತ್ರಿ ಎಲ್ಲಾ ಊಟ ಮುಗಿಸಿ ಮಲಗಿದರು ತಾಯಿ ಮಕ್ಕಳು ಮಲಗಿದ್ದ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಹಣತೆಯೊಂದು ಸಮರಾತ್ರಿಯವರೆಗೂ ನಸು ಬೆಳಕನ್ನು ಚೆಲ್ಲುತ್ತಿದ್ದು ಎಣ್ಣೆ ತೀರದ ಮೇಲೆ ನಂದಿ ಹೋಯಿತು ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಬಹಳ ಹೊತ್ತಿನತನಕ ನವಿಲಾರಿನ ಜನರ ನಡೆನುಡಿಗಳ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಮಾತ ನಾಡುತ್ತಿದ್ದರು ಒಂದೊಂದು ಸಲ ಮಾತು ರಾಮನಗರಕ್ಕೆ ಹೊಸ ದಾಗಿ ಬಂದ ಸೊಸೆಯಂದಿರ ಬಾಳಿನ ಸೊಗಸಿನ ಕಡೆ ಹರಿಯುತ್ತಿತ್ತು ಲಿಂಗಮ್ಮನಿಗೆ ರಂಗಯ್ಯನ ರೂಪು ಆಗಾಗ್ಗೆ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸುಳಿದಂತ ಭಾಸ ವಾಗಿ ‘ಏನೋ ಆದದ್ದಾಯಿತು ಇನ್ನು ಮಲಗುವೆ’ ಎಂದುತಾಯಿಯನ್ನು ಸಮಾಧಾನ ಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು ತನ್ನ ಬಾಳಿನ ಗೋಳು ತನ್ನ ತಾಯಿಯ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನೋಯಿಸುತ್ತದೆಂದು ಅರಿತು ಲಿಂಗಮ್ಮ ತಾಯಿಯು ಕೇಳಿದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಆ, ಹೂ, ಎಂದಷ್ಟೆ ಕೆಲವು ವೇಳೆ ಉತ್ತರ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಳು ಮಾತು ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಗೆಯೇ ನಿದ್ರಾದೇವಿಯ ಗಾಢಾಲಿಂಗನ ದಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರೂ ಸಿಕ್ಕಿಹೋದರು.

ಬೆಳಗಾಗುವುದರಲ್ಲೇ ಎಲ್ಲರೂ ಎದ್ದು ಮುಂದು ಮಡಿಯುಟ್ಟರು. ಲಿಂಗಮ್ಮ ತನಗಾಗಿ ತಂದಿದ್ದ ಹೊಸ ಕಾಗಿನ ಸೀರೆಯನ್ನುಟ್ಟು ಬಿಳಿಯ ಮಲ್ಲಿನ ಕುಪ್ಪಸವನ್ನು ತೊಟ್ಟಳು. ಒಡವೆಗಳಿಂದ ಆಕೆ ಅಲಂಕರಿಸಿ

ಕೊಂಡಿರದಿದ್ದರೂ ದೇಹದ ಮಾಟ ರಸಿಕರ ಕಣ್ಣನ್ನು ಸೆಳೆಯುವಷ್ಟು ಸುಂದರವಾಗಿತ್ತು. ಹೊನ್ನಯ್ಯ ಮಗಳನ್ನೊಮ್ಮೆ ಕಣ್ಣು ತುಂಬಾ ನೋಡಿ ನೊಂದ ಹೃದಯದಿಂದ ತನ್ನಲ್ಲೇ ಮರುಗುತ್ತಾ “ದೇವರಿಗೆ ಹಣ್ಣು ಕಾಯಿಯನ್ನು ಭಯಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಮಾಡಿಸವ್ವು, ತಗೆದುಕೋ” ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾ ಎರಡು ರೂವಾಯಿಗಳನ್ನು ಮಗಳ ಕೈಗಿತ್ತ. ನಾಗಯ್ಯ ಲಿಂಗಮ್ಮ ತಿಮ್ಮಕ್ಕ ಮೂವರೂ ಹೊರಟರು ಶಿವಣ್ಣ ತನ್ನ ಅಕ್ಕನ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ತಾನೂ ಜಾತ್ರೆಗೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಮುನಿಸಿಕೊಂಡು ಕಣ್ಣೀರು ತಂದುಕೊಂಡ ತುಂಬುಜಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಜನರ ನೂಕುನುಗ್ಗಲಿಂದೂ ಬಹಳ ದೂರ ನಡೆದು ನಡೆದು ಸಾಕಾಗುತ್ತದೆಂದೂ ಹೊನ್ನಯ್ಯ ಮಗನಿಗೆ ಹೇಳಿದರೂ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಲಿಂಗಮ್ಮನಿಗೆ ಇರುವ ಒಬ್ಬ ತಮ್ಮನನ್ನು ಸಂಗಡ ಕರೆದುಕೊಂಡುಹೋಗಬೇಕೆಂಬ ಆಸೆ ಅಂಕುರಿಸಿತು. ತಂದೆಯ ಕಡೆ ತಿರುಗಿ “ಸಣ್ಣ ಹುಡುಗ, ಜಾತ್ರೆ ನೋಡಲು ಆಸೆ ಇಲ್ಲವೇ? ಅವನೂ ಬರಲಿ ನಾವೆಲ್ಲ ಸಂಗಡ ಇಲ್ಲವೆ?” ಎಂದು ಹೇಳಿ ತಂದೆಯನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿದಳು “ನಾನು ಬಿಕ್ಕೋ ಅಂತ ಹೋಗಬೇಕು ಅವನೂ ಬರಲಿ” ಎಂದು ನಾಗಯ್ಯ ಹೆಂಡತಿಯ ಮಾತಿಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿದ” ಸರಿ, ಶಿವಣ್ಣ ಅನಂದದಿಂದ ಕುಣಿದಾಡುತ್ತಾ ಮಾವನ ಸಂಗಡ ಹೊರಟ. ಲಿಂಗಮ್ಮನ ಸಂಗಾತಿಯರೂ ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳುಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಹೊರಟರು ಜಾತ್ರೆ ನೋಡುವ ಉತ್ಸಾಹದಲ್ಲಿ ಬಿಸಿಲು ಏರುವುದರಲ್ಲೇ ನಾಲ್ಕು ವೈಲಿಗಳನ್ನು ನಡೆದುಬಂದದೂ ಅವರಿಗೆ ಅರಿವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಜಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ತಿಮ್ಮಕ್ಕ ಹಣ್ಣು ಕಾಯಿ, ಕಡ್ಡಿ ಕರ್ಪೂರ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಳು. ಲಿಂಗಮ್ಮನ ಗೆಳತಿಯರೂ ತಗೆದುಕೊಂಡರು ಎಲ್ಲರೂ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಜವಸಂದಣಿಯ ಮಧ್ಯೆ ನುಗ್ಗಿಹೋಗಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿಸಿದರು ತಿಮ್ಮಕ್ಕ ದೇವರ ವಿಗ್ರಹದ ಮುಂದ ನಿಂತು ಕೈಮುಗಿದುಕೊಂಡು “ನನ್ನ ಮಗಳಿಗೆ ಸುಖ ಕೊಡು ದೇವರೇ ಇನ್ನಿಂಥಾ ವರ್ಷಕ್ಕೆ ನನ್ನ ಮಗಳು ತೊಟ್ಟಿಲಲ್ಲಿ ಕೂಸು ಹೊತ್ತು ತಂದು ನಿನ್ನ ಸೇವೆ ಮಾಡುವಂತೆ ಕರುಣಿಸು ಭಗವಂತ” ಎಂದು ದೈನ್ಯದಿಂದ ಬೇಡಿದಳು ಎಲ್ಲರೂ ದೇವಸ್ಥಾನದಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದರು. ಮಲ್ಲಿಗೆ ಮೊಗ್ಗಿನಿಂದ ಕುಂಗರಿಸಿದ್ದ ತೇರಿವ

ಮೇಲಕ್ಕೆ ಲಿಂಗಮ್ಮ ಬಾಳೆ ಹಣ್ಣನ್ನು ದವನವನ್ನೂ ಎಸೆದಳು ಜಾತ್ರೆ
ಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ್ದ ಅಂಗಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಷ್ಟು ತಿಂಡಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡಳು.
ಶಿವಣ್ಣ ತನ್ನ ಅಕ್ಕನನ್ನು ಹಿಂಸಿಸಿ ಲಾಡು, ಬಣ್ಣದ ಬತ್ತಾಸನ್ನು ತೆಗೆಸಿ
ಕೊಂಡ. ನಾಗಯ್ಯ ಮೈದುನನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಆಕರ್ಷಕವಾಗಿದ್ದ ಬಣ್ಣ
ಬಣ್ಣದ ಚೌಕವೊಂದನ್ನು ಕೊಂಡು ಅವನ ಕತ್ತಿಗೆ ಸುತ್ತಿದ. ಚೌಕ
ವನ್ನು ನೋಡಿ ಶಿವಣ್ಣನ ಮನಸ್ಸು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಹಗುರವಾಯಿತು
ಆಗಾಗ್ಗೆ ಚೌಕವನ್ನೇ ನೋಡಿ ನೋಡಿ ಹಿಗ್ಗುತ್ತಿದ್ದ. ಜಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಅಪಾರ
ವಾದ ಜನಸಂದಣಿ, ಜನರ ಗಿಜಗಿಜ ಗುಂಪು. ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೂ ನಗು
ಮುಖದ ಜನ. ಜನರ ಸಂತಸದ ದನಿ ಆಕಾರದಲ್ಲಿ ಮೊರೆಯುತ್ತಾ ಅಲೆ
ಅಲೆಯಾಗಿ ತೇಲುತ್ತಿತ್ತು. ಲಿಂಗಮ್ಮ ಗೆಳತಿಯರ ಸಂಗಡ ಹೊಸ ಹೊಸ
ಉಡುಪಿನ ಜನ, ಮಲ್ಲಿಗೆ ಮೊಗ್ಗಿನ ದಂಡೆಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾಗಿ
ದೇವರ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಹೊತ್ತು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಹಬ್ಬವಾಗಿದ್ದ ತೇರು, ಗೋಪುರ
ಗಳ ಮೇಲೆ ಕಳಸಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತು ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದ ದೇಗುಲ, ಅಂಗಡಿ
ಮುಂಗಟ್ಟುಗಳು—ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ನೋಡುವ ಉತ್ಸಾಹದಲ್ಲಿ ಉನ್ಮತ್ತಳಾ
ಗಿದ್ದಳು. ಅವಳು ಮನದಣಿಯೆ ಇಂಥ ಸುಂದರ ದೃಶ್ಯವನ್ನು ನೋಡು
ತ್ತಿದ್ದ ಹಾಗೆಯೇ ತನ್ನ ಸ್ಮೃತಿ ಪಥದಲ್ಲಿ ರಂಗಯ್ಯನ ನೆನಪು ಆಕೆಯ
ಅರಿವಿಲ್ಲದೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ರಂಗಯ್ಯ ಮಾವ ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ
ಸಿಕ್ಕಿಯಾನೆ' ಎಂಬ ಹಂಬಲ ಗಳಿಗೆ ಗಳಿಗೆಗೂ ಮೂಡಲಾರಂಭಿಸಿತು.
ತನ್ನ ಗೆಳತಿಯರಿಂದ ಮನದಾಸೆಯನ್ನು ಬಚ್ಚಿಟ್ಟು "ಗೌರಿ, ಮತ್ತೊಂದು
ಸಾರಿ ಜಾತ್ರೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಬರೋಣ ನಡೆ" ಎಂದು ಹೇಳಿ ಹೊರ
ಟಳು. ನಾಗಯ್ಯ ಹೊತ್ತು ಇಳಿಯುತ್ತಿದೆ. ಜಾಗ್ರತೆ ಬಂದುಬಿಡೆಂದು
ಹೆಂಡತಿಗೆ ಎಚ್ಚರಿಸಿದ. ಜನರ ಗುಂಪು ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವ ಕಡೆಗೆ ಲಿಂಗ
ಮ್ಮನ ಕಣ್ಣುಗಳು ತೀಕ್ಷ್ಣವಾಗಿ ನುಗ್ಗಿ ಎಲ್ಲರ ಮುಖವನ್ನೂ ಹುಡುಕು
ತ್ತಿದ್ದವು. ಆದರೆ ಅವಳ ಆಶೆ ವ್ಯರ್ಥವಾಯಿತು ನಿರಾಶೆಯ ಮೋಡ
ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ಆಚ್ಚೊತ್ತಿತು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಜಾತ್ರೆಯನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸುತ್ತಿ
ಊರಿಗೆ ಹೊರಡಲು ಹೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆಂದು ಗೌರಿಯನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು
ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬಂದಳು. ಆದರೆ ರಂಗಯ್ಯನ ನೆನಪು ಮಾತ್ರ ಅವಳ ಮನ

ದಲ್ಲಿ ಮನೆಮಾಡಿಕೊಂಡಿತು.

ಹೊತ್ತು ಇಳಿಮುಖವಾಯಿತು. ಎಲ್ಲರೂ ಊರಕಡೆ ಹೊರಟರು. ದಾರಿಯುದ್ದಕ್ಕೂ ಜಾತ್ರೆಯ ತುಂಬಾ ಇದ್ದ ಜನ, ತೇರಿನ ಶೃಂಗಾರ, ವಾದ್ಯಗಳ ಮಧುರ ಮೇಳ-ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಕುರಿತು ಗೆಳತಿಯರು ಲಿಂಗಮ್ಮನನ್ನು ಮಾತಿಗೆ ಎಳೆಯುತ್ತಿದ್ದರೂ ಆಕೆಯ ಮನಸ್ಸು ಎಲ್ಲಿಯೋ ಹಾರಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ದೇಹ ಮಾತ್ರ ಬೊಂಬೆಯಂತೆ ದಾರಿಯುದ್ದಕ್ಕೂ ಸಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ತಾಯಿಯು ಮಾತನಾಡಿಸಿದರೆ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ 'ಹೂ' ಗುಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದಳು. "ಯಾಕೆ, ಜೀವಕ್ಕೆ ಚಂದಾಗಿಲ್ಲವೆ?" ಎಂದು ಗೆಳತಿಯರು ಕೇಳಿದರೆ "ನನಗೇನು ರೋಗ ಬಂದಿದೆ? ಚಂದಾಗಿರದೆ ಏನು?" ಎಂದು ಉತ್ತರಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ತಿಮ್ಮಕ್ಕ ತನ್ನ ಮಗಳ ರೀತಿಯೇ ಈ ದಿನ ಬೇರೆ ಯಾಗಿದೆಯಲ್ಲಾ ಎಂದು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಸೂರ್ಯನು ಪಡುವಣದಿಗಂತದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗುತ್ತಿದ್ದಾಗಲೇ ಎಲ್ಲರೂ ರಾಮನಗರವನ್ನು ತಲಪಿದರು. ಲಿಂಗಮ್ಮ ತಾನು ತಂದಿದ್ದ ತಿಂಡಿ, ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು "ಅಮ್ಮಾ ಹಿಡಿ" ಎಂದು ಕರಿ ಹೊನ್ನಮ್ಮನ ಮಡಲಿಗೆ ಸುರಿದಳು.

"ಏನು ತಾಯಿ, ಜಾತ್ರೆ ಚಂದಾಗಿತ್ತೆ? ದೇವರಿಗೆ ಹರಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡೆಯಾ?" ಎಂದು ಕೇಳಿದ ಕರಿಹೊನ್ನಮ್ಮನಿಗೆ "ಜಾತ್ರೆ ಚಂದಾಗಿಲ್ಲವೆ! ದೇವರಿಗೇನು ಹರಕೆಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಿ? ದೇವರು ನನ್ನ ಹರಕೆಯನ್ನೇ ಕಾಯ್ದುಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆಯೇ?" ಎಂದು ಉತ್ತರಿಸಿದಳು ಲಿಂಗಮ್ಮ.

"ಏನೋ ಅವ್ವ ನಿನ್ನಿಷ್ಟ" ಎಂದು ಹೇಳಿ ಕರಿಹೊನ್ನಮ್ಮ ತಿಪ್ಪನಾದಳು.

ಆ ದಿನ ರಾತ್ರಿ ತಿಮ್ಮಕ್ಕ ಪಾಯಸದ ಅಡುಗೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದಳು. ಹೊನ್ನಯ್ಯ ಅಳಿಯನ ಸಂಗಡ ಜಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದ ಧನಿಕರು ಅರವಟ್ಟಿಗೆ ಇಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆಂದೂ, ನಾಲ್ಕೈದು ದಿನಗಳವರೆಗೂ ಬಡಬಗ್ಗರಿಗಾಗಿ ಅನ್ನದಾನ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರೆಂದೂ, ಕಾಲಕಳೆದಂತೆ ಜನರು ಸ್ವಾರ್ಥಪರರಾಗಿ, ಜಿಪುಣತನದಿಂದ ಆದನ್ನೆಲ್ಲಾ ನಿಲ್ಲಿಸಿಬಿಟ್ಟರೆಂದೂ ಗತಕಾಲದ ಜಾತ್ರೆಯ ಸಂಭ್ರಮನ್ನು ಎವರಸುತ್ತಾ ಹೊರಜಗುಲಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ. ಸಾಗಯ್ಯ ಮಾವನ ಸಂಗಡ ಹೆಚ್ಚುಮಾತನಾಡದೆ ಅವನು

ಹೇಳಿದ್ದನ್ನೆಲ್ಲಾ ತೆವ್ವನೆ ಕೇಳುತ್ತಾ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಲಿಂಗಮ್ಮ ತಲೆಯಮೇಲೆ ಸೆರಗನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಒಂದು ಚೆಂಬಿನಲ್ಲಿ ನೀರು ಹೂಡಿದು ಬಂದಳು. ಉರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಹಣತೆಯ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಲಿಂಗಮ್ಮನ ಬಾಡಿದ ಮುಖ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೊನ್ನಯ್ಯನಿಗೆ ಕಂಡಿತು. ಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ನಡೆದು ದಡೆದಿರುವುದರಿಂದ ಹಾಗೆ ಮಗಳು ಲವಲವಿಕೆಯಿಂದಿಲ್ಲವೆಂದು ಅವನ ಊಹೆ ಆದರೂ ಅವನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಏನೋ ಕಳವಳವಾದಂತಾಯಿತು. ಮೈಗೆ ಸ್ವಸ್ಥವಿಲ್ಲವೋ ಏನೋ ತಿಳಿಯದಲ್ಲಾ ಎಂದು ಕೊಂಡ. ನಾಗಯ್ಯ ಕೈಕಾಲು ಮುಖ ತೊಳೆದು ಹೆಜಾರದಲ್ಲಿ ಊಟಕ್ಕೆ ಕುಳಿತ. ಲಿಂಗಮ್ಮ ಮೌನಮುದ್ರೆಯನ್ನು ತಳೆದು ಬಡಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಆಕೆಯ ಮೌನ, ನಡೆ ದೇಹಾಲಸ್ಯವಾಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ನಾಗಯ್ಯನಿಗೆ ಸೂಚಿಸಿತು. ಬಡಿಸಲು ಮತ್ತೆ ಹೆಂಡತಿ ಬಂದಾಗ “ಏಕೆ, ಬಹಳ ಮೆತ್ತಗಿದ್ದೀಯೆ ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದ. ಲಿಂಗಮ್ಮ “ಹಾಗೇನೂ ಇಲ್ಲ” ಎಂದಷ್ಟೆ ಉತ್ತರ ಕೊಟ್ಟಳು. ನಾಗಯ್ಯ ಊಟವನ್ನು ಮುಗಿಸಿದ. ಶಿವಣ್ಣ ಹೆಜಾರದಲ್ಲಿ ಮಾವನಿಗೆ ಒಂದು ಚಾವೆಯನ್ನು ಹಾಸಿದ ಮನೆಯವರೆಲ್ಲರೂ ಊಟಮಾಡಿದರು. ತಿಮ್ಮಕ್ಕ ಎಷ್ಟು ಪೀಡಿಸಿದರೂ ಲಿಂಗಮ್ಮ ತನಗೆ ಯಾತಕ್ಕೂ ಅಂದು ಊಟಮಾಡುವ ಹಾಗಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿ ಒಂದು ಚಾವೆಯನ್ನು ಹಾಸಿ ಮೈ ಚಾಚಿದಳು. ತಿಮ್ಮಕ್ಕನೂ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದಳು. ಲಿಂಗಮ್ಮನಿಗೆ ನಿದ್ರೆ ಹತ್ತಲೇ ಇಲ್ಲ. ಮೈ ಭಾರವಾಗಿರುವಂತೆ ಕಂಡಿತು. ಕೊಂಚ ಕೊಂಚವಾಗಿ ಮೈ ಬಿಸಿಯಾಗತೊಡಗಿತು. ನಾಡಿಯ ಮಿಡಿತ ಬೇರೆ ಗಳಿಗೆ ಗಳಿಗೆಗೂ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆಕೆಗೆ ಅರೆ ಮರುಳಾದಂತಾಯಿತು. ಜಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ನೆರೆದಿದ್ದ ನರನಾರಿಯರ ಗುಂಪು ಕಣ್ಣಾಮುಂದೆ ಕಟ್ಟಿದಂತಾಯಿತು. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಉಲ್ಲಾಸದಿಂದ, ಸಂತೋಷ ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ಜಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಮೆರೆದಾಡುತ್ತಿದ್ದುದು ಅವಳ ಮನೋದೃಷ್ಟಿಯ ಎದುರು ಚಿತ್ರವಾಯಿತು. ಒಮ್ಮೆಲೇ ಆಕೆಯ ಸ್ಮೃತಿ ಬಾಡಿದ ತನ್ನ ಚಿಕ್ಕಂದಿನ ಬಾಳಿನ ಕಡೆ ಹರಿಯಿತು. ತಾನು ಯಾವುದೋ ಲೋಕದಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಭಾಸವಾಯಿತು. ರಂಗಯ್ಯ ಒಳ್ಳೆ ಉಡುಗೆಯನ್ನುಟ್ಟು ಬಂದು ತನ್ನ ಸಂಗಡ ಸಲಿಗೆಯಿಂದ ನಗುನ

ಗುತ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿರುವಂತೆ ಕಂಡಿತು. ಈ ಭ್ರಾಂತು ಬರಿದಾಯಿತು. ಆಕೆ ಚೀರಿಕೊಂಡಳು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮೈಯೆಲ್ಲಾ ಕಾದು ಕೆಂಡವಾಗಿತ್ತು ಲಿಂಗಮ್ಮ ಚೀರಿದ ದನಿ ತಿಮ್ಮಕ್ಕನ ಕಿವಿಯಮೇಲೆ ಬಡಿದು ಆಕೆ ಎಚ್ಚರಗೊಂಡು ನೋಡುತ್ತಾಳೆ. ಮಗಳು ಕನವರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ, ಮಧ್ಯೆ ಮಧ್ಯೆ ನರಳುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಹರಳೆಣ್ಣೆಯ ಹಣತಿಯನ್ನು ಹೊತ್ತಿಸಿ ತಿಮ್ಮಕ್ಕ ಮಗಳನ್ನು ಮೆಲ್ಲನೆ “ತಾಯಿ, ತಾಯಿ, ಏಕವ್ವಾ? ಏನಾಯ್ತು ತಾಯಿ?” ಎಂದು ಉಪಚರಿಸುತ್ತಾ ಎಚ್ಚರಿಸಿದಳು. ಲಿಂಗಮ್ಮನಿಗೆ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಇದ್ದಂತೆ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ ಮೈಗೆ ತಿಮ್ಮಕ್ಕ ಕೈ ಹಾಕಿ ನೋಡುತ್ತಾಳೆ. ಎಳ್ಳು ಹಾಕಿದರೆ ಸಿಡಿಯುವಂತಹ ಜ್ವರಬಂದಿದೆ! ಆಕೆ ಬೆದರಿಹೋದಳು ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿ. ಏನು ಮಾಡಲೂ ತೋಚಲಿಲ್ಲ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಮಗಳನ್ನು ಎಚ್ಚರಗೊಳಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದಳು. ಲಿಂಗಮ್ಮ ಎಷ್ಟೋ ಹೊತ್ತಿಗೊಮ್ಮೆ ‘ಹಾ’ ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದಳು. ತಿಮ್ಮಕ್ಕನ ಎದೆ ಹೊಡೆದುಕೊಳ್ಳಲಾರಂಭಿಸಿತು. ದಿವಸಗಳಿಗೊಂದು ಸಾರಿ ಅಪರೂಪಕ್ಕೆ ಬಂದ ಮಗಳಿಗೆ ಹೀಗಾಯಿತಲ್ಲ. ಏನು ಮಾಯದ ಜ್ವರವವ್ವಾ ದೇವರೇ!’ ಎಂದು ಕಣ್ಣೀರು ತಂದು ಕೊಂಡಳು ದೀಪವನ್ನು ಉರಿಸುತ್ತಾ ಚಿಂತೆಯಿಂದ ಬೆಪ್ಪು ಹಿಡಿದು ತೆಪ್ಪನೆ ಲಿಂಗಮ್ಮನ ಪಕ್ಕದಲ್ಲೇ ಕುಳಿತಳು ಬೆಳಗಾಗುವುದನ್ನು ಆಕೆ ಕಂಡಾಗ ಎಷ್ಟೋ ಯುಗಗಳನ್ನು ಕಳೆದಂತಾಯಿತು. ಮಗಳಿಗೆ ರಾತ್ರಿಯಿಂದಲೂ ಹುಷಾರಿಲ್ಲವೆಂದು ಪತಿರಾಯರಿಗೆ ತಿಮ್ಮಕ್ಕ ಹೇಳಿದಳು. ಹೊನ್ನಯ್ಯ, ನಾಗಯ್ಯ, ಕರಿಹೊನ್ನಮ್ಮರು ಬಂದು ಲಿಂಗಮ್ಮನ ಹಾಸಿಗೆ ಸುತ್ತಾ ಕುಳಿತರು. ಕರಿಹೊನ್ನಮ್ಮ ವೈದ್ಯಗಾರ ಮಲ್ಲಪ್ಪನವರನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದು ಔಷಧಿ ಕೊಡಿಸಿದಳು. ಮಧ್ಯಾಹ್ನವಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಕೊಂಚ ಜ್ವರ ಇಳಿಮುಖವಾಯಿತು ನಾಗಯ್ಯನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಏನೊಂದೂ ತೋಚದೆ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಲಿಂಗಮ್ಮನ ಅಸ್ವಸ್ಥತೆಯನ್ನು ತಿಮ್ಮಕ್ಕನಿಂದ ತಿಳಿದ ಬಸವಯ್ಯನೂ ಓಡೋಡಿ ಬಂದ ಬಹಳ ವರ್ಷಗಳಿಂದ ತನ್ನ ಮನೆಯ ಕಡೆ ತಿರುಗಿಯೂ ನೋಡದಿದ್ದ ಬಸವಯ್ಯ ಬಂದುದು ಹೊನ್ನಯ್ಯನಿಗೆ ಅಶ್ಚರ್ಯವನ್ನೂ, ವಿಸ್ಮಯವನ್ನೂ ಉಂಟು ಮಾಡಿತು. ಮನೆಗೆ ಬಂದವನನ್ನು ತಾನೆ ಮೊದಲು ಮಾತನಾಡಿಸಲು

ಲಿಂಗಮ್ಮನ ಖಾಯಿಲೆ ಮಾತು ತೆಗೆದು “ಎಲ್ಲಾದರೂ ಒಳ್ಳೆಯವರಿಂದ ಔಷಧ ಕೊಡಿಸಪ್ಪಾ ಬಸವಯ್ಯ ಅಡಕ್ಕಾಗಿ ಏನಾದರೂ ಆಗಲಿ” ಎಂದ. ಜ್ವರದಿಂದ ಪೀಡಿತಳಾಗಿ ಬಾಡಿದ ಬಳ್ಳಿಯಂತೆ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಲಿಂಗಮ್ಮನ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಬಸವಯ್ಯ ತುಂಬಾ ಮರುಗಿದ “ಪಾಪ, ಬಾಳಿನಲ್ಲಿ ಒಂದಷ್ಟು ಸುಖವಿಲ್ಲವಲ್ಲ ಲಿಂಗಮ್ಮನಿಗೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಹೊನ್ನಯ್ಯನ ಕೆಡೆ ಮುಖ ತಿರುಗಿಸದೆಯೇ “ಆಗಲಿ, ಶಿವನಹಳ್ಳಿ ರಾಮ ಜೋಯಿಸರನ್ನು ಕರತಂದು ಔಷಧಿ ಕೊಡಿಸುತ್ತೇನೆ ಎರಡು ದಿನ ಮಲ್ಲವ್ವನವರು ಔಷಧ ಕೂಡಲಿ. ಗುಣವಾಗದಿದ್ದರೆ ಶಿವನಹಳ್ಳಿಗೆ ಹೋಗಿಬರುತ್ತೇನೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿದ. ತಿಮ್ಮಕ್ಕ ಅಷ್ಟು ಗಂಜಿಯನ್ನು ತಂದು ಹಿಂಸಿಸಿ ಲಿಂಗಮ್ಮನಿಗೆ ಕುಡಿಸಿದಳು ಹೆಂಡತಿಯ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ನಾಗಯ್ಯನ ಮನ ತಳಮಳಗೊಂಡಿತು ಜಾತ್ರೆಗೆ ಬಾರದ ಊರಿನಲ್ಲೇ ಉಳಿದಿದ್ದರೆ ರೋಗ ಆಕೆಗೆ ಹಿಡಿಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೇನೋ ಎಂದು ಲಿಂಗಮ್ಮನನ್ನು ತಾನು ಕರೆದುತಂದುದಕ್ಕೆ ತನ್ನನ್ನೇ ಶಪಿಸಿಕೊಂಡ ಊರಿನಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಜ್ವರದಿಂದ ಪೀಡಿತಳಾಗುತ್ತಿದ್ದಳೋ ಏನೋ ಎಂದು ನೋಂದ ಎದೆಗೆ ಸಮಾಧಾನವನ್ನೂ ತಂದುಕೊಂಡ ಎರಡು ಮೂರು ದಿನಗಳು ಕಳೆದರೂ ಲಿಂಗಮ್ಮ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಗುಣ ಹೊಂದಲಿಲ್ಲ.

ಹೊನ್ನಯ್ಯ ಮೊದಲುಗೊಂಡು ಮನೆಯವರೆಲ್ಲರೂ ಕಳವಳ ಪಡುತ್ತಿದ್ದರು ಬಸವಯ್ಯ ಶಿವನಹಳ್ಳಿಗೆ ಒಂದೇ ದಾಸಿಗೆ ಹೋಗಿ ರಾಮ ಜೋಯಿಸರಿಗೆ ಹುಡುಗಿಯ ಕಾಯಿಲೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಅವರನ್ನು ಸಂಗಡಲೇ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದು ಔಷಧವನ್ನು ಕೊಡಿಸಿದ ಜೋಯಿಸರು ಊರಿಗೆ ಮರಳುವಾಗ ನಾಗಯ್ಯನೂ ಹೊನ್ನಯ್ಯನೂ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರ ಅವರನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದರು ಹೊನ್ನಯ್ಯ ಮೆಲ್ಲನೆ ಕೇಳಿದ—

“ಏನು ಖಾಯಿಲೆ ಸ್ವಾಮಿ! ಮಾಯದಲ್ಲೇ ಬಂದುಬಿಟ್ಟಿತು!”

“ಮಾಯವೂ ಇಲ್ಲ, ಗೀಯವೂ ಇಲ್ಲ. ಶರೀರ ರಕ್ತವಾಂಸಗಳಿಂದ ಮಾಡಿದ್ದು ಇದಕ್ಕೆ ಖಾಯಿಲೆ ಬಾರದೆ ಮತ್ತೇತಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತೀಯಪ್ಪಾ?” ಅದಕ್ಕೇಕೆ ಚಿಂತೆ ಮಾಡುತ್ತೀ? ದೇವರಿದ್ದಾನೆ” ಎಂದರು ಜೋಯಿಸರು.

“ಜೀವಕ್ಕೇನಾದರೂ ತೊಂದರೆಯೇ ಸ್ವಾಮಿ ?” ಎಂದ ನಾಗಯ್ಯ.

“ಜೀವಕ್ಕೇನೂ ಭಯವಿಲ್ಲ ಖಾಯಿಲೆ ಬರುತ್ತದೆ, ವಾಸಿಯಾಗುತ್ತದೆ ಖಾಯಿಲೆ ಬಂದವರಲ್ಲಾ ಸಾಯುತ್ತಾರೆಯೇ ? ಅವರವರ ಬಾಳು ಎಷ್ಟೆಷ್ಟು ದಿನ ಈ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿರಬೇಕೋ ಅಷ್ಟೆಷ್ಟು ದಿನ ಬಾಳುತ್ತಾರೆ, ಮೀರಿದರ ಯಾವ ವೈದ್ಯತಾನೆ ಏನುಮಾಡಿಯಾನು ? ಅವನೂ ಮಾನವ. ತನಗೆ ತಿಳಿದಷ್ಟನ್ನೂ ಮಾಡಿಯಾನು ಅದರ ಮೇಲೆ ಭಗವಂತನ ಇಚ್ಛೆ” ಎಂದು ಅವನಿಗೆ ನಗು ನಗುತ್ತಾ ಜೀವನದ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ಬೋಧಿಸಿದರು ತಾವು ಇನ್ನೆರಡು ಮೂರು ದಿನದಲ್ಲಿ ಬಂದು ನೋಡುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿ ಶಿವನಹಳ್ಳಿಗೆ ಮರಳಿದರು ಜೋಯಿಸರು.

ತಿಮ್ಮಕ್ಕ ಸದಾ ಮಗಳ ಹಾಸಿಗೆ ವಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಸೆಕೆ ಬೀಸುವುದು, ಬಟ್ಟೆಬರೆ ಸರಿಮಾಡುವುದು, ಔಷಧ ಕುಡಿಸುವುದು — ಇದರಲ್ಲಿ ದಿನಗಳನ್ನು ರೋಗಿ ಕಳೆದಂತೆ ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದಳು ಒಂದುವಾರವಾಯಿತು ಲಿಂಗಮ್ಮ ಹಾಸಿಗೆಯಿಂದ ಎದ್ದು ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ ಹೊನ್ನಯ್ಯನೂ ತಿಮ್ಮಕ್ಕನೂ ಮಗಳನ್ನು ನೋಡಿನೋಡಿ ಕಣ್ಣೀರು ತಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ನಾಗಯ್ಯನ ಮನಸ್ಸು ಅಶಾಂತವಾಗಿತ್ತು ತನ್ನ ತಾಯಿತಂದೆಗಳಿಗೆ ಸಮಾಚಾರವನ್ನಾದರೂ, ತಿಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಬಗೆದು ಹೆಂಡತಿಯ ಹಾಸಿಗೆ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬಂದು “ನಾನು ಊರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಮರಳಿ ನಾಳೆ ಬರೇನು” ಎಂದ ಲಿಂಗಮ್ಮನ ಕಿವಿಗೆ ಗಂಡನ ಮಾತು ಅರ್ಥವರ್ಧ ಕೇಳಿಸಿರಬೇಕು ಅದರೂ ಆಕೆ ಬಾಯಿಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಮಲಗಿದ್ದ ಮಗ್ಗುಲಿಂದ ತಿರುಗಲಿಲ್ಲ ಸರಿ, ಆತ ನವಲೂರಿಗೆ ಧಾವಿಸಿ ಬಂದ ಒಂದು ವಾರವಾದರೂ ಮನೆ ಮರ ಎನ್ನದ ಮಾವನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅರಿಶಿನದ ಕೂಳಿಗೆ ಉಳಿದಿದ್ದಾನಲ್ಲ ಎಂದು ಬಸಮ್ಮ ದಿನೇ ದಿನೇ ಗೊಣಗುತ್ತಿದ್ದಳು ನಾಗಯ್ಯನ ಸುಳಿವನ್ನು ಕಂಡು, ಅದರಲ್ಲೂ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಒಬ್ಬನೆ ಬಂದದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ಕಿಡಿಕಿಡಿಯಾದಳು. ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ನಾಗಯ್ಯ ಕಾಲಿಟ್ಟನೋ ಇಲ್ಲವೋ “ಏನೋ, ಮಾವನಮನೆಯ ಅನ್ನಕ್ಕೆ ಇದ್ದು ಬಿಟ್ಟಿಯಾ ? ಎಲ್ಲಿ ಆ ರತ್ನಾಂಗ ? ನನಗೆ ಮೊದಲೇ ತಿಳಿದಿತ್ತು. ಇಲ್ಲಿ ಯಾರು ಕಲಸ ಮಾಡಿಯಾರೆಂದು ಸುಖವಾಗಿ ಅಪ್ಪನ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ

ಕುಳಿತಳೇನೋ! ಅವಳು ಬರಲಿ ಅವನ ಮನೆಯಿಂದ ಗೆವ್ವೆ ಹೊತ್ತು
ತರಾಳೆ ಅಂತ ಕಾಣತದೆ ” ಬಂದು ಬುಸುಗುಟ್ಟಿದಳು

ನಾಗಯ್ಯ ನಸು ಕೋಪವನ್ನು ಬೀರುವ ದನಿಯಲ್ಲಿ “ ಎನವ್ವ
ನೀನು, ಯಾವಾಗಲೂ ಹೀಗೆಯಲ್ಲಾ. ಅವಳ ಕಷ್ಟ ಅವಳಿಗೆ, ನಿನ್ನ ಕಷ್ಟ
ನಿನಗೆ ” ಎಂದು

“ ಅದೇನೋ ಹೆಂಡಿರ ಕದೆ ವಹಿಸಿಕೊಂಡು ಮಾತಾಡುತ್ತೀ ?
ಯಾರಿಗೂ ಕುಷಿ ಅವಳಿಗೇನೋ ಸಂಕಟ ಹಿಡಿದಿರೋದು? ಸಿಗಿದರೆ
ಇಬ್ಬರಾಗುವಂತೆ ಇದಾಳೆ, ನನ್ನ ಮನೆಲಿ ಉಂಡೂ ಉಂಡೂ ” ಎಂದು
ಪುನಃ ಅರ್ಥಪಡಿಸಿದಳು. ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿ ಜ್ವರದಿಂದ ಹಾಸಿಗೆ ಹಿಡಿದಿದ್ದಾ
ಳೆಂದು ಹೇಳಿದಾಗ ಬಸಮ್ಮನ ಅರ್ಥಪಟ ತುಸು ನಿಂತಿತು ಆಕೆ ಒಂಡೆರಡು
ಸಾರಿ ಗೊಣಗಿದಳು—‘ ಅದೆಲ್ಲಾ ಒಂದು ಆಟ ಕಣೋ ’ ಎಂದು
ಮುತ್ತಣ್ಣ ಸಂಜೆ ಮನೆಗೆ ಬಂದಾಗ ನಾಗಯ್ಯ ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯ
ರೋಗ ಗ್ರಸ್ತಳಾಗಿದ್ದಾಳೆಂದು ಹೇಳಿದ ಆತ ಒಳ್ಳೆಯ ಹಣೆಬರಹವಾಯಿ
ತಲ್ಲ ಎಂದು ಸೊಸೆಗಾಗಿ ಮರುಗಿದ ಒಂದೆರಡು ದಿನ ಬಿಟ್ಟು ಮುತ್ತಣ್ಣ
ಸೊಸೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಬರಲು ರಾಮನಗರಕ್ಕೆ ಬಂದ ಲಿಂಗಮ್ಮ
ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಗುಣಹೊಂದದಿದ್ದರೂ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಂದ ಬಂದು ಹೋದವರ
ಸಂಗಡ ಒಂದೆರಡು ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು ಮನೆಗೆ ಬಂದ ಮ
ನನ್ನು ಕಂಡ ತಾನೆ ಮಾತನಾಡಿಸಿದಳು. ಸಮೆದುಹೋಗಿದ್ದ ಸೊಸೆಯ
ದೇಹ ಮುತ್ತಣ್ಣನ ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ನೀರು ತಂದಿತು ಆತ ಬೀಗನಿಗೆ ಹೇಳಿ
ಹನುಮಂತ ರಾಯನ ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಯಂತ್ರ ಬರೆಸಿ ತರಿಸಿ ಲಿಂಗಮ್ಮನ
ಎಡದ ತೋಳಿಗೆ ಕಟ್ಟಿಸಿದ ಲಿಂಗಮ್ಮ ಎಣ್ಣೆಗೆ ಬಿದ್ದ ನೊಣದಹಾಗೆ ಸಲ್ಪ
ಎಳುವುದು, ನಾಲ್ಕೈದು ಮಾರು ದೂರ ತಿರುಗಾಡುವುದು- ಇಷ್ಟು ಮಾತ್ರ
ಚೇತರಿಸಿಕೊಂಡಳು ಸೊಸೆಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಉಪಚರಿಸಬೇಕೆಂದು
ಮುತ್ತಣ್ಣ ಬೀಗನಿಗೂ ಬೀಗತ್ತಿಗೂ ಹೇಳಿ ಊರಿಗೆ ಹೊರಟ

ಮಗನಿಗೂ ಹೆಂಡತಿಗೂ ತನ್ನ ಸೊಸೆ ಹಿಂದಿನಂತೆ ಆರೋಗ್ಯ ಹೊಂದು
ವವರೆಗೆ ತಾವಿನ್ನಲ್ಲೇ ಇರಲೆಂದು ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಿದ ಬಸಮ್ಮ “ ಅವಳು
ಬಂದರೆ ಬರಲಿ, ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಬೇರೊಂದು ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳೋ ”

ಎಂದು ಆಗಾಗ್ಗೆ ನಾಗಯ್ಯನಿಗೆ ಪುಸಲಾಯಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ನಾಗಯ್ಯನಿಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಮಂಕಾಗಿ ಯಾವ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಕೈಹಾಕುತ್ತಿದ್ದನೋ ಅದೇ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಕಾಲ ನೂಕುತ್ತಿದ್ದ ಉಟ ಮಾಡಿದರೆ ಮಾಡಿದ, ಬಿಟ್ಟರೆ ಬಿಟ್ಟ ಈ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಬಂತು. ಜೀವನದ ಸವಿಯನ್ನೇ ಸವಿಯದ ಅವನಿಗೆ ತಲೆಯಮೇಲೆ ಎಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಹೊರೆ ಬಿದ್ದಂತೆ ಬಾಳು ಭಾರವಾಗಿ ಕಂಡಿತು ಇತ್ತ ಕಡೆ ತಾಯಿ ಬೇರೆ ಬೇರೊಂದು ಹಣ್ಣು ತರುತ್ತಾ ಮಾತು ಗಳನ್ನು ಕಲಕಿದ ಅವನ ಚಿತ್ತದಲ್ಲಿ ಬಿತ್ತುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ, ಅತ್ತ ಕಡೆ ಹೆಂಡತಿ ಹಾಸಿಗೆ ಹಿಡಿದು ಬಹಳ ದಿನಗಳ ಕಳೆದರೂ ಗುಣವಾಗಲಿಲ್ಲ ಅವನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಯಾವ ಯೋಚನೆಯೂ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ಶಾಂತವಾಗಿದ್ದ ಕೊಳದ ನೀರಿಗೆ ಕಲ್ಲೆಸದಂತಾಯಿತು ಅವನ ಬಾಳು. ಮನದಲ್ಲಿ ದಿಕ್ಕು ಕಾಣದ ಯೋಚನಾ ತಂರಂಗಗಳೆಳುತ್ತಿದ್ದುವು ಹೆಂಡತಿ ಎಲ್ಲೋ ಇವನಿಗೂ ಮಂಕುಬಾದಿ ಚಲ್ಲಿದ್ದಾಳೆಂದು ಬಸಮ್ಮ ಮರುಮಾಡಿದಳು ಹೆಂಡತಿಯ ಮಾತಿಗೆ ಮುತ್ತಣ್ಣ ರೇಗಿ “ಈ ದುರ್ಯೋಧನೇ ಹೇಳಿದರೆ ಸಂಸಾರ ಕೆಡುವುದಿಲ್ಲವೇ?” ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಖಾಯಿಲೆ ಬಾರದೆ ಮರಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆಯೇ? ದುಡುಕಬಾರದು ತಾಳದವನು ಬಾಳುತ್ತಾನೆ” ಎಂದು ಮಗನನ್ನು ಸಮಾಧಾನ ಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದ.

ದಿನ ಕಳೆದಂತೆಲ್ಲಾ ಲಿಂಗಮ್ಮ ತನ್ನ ಮೂರನೆಯ ಮದುವೆಯನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಅದನ್ನೇ ಮೆಲಕು ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದಳು ತನ್ನ ಹೀನ ಅಧಃಪತನಕ್ಕೆ ತಾನೇ ಶರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಳು ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ತನ್ನ ಮೂರನೆಯ ಮದುವೆಯನ್ನು ಅಳಿಸಬೇಕೆಂದು ತಾನೆಷ್ಟು ಪ್ರಯತ್ನ ಪಟ್ಟರೂ ತನ್ನ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ಅಳಿಸಲು ಅಸಾಧ್ಯವಾಗಿತ್ತು ತನ್ನ ಸಂಗಾತಿಯರು ಬಾಳುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಅಸೂಯೆ ಪಡೆದ ತನ್ನ ಬಾಳಿಗಾಗಿ ಮರು ಗುತ್ತಿದ್ದಳು. ರಂಗಯ್ಯಮಾವನ ಕೈ ಹಿಡಿದಿದ್ದರೆ ತನ್ನ ಬಾಳಿನು ಇವರ ಬಾಳಿಗೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತಿತ್ತೇ ಎಂದು ಗೋಚರವಾಗಿ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು ಈ ಚಿಂತೆಯ ಚಿಂತೆಯಲ್ಲಿ ಶರೀರ ಕಾಯುತ್ತಿತ್ತು, ನಿದ್ರೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಹತ್ತುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ದಿನೇ ದಿನೇ ಶರೀರ ಕಡ್ಡಿಯಂತಾಗತೊಡಗಿತು ಏನೋ ಹಣಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆದದ್ದಾಯಿತೆಂದು ಹೃದಯದ ಮೂಲೆಯಿಂದ

ರಿಂದ ಸಮಾಧಾನದ ಅಲೆಯೊಂದಿದ್ದರೆ, ಅದಕ್ಕೆ ಬದಲು ನೂರು ಅಲೆಗಳು ಅದನ್ನು ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದವು. ಹೊನ್ನಯ್ಯನೂ ತಿಮ್ಮಕ್ಕನೂ ಮಗಳಿಗೆ ಯಂತ್ರಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದರು. ಬಸವಯ್ಯನ ಸಲಹೆಯ ತೆವಕ್ಕದ ಊರುಗಳ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳಿಗೆ ರೋಗಿಯನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ವೂಜೆ ಪುನಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿಸಿದರು, ಹರಕೆ ಹೊತ್ತರು ಅದರೂ ಖಾಯಿಲೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಗುಣವಾಗಲಿಲ್ಲ ದೇಹ ಎಲುಬು ತುಂಬಿದ ಚರ್ಮದ ಚೀಲದಂತಿತ್ತು ಕಣ್ಣುಗಳು ಗುಳಿಬಿದ್ದು ಯಾವುದೋ ಗಪ್ಪೆ ಚಿಂತೆಯನ್ನು ಹೊರಸೂಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಆಕೆಯ ಯವ್ವನದ ರೂಪು ಚಿಂತೆಯ ಚಿಂತೆಯಲ್ಲಿ ಸುಟ್ಟಿಹೋಗಿತ್ತು. ಇನ್ನು ಮಗಳು ಉಳಿಯುವ ನಂಬಿಕೆ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೊನ್ನಯ್ಯನಿಗೆ ಯೋಚನೆ ಹತ್ತಿತು ಅವನಲ್ಲಿದ್ದ ರಾಗದ್ವೇಷಗಳು ಮಗಳ ಬಾಳಿನ ಅಗ್ನಿಷ್ಟಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಬೂದಿಯಾದವು ಸುತ್ತನಾಗಿ ಮಲಗಿದ್ದ ಮಮತೆ, ಅಂತಃಕರುಣ ಅವನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ತಲೆ ಹಾಕಿತು ಈ ರೋಗಕ್ಕೆ ತಾನೇ ಕಾರಣನೆಂಬುದನ್ನು ಕ್ಷಣ ಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಅರಿಯದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ ಮನಸ್ಸು ಮಗಳನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ತಲ್ಲಣಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಸಾಕಿದ ಮಗಳ ಬಾಳನ್ನು ಮುರಿದ ನಲ್ಲಾ ಎಂಬ ಚಿಂತೆಯೊಂದೇ ಅವನ ತಲೆಯಲ್ಲಿಲ್ಲಾ ಅವನಿಗೆ ಪ್ರಸಂಚದಲ್ಲ ಯಾವುದೂ ಬೇಡವಾಯಿತು ಕೆಲಸ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲೂ ನಿರ್ಲಿಪ್ತನಾಗಿದ್ದ ತಿಮ್ಮಕ್ಕನೂ ಕರಿ ಹೊನ್ನಮ್ಮನೂ 'ನಾವೂ ಬೇಕಾದ್ದೆಲ್ಲಾ ಮಾಡಿಯಾಯಿತು ಯಾವ ಔಷಧದಿಂದಲೂ ಗುಣವಾಗಲಿಲ್ಲ ಇನ್ನು ದೇವರು ಮಾಡಿದಂತಾಗಲಿ' ಎಂದು ಮಮ್ಮಲ ಮರುಗುತ್ತಾ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ತಂದುಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಅವರು ಎಷ್ಟು ಎಷ್ಟು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದರೋ ಅಷ್ಟು ಅಷ್ಟು ದುಃಖದ ಬೇಗೆ ಮನದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿತ್ತು

೪

ರಂಗಯ್ಯ ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯೊಡನೆ ಹಾಗೂ ಹೀಗೂ ಕಾಲ ನೂಕುತ್ತಿದ್ದ ಬೇಸಾಯದ ಕೆಲಸ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವವರು

ಮತ್ತಾರೂ ಮನೆಯಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಕಾಲೇಜಿನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು
 ಸಂತೋಷಪಡಿಸಿತು. ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆಯೇ ಲಿಂಗಮ್ಮನ ರೂಪು ರೇಖೆ
 ಗಳು ಅವನ ಸ್ವತ್ತಿನಂತೆಯೇ ಚಿತ್ರವಾಗುತ್ತಿದ್ದವು ಆಗ ಮನಸ್ಸು
 ಆರೋಗ್ಯ ಕಲ್ಪಿಸಲಿವೆಂದು ಆತನು ಆದರಿಸುತ್ತಿದ್ದ. ಆದರೂ ಆತನು
 ಹೊಂದಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿಂದ ಕಲಸವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಆಳು
 ಗಳಿಂದಲೇ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಸಿದ್ಧವು “ಎನವ್ವು, ಆಳು ಮಾಡುವುದು
 ಹಾಳು ನೀನೂ ಕೊಂಡು ಬಂದ ಬೆನ್ನು ಹಿಂದೆ ಇದ್ದರೆ ಕಲಸ ಕಾರ್ಯ
 ಇನ್ನಷ್ಟು ಭರದಿಂದ ಸಾಗುತ್ತದೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿದರೆ “ಬಿಡಮ್ಮ ಅದ್ಯ
 ವಲ್ಲ ಇದ್ದವಾಗುತ್ತದೆ” ಎಂದು ಉತ್ತರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ತನ್ನ ಕೋಣೆಗೆ
 ಸೇರಿದನೆಂದರೆ ತೀರಿತು ಅವನ ಮಾನಸಿಕ ಪರದೆಯ ಮೇಲೆ ತನ್ನ
 ಮೂರನೆಯ ಬಾಳಿನ ಚಿತ್ರಗಳು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟಿದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದವು ಲಕ್ಷ್ಮಿ
 “ಅಡಿಗೆಯಾಗದೆ ಎಂದು ಚಂಬಿನಲ್ಲಿ ನೀರು ಹಿಡಿದು ನಿಂತ ಎಷ್ಟೋ
 ಹಾತ್ತಿನ ಮೇಲೆ “ಬಂದೆ” ಎಂದು ಎದ್ದು ಕೈಕಾಲು ತೊಳೆದುಕೊಂಡು
 ಉಟಕ್ಕೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ತನ್ನ ಗಂಡ ಯಾವುದೋ ಗೋವು
 ಪಚಾರವನ್ನು ಕೂಡು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆಂಬುದನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಅರಿಯದ
 ಇರಲಿಲ್ಲ ಆಕೆಗೆ ಕೇಳಲೂ ಮನಸ್ಸಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ಜೊತೆಗೆ ಧೈರ್ಯವೂ
 ಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ‘ನನಗೇಕೆ ಅದರ ಚಿಂತೆ?’ ಎಂದು ತಪ್ಪನಾಗಿ ತನ್ನ
 ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ತೊಡಗುತ್ತಿದ್ದಳು ರಂಗಯ್ಯನಿಗೆ ಬಹಳ ಹಿಂದೆ ಎಂದೋ
 ಒಂದು ಕಾಗದ ಬರವಯ್ಯನಿಂದ ಬಂದಿತ್ತು. ಅದರಲ್ಲಿ ಲಿಂಗಮ್ಮನನ್ನು
 ಕೂಡುವ ವಿಚಾರಗಳೇನೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬರೆದಿರಲಿಲ್ಲ ಬರವಯ್ಯನಿಗೆನೋ
 ಲಿಂಗಮ್ಮನ ವಿಚಾರ ಬೇಡವಾಗಿದ್ದಿರಬಹುದು ತನ್ನ ಮನದ ನೋವನ್ನು
 ಸ್ವೀಕೃತ ಇನ್ನೂ ಅರ್ಧಮಾಡಿಕೊಂಡಿಲ್ಲವೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ ತಪ್ಪ
 ನಾಗಿದ್ದ. ಲಿಂಗಮ್ಮನ ಬಾಳು ಹೇಗೆ ಸಾಗುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯ
 ಬೇಕೆಂದು ಮನ ಹಂಬಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ಬೇರೆ ಪುರುಷನನ್ನು ಕೈಹಿಡಿದ
 ದವಳ ವಿಚಾರವನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದರಿಂದ ಯಾವ ಪುರುಷಾರ್ಥದ ಸಾಧನೆ
 ಯಾದೀತು, ಜನರುತಾನೆ ಎನೆಂದಾರೆಂದು ಎವೇಕವಾಣಿ ಮನದಲ್ಲಿ
 ಎದ್ದು ತಪ್ಪನಾಗುತ್ತಿದ್ದ. ಈಚೀಚೆಗೆ ಅವನ ಅರಿವಿಲ್ಲದೆ ಲಿಂಗಮ್ಮನ

ರೋಪು ಮನದ ಕಣ್ಣಿನೆದುರು ಕುಣಿದಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಯಾವ ಕೆಲಸ ದಲ್ಲಿಯೂ ಅವನಿಗೆ ರುಚಿ ಇರಲಿಲ್ಲ, ಉತ್ಸಾಹವಿರಲಿಲ್ಲ. ಮಾಗಿಯ ಕಾಲದ ಒಂದು ಸಂಜೆ ಹೆಣ್ಣಾಗಿ ಕೆಂಪು ತೆನೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತು ಮೆರ ಯುತ್ತಿದ್ದ ತಮ್ಮ ಹೂಲದ ಕಡೆ ಆತ ಹೊರಟ. ಸಂಜೆಯ ಸೂರ್ಯ ಪಡು ವಣ ಕಡಲಲ್ಲಿ ಇಳಿಯುವುದರಲ್ಲಿದ್ದ ಓಕಳಿಯ ಬಣ್ಣ ಕೊಯ್ಲಿಗ ಬಂದು ನಿಂತಿದ್ದ ಹೂಲದ ಮೇಲೆಲ್ಲಾ ಚಲ್ಲಾಡಿ ಒಂದು ಅಪೂರ್ವ ಬೆಡಗಿನಿಂದ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ತಣ್ಣನೆಯ ಗಾಳಿ ಬೇರೆ ಮನಕ್ಕೆ ಉಲ್ಲಾಸ ವಾಗಿತ್ತು ಹೂಲವನ್ನೆಲ್ಲಾ ನೋಡಿ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಹರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ನದಿಯ ದಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ಏಕಾಂತವಾಗಿ ಹೊರಟ ಒಂದು ಕಡೆ ನದಿಯ ದಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ಮುಳುಗುತ್ತಿದ್ದ ಸೂರ್ಯನನ್ನೇ ಬಿಟ್ಟ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಕಡುಗಿಂವಾದ ಕಿರಣಗಳು ಹರಿಯುವ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಚಿತ್ರವಿಚಿತ್ರವಾದ ಬಣ್ಣಗಳನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತಿದ್ದವು ನದಿಯ ದಡಗಳ ಮೇಲೆ ಇದ್ದ ತಂಗು ಬಾಳೆಗಳು ಬೀಸುವ ತಂಗಾಳಿಯ ಬಡಿತಕ್ಕೆ ಮರ್ಮರ ದನಿಯಿಂದ ಬಾಗಿ ಬಳುಕುತ್ತಿದ್ದವು. ಮೀನುಗಳು ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಾಗಿ ಓಡಾಡುತ್ತಿದ್ದವು ಆ ರಕ್ತವರ್ಣದ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಗೋಚರಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆತನು ಮೀನುಗಳ ಚೆಲ್ಲಾಟವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ವೈವ ರಿತವನಂತ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಕಡುಗಿಂವು ಮಾಯವಾಗಿ ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಕತ್ತಲೆ ಇಣುಕಿತು. ಗಾಳಿಯು ತಣ್ಣಗೆ ಬೀಸುತ್ತಿತ್ತು. ರಂಗಯ್ಯ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಏಚತ್ರದಲ್ಲಿ ಮಗ್ನನಾಗಿದ್ದ ಯಾವನೋ ಒಬ್ಬನು ಬಲಗೈಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕೋಲನ್ನು ಹಿಡಿದು ರಂಗಯ್ಯನ ಪಕ್ಕಕ್ಕೆ ಬಂದು ನದಿಯಲ್ಲಿ ನೀರು ಕುಡಿದು ಸಂತ ಮಬ್ಬಗತ್ತಲೆಯಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಒಬ್ಬರ ಮುಖವು ಮುತ್ತೊಬ್ಬರಿಗೆ ಗುರುತು ಹತ್ತುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ದಾರಿ ಹೋಕ ನಿಗೆ ಯಾರೋ ಕುಳಿತಿದ್ದಾರೆ ಮಾತನಾಡಿಸೋಣವೆಂಬ ಮನಸ್ಸಾಗಿ 'ಯಾರಪ್ಪ ನೀವು?' ಎಂದ

ಎಲ್ಲಿಯೋ ತಲ್ಲಿನವಾಗಿದ್ದ ರಂಗಯ್ಯನಿಗೆ ಎಚ್ಚರವಾಯಿತು. "ನಾನು ಇದೇ ಊರಿನವನು. ನೀನು ಯಾವ ಊರಪ್ಪ?"

"ನಾನು ಬಹಳ ದೂರದ ಊರಿನವನು ಸ್ವಾಮಿ ಹೀಗೆಯೇ

ಒಂದು ಕಡೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ”

“ ದೂರದ ಊರು ಯಾವುದು ? ”

“ ನಮ್ಮ ಊರೊಂದು ಕಾಡುದೊಡ್ಡಿ ಸ್ವಾಮಿ ”

“ ಅದಕ್ಕೆ ಹೆಸರೇ ಇಲ್ಲವೇ? ಹೇಳಬಾರದೆ ”

ಊರ ಹೊಸರೇನೋ ಚಂದಾಗಿದೆ. ಅದರ ಗಡಸೀಮೆ, ಹಳ್ಳಿ ನಿಮ್ಮ ಕಡೆ ಊರುಗಳು ಏನು ನಾಜೋಕಾಗಿವೆ ! ಜನಗಳೂ ಒಳ್ಳೆ ಮೋಜಾ ಗಿದಾರೆ”

“ ಅದು ಸರಿ ನಿಮ್ಮ ಊರ ಹೆಸರೇ ಹೇಳಲಿಲ್ಲವಲ್ಲ ! ”

“ ನಮ್ಮೂರ ಹೆಸರೇ? ರಾಮನಗರ ಅಂತಾರ ನೋಡಿ ”

ಊರಿನ ಹಸರು ಕಿವಿಗೆ ಬಿದ್ದ ಕ್ಷಣದಲ್ಲೇ ರಂಗಯ್ಯನ ಕಿವಿ ನೆಟ್ಟಿಗಾದವು ಯಾವ ರಾಮನಗರವೋ ಏನೋ ಎಂದುಕೊಂಡ. ಲಿಂಗಮ್ಮ, ರಾಮನಗರ ಎಲ್ಲಾ ಕ್ಷಣದಲ್ಲೇ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟಿದಂತಾಯಿತು ಕೂಂಚ ಹೊತ್ತು ಮಾತೇ ಹೊರಡಲಿಲ್ಲ ಯಾವ ರಾಮನಗರವೆಂದು ಕೇಳಲೇ, ಬೇಡವೇ ಎಂದು ಮನಸ್ಸು ಅತ್ತ ಇತ್ತ ತುಯ್ಯಾಡುತ್ತಿತ್ತು

ರಂಗಯ್ಯ ಮೆಲ್ಲನೆ “ ಏಕೆ ನಿಂತಿದ್ದೀಯಪ್ಪ, ಬಾ ಕೂತುಕೊ ” ಎಂದ

“ ಅಯ್ಯೋ ತಡೀರಿ. ಕೂತುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಹೊತ್ತಿಲ್ಲ ನೋಡಿ ಈ ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಗಾಡಿ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದೀನಿ. ಎತ್ತುಗಳಿಗೆ ಹುಲ್ಲುಬೇಕು ನಿಮ್ಮೂರಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾದರು ಹುಲ್ಲು ಸಿಕ್ಕದೆಯೇ ಸ್ವಾಮಿ ? ”

“ ಹುಲ್ಲುಬೇಕೆ? ಇರಲಿ ಚಿಂತೆ ಇಲ್ಲ, ಬಾ ಕೂತುಕೊ ರಾಮನಗರ ದಲ್ಲಿ ಯಾರಪ್ಪ ನೀನು ? ”

“ ಅಲ್ಲಿ ನಿಮಗೆ ಯಾರು ಗೊತ್ತು ಸ್ವಾಮಿ ? ನಿಮಗೆ ರವಷ್ಟು ನಮ್ಮೂರು ಗೊತ್ತಿರುವಂತೆ ಕಾಣ್ತದೆ ”

“ ನೀನಾರು ಹೇಳಪ್ಪ ಮೊದಲು ”

“ ಹೊನ್ನಯ್ಯ ಅಂತ ಇದ್ದಾರೆ ಒಬ್ಬರು ನಾನು ಅವರ ಮನೆ ಆಳು ಸ್ವಾಮಿ ಯಾರಿಗೊ ಮರದ ಸಾಮಾನು ತುಂಬಿ ಕಳುಹಿಸಿದ್ದರು. ಈಗ ಊರಿಗೆ ಗಾಡಿ ಹೊಡೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗ್ತಾ ಇದ್ದೀನಿ ”

ಊರ ಹೆಸರು ಕೇಳಿದಾಕ್ಷಣವೇ ರಂಗಯ್ಯ ರಾಮನಗರದ ಪ್ರಕೃತಿ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನೂ ಲಿಂಗಮ್ಮ ತಿಮ್ಮಕ್ಕ ಮತ್ತು ಬಸವಯ್ಯನವರನ್ನೂ ನೆನೆಸಿಕೊಂಡು ಅಳಿನಲ್ಲಿ ಆತ್ಮೀಯ ಭಾವನೆಯನ್ನು ತಾಳಿದ ಲಿಂಗಮ್ಮನ ವಿಚಾರವಾಗಿ ತಿಳಿಯಲು ಮನ ತವಕಪಡುತ್ತಿದೆ ದುಡುಕಿ ಕೇಳಿದರೆ ತನ್ನನ್ನು ಏನೆಂದು ತಿಳಿದಾನೋ ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿ ಕೊಂಚ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ತಂದುಕೊಂಡು “ ನನ್ನನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾರಯ ನೀನು?” ಎಂದ ರಂಗಯ್ಯ.

“ ತಾವು ಯಾರೋ ಗೊತ್ತಾಗಲಿಲ್ಲ ! ಮುಖದ ಗುರುತು ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ ಈ ಹಾಳು ಮೊಬ್ಬಗತ್ತಲಲ್ಲಿ ”

“ ಅಯ್ಯೋ ಹುಚ್ಚಪ್ಪ, ದನಿಯಾದರೂ ಗುರುತನ್ನು ತೋರಿಸಲಿಲ್ಲವೆ? ನಾನು ರಂಗಯ್ಯ ಕಾಣಯ್ಯ ನಿಮ್ಮ ಯಜಮಾನನ ತಂಗಿಯ ಮಗ ”

“ ಸ್ವಾಮಿ, ನೀವೆ ! ನಾನು ಯಾರೋ ಅಂತ ಸಿಕ್ಕಾಬಟ್ಟೆ ಮಾತನಾಡಿದ ಏನೂ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಡಿ ದೇವರು ಸಿಕ್ಕಿದಂಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದಿರಿ ನಿಮ್ಮ ತಾಯಿಯವರು ಸುಖವಾಗಿದ್ದಾರೆಯೆ? ನಿಮ್ಮನ್ನು ನೋಡಿ ಬಹಳ ವರ್ಷವಾಯ್ತು ಏನೋ ವಾವ, ಆಗಬಾರದ್ದು ಆಗಿ ಹೋಯಿತು ತಾಯಿಯವರಾದರೂ ಬರಬಾರದೆ ಊರಕಡೆ? ನೀವಂತೂ ಮುಖ ತೋರಿಸಲಿಲ್ಲ ”

“ ಏನು ಸಮಾಚಾರ, ಬಸವಯ್ಯ ತಿಮ್ಮಕ್ಕ ಚೆನ್ನಾಗಿದ್ದಾರೆಯೆ ?

“ ಚೆಂದಾಗಿದ್ದಾರೆ ಎರಡು ಹೊತ್ತೂ ನಿಮ್ಮ ಸುದ್ದಿಯನ್ನೇ ಮಾತಾಡ್ತಾರೆ ಲಿಂಗಮ್ಮ ಈಗ ಒಂದು ವರ್ಷದಿಂದಲೂ ಜ್ವರದಿಂದ ನರಳುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ ಅನೇಕ ಪಂಡಿತರಿಂದ ಔಷಧಿ ಕೂಡಿಸಿದರೂ ಗುಣವಾಗ್ಗಿಲ್ಲ. ಯಂತ್ರ ಮಂತ್ರ ಎಲ್ಲಾ ಆಯ್ತು. ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಹರಕೆ ಮಾಡಿದ್ದು ದೇವರುಗಳಿಗೆ. ಆದರೂ ಎಳ್ಳಷ್ಟು ಜಗ್ಗಲಿಲ್ಲ, ರೋಗ. ಮೂಳೆ ಚರ್ಮ ಮಾತ್ರ ಕಾಣ್ತದೆ ಆಯಮ್ಮ ಚೆಂದಾಗಿದ್ದಾಗ ಏನು ಕಳೆ ಇತ್ತು ಸ್ವಾಮಿ, ಮುಖದ ಮೇಲೆ! ಅಬ್ಬಾ, ಒಳ್ಳೆ ಚಲುವೆ ಅದೆಲ್ಲಿ ಕಾಲ ಹಾಕಿತೋ ಆ ಖಾಯಿಲೆ, ಪಾಪ ” ಎಂದು ಕನಿಕರವನ್ನು

ಸೂಸುವ ದನಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ.

ರಂಗಯ್ಯನಿಗೆ ಲಿಂಗಮ್ಮನ ಖಾಯಿಲೆಯ ವಿಚಾರದ ಒಂದೊಂದು ಮಾತೂ ಹೃದಯವನ್ನು ತಿವಿದಂತ ಕಿವಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದುವು ಗಾಡಿಯವನು ಹೇಳಿದ್ದನ್ನೆಲ್ಲಾ ರಂಗಯ್ಯ ತಲೆ ಬಗ್ಗಿಸಿಕೊಂಡು ಕೇಳಿದ ಇಂಥ ಕಷ್ಟಕಾಲದಲ್ಲಿ ಏನಾದರೊಂದು ಉಪಕಾರ ತನ್ನಿಂದ ಲಿಂಗಮ್ಮನಿಗೆ ನಡೆದರ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ನೆಮ್ಮದಿಯಾದರೂ ಸಿಕ್ಕೀತೆಂದು ಬಗೆದು, ಆತನನ್ನು ಗಾಡಿಯ ಸಮೇತ ಮನೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ತನ್ನ ತಾಯಿಗೆ ಸಮಾಚಾರವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತಿಳಿಸಿದ. ಸಿದ್ಧಮ್ಮನು ತನ್ನ ತಾಯಿ, ಅತ್ತಿಗೆಯರ ಕ್ಷೇಮಸಮಾಚಾರವನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿ ಲಿಂಗಮ್ಮನ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಮರುಗಿದಳು ಮಗನಿಗೆ “ಏನಾದರೂ ಔಷಧಿಯನ್ನು ವೈದ್ಯರಿಂದ ಕೊಡಿಸಿ ಕಳುಹಿಸಪ್ಪ ಆ ಜಿಪುಣ ಮಗಳಿಗೆ ಎಲ್ಲಿ ಔಷಧ ಕೊಡಿಸುತ್ತಾನೆ?” ಎಂದಳು ರಂಗಯ್ಯ ವೈದ್ಯರಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಲಿಂಗಮ್ಮನ ಖಾಯಿಲೆಯ ತರಹವನ್ನು ಆಳಿನಿಂದ ಹೇಳಿಸಿ ಔಷಧವನ್ನು ಈಸಿಕೊಟ್ಟು ಅವರ ಸಲಹೆಯಂತೆ ಔಷಧವನ್ನು ಲಿಂಗಮ್ಮನಿಗೆ ಕೊಡುವಂತೆ ಆಳಿಗೆ ಹೇಳಿದ. ಅಂದಿನ ರಾತ್ರಿ ಎತ್ತುಗಳಿಗೆ ಹುಲ್ಲು ಒದಗಿಸಿಕೊಟ್ಟು ಗಾಡಿಯವನನ್ನು ಗೆಳೆಯನಂತೆ ಕಂಡು ಊಟ ಉಪಚಾರಮಾಡಿಸಿದ ಮಾರನೆಯ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಸ್ವಲ್ಪದೂರದವರೆಗೂ ಹೋಗಿ ಅವನನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟು ಕೊನೆಯದಾಗಿ ಅವನಿಗೆ ಹೇಳಿದ-‘ ಲಿಂಗಮ್ಮನಿಗೆ ನನ್ನ ವಿಚಾರವನ್ನು ತಿಳಿಸು ಹೆದರಬೇಡವೆಂದು ನಾನು ಹೇಳಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಿ ನೀನು ಸಮಾಧಾನ ಪಡಿಸಬೇಕವ್ವಾ ತಿಮ್ಮಕ್ಕನವರಿಗೂ ಬಸವಯ್ಯನವರಿಗೂ ನಾನು ಕೇಳಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳು, ಜಾಗ್ರತೆ ಹೋಗು ” ರಂಗಯ್ಯನ ಮನೋವೃಥೆ ಈಗ ಇಮ್ಮಡಿಯಾಯಿತು ಲಿಂಗಮ್ಮನ ಖಾಯಿಲೆಯನ್ನು ನೆನೆದಂತೆಲ್ಲಾ ಮುರಿದ ಮದುವೆಯ ಚುತೆಯೇ ಅವಳ ಈ ಖಾಯಿಲೆಗೆ ಕಾರಣವೆಂದು ಅವನ ಅಂತರಾತ್ಮ ಸಾರಿ ಹೇಳುತ್ತಿತ್ತು ಒಂದೊಂದು ಸಾರಿ ರಾಮನಗರಕ್ಕೆ ತಾನೇ ಹೋಗಿ ಲಿಂಗಮ್ಮನನ್ನು ಕಣ್ಣಾರೆ ನೋಡಿ ಬರಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದ. ಆದರೂ ಒಂದು ಮನಸ್ಸು ತನ್ನ ಸೋದರಮಾವನ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಲು ಒಪ್ಪದು

ಆಳು ಲಿಂಗಮ್ಮನಿಗೆ ಔಷಧವನ್ನು ಕೊಡುವ ಕುತೂಹಲದಲ್ಲಿ ಎತ್ತುಗಳ ದಣವನ್ನೂ ಕೂಡ ಗಮನಿಸದೆ ಗಾಡಿಯನ್ನು ಓಡಿಸಿಕೊಂಡೇ ಊರಿಗೆ ಬಂದ ಬಂದವನೇ ತಡ, ತನ್ನ ಯಜಮಾನನಿಗೂ ಆತನ ಹೆಂಡತಿಗೂ ರಂಗಯ್ಯನವರು ತನಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದರೆಂದು ಹೇಳಿ “ನೋಡಿ, ಇಲ್ಲಿ ಔಷಧವನ್ನು” ಎಂದು ತೋರಿದ ಮುಖದಮೇಲೆ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಹೊದೆದು ಕೊಂಡು ಹಾಸಿಗೆಯಮೇಲೆ ಮಲಗಿದ್ದ ಲಿಂಗಮ್ಮ ಮುಖದಿಂದ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ತೆಗೆದು, ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನರಳಿಸಿ, ಕಿವಿಗಳನ್ನು ನೆಟ್ಟಿಗೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಆಳು ಹೇಳುವ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದಳು ಕ್ಷಣ ಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಯಾವುದೋ ಶಕ್ತಿ ಮಿಂಚಿದಂತಾಯಿತು ತನ್ನ ದುರ್ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ತಾನೇ ರಸಿಸಿದಳು ಅವರ ಹಸ್ತಸ್ಪರ್ಶದಿಂದ ಈಗ ಕೊಟ್ಟ ಔಷಧದಿಂದಲಾದರೂ ಗುಣವಾಗಬಹುದೆಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಆಕೆಯ ಮನದಲ್ಲಿ ಮೂಡಿತು. ಹೊನ್ನಯ್ಯನೂ ತಿಮ್ಮಕ್ಕನೂ “ಆಮೇಲೆ ಏನಾಯಿತು ? ಎನು ಹೇಳಿದರು?” ಎಂದು ಬಹಳ ಆತುರವಾಗಿ ಕೇಳಿದರು. ಆಳು ನಡೆದದ್ದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಹೇಳಿ ಔಷಧವನ್ನು ಲಿಂಗಮ್ಮನಿಗೆ ಕೊಡಿಸಿದರೆಂದು ತಿಮ್ಮಕ್ಕನ ಕೈಗೆ ಕೊಟ್ಟು. ಲಿಂಗಮ್ಮ ಕೇಳುತ್ತಾ ಮೈಯಲ್ಲಿ ಶಕ್ತಿ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ನೆಲಕ್ಕೆ ಊರಿದ ಕೈಗಳ ಮೇಲೆ ಶರೀರದ ಭಾರವನ್ನಿಟ್ಟು ಹಾಸಿಗೆಯಮೇಲೆದ್ದು ಕುಳಿತುಕೊಂಡು “ಔಷಧವನ್ನು ಕೊಡವ್ವ” ಎಂದು ತಾಯಿಯಿಂದ ಈಗಿಕೊಂಡಳು. ಮಗಳು ರಂಗಯ್ಯನಲ್ಲಿಟ್ಟಿರುವ ಆಕೃತಿ, ಅಭಿಮಾನವನ್ನು ನೋಡಿ ತಿಮ್ಮಕ್ಕ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮರುಗುತ್ತಾ,

“ನನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಿದ್ದರೆ ರಂಗಯ್ಯನವರು ಎಷ್ಟು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದರೋ ! ನನ್ನ ಯಜಮಾನನ ಹೃದಯ ಕರಗದೆ ಹೋಯಿತು. ಈ ದುಃಖವನ್ನು ಸಾಯುವತನಕ ಮರೆಯುವ ಹಾಗಿಲ್ಲ ರಂಗಯ್ಯನವರ ಮನಸ್ಸು ಎಷ್ಟು ಕಲಕಿಹೋಗಿರಬಹುದೂ, ದೇವರೇ ಬಲ್ಲ” ಎಂದು ನಿಟ್ಟುಸಿರುಬಿಟ್ಟಳು ಲಿಂಗಮ್ಮ ಔಷಧವನ್ನು ಅಂಗೈಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ದೃಷ್ಟಿಸಿನೋಡಿ, ಕಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ಒತ್ತಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ರಂಗಯ್ಯನ ಸರಳಸ್ವಭಾವ, ಸುಗುಣ, ತಮ್ಮಿಬ್ಬರ ಚಿರಾಲ್ಪದ ಸವಿನೆನಪು, ಮುರಿದ ಮುದುವೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಒಂದೊಂದಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿಸಿಕೊಂಡು

ಒಳಗಣ್ಣಿನಿಂದ ನೋಡತೊಡಗಿದಳು ಆಕೆಯ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಎರಡು ಹನಿಗಳು ಕೆನ್ನೆಯಮೇಲೆ ಉರುಳಿದವು ಹೊನ್ನಯ್ಯ ಮಗಳ ದುಃಖವು ಆಳವನ್ನು ನೋಡಿ ವ-ನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ 'ಇದಕ್ಕೆಲ್ಲ ನಾನೇ ಕಾರಣ ; ಮಾಡಬಾರದ್ದನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಆಗಬಾರದ್ದು ಆಗುತ್ತದೆ' ಎಂದುಕೊಂಡು ಹನಿಗೂಡಿದ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಒರಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಹೊರಗೆ ಹೊರಟಳು. ಎರಡು ಮೂರು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಲಿಂಗಮ್ಮನಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಗುಣವಾಯಿತು ಒಂದು ದಿನ ಆಕೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದಾಗ ಆಳನ್ನು ಕರೆದು " ನಮ್ಮ ಮಾವಯ್ಯನವರು ಏನು ಹೇಳಿದರು ? ಸುಖವಾಗಿದ್ದಾರೆಯೇ ? ನನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು ಕೇಳಿದರೆ ? ಸರಿಯಾಗಿ ಹೇಳು " ಎಂದು ಮೇಲು ದನಿಯಲ್ಲಿ ಒತ್ತಿ ಒತ್ತಿ ಕೇಳಿದಳು.

ಲಿಂಗಮ್ಮ ರಂಗಯ್ಯನಲ್ಲಿಟ್ಟಿರುವ ನಿಸ್ಕಳಂಕ ಪ್ರೇಮ ಆಳಿಗೂ ಅರಿವಾಗದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ ಆಕೆಯ ಹೃದಯಕಮಲದಿಂದ ಪ್ರೇಮಪೂರಿತವಾಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಮಾತಿನ ಶಬ್ದ ಆಳಿನ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಹನಿಗೂಡಿಸಿತು.

" ನಾನು ನಿಮ್ಮ ಮನೆಯ ಆಳೆಂದು ಹೇಳಿದ ಕ್ಷಣವೇ ನನ್ನನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ, ತಕ್ಷಣವೇ ನಿಮ್ಮ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ಕೇಳಿದರಮ್ಮ ನಿಮಗೆ ಬಾಯಿಲೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದ ಗಳಿಗೆಯಲ್ಲೇ ಅವರ ಮುಖ ಕಳೆಗುಂದಿತು. ಬೆಪ್ಪುಹಿಡಿದವರಂತೆ ತಲೆ ಬಗ್ಗಿಸಿಬಿಟ್ಟರು. ನನ್ನನ್ನು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಮನೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡುಹೋಗಿ ಉಪಚಾರಮಾಡಿದ್ದು. ವೈದ್ಯರಲ್ಲಿ ಕರೆದುಕೊಂಡುಹೋಗಿ ತಮ್ಮ ಕೈಯಿಂದ ದುಡ್ಡು ಕೊಟ್ಟು ನಿಮಗೆ ಔಷಧ ಕೊಡ್ತಿದ್ದರಮ್ಮ ' ಈ ಔಷಧದಿಂದ ಖಂಡಿತ ಗುಣವಾಗುತ್ತದೆ, ಹೆದರ ಬೇಡ ಅಂತ ಹೇಳು ' ಎಂದು ಹೇಳಿದರು "

" ಒಂದು ಸಾರಿಯಾದರೂ ನಮ್ಮ ಊರಿಗೆ ಬನ್ನಿ ಎಂದು ಹೇಳಬಾರದಾಗಿತ್ತಿ ? "

" ಅವರು ಬರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದು ನಾನು ಹಾಗೆ ಹೇಳಲಿಲ್ಲವಮ್ಮ "

ಅಷ್ಟು ಮಾತನ್ನು ಆಳಿನ ಬಾಯಿಂದ ಕೇಳುವುದರಲ್ಲಿ ಆಕೆಯ ದುಃಖ ಉಕ್ಕಿ ಉಕ್ಕಿ ಬಂದು ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಯತೊಡಗಿತು. ಸೆರಗಿ

ನಿಂದ ಒರಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ “ಹೋಗಲಿ ಬಿಡವ್ವ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಆ ಮಾತನ್ನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿದಳು.

ರಂಗಯ್ಯನಲ್ಲಿದ್ದ ಅನುರಾಗವನ್ನು ತಾನು ಬೇರ್ಪಡಿಸಿದುದೇ ಮಗಳ ಮನೋರೋಗಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೆಂದು ಹೊನ್ನಯ್ಯ ಸ್ವಲ್ಪತ್ತಾವಪಟ್ಟು ಈ ಚಿಂತೆ ಆತನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ಘಳಿಗೆಗೂ ಹೆಚ್ಚು ಹಚ್ಚಾಗಿ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ನುಟಿಹೋಯಿತು ಆತನಿಗೂ ಮನೋರೋಗವುಂಟಾಯಿತು ಆ ವಿಚಾರವನ್ನು ಹಂಡತಿಗೂ ಹೊರಗಿಡಹಲಾ ಆತ ಇಷ್ಟಪಡಲಿಲ್ಲ ದಿನೇ ದಿನೇ ಊಟ ತಿಂಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಆದರ ತಪ್ಪಿತು. ಮನೆ ಮರ ಯಾವುದರಲ್ಲಿಯೂ ಅವನಿಗೆ ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲ ಏನೋ ಒಂದು ತರಹದ ಅಶಾಂತಿ ಸದಾ ಮನದಲ್ಲಿ ಮನೆಮಾಡಿಕೊಂಡಿತು ಮನೆ ನೇರದ ಹುಚ್ಚನಂತೆ ಹೊರಗೆ ತಿರುಗುತ್ತಿದ್ದ ಕೂನೆಗೆ ಒಂದು ದಿನ ಜ್ವರದಿಂದ ಪೀಡಿತನಾಗಿ ಆತನೂ ಹಾಸಿಗೆ ಹಿಡಿದ. ಹೆಂಡತಿಯೂ ತಾಯಿಯೂ ಹಳ್ಳಿಯ ವೈದ್ಯರನ್ನು ಕರತಂದು ತೋರಿಸಿದರು ಆದರೆ ತಾನು ಯಾರಿಂದಲೂ ಔಷಧವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿ ಆತ ಅವರನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿಬಿಟ್ಟು ತಿಮ್ಮಕ್ಕ ಹೇಳಿದಳು— “ರೋಗ ಬಂದರ ಔಷಧ ಕುಡೀದೆ ಗುಣವಾಗ್ತದೆಯೇ? ಅಷ್ಟು ದುಡ್ಡು ಹೋದರೆ ಹೋಗ್ಗಿ ದುಡ್ಡನ್ನು ನಾವು ಸಂವಾದಿಸುತ್ತೇವೆ, ನಮ್ಮನ್ನು ಅದು ಸಂವಾದಿಸುತ್ತದೆಯೇ?” ಹೆಂಡತಿ ಹೇಳುವುದು ಸರಿಯಾದುದೆಂದು ಹೊನ್ನಯ್ಯ ತಿಳಿದರೂ “ಅದೆಲ್ಲಾ ನನಗೆ ಗೊತ್ತು ಆದರೂ ಯಾವ ಔಷಧಿಯೂ ಈ ನನ್ನ ರೋಗಕ್ಕೆ ಹಿಡಿಯೋದಿಲ್ಲ. ಇನ್ನಷ್ಟು ದಿನ ನೋಡುತ್ತೇನೆ ದೇವರು ಮಾಡಿದಂತೆ “ಇಗಲಿ” ಎಂದು ಮರುಕ ತುಂಬಿದ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಔಷಧವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಕರಿಹೂನ್ನಮ್ಮನೂ ಮಗನಿಗೆ ನಾನಾ ವಿಧವಾಗಿ ಬೋಧಿಸಿದಳು, ಅವಳ ಮಾತುಗಳೂ ಅವನ ಕಿವಿಯ ಮೇಲೆ ಬೀಳಲಿಲ್ಲ ಲಿಂಗಮ್ಮನಿಗೆ ತನ್ನ ತಂದೆಯೂ ಹಾಸಿಗೆ ಹಿಡಿದನಲ್ಲ ಎಂಬ ವ್ಯಥೆ ಬೇರೆ ಎಷ್ಟಾದರೂ ಸಾಕೆ ಸಲಹಿದ ತಂದೆ ತಂದೆ ಏನಾದರೂ ಗತಿಸಿದರೆ ತನ್ನ ಬಾಳು ಇನ್ನೆಂಥ ಕಷ್ಟದ ಪಾರಿಯನ್ನು ಹಿಡಿಯುವುದೋ ಎಂದು ಹೆದರಿ “ಅಪ್ಪಾ, ನೀನು ತಿಳಿ

ದವನು ಮಕ್ಕಳಂತೆ ಔಷಧ ಬೇಡ ಅನ್ನುತ್ತಿರುತ್ತಾನೆ. ನಮಗೆಲ್ಲಾ ಹೆದರಿಕೆಯಾಗದ ನೀನು ಮದ್ದು ತಕ್ಕೊಳ್ಳಬೇಕೆನ್ನುವೆ” ಎಂದು ಬೇಡಿದಳು. ಹೊನ್ನಯ್ಯ ಕಣ್ಣೀರು ತುಂಬಿಕೊಂಡು ‘ತಕ್ಕೊಳ್ಳತೆನಮ್ಮಾ, ತಕ್ಕೊಳ್ಳತೇನೆ’ ಎಂದ. ತನ್ನನಾದ ಅವನ ಮಾತಿನ್ನಲ್ಲಿ ತಾನು ಇನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ದಿನ ಬದುಕಲಾರೆ, ಮದ್ದು ವಾಸಿಮಾಡಲಾಗಲಾರದೆ ರೋಗ ವಿದಂಬ ಅರ್ಧ ಅಡಕನಾಗಿತ್ತು. ಹೆಂಡತಿಯೂ ಮಗಳೂ ಆತನ ಹಾಸಿ ಗೆಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಉಪಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ದಿನೇ ದಿನೇ ಖಾಯಿ ಲೆಯು ವಿಷಮಾವಸ್ಥೆ ಗೇರಿತು. ತಿಮ್ಮಕ್ಕನಿಗೆ ಅಧ್ಯಯನವುಂಟಾಯಿತು. ಇನ್ನೇನು ಗತಿ ಎಂದು ಕಣ್ಣೀರು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದಳು. ಆತನು ಮಗಳನ್ನೂ, ಹೆಂಡತಿಯನ್ನೂ ತಾಯಿಯನ್ನೂ ಹಾಸಿಗೆಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಕರೆದು ಕೂಡಿಸಿ ಕೊಂಡು, ಕುಂದಿಹೋಗಿದ್ದ ಧ್ವನಿಯಿಂದ “ವೈದ್ಯರು ವಾಸಿಮಾಡುವ ಖಾಯಿಲೆ ಅಲ್ಲ, ಇದಕ್ಕೆ ಸಾವೇ ಔಷಧಿ ನೀವು ಯಾರೂ ಯೋಚಿಸ ಬೇಡಿ ನಾನು ಮಾಡಿದ್ದನ್ನು ನಾನೇ ಅನುಭವಿಸಬೇಕು ನಾನು ಅಹಂಕಾರದಿಂದ ವರ್ತಿಸಿದೆ ಸಾಯುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅದರ ಫಲವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ” ಎಂದು ಕಣ್ಣೀರಿಟ್ಟು ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಹೆಂಡತಿ ಮತ್ತು ಮಗಳ ಕೈಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು “ರಂಗಯ್ಯನನ್ನು ಕರೆಸಿಕೊಡಿ ಕೂಸೆಯಾಗಾಗಿ ಆತನ ಮುಖ ನೋಡಿ ಸಾಯುತ್ತೇನೆ” ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಆತನಿಗೆ ಬವಳಿ ಬಂದಂತಾಯಿತು. ತಾಯಿಯೂ ಮಗಳೂ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಅಳತೊಡಗಿದರು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿ ನಲ್ಲೇ ಆತ ಎಚ್ಚರಗೊಂಡು ಅವರನ್ನು “ಅಳಬೇಡಿ, ಮೊದಲು ರಂಗಯ್ಯನನ್ನು ಕರೆಸಿ” ಎಂದು ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡಿದ ತಿಮ್ಮಕ್ಕ “ರಂಗಯ್ಯನನ್ನು ಯಾರು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಾರೆ” ಅವರು ಬರುವುದುಂಟೆ? ಈಗ ಎಲ್ಲಿದ್ದಾರೋ, ಏನೋ! ಆಮೇಲೆ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಕರೆ ಸೋಣ ನೀವು ಸ್ವಲ್ಪ ಔಷಧವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಿ” ಎಂದಳು. ಆದ ರೇನು? ಹೊನ್ನಯ್ಯನ ಪ್ರಾಣಜ್ಯೋತಿ ಆರಿದೋಗುವ ವೇಳೆ ತೀರ ಹತ್ತಿರವಾಗಿತ್ತು. ಮಗಳ ಕೈಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಕಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ಒತ್ತಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ವಿಶಾಲವಾಗಿ ಕಣ್ಣು ತೆರೆದು ಮಗಳ ಮುಖವನ್ನೇ ದಿಟ್ಟಿಸಿ ನೋಡಿದ.

ಆ ದಿನ ದೈನ್ಯ ದೃಷ್ಟಿ ತನ್ನನ್ನು ಮನ್ನಿಸಬೇಕೆಂದು ಲಿಂಗಮ್ಮನನ್ನು ತಂದೆ ಕೇಳುತ್ತಿರುವಂತಿತ್ತು. ತಕ್ಷಣ ದೃಷ್ಟಿಯ ತೀಕ್ಷ್ಣತೆ ಇಂಗಿ ಕಣುಗಳಿಗೆ ಮಂಜು ಕವಿದಂತಾಯಿತು ಕೊನೆಯದಾಗಿ “ಲಿಂಗಮ್ಮ, ರಂಗಯ್ಯ” ಎಂದು ತೊದಲುತ್ತಾ ಕೂಗಿದ. ಮತ್ತೆ ಮಾತು ಹೊರಡಲಿಲ್ಲ ರೆವೆಗಳು ಒಂದನ್ನೊಂದು ಸೇರಲಿಲ್ಲ ಅವನ ದೇಹವಂಜರಿದಿಂದ ಪ್ರಾಣವಷ್ಟೆ ಹಾರಿಹೋಯಿತು. ತಿಮ್ಮಕ್ಕ ಚೀರಿಕೊಂಡಳು. ಲಿಂಗಮ್ಮ ತಂದೆಯ ಎದೆಯ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಗೋಳಾಡಿದಳು.

೫

ಹೊನ್ನಯ್ಯನ ಮರಣ ವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಬಸವಯ್ಯ ನವಲೂರಿಗೆ ಹೋಗಿ ತಿಳಿಸಿದ ಮುತ್ತಣ್ಣನೂ ನಾಗಯ್ಯನೂ ಸಮಾಚಾರ ತಿಳಿದ ಕೂಡಲೇ ಒಂದೇ ಉಸಿರಿಗೆ ರಾಮನಗರಕ್ಕೆ ಬಂದರು ಮನೆಯವರೆಲ್ಲಾ ಕಣ್ಣೀರು ಕೋಡಿ ಹರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಮನೆ ದುಃಖದ ಮಡುವಿನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಹೋಗಿತ್ತು ಮಾವನ ಶವವನ್ನು ನೋಡಿ ನಾಗಯ್ಯ ವಸಾನವಾಗಿ ಕಣ್ಣೀರು ಕರೆದ ಮುತ್ತಣ್ಣ “ಹುನ್ನಪ್ಪನವರು ಬದುಕಿದ್ದಾಗ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಎಂಥಾ ಕಳೆ ಇತ್ತು! ಇಷ್ಟು ಜಾಗೃತಿ ಅವರಿಗೆ ಸಾವು ಬರುತ್ತದೆಂದು ತಾನು ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ! ಎಂಟು ಹೇಳಿದ ಅಂಕದರ್ಪ, ಮಾತಿನ ರೀತಿ, ಕಾರ್ಯದಕ್ಷತೆಯ ವಿಚಾರವಾಗಿ ನಂಬಾರು ಪ್ರಶಂಸೆಯ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಿ ಕಣ್ಣೀರು ತಂದುಕೊಂಡ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಾದ ಮೇಲೆ ಬಸಮ್ಮನೂ ಬಂದಳು ಗೋಳಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಬೀಗತಿಯನ್ನೂ ಸೊಸೆಯನ್ನೂ ಅಕೆ ಸಮಾಧಾನ ಪಡಿಸಿದಳು ಹೆತ್ತ ತಾಯಿಯ ಕಣ್ಣೆದುರಿಗೆ ಮಗನೇ ಮೊದಲು ಮೃತ್ಯುವಿಗೆ ತುತ್ತಾದನಲ್ಲಾ ಎಂದು ಕರಿಹೊನ್ನಮ್ಮ ಧಾರೆಧಾರೆಯಾಗಿ ಕಣ್ಣೀರಿಡುತ್ತಾ ಸೊರಗಿ ಸೊಪ್ಪಗಿದ್ದಳು. ಶವ ಸಂಸ್ಕಾರವಾಯಿತು ಬಸವಯ್ಯನೇ ಎಲ್ಲಾ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಮುತುವರ್ಜಿ ವಹಿಸಿದ್ದನು ನೆಂಟರು ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿರೂ ಮನೆಯವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಧೈರ್ಯ ಹೇಳಿ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಊರುಗಳಿಗೆ ಹೊರಟು ಹೋದರು. ನಾಗಯ್ಯ ಊರಿಗೆ ಹೊರಡುವಾಗ ಹಂಡತಿಗೆ ನೀನು ಇಲ್ಲೇ ಇದ್ದು

ಬಿಟ್ಟರೆ ಹೇಗೆ ! ಖಾಯಿಲೆ ಇನ್ನೂ ಪೂರ್ತಿ ಗುಣವಾಗಿಲ್ಲ ಹನ್ನೊಂದನೆ ದಿನವ ತಿಥಿ ತೀರಿದ ಮೇಲೆ ಊರಿಗೆ ಬಂದು ಬಿಡು, ಅಲ್ಲೇ ಸ್ವಲ್ಪ ಸುಧಾರಿಸಿಕೊ" ಎಂದು ಹೇಳಿದ ಮಾವ ತೀರಿಕೊಂಡಿರುವಾಗ ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಊರಿಗೆ ಬಾ ಎಂದು ಕರೆಯುವುದು ಅನುಚಿತವೆಂದು ಅವನು ಯೋಚಿಸಿದ ಆದರೂ ಎಷ್ಟು ದಿವಸ ಹೆಂಡತಿ ತೌರುಮನೆಯಲ್ಲಿರ ಜೀಕಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಅವನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕಾಡುತ್ತಿತ್ತು ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಸಮಯ, ಕಾಲವನ್ನು ಯೋಚಿಸದೆಯೇ ಬಾಯಿಂದ ಮಾತುಗಳು ಹೊರ ಬಿದ್ದವು ಗಂಡನು ಆಡಿದ ಮಾತುಗಳು ಲಿಂಗಮ್ಮನಿಗೆ ತುಂಬಾ ವ್ಯಥೆ ಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿದವು ತಂದ ಸತ್ತಿದ್ದಾನೆ, ಯಾರೂ ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲದಂತಿರ ಈ ಸಂಸಾರ ತನಗೆ ಇನ್ನೂ ರೋಗ ಗುಣವಾಗಿಲ್ಲ ಇಂಥಾ ಅವಸ್ಥೆ ಯಲ್ಲಿದ್ದರೂ ನೋಡಿ ನೋಡಿ ಹೀಗೆ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಗಂಡನ ಮೇಲೆ ಸಿಟ್ಟು ಬಂತು. ಆದರೂ ಸಮಾಧಾನದಿಂದಲೇ ಲಿಂಗಮ್ಮ ಹೇಳಿದಳು "ನಿನಗೆ ಸ್ವಲ್ಪನೂ ತಿಳಿಯೋದಿಲ್ಲವೇ ನನ್ನ ಹೆತ್ತು ಹೊತ್ತು ಸಾಕಿದ ತಂದ ಸತ್ತಿದ್ದಾನ, ಮನೆ ಜನ ಅನ್ನನೀರು ತೊರೆದು ಗೋಳಿಡುತ್ತಿರುವಾಗ ಬಬ್ಬ, ಬಾ ಎಂದರೆ ಹೇಗೆ ? ಇಲ್ಲಿ ತಿಥಿ, ಅದು ಇದು ಮಾಡಬಾರದೆ ? ನನಗೂ ಇನ್ನೂ ಮೈಗೆ ಗುಣವಾಗಿಲ್ಲ" ಎಂದು ಕಣ್ಣೀರು ತಂದು ಕೊಂಡಳು, ಹೆಂಡತಿಯ ವೇದನೆ ನಾಗಯ್ಯನ ಹೃದಯವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿತು ಕನಿಕರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿತು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿ ಅಂಥ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದಾಳೆಂದು ಅವನಿಗೆ ಅನ್ನಿಸಿತು. ಏನು ಬಾಯಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದು ಬಣ್ಣಗೇರಾಯಿ ತಂದು ನಾಗಯ್ಯ ಅರಿತು, ನಿನ್ನಿಷ್ಟು ಬಂದಂತೆ ಮಾಡು. ನಿನ್ನ ಜೀವದ ಕಡೇನೂ ನೋಡಿಕೊ ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಒಳ್ಳೆಯ ಪಂಡಿ ತರಿಂದ ಪೈಪಧಿ ತಕೊ" ಎಂದು ಹೇಳಿ ಊರಿಗೆ ಹೊರಟನು. ಮುತ್ತಣ ಕರಿಯೊಂದಿಗೆ ಮತ್ತೆ ತಿಮ್ಮಕ್ಕ ಇವರನ್ನು ಕುರಿತು "ಹುಟ್ಟಿದ ಮೇಲೆ ಪ್ರತಿ ಜೀವಾನೂ ಸಾಯ್ವೇಕು ಸತ್ತಾಗ ಅವರ ದುಃಖ ಮಾಡಬಾರದು ಸತ್ತವರು ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ದಾರಿಯಾಗಿ ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣೀರು ಹೊಳೆ ಯಾಗಿ ಅದ್ದ ಬಂದೀತಂತೆ ದೊಡ್ಡವರೇ ಹೀಗೆ ಗೋಳಾಡಿದರೆ ಇನ್ನು ಮಕ್ಕಳು ಕೇಳಬೇಕೆ ಅವರ ಕತೆ ಮುಗಿಯಿತು ಇನ್ನು ತೆಪ್ಪನೆ ಇರಿ

ತಾಯಿ ತಿಥಿಗೆ ಸಾಮಾನು ಸರಂಜಾಮು ಜೋಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ” ಎಂದು ಸಮಾಧಾನ ಪಡಿಸಿದ. ಬಸಮ್ಮನೂ ಅದೇ ಪಲ್ಲವಿಯನ್ನು ಹಾಡಿದಳು. ಅನಂತರ ನವಲೂರಿಗೆ ಮುತ್ತಣ್ಣ, ಬಸಮ್ಮ ಮತ್ತು ನಾಗಯ್ಯ ಮೂವರೂ ಹೊರಟರು. ಹೋಗುವ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಬಸಮ್ಮ ಮಗನನ್ನು ಕೂರಿತು “ ಏನೋ ನಾಗಪ್ಪ, ನಿನ್ನ ಹೆಂಡಿರು ರೋಗಾನ ಇನ್ನೂ ವಾಸಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲವಲ್ಲ. ಹೀಗಾದರೆ ಸಂಸಾರ ಹೆಂಗೆ ನಡಿಯೋದು? ಇಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆ ತರುವಾ ಅಂದರೆ ಆ ರೋಗದ ಚರ್ಯೆನೇ ಕಾಣರು ಯಾವ ಪಂಡಿತರೂ ಕರೆತಂದಿಯಾ, ನಾವು ಅವಳ ಚಾಕರಿ ಮಾಡೋಕೆ ನಿಂತು ಕೋ ಬೇಕು. ಪ್ರಾಯದ ಹುಡುಗಿ ಹೆಂಗಿರಬೇಕು! ಎಲ್ಲೋ ಗೊಬ್ಬೆ ರೋಗದ್ದು ಕಣೋ. ಎಲ್ಲಾರ ಸೊಸೆಯರ ನೋಡಪ್ಪಾ; ಬುಗರಿ ಅಡಿದಂಗೆ ಕೆಳಸಮಾಡ್ಕೊಂಡು ಗಂಡಂದಿರ ಜೊತೆಲಿ ನೆಗ್ತಾ ನುಡಿತ ಸಂಸಾರ ನೀಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ನಮ್ಮ ಹಣೆ ಬರಹ ನೋಡು, ನಾಯಿ ಸಮ್ರಾಜ್ಯ ಹೋದರೂ ಸೆಕ್ತನೀರಂತೆ. ನಿಮ್ಮ ಮಾವ ಹಣವಂತ, ಏನೋ ಅಳಿಯನಿಗೂ ಮಗನಿಗೆ ಹೊರಿಸುತ್ತಾನೆ ಅಂತ ನಿಮ್ಮಪ್ಪಾರು ಮಾಡಿದರು ಅವರದೇನು ತಪ್ಪು? ಏನೋ ಮಗ ಬದುಕಲಿ ಅಂತ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರು ನಿನ್ನ ಮಾನ ಕಂತೆ ಬಿನಾದಿ. ಆ ಮನೇಲಿ ಅಳಿಯ ಬಂದ ಅಂತ ಗುಡಗುಡನ ಓಡಾಡಿ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಂದ ಅಡಿಗೆ ಮಾಡಿ ನಿಗಗೆ ಒಡಿಸುತ್ತಾರೆಯೆ? ಅದೂ ಇಲ್ಲ. ಇಲ್ಲ ನೋ ಎಂದು ನಮ್ಮ ಮನೆ ಏನಾದರೂ ‘ಬಲ ಬಲ’ ಅಂತ ಉಕ್ಕಿತೆ? ನಿನ್ನ ಹೆಂಡಿರಿಗೆ ಸದಾ ಸೀಮೆ ಗಿಲ್ಲದ ರೋಗ. ಆ ರೋಗದ ತರಹ ನೋಡಿದರೆ ನನಗೇನೋ ಅನುಮಾನ ಕಣೋ. ಅದೆ ಏ ರೋಗಾನೆ?” ಎಂದು ಒಂದೇ ಒಂದು ವಿಷ ಬೀಜವನ್ನು ಮಗನ ತಲೆಗೆ ನಟ್ಟಳು. ತಾಯಿ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದ ಮಾತುಗಳೊಂದೊಂದೂ ಸತ್ಯಾಂಶದಿಂದ ಕೂಡಿರುವಂತೆ ನಾಗಯ್ಯನಿಗೆ ಹೊಳೆಯಿತು. ಹೆಂಡತಿಯ ವರ್ತನೆ ಹಿಂದೆಯೇ ಅವನಿಗೆ ಸಂಶಯವನ್ನು ತಂದಿತ್ತು. ಈಗ ತಾಯಿಯ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಮನದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿದ್ದ ವಿಷಜ್ವಾಲೆ ಮೇಲೆ ದ್ದಿತು ಹೆಂಡತಿಯ ಮೇಲೆ ಅಷ್ಟೋ ಇಷ್ಟೋ ಇದ್ದ ಪ್ರೇಮವೂ ಇಂಗಿ

ಹೋಯಿತು ಮನಸ್ಸು ತಾಯಿ ಆಡಿದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಮೆಲಕು ಹಾಕಿತು. ಹೆಂಡತಿಯ ನಡತೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವನ್ನು ಹುಡುಕಾಡಿದ 'ಏನೋ ಇರಬೇಕು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಊರು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಡದೇನೆ ಇರುತ್ತಿದ್ದಳೆ?' ಸವಾಖಾಯಿಲೆ, ಖಾಯಿಲೆ ಅಂತಲೇ ಇರುತ್ತಾಳೆ. ಇದಕ್ಕೇನೆ ನಮ್ಮೂರಲ್ಲೂ ಸದಾ ಮುಖ ಉದಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಳು, ಮಾತಿಲ್ಲ ಕತೆಯಿಲ್ಲ 'ಓ ಓ ಈಗ ತಿಳಿತು' ಎಂದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ವಿಷದ ಅಲೆಗಳಿದ್ದವು ಹೆಂಡತಿಯವೇ. ಕೋಪವನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬೀರುತ್ತಲೇ ಇದ್ದ. ಊರಿನಲ್ಲೇ ತಿಳಿದಿದ್ದರೆ ಏನು ಗತಿ ಮಾಡಿದ್ದೆ ಎಂದು ತನಗೆ ತಾನೆ ನೊರನೊರನೆ ಹಲ್ಲುಕಡಿದ. ಲಿಂಗಮ್ಮನ ದೇಹವನ್ನು ನೋಡಿದ್ದ ಅವನ ಕಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ಸತ್ಯಾಂಶವು ಗೋಚರಿಸಿತ್ತು. ತಾಯಿ ಆಡಿದ ಮಾತಿನಿಂದ ಮನಸ್ಸು ಕಲಕಿಹೋಗಿ ಅಶ್ವಿನದನಡೆಯನ್ನು ಹೆಂಡತಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡಂತೆ ಮನಕ್ಕೆ ಭ್ರಮೆಯಾಯಿತು. ಬಸಮ್ಮ ಆಡಿದ ಮಾತನ್ನು ಮುಂದೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಮುತ್ತಣ್ಣನೂ ಕೇಳಿಸಿಕೊಂಡ. ಮಗನಿಗೆ ಎಂಥಾ ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಾಳೆಂದು—

“ನಿನ್ನ ಕುನೇಕ ಬಿಟ್ಟರೆ ಇಲ್ಲಾಕಣೆ. ಇಹೊತ್ತುತಾನೆ ಹೊನ್ನುವುನ ಸಮಾಧಿಯಾಯ್ತು. ಈಗಲೆ ಅವರ ಮನೆ ವಿಚಾರ ಮಾತಾಡೋದು? ಲಿಂಗಮ್ಮ ಮದುವೆ ಸೋಬನ ಆದಾಗ ಹೇಗಿದ್ದಳು! ನೋಡೋಕೆ ಎರಡು ಕಣ್ಣು ಸಾಲುತಿರಲಿಲ್ಲ ಆಗ ರೋಗ ಹಿಡಿದಿತ್ತೆ? ಮುಖದಲ್ಲಿ ರಕ್ತ ತೊಟ್ಟುಕುತ್ತಿತ್ತು. ಮನುಷ್ಯ ಅಂದರೆ ಖಾಯಿಲೆ ಕಸಾಲೆ, ಕಷ್ಟಸುಖ, ಬಾರ್ಲೆ ಇರುತ್ತದೆಯೆ? ಅವರಪ್ಪ ಏನು ಹೊರಸಬೇಕು? ದೇವರು ಕಣ್ಣು ಬಿಟ್ಟರೆ ನಮಗೇನು ಕಡಿಮೆಯಾದುದು? ನಾಗಯ್ಯ ಗಟ್ಟಿಮುಟ್ಟಿ ಗವನೆ. ಅವನ ಜೀವನಕ್ಕೇನೂ ತೊಂದರೆ ಇಲ್ಲ ಇನ್ನೂ ಐದಾರು ತಿಂಗಳು ಲಿಂಗಮ್ಮ ಅಲ್ಲೇ ಇರಲೇಳು. ಹ್ಯಾಗೂ ನಮ್ಮ ರಾಮಣ್ಣ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಾನೆ ಇವನ ಜೊತೇಲಿ.”

ನಾಗಯ್ಯ ಮಧ್ಯೆ ಬಾಯಿ ಹಾಕಿ “ಏನಪ್ಪ ನೀನು ಹೇಳೋದು! ಸುಮಾರು ನಾಲ್ಕೈದು ತಿಂಗಳಿಂದಾನೂ ಖಾಯಿಲೆ ಖಾಯಿಲೆ ಅಂತ ಆಪ್ತನ ಮನೇಲಿ ಇದ್ದರೆ ಹೇಗಪ್ಪ? ರಾಮ ಕಿರಿ ಮಗ ಅಂತ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಸಾಕಿದ್ದೀರಿ ಈಗ ಅವನು ಮೈ ಬಗ್ಗಿಸಿ ಕೆಲಸಮಾಡ್ತಾನೆಯೆ? ಆಮನೆ

ಹೆಣ್ಣುತಂದು ಸುಖವಿಲ್ಲವು. ನೀನು ಏನೇ ಹೇಳು, ಅವ್ವ ಹೇಳೋದೇ ನ್ಯಾಯ” ಎಂದು ತಾಯಿಯ ಮಾತಿಗೆ ಮಡೆದು ಅಕಯ ಮಾತಿಗೆ ಇಂಬುಗೊಟ್ಟು ಮಾತನಾಡಿದ. ಯಾಕೋ ಸಂವಾರ ಕಡುತ್ತದೆಂದು ಮುತ್ತಣ್ಣನಿಗೆ ಅನ್ನಿಸಿತು. ಹೆಂಡತಿಯ ಮೇಲೆ ಸಿಟ್ಟು ಬಂತು “ಹುಡುಗರಿಗೆ ಈ ತರಹ ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳೋದು ಎಲ್ಲಾದರೂ ಉಂಟೇನ?” ಎಂದು ಹೆಣ್ಣು ಕಡಿದ “ನಿನ್ನ ಹಿರಿ ಮಗಳು ಗಂಗಮ್ಮ ಎಷ್ಟು ತಿಂಗಳು ನನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಟ್ಟೆ ನೋವು, ಹೊಟ್ಟೆ ನೋವು ಅಂತ ಇರಲಿಲ್ಲ?” ಎಂದು ಹೆಂಡತಿಗೆ ಕೋಪದ ದನಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿ, ಮಗನ ಕಡೆ ತಿರುಗಿ “ಏನೋ, ನಿಮ್ಮಕ್ಕ ಗಂಗಮ್ಮ ನಮ್ಮ ಮನೇಲಿ ಒಂದು ವರ್ಷ ನಾಲ್ಕು ತಿಂಗಳಿದ್ದಳು ಕಣೋ, ಖಾಯಿಲೆ ಬಂದು ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಕಷ್ಟ ಬಂದರೆ ತಂದೆ ಮನೇಲಿರದೆ ಮತ್ತೆಲ್ಲಿರಬೇಕು? ನಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳ ಹಾಗೇನೆ ಕಂಡವರ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕಾಣಬೇಕು ಇವಳ ಮಾತು ಕೇಳಿದರೆ ನೀನು ಉದ್ಧಾರ ಆಗೋಲ್ಲ ತಿಳಿತೋ. ಈ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಏನು ಹೇಳ್ವ ನಮ್ಮಪ್ಪ ಅಂತ ತಿಳಿಕೊ” ಎಂದು ಕೋಪವನ್ನು ಕಾರುತ್ತಿದ್ದ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಬಿಡುತ್ತಾ ಹೇಳಿದ ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮೂವರೂ ಮನೆಯನ್ನು ತಲುಪಿದ್ದರು.

ಬಸಮ್ಮ ಕೆಲಸಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುವಾಗಲೆಲ್ಲಾ ‘ಸೊಸೆ ತಂದು ಏನು ಸುಖ ಬಂತು ನನಗೆ’ ಇದೆಲ್ಲಾ ನಮ್ಮ ಹಣೆ ಬರಹ ಎಂದು ಲೊಟಗುಟ್ಟುತ್ತಲೇ ಇದ್ದಳು ತನ್ನ ಮಗಳು ಗಂಗಮ್ಮನ ನಾದಿಯ ಕಡೆ ಮನಸ್ಸು ಹರಿಯಿತು. ಆ ಹುಡುಗಿ ತನ್ನ ಮನೆ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಲಾಯಕಾಗಿದ್ದಾಳೆ ಅಳಿಯನಿಗೆ ಒಂದು ಮಾತು ಹೇಳಿ ಬಿಟ್ಟು ನಾಗಯ್ಯನಿಗೆ ಒಂದು ದಿನದಲ್ಲೇ ಲಗ್ನ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟರೆ ತೀರಿಹೋಯ್ತು ಅವಳಪ್ಪನ ಸೊತ್ತು ಬೇಕಾದಹಾಗಿದೆ ಆ ಹುಡುಗಿಗೆ ಹೇಗೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಭಾಗ ಸಿಕ್ಕುತ್ತದೆ—ಎಂದು ತನ್ನಲ್ಲೇ ಅಳಿದು ಸುರಿದು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿ ಕೊಂಡಳು ಒಂದು ದಿನ ಮುತ್ತಣ್ಣ ಕಬ್ಬಿನ ತೋಟಕ್ಕೆ ನೀರು ಹಾಯಿಸಲು ಕಿರಿಯ ಮಗ ರಾಮನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿದ್ದ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬಸಮ್ಮ ಮತ್ತು ನಾಗಯ್ಯ ಇಬ್ಬರೇ ಉಳಿದರು. ಇದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮಗನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಬೇರೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಒಲಿಸ

ಬೇಕೆಂದು ಆಕೆ ಯೋಚಿಸಿದಳು. ಕೊಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿ ದನಕರುಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ಹುಲ್ಲು ಹಾಕಿ ತೌಡನ್ನು ಕಲಸಿ ಕುಡಿಯಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಮಗನನ್ನು ಕೂಗಿದಳು. ಮನೆಯ ಒಳಕ್ಕೆ ಬಂದ ಮಗನಿಗೆ “ಒಂದಷ್ಟು ರೊಟ್ಟಿ ಮೊಸರು ಇದೆ ತಕ್ಕೊಳ್ಳು. ಈ ಮನೆಗೆ ದಿಕ್ಕೇ ಇಲ್ಲ. ನಾನು ತಾನೇ ಇನ್ನೆಷ್ಟು ದಿನ ಬಾಳಿಯೇನು ? ನೀವು ಈ ಮನೆಯಾಗೆ ಬಾಳಿ ಬದುಕುವರು. ಏನಾದರು ಒಂದು ದಾರಿ ಹುಡುಕ ಬಾರದೆ ?” ಎಂದು ವೃದ್ಧವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾ ನಾಗಯ್ಯನಿಗೆ ಉಣ್ಣಲು ಬಡಿಸಿದಳು. ರೊಟ್ಟಿಯ ಚೂರನ್ನು ಮೊಸರಿನಲ್ಲಿ ಅದ್ದಿ ಅಗಿಯುತ್ತಾ ನಾಗಯ್ಯ ಹೇಳಿದ—

“ನಾನೇನವ್ವ ಮಾಡಲಿ ? ಎಲ್ಲಾ ನೀವು ತಂದು ಗಂಟು ಹಾಕಿದ್ದೆ. ಅವಳಪ್ಪನ ಜಿಪುಣತನ ಈ ಸೀಮೆಗೆಲ್ಲಾ ಗೊತ್ತಿತ್ತು. ಅವನ ಬೇಳ್ತೆ ಮಾತಿಗೆ ಮರುಗಿ ಅಪ್ಪ ನೀನು ಆ ರೋಗದ ಹುಡುಗೀನ ನನ್ನ ಕತ್ತಿಗೆ ಕಟ್ಟಿದಿರಿ ಈಗೇನು ನಾನು ಮಾಡೋದು, ಎಲ್ಲಾ ಮುಗಿದು ಹೋದ ಮೇಲೆ ? ಇದೆಲ್ಲಾ ನನ್ನ ಹಣೆ ಬರಹ”.

“ಏನು ಮಾಡಲವ್ವಾ. ಮಾಣಿಕ ಅಂತ ಕೈ ಹಾಕಿದಿವಿ, ಮದ್ದಿನ ಪುಟ್ಟಿ ಮಿ... ಎಷ್ಟು ಜನ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ, ಇನ್ನೊಂದು ಹೆಣ್ಣು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸುಖವಾಗಿ ಇವರು ? ಅದರ ಹಣೇಲಿ ಮಕ್ಕಳ ಫಲ ಬರದ್ದು. ಈ ವಾಸಿ ನಾವ ಮೇಲೆ ಅವಳು ಬಂದು ಇರಲೇಳು” ಎಂದು ಮಲ್ಲಿನ ಎರಡನೆ ಮದುವೆಯ ವಿಚಾರವನ್ನೆತ್ತಿ ನಾಗಯ್ಯನನ್ನು ತನ್ನ ಮಾತಿಗೆ ಬಾಗುವಂತೆ ಎಂದೂ ಇಲ್ಲದ ನಯದಿಂದ ನೇಳಿದಳು. ಲಿಂಗವೃತ್ತನ ವರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ನೋಡಲೇ ಮನಸ್ಸು ಕೆಟ್ಟಿದ್ದ ನಾಗಯ್ಯನಿಗೆ ತಾಯಿಯ ಮಾತುಗಳು ಮೆಚ್ಚಿಗೆಯಾದವು.

“ಈಗ ಎಲ್ಲವ್ವ ಹೆಣ್ಣು ಇದೆ ? ಎರಡನೆ ಮದುವೆ, ಕಂಡತಿ ಉಳ್ಳವನೆಂದರೆ ಯಾರು ಹೆಣ್ಣುಕೂಡುತ್ತಾರೆ ?” ಎಂದು ರೊಟ್ಟಿಯನ್ನು ಹಲ್ಲುಗಳು ಜಗಿಯುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಆಗಿದು ಆಗಿದು ಮೆಲ್ಲನೆ ಹೊರಗೆಡಹಿದ. ಮಗ ಬೇರೆ ಮದುವೆಗೆ ಒಪ್ಪುವನೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂದು ಅನುಮಾನ ಇತ್ತು ಬಸಮ್ಮನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಎರಡನೆ ಮದುವೆಗೆ ತಾನೇ ಮುಂದಾಗಿ ಮಾತು ಬೆಳಸುತ್ತಿರುವ ಮಗನನ್ನು ನೋಡಿ ಆಕೆ ಇವ

ನನ್ನು ತನ್ನ ದಾರಿಗೆ ತರಬಹುದೆಂದು ಅರಿತಳು.

“ಹೆಣ್ಣಿಗೆ ಬೇರೆಲ್ಲಿ ಹೋಗೋದು” ನಿಮ್ಮಕ್ಕನ ನಾಡಿ ನಿ ಇದ್ದಾಳಲ್ಲ, ನಂಜಮ್ಮ ಹುಡುಗಿಯ ಕಣ್ಣು ಮೂಗು ನೇರಾಗಿದೆ. ಅವರಪ್ಪನಿಗೆ ನಿಮ್ಮ ಭಾವ, ಈ ಹುಡುಗಿ ಇಬ್ಬರೇ ಮಕ್ಕಳು ಅಪ್ಪ ನಾಯುವಾಗ ಮಗನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಬಾಷೆ ಮಾಡಿಸಿದನಂತೆ ‘ನಂಜಮ್ಮನಿಗೆ ಅರ್ಧಭಾಗ ಆಸ್ತಿ ಕೊಡಬೇಕು ಅವಳನ್ನು ಗಂಡು ಮಗ ಅಂತ ಸಾಕಿದೇನೆ’ ಅಂತ ಅವಳನ್ನು ತಂದುಕೊಂಡರೆ ನಮ್ಮ ಮನೆ ಕೆಲಸವೆ ಯಾರನ್ನೂ ಕೋರದೆ ಒಬ್ಬಳೇ ನೀಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗ್ತಾಳೆ. ಮದುವೆ ಸೋಬನ ಎಲ್ಲಾ ಒಂದು ವಾರದಲ್ಲೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕರತಂದರೆ ತೀರಿತಪ್ಪ ಅವರು ಕಾಡಲ್ಲ ಕಡೆಯಲ್ಲ ಅದೂ ನಿಮ್ಮಕ್ಕನ ಮನೆ’ ಎಂದು ಮಗನ ಆಸೆಯನ್ನು ಗರಿಗಿದರಿಸಿ ಬಿಟ್ಟಳು. ತಾಯಿಯ ಮಾತು ಬಹು ಹಿತವಾಗಿ ಕಂಡಿತು ನಾಗಯ್ಯನಿಗೆ. ನಂಜಮ್ಮನನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗುವ ಸಂತೋಷದ ಕನಸು ಕಾಣುತ್ತಾ ನಾಗಯ್ಯ ಹೇಳಿದ—

“ಅದಲ್ಲಾ ಸರಿ, ಅಪ್ಪ ಒಪ್ಪಬೇಕಲ್ಲಾ! ಮನೆ ಯಜಮಾನನೇ ಮನಸ್ಸು ಕೊಡದೆ ಹೋದರೆ ಕಾರ್ಯ ನಡೆದೀತೆ?” “ಒಪ್ಪದೇ ಏನು ಮಾಡ್ತಾರೆ? ನೀನು ಹೇಳಿದ ಕೂಡಲೆ ‘ಹೋಗೋ ಮಾಡಿಕೋ ಬೇರೆ ಹೆಣ್ಣು’ ಅನ್ನಬೇಕೆ? ಬೇರೆ ಹೆಣ್ಣು ತರಬೇಕಾದರೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಹಿಂದೆ ಮುಂದೆ ಯೋಚನೆ ಮಾಡೋದು ಉಂಟು ದೊಡ್ಡವರು. ತೋಟದಿಂದ ಅವರು ಬಂದಮೇಲೆ ನಂಜಮ್ಮನನ್ನು ತಂದುಕೊಳ್ಳುವ ವಿಚಾರಾನ ಹೇಳಿ ಬಿಡು. ಎಷ್ಟು ದಿನ ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಮಾತಾಡೋದು”

“ಇಷ್ಟು ತರಾತುರಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದರೆ ಅಪ್ಪ ಒಪ್ಪುತ್ತಾನೇನವ್ವ? ಇನ್ನಷ್ಟು ದಿನ ಬಿಟ್ಟು ಯಾವುದಾದರೂ ನೆವಮಾಡಿಕೊಂಡು ನೀನೇ ಹೇಳ ಬೇಕವ್ವ”

“ಅದೂ ದಿಟಾನೆ ಹಾಗಾದರೆ ನಮ್ಮ ಹೊಲವೆಲ್ಲಾ ಹಣ್ಣಾಗಿ ತೆನೆಯಾಗುತ್ತಾ ಇದೆ ಇನ್ನೇನು ಕೊಯ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿದೆ ಹ್ಯಾಗೂ ನಾನು ಒಬ್ಬಂಟಿಗಳು ಕೆಲಸಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಒಂದು ಹೆಣ್ಣಾಳು ಬೇಕೇಬೇಕು. ನಿಮ್ಮಕ್ಕನ ಊರಿಗೆ ಹೋಗಿ ನಂಜಮ್ಮನ ಕರೆದುಕೊಂಡೇ ಬರಿಸಿ ಬಿಡು.

ಹುಡುಗಿ ವನಿಗೆ ಬಂದಮೇಲೆ ವಿಚಾರನ ಅವರ ಕಿವಿಮೇಲೆ ಹಾಕಿದ ರಾಯಿತ್ತ.

ಎಂದ ಹೇಳಿ ತನ್ನ ಕಲಸದಲ್ಲಿ ನಿರತಳಾದಳು. ನಾಗಯ್ಯ ಉಡುಗೂವುಗಳನ್ನು ಅಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಹೊಲದ ಕಡೆ ಹೊರಟು ಅಕ್ಕ ಪಕ್ಕದ ಹೂಲಗದ್ದಗಳಲ್ಲಿ ಕಲಸಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಇವನ ಜೊತೆಗಾರರು ಇವನನ್ನು ನೋಡಿ “ಎನು ನಾಗಯ್ಯ! ಪಾವ, ನಿಮ್ಮ ಮಾವ ಸತ್ತನಂತೆ ಇನ್ನು ಆ ಬದ ಕು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗೋಕೆ ನೀನೆ ನೆರವಾಗಬೇಕು” ಎಂದು ಮರುಕಗೊಂಡು ಮಾತನಾಡಿದರು ನಾಗಯ್ಯ “ಎನೋ ಅಪ್ಪಾ, ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಸತ್ತರು ಯಾರು ಎನು ಹೇಳಿದ್ದಾ ಹೊಟ್ಟಿಗೆ ಮದ್ದು ತಕ್ಕಾಳಲ್ಲೇ ಇಲ್ಲ ಸಣ್ಣ ಮಕ್ಕಳು ನಮ್ಮತ್ತೆ ಇದ್ದಾರೆ, ಆ ಮುದುಕಿ ಇದ್ದಾರೆ, ಹ್ಯಾಗೋ ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗ್ತಾರೆ ನಾನೇಕೆ ಮಾವನ ಕೂಳಿಗೆ ಹೋಗ್ಲಿ?” ಎಂದು ಅವರು ಬಾಯಿ ಮುಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಹೇಳಿ ಬಿಟ್ಟು.

ನಾಗಯ್ಯನ ಮನಸ್ಸು ನಂಜಮ್ಮನ ರೂಪು ರೇಖೆಗಳನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿದೆ ಹೆಂಡತಿಯ ಮೇಲೆ ತಾತ್ಪರ ಹುಟ್ಟಿತು. ಲಿಂಗ ಮ್ಮನ ರೂಪು ತಾಯಿಯ ಬೋಧನೆಯಿಂದ ಹೆಂಡತಿಯ ನಡತೆಯನ್ನು ಸಂಶಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಅವನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಅಸಹ್ಯವನ್ನು ಗಳಿಗೆ ಗಳಿಗೆಗೂ ತರತೊಡಗಿತು ಸಗಾ ಮುಖ ತಿರಿವಿಕೊಂಡು ಇರುವಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ತಾನು ಎನು ಮಾಡುವುದೆಂದು, ತನ್ನ ಮುಂದಿನ ಬಾಳೂ ಕಹಿಯೇ ಆಗುವುದೆಂದು, ಭಾವಿಸಿಕೊಂಡ. ನಂಜಮ್ಮನನ್ನು ಮದುವೆಗೆ ತಂದುಕೊಳ್ಳುವ ವಿಚಾರವನ್ನು ಮೆಲಕು ಹಾಕುವುದರಲ್ಲೇ ಅವನ ಮನಸ್ಸು ತಲ್ಲೀನವಾಯಿತು ಹೊತ್ತು ಮುಳುಗಿತು. ದನ ಕರುಗಳನ್ನು ಹೊಡೆದುಕೊಂಡು, ಒಂದು ಹೊರೆ ಜೋಳದ ಕಡ್ಡಿಯನ್ನು ದನಗಳ ಮೇವಿಗಾಗಿ ಹೊತ್ತು ಮನೆಗೆ ಬಂದ ದನಕರುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕೊಟ್ಟಿಗೆಗೆ ಕಟ್ಟಿ ಅವುಗಳ ಮುಂದೆ ಅಷ್ಟು ಜೋಳದ ಕಡ್ಡಿಯನ್ನು ಹಾಕಿ ಮನೆಯೊಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ “ಇನ್ನೂ ಅಪ್ಪ ಬರಲಿಲ್ಲವೇನವ್ವ?” ಎಂದ. “ಇನ್ನೂ ಬರಲಿಲ್ಲವೋ, ಆ ರಾಮನೂ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಕತ್ತಲಾಯಿತು” ಎಂದಳು

ಬಸಮ್ಮ. ಆಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮುತ್ತಣ್ಣನ ಕಾಲಿನ ಸಪ್ಪಳ ಕೇಳಿಸಿತು. ಹೆಂಡತಿ ಹೇಳಿದ ಮಾತುಗಳು ಮುತ್ತಣ್ಣನ ಕಿವಿಯಮೇಲೆ ಬಿದ್ದವು. ಕೈ ಕಾಲು ಮುಖ ತೊಳೆದುಕೊಂಡು ಮನೆಯೊಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ “ರಾಮನನ್ನು ಕಬ್ಬಿನ ಗದ್ದೆಗೆ ಹತ್ತಿರ ಇನ್ನೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಇದ್ದು ಬಾ ಎಂದು ಹೇಳಬಂದೆ” ಎಂದ ಮುತ್ತಣ್ಣನೂ ನಾಗಯ್ಯನೂ ಊಟ ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಹೊರಗೆ ಬಂದರು. ನಾಗಯ್ಯ ಎಲ್ಲೋ ಹೊರಗೆ ಹೋದ. ಮುತ್ತಣ್ಣ ಹೊರ ಜಗುಲಿಯ ಕಂಬವನ್ನು ಒರಗಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡ. ಮನಸ್ಸು ರಾಮನಗ ರಕ್ಕ ಹಾರಿಹೋಯಿತು. ಹೊನ್ನಯ್ಯ ಬಾಳಿದ ಬಾಳಾಟವನ್ನು ನೆನೆ ಯಿತು. ಸಾಯುವ ಜನ್ಮಕ್ಕೆ ದೇವರು ಏನು ಆಸೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆಂದು ಕೊಂಡ ಹಾಗೆಯೇ ಲಿಂಗಮ್ಮನಕಡೆ ಮನಸ್ಸು ಹರಿಯಿತು. ಅರಿಯದ ಹುಡುಗಿಗೆ ಏನು ಗಂಡಾಂತರ ಬಂತು? ಏನಾಗುತ್ತದೆಯೋ ಕಾಣೆನಲ್ಲ. ಏನೇ ದಿನೇ ಲಿಂಗಮ್ಮ ಮಂಕಾಗುತ್ತಿದ್ದಾಳಲ್ಲಾ ಅವಳೂ ಅವರಪ್ಪನ ದಾರಿ ಹಿಡಿದರೆ ಗತಿಯೇಮ? ಎಂದು ಯೋಚಿಸುವಷ್ಟರಲ್ಲೇ ವೈ ಜಲ್ಲೆಂದಿತು ಛೇ, ಛೇ ರೋಗಬಂದವರೆಲ್ಲಾ ಸತ್ತಾರೆಯೇ? ಇಲ್ಲ, ಇಲ್ಲ ಎಂದು ಸಮಾಧಾನದ ಉತ್ತರ ಅವನ ಹೃದಯಾಂತರಾಳದಿಂದ ಬಂದಿತು ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಬಸಮ್ಮ ಊಟ ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಹರಳೆಣ್ಣೆಯ ಹಣತೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತಿಸಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಹೊರಜಗುಲಿಯ ಗಾಡಿನಲ್ಲಿಟ್ಟು ಗಂಡನ ಕಡೆ ತಿರುಗಿ “ಕತ್ತಲೆ ಬಿಕೋ ಅಂತಾದೆ. ಮಾತಿಲ್ಲ ಕತೆ ಇಲ್ಲ ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತಿದೀರಿ” ಎಂದಳು ಮುತ್ತಣ್ಣನ ಮನಸ್ಸು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೋ ಹರಿದಾಡುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ತೆಪ್ಪನಾಗಿಬಿಟ್ಟು, ಮಾತನಾಡಲಿಲ್ಲ ಬಸಮ್ಮ ಒಳಗೆ ಹೋಗಿ ಎಲೆ ಅಡಿಕೆಯನ್ನು ತಂದು ಗಂಡನ ಮುಂದಿರಿಸಿ ತಾನೊಂದು ಕಂಬವನ್ನು ಒರಗಿ ಕುಳಿತಳು ಮುತ್ತಣ್ಣನ ಕೈಗಳು ತಮ್ಮ ವೃತ್ತಕ್ಕೆ ತಾವು ಎಲೆ ಅಡಿಕೆಯನ್ನು ಬಾಯಿಗೆ ಇಡುತ್ತಿದ್ದವು, ಮನಸ್ಸು ಲಿಂಗಮ್ಮನ ಭವಿಷ್ಯದ ಬಾಳನ್ನು ಕುರಿತು ಅಗಿಯುತ್ತಿತ್ತು, ನಾನಾ ಮುಖಗಳನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಮಾವ ಹೇಳಿದ ಮಾತಿಗೆ ಲಿಂಗಮ್ಮ ಎಂದೂ ಬದಲು ಜವಾಬು ಕೊಡದೆ ಆತ ಕಾಲಿನಿಂದ ತೋರಿದ ಕೆಲಸ ವನ್ನು ಅವಳು ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಹೊತ್ತು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವಳು ಅವನ

ಕರುಣೆಯ ತೊಟ್ಟಿಲಿನ ಕೂಸಾಗಿದ್ದಳು. ನಿಜಕ್ಕೂ ಆತ ಸೊಸೆಯನ್ನು ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳಿಗಿಂತಲೂ ಒಂದು ಕೈ ಮೇಲಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆಯೇ ಬಸಮ್ಮ “ಹೊಲ ಕೆಂಪಾಗಿದೆ. ದಿನ ಎರಡಲ್ಲಿ ಕೊಯ್ಯದೆ ಹೋದ್ರೆ ಕಡಿಗ ಹೊಯ್ಯದೆ ಆಳುಗಳಿಗೆ ಹಿಟ್ಟು ಬೇಯಿಸಿ ಹೊಲದ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಹೊರಬೇಕು, ಹುಡುಗಾಟನೆ” ನನ್ನಿಂದ ಆಗದ ಕೆಲಸ ಅದು. ಶಿವನಯ್ಯನ ದೊಡ್ಡಿಗೆ ಹೋಗಿ ನಂಜಮ್ಮನನ್ನಾದರೂ ಕರೆಕೊಂಡು ಬರ್ತೀನಿ ನನ್ನ ಕೈಲಿ ಕೆಲ್ಸ ನಾಗದು. ಗೂಚಿರೋಗದವಳು” ಎಂದು ಬಹು ವ್ಯಥೆಯಾಗಿ ಹೇಳಿದಳು

ಮುತ್ತಣ್ಣ ‘ಹೊಲವೇನೋ ಕುಯ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿದೆ ಈಗೇಕೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕು? ಅವರಿಗೂ ಕೆಲಸದ ಕಾಲ. ನಮ್ಮ ಕೆಲ್ಸ ಲಿಂಗಮ್ಮನ ಜೀವಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚೆ? ಸುದಾರಿಸಿಕೊಂಡು ಬರಲೇಳು’ ಎಂದು ಮೆಲ್ಲನೆ ಹೇಳಿದ ಅವನ ದನಿಯಲ್ಲಿ ಮಗಳ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿಬರಲಿ ಎಂಬ ಅರ್ಥ ಅಡಗಿದ್ದುದನ್ನು ಬಸಮ್ಮ ಗ್ರಹಿಸದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ “ನಾಳೆದ್ದು ಹೋಗಿ ಕರೆದು ತರ್ತೀನಿ ಒಂದು ತಿಂಗಳು ಇರಲಿ ಇಲ್ಲಿ ನಂಜಮ್ಮ” ಎಂದಳು. ಮುತ್ತಣ್ಣ “ಅವರು ಕಳಿಸುತ್ತಾರೋ ಏನೋ ಅನುಮಾನ” ಎಂದಷ್ಟೆ ಹೇಳಿ ದನಗಳ ಕೊಟ್ಟಿಗೆಕಡೆ ಎದ್ದು ಹೋದ

ಮಗಳ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವ ದಿನ ಬಸಮ್ಮ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಮುಂಚೆ ಎದ್ದು, ಮುಂದು ಮಡಿಯುಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಎತ್ತುಗಳ ಬಾಯಿಗೆ ಜೋಜದ ಕಡ್ಡಿಯನ್ನು ತುರುಕುತ್ತಿದ್ದ ರಾಮನನ್ನು ಕೂಗಿ “ಶಿವನಯ್ಯನ ದೊಡ್ಡಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ. ನಿಮ್ಮಕ್ಕ ಕೈ ಬಾಯಿ ನೋಡ್ತಾಳೆ ದಾಸಪ್ಪನ ಅಂಗಡಿಗೆ ಹೋಗಿ ನಾಲ್ಕು ಅಚ್ಚು ಬೆಲ್ಲ ಒಂದು ನೇಳು ಹುಚ್ಚುಳ್ಳೆಣ್ಣೆ ತಾ ಹೋಗೋ, ಒಂದಷ್ಟು ಕಜ್ಜಾಯನಾದರೂ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತೀನಿ” ಎಂದಳು ತಾಯಿಯ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದ ರಾಮ ಇನ್ನು ತನಗೆ ಅಡಿಗೆ ಕೆಲಸ ಕತ್ತಿಗೆ ಕಟ್ಟುತ್ತದೆಂದು ಅರಿತು “ಕೆಲಸದ ಕಾಲ, ಅಪ್ಪನೇ ಹೋಗಿ ಬರಲಿ, ನೀನು ಮನೆಲಿ ಇರವ್ವ” ಎಂದು ಹೇಳಿದ. ತಾನು ರಾಮನಿಗೆ ವಿಚಾರವನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದೆ ಹೆಡ್ಡತನ, ಅವನು ತಾನು ಮಾಡುವ ಕೆಲಸಕ್ಕಲ್ಲಾ ಅಡ್ಡಿ ಬರುತ್ತಾನೆಂದು ತಿಳಿದು “ಸಯಣ

ಹೋಗುವಾಗ ಅಡ್ಡಿ ಬರೋದೇನೋ ರಾಮ? ನಿನ್ನದು ಇದೇ ಬುದ್ಧಿ ಯಲ್ಲಾ. ಅಣ್ಣನನ್ನಾದರೂ ಕರೆಯೋ ” ಎಂದಳು ರಾಮ ಬದಲು ಹೇಳದೆ, ತಮ್ಮ ಅವ್ವ ಮಗಳ ಮನೆ ಎಂದರೆ ಒಂದೇ ಕಾಲಿನಾಗೆ ಓಡುತ್ತಾಳೆಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ, ಯಾರದೋ ಮನೆಯಲ್ಲಿಕುಳಿತಿದ್ದ ನಾಗಯ್ಯನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದ ನಾಗಯ್ಯ “ ಎನವ್ವ ಅದು ? ” ಎಂದ.

“ ದಾಸವ್ವನ ಲಿಂಗಡಿಗೆ ಹೋಗಿ ನಾಲ್ಕುಚ್ಚು ಬೆಲ್ಲ, ಒಂದು ಸೇರು ಹುಚ್ಚುಳ್ಳೆಣ್ಣೆ ತಾ ಹೋಗಪ್ಪಾ ದೊಡ್ಡಿಗೆ ಬರೇ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹೋಗಲೇ ? ” ಎಂದಳು ತಾಯಿ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಶಿವನಯ್ಯನ ದೊಡ್ಡಿಗೆ ಹೋಗಿಬರಲೆಂಬ ಆಸೆ ನಾಗಯ್ಯನಿಗೆ ಮರುಮಾತನಾಡದೆ ದಾಸವ್ವನ ಲಿಂಗಡಿಗೆ ಹೋಗಿ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ತಂದು ತಾಯಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು “ ನಾನು ಕಬ್ಬಿನ ಗದ್ದೆಗೆ ನೀರು ಕಟ್ಟಲು ಹೋಗ್ತಿನವ್ವ. ಇಲ್ಲಿ ರಾಮ ಕೋಣೆ ಹೊಗಲಿಕ್ಕೆ ಸಿಡಿದು ಬೀಳುತ್ತಾನೆ ನಾಳೆ ಬಂದುಬಿಡವ್ವ ಆ ಹುಡುಗೀನು ಕರೆದು ಕೊಂಡು ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಗುದ್ದಲಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕಬ್ಬಿನ ಗದ್ದೆಯಕಡೆ ಹೊರಟ ಹೋಗುವ ದಾರಿಯಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ನಂಜಮ್ಮ ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಬಂದಾಳು ? ಯಾವಾಗ ಅವಳ ಮುಖವನ್ನು ಕಂಡೇನು ? ಈಗ ಹುಡುಗಿ ಜಿನ್ನಾಗಿ ಬೆಳೆದಿರಬೇಕು, ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ಭಾವನನ್ನೂ ಅಪ್ಪನನ್ನೂ ಒಪ್ಪಿಸಿ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೋ ಬೇಕು—ಎಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾನೆ ಕಬ್ಬಿನ ಗದ್ದೆ ಹತ್ತಿರ ಬಂದಾಗ, ಮುಂಜಾನೆಯೇ ಬಂದು ಕಬ್ಬು ಸತ್ತುವುದರಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದ ತನ್ನ ಅಪ್ಪ ‘ ಯಾಕೋ, ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ಬಿಟ್ಟುಬಂದೆ ? ’ ಎಂದಾಗಲೇ ನಾಗಯ್ಯನಿಗೆ ಎಚ್ಚರವಾದಂತಾದುದು

“ ಅವ್ವ ದೊಡ್ಡಿಗೆ ಹೊರಟಿದ್ದಾಳೆ. ಸಾಮಾನು ತಂದುಕೊಂಡು ತಿದ್ದಿ ಒಂದಷ್ಟು ಕಜ್ಜಾಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಾಳಂತೆ ” ಎಂದ.

“ ಸರಿ, ಅವಳು ಮಗಳ ಮನೆಗೆ ಹೋಗ್ತೀನಿ ಎಂದರೆ ತೀರಿತು. ಬ್ರಹ್ಮ ಬಂದರೂ, ಅವಳು ನಿಲ್ಲುವ ಹಾಗಿಲ್ಲ ನೀನು ಕೆಳಗಡೆಯ ಪಾತಿಗೆ ನೀರು ಬಿಡಪ್ಪ ”.

ತಂದೆ ಮಕ್ಕಳಿಬ್ಬರೂ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದರು.

ಬಸವನು ಒಂದಷ್ಟು ಅಕ್ಕಿ ರುಬ್ಬಿಕೊಂಡು ಬೆಲ್ಲ ಬೆರಸಿ ಹುಚ್ಚೆಳ್ಳು ಎಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಕಜ್ಜಾಯವನ್ನು ಕರೆದಳು. ಒಂದು ಪುಟ್ಟಿಗೆ ಬಾಳೆ ಎಲೆ ಹುಸಿ ಮತ್ತು ಕಜ್ಜಾಯವನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಂಡು, ನಾಲ್ಕು ತೆಂಗಿನ ತರಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಹೊರಟಳು. ಹೊರಡುವಾಗ “ರಾಮ, ಒಂದಷ್ಟು ಕಜ್ಜಾಯ ಇಟ್ಟಿದ್ದೀನಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಬಡಿಸು ಮನೆ ಕಡೆ ಜೋಕೆ” ಎಂದು ಕಿರಿಯ ಮಗನಿಗೆ ಬದ್ಧಿ ಹೇಳುವುದನ್ನು ಮರೆಯಲಿಲ್ಲ. ರಾಮ “ನಾಳೆ ಬಂದುಬಿಡವ್ವ” ಎಂದು ತಾಯಿಗೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಕೊಡುವುದನ್ನೂ ಮರೆತಿಲ್ಲ. ಇನ್ನು ಯಾರಪ್ಪ ಅಡಿಗೆ ಕೋಣೆ ಹೊಕ್ಕು ಕೈ ಬಾಯೆಲ್ಲಾ ಮಸಿವಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ? ಇದೆಲ್ಲಾ ಹೆಂಗಸರಿಗೇ ಸರಿ—ಎಂದು ರಾಮ ತನ್ನಲ್ಲೇ ಗೊಣಗುತ್ತಿದ್ದ ಅಡಿಗೆ ಕೋಣೆಯನ್ನು ಸೇರಿದ ರಾಮ ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲಿ ತಾಯಿ ಹೇಳಿದಂತೆ ಕೇಳಿಕೊಂಡು ಅಡಿಗೆ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಆಕೆಗೆ ನೆರವಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಈಗ ಪ್ರಾಯ ಬಂದಿದೆ ಸರಿ ಓರಗಿಯವರು ‘ಎನೋ ರಾಮ, ಹೆಂಗಸಿನ ಹಾಗೆ ಇನ್ನೂ ಅಡುಗೆ ಮಾಡುತ್ತೀಯಲ್ಲೋ, ಮದುವೆಯಾಗದೆ’ ಎಂದು ಎಷ್ಟೋ ಸಾರಿ ಹಾಸ್ಯ ಮಾಡಿದ್ದುಂಟು ಆಗಲೂ ನಾಚಿಕೆಯನ್ನು ಸೂಸುವ ನಗೆಯನ್ನು ಬೀರಿದ್ದುಂಟು ಅದಕ್ಕೇನೆ ಏನು ಅಡಿಗೆ ಕಲಸ ಎಂದರೆ ಈಗ ಬೇಜಾರು ಪಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ತಾನು ನಾಚಿಕೆ ಪಡುತ್ತಾನೆ

ಬಸವನು ಮಗಳ ಮನೆಗೆ ವಾಯುವೇಗದಿಂದ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಹೋಗುವ ದಾರಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಸೊಸೆಯನ್ನು ಶಪಿಸಿಕೊಂಡೇ ಹೊರಟಳು. ಆ ಮುಂಡೇಡು ಮದುವೆಯಾಗಿ ಮನೆಗೆ ಬಂದೇ ಬಂತು, ಅವರವ್ವ ಒಂದೊಂದಿನವನ್ನ ನನ್ನಂಗೆ ಎನಾದರೂ ತಿಂಡಿ ತೀರ್ಥ ತಂದಿದ್ದಾಳೆ ಬೇಗರ ಮನೆಗೆ ? ಆ ಚಿತ್ರಾಂಗಿಗೆ ಅಳಿಯ ಮಗಳು ಅಂತ ಸ್ತ್ರೀ ಇದ್ದರಲ್ಲವೆ ? ಇನ್ನೊಂದು ಸಾರಿ ನವಿಲಾರ ಮುಖ ಕಂಡಾಳೆ ಆ ಹೈದಳು ? ನಂಜಮ್ಮನ ಕತ್ತಿಗೆ ತಾಲಿ ಬಿದ್ದೋಗಲಿ, ತೋರಿಸ್ತೀನಿ ನನ್ನ ಆಟನ. ಅವಳ ಅಪ್ಪನಿಗಂತೂ ಮುಖದ ನೀರು ಇಳಿಸಿಬಿಡ್ತೀನಿ—ಎಂದು ಲಿಂಗಮ್ಮನವೇ ಲೂ ತಿಮ್ಮಕ್ಕನವೇ ಲೂ ಬುಸುಗುಟ್ಟುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ತಿವನಯ್ಯನ ದೊಡ್ಡಿಯನ್ನು ತಲುಪಿ ಮನೆಗೆ ಹೋದಳು.

ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಗಂಗಮ್ಮ ಅಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ಬಂದ ಅವನನ್ನು ಸಂತೋಷ, ವಸ್ತ್ರಯಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡುತ್ತಾ 'ಅವ್ವಾ, ಬಂದೆಯಾ? ಎಂದಳು ಬಸಮ್ಮ, 'ಬಂದೆ ತಾಯಿ, ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಯಾರಿಲ್ಲವಲ್ಲ' ಎಂದು ಕುಕ್ಕೆಯನ್ನು ತಲೆಯಮೇಲಿಂದ ಇಳಿಸಿದಳು. ಗಂಗಮ್ಮ ತಾಯಿಗೆ ನೀರು ಕೊಟ್ಟು ಒಂದು ಚಾವೆಯನ್ನು ಹಾಸಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿದಳು. ಅಪ್ಪ, ನಾಗಯ್ಯ, ರಾಮು ಎಲ್ಲರೂ ಸುಖವಾಗಿದ್ದಾರೆಯೇ? ಎಂದು ಕೇಳಿದ ಮೇಲೆ " ಏನಮ್ಮ, ಲಿಂಗಮ್ಮನ ಅಪ್ಪಾ ತೀರಿಕೊಂಡರಂತೆ? ನಿಮ್ಮ ಅಳಿಯನವರು ನಿನ್ನೆ ತಾನೆ ಹಾಗಂದರು ಅವರಿಗೂ ಯಾರೋ ಹೇಳಿದರಂತೆ ಆಯ್ಯೋ ಪಾಪ ಆ ಮನೆ ಕಟ್ಟಿತು ಅಂತಲೇ ಇನ್ನು ಆಮೇಲೆ, ಲಿಂಗಮ್ಮನಿಗೆ ಖಾಯಿಲೆ ಇನ್ನೂ ವಾಸಿ ಇಲ್ಲವೇ? " ಎಂದು ಮರುಕದಿಂದ ಕೂಡಿದ ದನಿಯಲ್ಲಿ ಕೇಳಿದಳು

" ಅವರಪ್ಪ ತೀರಿ ಹೋಗದೆ ಇನ್ನೇನು? ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಔಸಿ ತಕೊಳ್ಳದೆ ದುಡ್ಡು ದುಡ್ಡು ಅಂತ ಸತ್ತ ಅವನ ಸುದ್ದಿ ಈ ತಂಪು ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲೇಕೆ? ಲಿಂಗಿಗೆ ರೋಗವೆ ಗಂಗ ಅವಳು ಬದುಕಿ ಬಂದಾಗ ನೋಡುವಾ! ಅವಳ ಕತೇನೂ ಮುಗಿದಂಗೇನೆ " ಎಂದು ತಾತ್ಪಾರವಾಗಿ ಮಾತನಾಡಿದ ತಾಯಿಗೆ ಗಂಗಮ್ಮ ಹೇಳಿದಳು—

" ಪಾಪ, ಯಾಕವ್ವ ಕೆಟ್ಟದ್ದನ್ನು ನುಡಿದೀಯೆ! ಒಳ್ಳೆ ಹುಡುಗಿ. ನಮ್ಮ ಹಾಗೇನೆ ಅದು ಹೆಣ್ಣು. ಏನೋ ಕಷ್ಟ ಬರೆದೆ ವಾಸಿಯಾಗದೇ ಹೋದೀತೆ? " ಮಗಳು ಲಿಂಗಮ್ಮನ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಆಡಿದ ಮಾತುಗಳು ಬಸಮ್ಮನಿಗೆ ಹಿತವಾಗಿ ಕಾಣಲಿಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಆ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಮರೆಸಲು " ನಂಜಮ್ಮ ಎಲ್ಲಿ? " ಎಂದಳು. " ತೋಟಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದಾಳೆ ಅವಳ ಅಣ್ಣನವರ ಜೊತೇಲಿ " ಎಂದಳು ಗಂಗಮ್ಮ ತಾಯಿ ಬಂದ ಸಂತೋಷದಲ್ಲಿ ಸಡಗರದಿಂದ ಓಡಾಡಿಕೊಂಡು, ಒಳ್ಳೆ ಪಾಯಸ ಮಾಡಿ ಒಂದಷ್ಟು ಹುಳಿ ಅನ್ನವನ್ನು ಮಾಡಿದಳು. ಅವರೆಕಾಳು ಹಲಸಿನಕಾಯಿ ಪಲ್ಯವನ್ನೂ ಮಾಡಿದಳು. ಸಂಜೆಯ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಮಾದಯ್ಯನೂ ನಂಜಮ್ಮನೂ ತೋಟದಿಂದ ಬಂದರು. ನಂಜಮ್ಮ " ಅತ್ತಮ್ಮ ಯಾವಾಗ ಬಂದಿರಿ? " ಎಂದು ನಸುನಗುವನ್ನು ಚೆಲ್ಲುತ್ತಾ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ

ಕೇಳಿದಳು. ಬಸಮ್ಮ ತಾನು ಬಂದು ಬಹಳ ಹೊತ್ತಾಯಿತೆಂದು ಹೇಳಿ “ಎನು ನಂಜಮ್ಮ” ನಿನ್ನ ನೊಡಬೇಕೂಂತ ಬಲಾಘಶೆಯಾಗಿ ಬಂದೆನವ್ವ” ಎಂದು ನಗುತ್ತಲೇ ಹೇಳಿದಳು ಹುಡುಗ ಬಸಮ್ಮನ ಮಾತಿಗೆ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಆಗಲಿ ಆದಕ್ಕೇನಂತೆ ಎಂಬ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹೊರಗೆಡುಹುತ್ತಿದ್ದ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಬಸಮ್ಮನ ಮುಖವನ್ನೇ ಅರಗಳಿಗೆ ನೋಡಿ ಮೌನವಾಗಿ ಕುಳಿತಳು. ಆ ದಿನ ರಾತ್ರಿ ಊಟ ಉಪಚಾರವಾಯಿತು ಮಲಗಿದ್ದಾಗ ಮಾದಯ್ಯ ಹಂಡತಿಯಿಂದ ಎಲ್ಲಾ ವಿಚಾರವನ್ನು ಕೇಳಿ ತಿಳಿದನು. ಲಿಂಗಮ್ಮನ ಬಾಯಿಲೆಗೆ ತನ್ನ ಸಹನುಭೂತಿಯನ್ನು ಅವನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ ಮಾರನೆ ದಿನ ಅಳಿಯನು ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಬಸಮ್ಮ ತನ್ನ ಮಗಳ ಕಡೆ ಮುಖ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅಳಿಯನನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ “ಮನೇಲಿ ಕಲಸ ಮಾಡುವರಿಲ್ಲ. ಹೊಲ ಕೊಯ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿದೆ, ಕಬ್ಬಿನ ಗದ್ದೆ ಕೆಲಸ ಬೇರ ನಂಜಮ್ಮನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತೀನಿ ಇಂದು” ಎಂದು ಮೆಲ್ಲನೆ ಬಾಯಿ ಬಿಚ್ಚಿಳು ಮಲ್ಲಯ್ಯ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ತೆಪ್ಪನಿದ್ದು “ನಮಗೂ ಕೆಲಸದ ಕಾಲ. ಕಷ್ಟ ಅಂದ ಮೇಲೆ ಇನ್ನೇನು ಬೇಡ ಅನ್ನುವುದಕ್ಕಾದೀತೆ ? ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ. ಈ ವರ್ಷ ಅವಳಿಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಬಿಡಬೇಕು ಜಾಗ್ರತೆ ಕಳುಹಿಸಿಬಿಡಿ” ಎಂದಷ್ಟೆ ಹೇಳಿದ ತೋಟದಲ್ಲಿ ತೆಂಗಿನ ತರಳನ್ನು ಕೇಳಿಸಿ ಸುರಿಸಿದ್ದೇನೆಂದು ಹೇಳಿ ಆತ ಹೊರಟುಹೋದ. ನಂಜಮ್ಮ ದನ ಕರುಗಳಿಗೆ ಒಂದು ಹೊರೆಯಷ್ಟು ಅವರೆ ಸೊಪ್ಪನಾದರೂ ತಂದು ಹಾಕಿ ಹೋದರಾಯಿತೆಂದು ಕೈಯಲ್ಲ ಕೂಡುಗೋಲನ್ನು ಹಿಡಿದು ಹೊಲಕ್ಕೆ ಹೊರಟಳು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತಾನು ಮತ್ತು ಮಗಳು ಇಬ್ಬರೇ ಇರುವ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಮನೋಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಮಗಳಿಗೆ ಹೇಳಿದರೆ ಒಳ್ಳೆಯದೆಂದು ತಿಳಿದು ಬಸಮ್ಮ ಗಂಗೆಮ್ಮನಿಗೆ “ತಾಯಿ ಒಂದು ಮಾತಿದೆ. ನೀ ಏನಂತೀಯೋ! ನಾವೆಲ್ಲಾ ಮಾತಾಡಿದ್ದೀವಿ ಮನೇಲಿ” ಎಂದು ತಡೆದು ತಡೆದು ಹೇಳಿದಳು. ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಗಂಗೆಮ್ಮನ ಕುತೂಹಲ ಕೆರಳಿತು. ಕೊತ ಕೊತನೆ ಒಲೆಯ ಮೇಲೆ ಬೇಯುತ್ತಿದ್ದ ಅನ್ನಕ್ಕೆ ಉರಿ ತಂಪು ಮಾಡಿ ಸರ್ರನೆ ಹೊರಗೆ ಬಂದು “ಏನವ್ವ ಅಂಥ ಸಮಾಚಾರ ?” ಎಂದು ಬಿಟ್ಟು

ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಕೇಳಿದಳು. ಬಸಮ್ಮ ವ್ಯಂಗ್ಯವಾಗಿ ನಗುತ್ತಾ ನಾಗಯ್ಯನಿಗೂ ಇಷ್ಟ, ನಾನೂ ರವಷ್ಟು ಸುಖವಾಗಿರಬಹುದು, ನೋಡವ್ವ ” ಎಂದಳು.

“ಅದು ಸರಿ, ಏನದು ಸುದ್ದಿ ?”

“ಇನ್ನೇನು ನೀನು ಕಾಣೆಯಾ ? ನಾಗಯ್ಯನಿಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿ ಏನು ಸುಖಾ ಇದೆ ?”

“ಸುಖ ಪಡ್ತಾನೆ ಮುಂದೆ ; ಈಗೇನಾಗಿದೆ ಅವನಿಗೆ ?”

“ಆ ರೋಗದವಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಏನು ಸುಖಾನೆ ಅವನಿಗೆ ? ನಂಜಮ್ಮನ ಮದುವೆ ಮಾಡಿ ಬಿಡವ್ವ, ನಿನ್ನಿಂದ ಮನೆ ಬೆಳಕಾಗಲಿ ” ಎಂದಳು. ಗಂಗಮ್ಮನಿಗೆ ತಾಯಿಯ ಮಾತು ಕೇಳಿ ಅಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. ಆದರೂ ಲಿಂಗಮ್ಮನ ಖಾಯಿಲೆ, ಅವಳು ಗಂಡನ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಗಂಡ ಹೆಂಡಿರೆಂಬ ಮಧುರ ಬಾಂಧವ್ಯದಿಂದ ವರ್ತಿಸದಿದ್ದರೂ ನೆನಪಾಯಿತು ಲಿಂಗಮ್ಮನ ಕಡೆ ಅದೇಕೋ ಆಕೆಯ ಹೃದಯ ಕನಿಕರದಿಂದ ಮಿಡಿಯಿತು. ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತು ಒಗ್ಗೂಗಿ ನಿಂತಳು “ಜನರು ಏನೆಂದಾರು ? ಸುಮ್ಮನ ಇರವ್ವ ಅಪ್ಪನಿಗೂ ಏಳಿದ, ಹೀಗೆಲ್ಲಾ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡೋಕೆ ?” “ಗಂಡನಿಗೆ ಏನವ್ವ ತಿಳಿದಾಯ್ತು ಸಂಸಾರ ನನ್ನ ಯಜಮಾನರ ಕಿವಿ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಮಾತು ಹಾಕಿರು, ಅದೇನೆಂದು ಕೇಳುವ ಲೋಕದಾಗೆ ಎಷ್ಟು ಜನ ಇಬ್ಬರು ಹೆಂಡಿರ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಸುಖ ಸೊಡರು ಇಲ್ಲದೆ ಇರೋದ ಮನೇಲಿ ?”

“ಈಗ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗು ನಂಜಮ್ಮನ ಆ ಮಾತು ಬಂದಾಗ ನೋಡುವ ” ಎಂದು ತಾಯಿಯ ಮಾತನ್ನು ತೇಲಿಸಿ ಮಾತನಾಡಿದಳು ಗಂಗಮ್ಮ. ಬಸಮ್ಮನಿಗೆ ತನ್ನ ಆಕೆಯ ಕುಡಿ ಮುರಿದಂತೆ ಕಂಗರೂ ಮಗಳು ತನ್ನ ಅಳಿಯನನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿ ಈ ಸಂಬಂಧಕ್ಕೆ ನರನಾಗುವ ಕೆಲವು ನಂಬಿಸದ್ಯಕ್ಕೆ ತೆಪ್ಪನಾದಳು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಒಂದೆರಡುವಾರ ಕಳೆಯುವುದರಲ್ಲಿ ತನಗೆ ತಾನೇ ಎಲ್ಲರೂ ದಾರಿಗ ಬರುತ್ತಾರಂದು ಊಹಿಸಿದಳು. ನಂಜಮ್ಮನಿಗೆ ತಾನು ನವಲೂರಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂಬ ವಿಷಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಅತ್ತಮ್ಮ, ಅಣ್ಣ ಮಾತನಾಡಿದ್ದರಿಂದಲೇ ತಿಳಿದಿತ್ತು. ಅವಳು

ಅವಸರದಿಂದಲೇ ಒಂದು ಹೊರೆಯಷ್ಟು ಅವರೆ ಸೊಪ್ಪನ್ನು ಕೊಯ್ದು ಹೊತ್ತು ತಂದಳು. ಊಟ ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡಳು. ಅತ್ತಿಗೆಯ ಮಾತಿ ನಂತೆ ತಲೆಗೆ ಎಣ್ಣೆ ಹಾಕಿ ಬಾಚಿಕೊಂಡು ಕೋಮಲವಾಗಿ ಬೆಳೆದಿದ್ದ ತಲೆಗೂದಲನ್ನು ಗಂಟು ಹಾಕಿಕೊಂಡಳು. ಹಿತ್ತಲಿನಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಸಿದ್ದ ಚಂಡು ಮಲ್ಲಿಗೆ ಹೂವನ್ನು ಕಿತ್ತು ತಂದು ದಂಡೆಕಟ್ಟಿ ಮುಡಿದುಕೊಂಡು ಜೊರೆ ಡಲು ಸಿದ್ಧಳಾದಳು. ಹೊತ್ತು ಇಳಿಯುತ್ತಿದೆಯೆಂದೂ ತಾನು ಇನ್ನು ಹೊರಡುತ್ತೇನೆಂದೂ ಬಸಮ್ಮ ಮಗಳಿಗೆ ಹೇಳಿ ಹೊರಡಲು ಸಿದ್ಧಳಾದಳು.

ಗಂಗಮ್ಮ “ಬರಿ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಯಾಕೆ ಹೊಗುತ್ತೀಯವ್ವ?” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಎರಡು ಹಲಸಿನ ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರದವರೆಗೆ ತಾಯಿ ಯನ್ನೂ ನಾದಿನಿಯನ್ನೂ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಹೊರಟಳು. “ಇನ್ನು ನೀವು ಹೋಗಿ” ಎಂದು ತಾಯಿಗೆ ಹೇಳಿದಳು. ಬಸಮ್ಮ ‘ನಾನು ಹೇಳಿದ ಮಾತನ್ನು ಗಟ್ಟಿಮಾಡವ್ವ ನಿನ್ನ ಬಿಟ್ಟರೆ ಕೆಲಸ ಕೆಟ್ಟೀತು’ ಎಂದು ಮಗಳಿಗೆ ಬೋಧಿಸಿದಳು. ಗಂಗಮ್ಮ “ನೋಡುನ ಹೋಗವ್ವ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅವರನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿ ಕೊಟ್ಟಳು. ಸಂಜೆಯ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಬಸಮ್ಮ ಮನೆ ಯನ್ನು ಸೇರಿದಳು. ನಂಜಮ್ಮ ಬಂದದ್ದನ್ನು ಕಂಡ ನಾಗಯ್ಯ ಸಂತೋಷ ದಿಂದ ಉಬ್ಬಿ ಹೋದ, ಆ ದಿನ ಅವನು ಮನೆ ಬಿಟ್ಟು ಎಲ್ಲಾ ಹೊರಡಲಿಲ್ಲ. ಆ ನೆವ ಈ ನೆವದಲ್ಲಿ ನಂಜಮ್ಮನನ್ನು ಮಾತನಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಪ್ರಾಯತುಂಬಿ ಪುಷ್ಟಿಯಾಗಿ ಬೆಳೆದಿದ್ದ ನಂಜಮ್ಮನ ದೇಹದಾಕೃತಿ, ಮಾಟ ನಾಗಯ್ಯನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಹಬ್ಬವಾಗಿತ್ತು. ತಾನು ಹೆಂಡತಿವುಳ್ಳವನೆಂಬುದನ್ನೂ ಮರೆತ. ಹೊಸ ಮದವಣಿಗೆನೆಂದೇ ಭಾವಿಸಿ ಆಕೆಯನ್ನ ಎಷ್ಟು ದಿನದಲ್ಲಿ ಮದುಮೆ ಯಾದೇನೆಂಬ ಹಂಬಲದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ತೇಲುತ್ತಿದ್ದ.

ಬಸಮ್ಮ ಊರಿನಲ್ಲಿಲ್ಲದಾಗ ಶಿವಣ್ಣ ರಾಮನಗರದಿಂದ ಬಂದು, ಹನ್ನೊಂದನೆ ದಿನದ ತನ್ನ ಅಪ್ಪನ ತಿಥಿಗೆ ಬರಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿಹೋಗಿದ್ದ. ಶಿವಣ್ಣ ಬಂದಿದ್ದಾಗ ನಾಗಯ್ಯ ಅವನ ಸಂಗಡ ಹಿಂದೆ ತಾನು ಪ್ರೀತಿ ಯಿಂದ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳದೆ ಇದ್ದುದು ಶಿವಣ್ಣನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಏನೋ ಒಂದು ತರಹೆಯ ಜಿಗುಪ್ಸೆಯನ್ನೂ ಅಸಮಧಾನವನ್ನೂ ಉಂಟು ಮಾಡಿತ್ತು. ನವಲೂರಿಗೆ ಹೋಗಿ ತಿಥಿಗೆ ಬರುವಂತೆ ಹೇಳಿ ಹಿಂದಿರುಗಿ

ಬರುವಾಗಲೇ ವೆಚ್ಚಮೋರೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಬಂದ ಅದನ್ನು ಕಂಡ ತಿಮ್ಮಕ್ಕ ಮಗನು ದಣಿದು ಹಾಗೆ ಸವ್ವೆ ಮೋರೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರಬಹುದೆಂದು ಅರಿತು ಅವನನ್ನು ಏನು ಎತ್ತ ಎಂದು ಮಾತನಾಡಲೇ ಇಲ್ಲ. ಲಿಂಗಮ್ಮನೂ ತೆಪ್ಪನೆ ಒಂದು ಕಡೆ ಬೆಪ್ಪು ಹಿಡಿದವಳಂತೆ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಾ ಕುಳಿತಿದ್ದಳು. ಶಿವಣ್ಣ ಬಂದಕೂಡಲೆ ಕೃಕಾಲು ತೊಳೆದುಕೊಂಡು ತನ್ನ ತಾಯಿಗೆ “ಅವ್ವ ಊಟಕ್ಕೆ ಇಡು. ಹಸಿವಾಗುತ್ತದೆ” ಎಂದಾಗ ತಿಮ್ಮಕ್ಕ ನವಲಾರಿನ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಮಾತೆತ್ತಿದಳು. ಲಿಂಗಮ್ಮ ಕುತ್ತಾ ಹಲದಿಂದ ಇವನೇಕೆ ಹಸಿದುಬಂದನೆಂದು ಯೋಚಿಸಿದಳೇ ಏನು ತಮ್ಮ ನನ್ನು ಆ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಬಾಯಿ ಬಿಟ್ಟು ಕೇಳಿಲ್ಲ ತಿಮ್ಮಕ್ಕನೇ ಕೇಳಿದಳು—

“ಯಾಕಯ್ಯ, ಊಟಮಾಡಿಬರಲಿಲ್ಲವೆ ನವಲಾರಿನಲ್ಲಿ? ನಿಮ್ಮ ಅಮ್ಮ ಇರಲಿಲ್ಲವೆ? ನಿಮ್ಮ ಮಾವನವರು ಯಾವಾಗ ಬರ್ಮಂತೆ?” ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದಳು. ಮುಖವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸಿಂಡರಿಸಿಕೊಂಡು ಶಿವಣ್ಣ ತನ್ನ ನೊಂದ ಹೃದಯದಿಂದ ಹೇಳಿದ—

“ಆ ಅಮ್ಮನ್ನೂ ಕಾಣೆ ಯಾರನ್ನೂ ಕಾಣೆ. ಮಾವ ಯಾತಕ್ಕೂ ನನ್ನ ಸಂಗಡ ಅಷ್ಟೊಂದು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಮಾತನಾಡಲಿಲ್ಲ ಊಟ ಕೂಡ ಮಾಡಿಹೋಗು ಎನ್ನಲಿಲ್ಲ. ಅಯ್ಯಾ ಎಲ್ಲೋ ಹೋಗಿದ್ದರು. ಮಾವ ‘ಅವ್ವ ದೊಡ್ಡಿಗೆ ಹೋದಳು, ನಾ ಬಂಟರೆ ಬಂದೆ ಇಲ್ಲದೆ ಇದ್ದರೆ ಇಲ್ಲ’ ಎಂದು ಗಡುಸಿನ ದನಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ನನ್ನನ್ನು ಕಂಡು ಮುಖ ಊದಿಸಿಕೊಂಡ ಸರಿ, ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ನಾನು ತಿಳಿಗೆ ಖಂಡಿತ ಎಲ್ಲಾ ಬನ್ನಿ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಬಂದೆ, ಅಷ್ಟೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಊಟಮಾಡಲು ಕುಳಿತ. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ತಿಮ್ಮಕ್ಕನಿಗೆ ತುಂಬಾ ವ್ಯಥೆಯಾಯಿತು. ಗಂಡಸತ್ತವಳೆಂದು ತನ್ನನ್ನು ಆಗಲೆ ಜನರೂ ನೆಂಟರೂ ಎಷ್ಟು ತಾತ್ಸಾರ ದಿಂದ ಕಾಣುತ್ತಾರೆಂದು ತಿಳಿದಳು ನೊಂದ ಅವಳ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಧೈರ್ಯದ ಕುಡಿಯೊಂದು ಮಿಂಚಿನಂತೆ ಹೊಳೆಯಿತು. ‘ಅದದ್ದಾಗಲಿ, ದೇವರಿದ್ದಾನೆ, ಬಿಡಪ್ಪಾ’ ಎಂದು ಮಗನಿಗೆ ಊಟ ಬಡಿಸಿದಳು ತನ್ನ ಗಂಡನಿಗೂ ಅತ್ತೆಗೂ ಯಾಕೋ ಮನಸ್ಸು ಕೆಟ್ಟಿರಬೇಕು, ತನ್ನ ಅಪ್ಪ ಸತ್ತು

ಮೇಲೆ ಹುಲ್ಲುಸತ್ತೆಗಿಂತ ಕಡೆಯಾಗಿ ಕಾಣಬೇಕೆಂದು ಅವರು ಬಗೆದಿರಬೇಕೆಂದು ಲಿಂಗಮ್ಮನಿಗೆ ಅನ್ನಿಸದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಕುಳಿತಿದ್ದವಳು ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಸೆರಗನ್ನು ಹೊದೆದುಕೊಂಡು ಚಾಪೆಯಮೇಲೆ ಮಲಗಿದಳು. ಅವಳ ಮನಸ್ಸು ಶೂನ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಗಂಡನು ತನ್ನ ತಮ್ಮನನ್ನು ಅಷ್ಟು ಅನಾದರದಿಂದ ಕಂಡರೂ ಆ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚು ಮೆಲಕು ಹಾಕಲಿಲ್ಲ. ಹುಟ್ಟಿದ ಮನೆಯಲ್ಲೇ ಉಳಿದರೂ ಕೇಡೇನೂ ಇಲ್ಲವಲ್ಲ ಅಂದುಕೊಂಡು ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿದಳು. ಆದರೆ ಅವಳ ಮಾನಸಿಕ ಕಣ್ಣುಗಳು ಮುಚ್ಚಿರಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರಪಂಚ ಎಷ್ಟು ಕಠಿಣವಾಗಿ, ಬಾಳು ಎಷ್ಟು ಕಹಿಯಾಗಿದೆ ಎಂಬ ಚಿತ್ರವನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ತಿಮ್ಮಕ್ಕನೂ, ಹೊನ್ನಮ್ಮನೂ ಬಸವಯ್ಯನ ನೆರವಿನಿಂದ ಹೊನ್ನಯ್ಯನ ಹೆನ್ನೊಂದನೆ ದಿನದ ವೈಕುಂಠಸಮಾರಾಧನೆಗೆ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ಅಣಿಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಶಿವಣ್ಣನನ್ನು ಅವರ ಮಾವನು ತಾತ್ಪರದಿಂದ ಕಂಡ ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಮ್ಮಕ್ಕ ಬಸವಯ್ಯನಿಗೆ ಹೇಳಿದಳು. ಅವನು ಅದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಈಗಿನ ಅವರ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಹಿತಕರವಾದುದಲ್ಲವೆಂದು ಆಕೆಗೆ ಉಪದೇಶದ ಮಾತು ಗುಣ್ಣುಡಿದ ತಿಮ್ಮಕ್ಕನ ಅಂತರಂಗದ ವೇದನೆ ಬಸವಯ್ಯನ ಹಿತ ನುಡಿಗಳಿಂದ ತುಸು ಕಡಮೆಯಾಯಿತು.

೨. ನವಲ ಪಲ್ಲಿ ಮುತ್ತಮ್ಮ ನಂಜಮ್ಮನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಮೇಲೆ ಅಕ್ಕನಕ್ಕದ ಮನೆಯ ಹಂಗಸರ ಸಂಗಡ ಸಂತೋಷದ ಉನ್ನತ್ತದಲ್ಲಿ ವೈಮರತು ನಂಜಮ್ಮನಿಗೂ ನಾಗಯ್ಯನಿಗೂ ಜೋಡಿ ಸರಿ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಅವರ ಲಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಕೇಳಿ ಬಿಟ್ಟಳು. ಯಾಕೆ, ಮದುವೆ ಮಾಡಬೇಕೆ? ಎಂದು ಅವರು ಕೇಳಿದಾಗ ಬಸಮ್ಮ ಹಿಂದೆ ಮುಂದು ಯೋಚಿಸದ “ಬೇರೆ ಮದುವೆ ಮಾಡದೆ ಈ ಗೂಬೆ ರೋಗದವಳನ್ನು ಎಷ್ಟು ದಿನ ನೋಡುತ್ತಾ ಕೂತಿರುವುದು? ಮನೆಗೆ ಸುಳಿಗಳಿ ಬೇಡವೆ?” ಎಂದು ಹೇಳಿಯೇ ಬಿಟ್ಟಳು. ಆಗಬಾರದ್ದೇನೂ ಅಲ್ಲವಲ್ಲ ಎಂದು ಅವರು ಬಸಮ್ಮನ ಮಾತಿಗೆ ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿ ಮಾತನಾಡಿದರು. ಬಸಮ್ಮ ‘ಗಾಟ’ ಹೆಂಗಸೆಂದು ಮೊದಲೆ ತಿಳಿದಿದ್ದ ಅವರು ಇನ್ನು ಅದು ಅನ್ಯಾಯವಲ್ಲ—ಇನ್ನಷ್ಟು ದಿನ ನೋಡಿದ

ರಾಯಿತು ಎಂದರೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಬಿಟ್ಟುಳಿಯೆ ಎಂದು ತಿಳಿದು ಅವನು ಏನು ಹೇಳಿದರೂ ಹೂ ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದರೆ ಏನೇ ಇಲ್ಲ ಎನ್ನುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ಹೆಂಗಸಿನ ಕಿವಿಯ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದ ವಿಷಯ ಕೇಳಬೇಕೆ? ವಾಯುವೇಗ ಮನೋವೇಗಗಳನ್ನು ಮೀರಿ ಸಮಾಚಾರ ಹರಡಿಹೋಗುತ್ತದೆ ನಾಗಯ್ಯನಿಗೆ ಎರಡನೆಯ ಮದುವೆಯ ಏರ್ಪಾಟನ್ನು ಗುಟ್ಟಾಗಿ ಬಸಮ್ಮನೂ ಮುತ್ತಣ್ಣನೂ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆಂಬ ಸುದ್ದಿ ನವಲೂರನಲ್ಲಿ ಹರಡಿ, ಅಕ್ಕವಕ್ಕದ ಊರುಗಳಿಗೂ ಹಂಕಸರ ಕಿವಿಯಿಂದ ಗಂಡಸರ ಕಿವಿಗೆ, ಮನೆಯಿಂದ ಮನೆಗೆ, ಊರಿಂದ ಊರಿಗೆ, ಶನಿವಾರದ ಸಂತೆಗೂ ಮುಟ್ಟಿತು ನವಲೂರನಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಜನ ಹಿರಿಯರಿಗೆ ಸಮಾಚಾರ ತಿಳಿದಾಗ ನೋಜಿಗವಾಯಿತು ಮುತ್ತಣ್ಣನನ್ನು ಅವರು ಸಂಧಿಸಿದಾಗ ತಡಬಡವಿಲ್ಲದೆ ಕೇಳಿಯೇ ಬಿಟ್ಟರು, “ನಾಗಯ್ಯನಿಗೆ ಎರಡನೆಯ ಮದುವೆಯಂತೆ, ಹುಡುಗೀನ ನಿಮ್ಮ ಅಳಿಯನ ಮನೆಯಿಂದ ಕರೆತಂದಿದ್ದೀಯಂತೆ !”

ಅವರ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಕುತೂಹಲವಿತ್ತು, ಆತಂಕವಿತ್ತು ಈ ಮಾತುಗಳು ತನ್ನ ಕಿವಿಯಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಾಗಲೇ ಹೆಂಡತಿ ಮಾಡಿರುವ ಚಿಠಾವಣೆ ಇದೆಲ್ಲಾ ಎಂದು ಮುತ್ತಣ್ಣನವರಿಗೆ ಅರಿವಾಯಿತು. ಒಮ್ಮಲೇ ಅಕೆಯ ಮೇಲೆ ಸಿಟ್ಟುಬಂತು

“ಯಾಕೆ, ಮೂರನೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿರಪ್ಪ. ಇದೆಲ್ಲಾ ಬರೀ ಕತೆ-ಎಲ್ಲಾದರೂ ಉಂಟಿ!” ಎಂದು ತೇಲಿಸಿ ಮಾತನಾಡಿದ ಆದರೂ ಇವನ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಸತ್ಯಾಂಶ ಗೋಚರಿಸಿದಂತಾಗಲಿಲ್ಲ, ತೆಪ್ಪನಾಗಿ ಬಿಟ್ಟರು ಇತರರು ತೆಪ್ಪನಾದರೂ ಮುತ್ತಣ್ಣನ ಮನಸ್ಸು ಹೆಂಡತಿ ಹೂಡಿರುವ ಕುತಂತ್ರಗಳನ್ನು ತೀವ್ರವಾಗಿ ಬಿಡಿಸಿ ಬಿಡಿಸಿ ಯೋಚಿಸತೊಡಗಿತು. ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ತನಗೆ ಸರಿಸಮಾನರಲ್ಲಿ ಊರಿನಲ್ಲಿ ಅವಮಾನವಾಗುವಂಥ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದ್ದಾಳಲ್ಲ ಎಂದು ಕೋಪ ಒಮ್ಮೆಲೆ ಉಕ್ಕಿಬಂತು. ಮನೆಗೆ ಬಂದವನೇ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ತೀಕ್ಷ್ಣದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಹುಬ್ಬಗಂಟಿ ಕೈಕೊಂಡು ನೋಡಿದ ಅವನ ನೋಟದ ತೀಕ್ಷ್ಣತೆ, ಬೇವಿನಕಾಯಿ ತಿಂದಂತಿದ್ದ ಮುಖದ ಭಾವ ಇದರಿಂದಲೇ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ಬಸಮ್ಮನು ಸುಲಭವಾಗಿ ಊಹಿಸಿಕೊಂಡು ‘ಈಗ ಏನು ಹೋದದ್ದು? ಈಗೀನ್

ಮದುವೆ ಆಗೋಯ್ತೆ?” ಎಂದು ಮೆಲು ದನಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಳು

“ಮದುವೆ ಬೇರೆ ಆಗ ಬೇಕೇನೆ? ನಿನಗೂ ಆ ಹುಡುಗನಿಗೂ ತಲೆ ತಿರುಗುತ್ತದೆ ಅಂತ ಕಾಣ್ತದೆ ಸರೀಕರು ಏನೆಂದಾರು? ಇಬ್ಬರೊಂದಿರಕಾಟಿ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ” ಎಂದು ಬುಸುಗುಟ್ಟಿದ ಬಸಮ್ಮ “ಕಟ್ಟಿ ಕೊಳ್ಳುವನು ತಂದು ಹಾಕುತ್ತಾನೆ” ಎಂದು ಉದಾಶೀನದಿಂದ ಮಾತನಾಡಿದಳು. “ಮುಚ್ಚಿ ಬಾಯಿ, ಯಾರಾದರೂ ಹೇಳಿಕೊಂಡಾರು ನಿನ ಮಾತು ಕೇಳಿ” ಎಂದು ಗದರಿಸಿದ ಮುತ್ತಣ್ಣ “ಆ ಗೂಬೇ ರೋಗದ ಹೆಣ್ಣು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಸಾಯಲಿ ಅಂತೀರ?” ಎಂದು ಬಸಮ್ಮ ಹೇಳುತ್ತಾ ಮಕ್ಕರಿಯನ್ನು ಸೊಂಟದಮೇಲೆ ಇರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೊಲದಕಡೆ ಹೋದಳು ಹೋದವಳೇ ತಡ, ಗಂಡನು ತನ್ನ ಮೇಲೆ ಗುಡುಗಿದ್ದನ್ನು ನಾಗಯ್ಯನ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಸು ಗುಟ್ಟಿದಳು ಅವನೆಂದ—

“ಅವನಿಗೇನು? ಪ್ರಾಯ ಕಳೆಯಿತು ಮಗ ಕಟ್ಟಿರೇನಂತೆ ಅವನಿಗೆ ಆಗಬೇಕಾಗಿರೋದು?”

“ಈಗ ತೆಪ್ಪನೆ ಇರೋ-ಇನ್ನಷ್ಟು ದಿನ ಕಳೆಯಲಿ, ಎಲ್ಲಾ ದಾರಿಗೆ ಬತ್ತಾರೆ” ಎಂದಳು ಬಸಮ್ಮ

“ನೋಡುವ, ಆ ರೋಗದ ಹುಡುಗಿ ನಾ ಕರೆತಂದರಲ್ಲವೆ? ಇವನೇ ಮಾಡಿದ ಮೋಸ ಅವರಪ್ಪ ಗೆಪ್ಪೆ ಹೊರಿಸುತ್ತಾನೆ ಅಂತ” ಎಂದು ತಂದೆಯ ಮೇಲೆ ಸಿಟ್ಟಾಗಿ ಬಿರುಸಿನಿಂದ ನುಡಿದ.

ಮುತ್ತಣ್ಣ ರಾಮನಗರಕ್ಕೆ ಬೀಗನ ತಿಥಿಗೆ ಹೊರಟ ಮಗನಿಗೂ ಹೆಂಡತಿಗೂ ರಾಮನಗರಕ್ಕೆ ಬರಲು ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲವೆಂದು ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿದಿತ್ತು ಹೆಂಡತಿಯ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ತಾನು ರಾಮನಗರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿಬರುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿಹೊರಟನು ಮುತ್ತಣ್ಣನಾದರೂ ಬರುತ್ತಾನೆಯೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂದು ಅನುಮಾನಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಕರಿಹೊನ್ನಮ್ಮನಿಗೂ ತಿಮ್ಮಕ್ಕನಿಗೂ ಮುತ್ತಣ್ಣನನ್ನು ನೋಡಿ ಒಂದು ಸಮಾಧಾನವಾಯಿತು ಇವನ ಮುಖವನ್ನು ಕಂಡ ಕೂಡಲೇ ಕರಿಹೊನ್ನಮ್ಮನೂ ತಿಮ್ಮಕ್ಕನೂ ಆದರದಿಂದ “ಬಂದಿರಾ? ಹೆಂಗಸರು, ನಿಮ್ಮ ಮಗ ಯಾರೂ ಬರಲಿಲ್ಲವೆ?” ಎಂದರು. ಮುತ್ತಣ್ಣ ಹೆಂಡತಿಯ ಮತ್ತು ಮಗನ ನಿರ್ಧಾರವನ್ನು ಮರೆಮಾಚಿ “ಅವರಿಗೆ

ಕೆಲಸವಿತ್ತು ಮನೆಯ ಯಜಮಾನ ನಾನು. ಅವರು ಬಂದರೂ ಒಂದೆ ಬರದಿದ್ದರೂ ಸಮಾನೆ" ಎಂದು ಉತ್ತರಿಸಿದ ಮಲಗಿದ್ದ ನಿಂಗಮ್ಮ ಎದ್ದು "ಅಯ್ಯಿ ಬಂದಿರಾ?" ಎಂದು ಬಾಯಿ ತುಂಬ ಮಾತನಾಡಿದಳು ಮುತ್ತಣ್ಣ ನೊಸೆಯ ಬಳಿ ಹೋಗಿ ಕುಳಿತು 'ಈಗ ಸ್ವಲ್ಪ ಗುಣಮುಖಾನೆ ತಾಯಿ?" ಎಂದು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಕೇಳಿದ "ರವಷ್ಟು ವಾಸಿ ಅಯ್ಯಿ" ಎಂದಳು ಲಿಂಗಮ್ಮ

"ದೇವರು ಒಳ್ಳೇದು ಮಾಡ್ತಾನೆ ಅಂತೂ ನಿದಾನ ಕಷ್ಟ ಸಹಿಸಿಕೋ ಬೇಕಮ್ಮ ಕಷ್ಟ ಬರುವುದಲ್ಲಾ ಒಳ್ಳೇದಕ್ಕೆ" ಎಂದು ಅವಳಿಗೆ ಹಿತವಾಗುವಂತಹ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಿದ ಲಿಂಗಮ್ಮ ಮಾನದಿಂದಲೇ ಮಾವನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಿ ಅವನು ತನ್ನಲ್ಲಿಟ್ಟಿರುವ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ನೆನೆದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಹಿಗ್ಗಿದಳು ಬಸವಯ್ಯನು ಬಂದು ಮುತ್ತಣ್ಣನ ಕ್ಷೇಮ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿದ ನಾಗಯ್ಯ ಮಾವನ ವೈಕುಂಠ ಸಮಾರಾಧನೆಗೆ ಬಾರದೆ ಇರುವುದಕ್ಕೆ ಹೇಗೆ ವಿನಸ್ಸು ಬಂತೆಂದು ಬಸವಯ್ಯ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಿಡುಕಿನಿಂದ ಕೂಡಿದ ದ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ಕೇಳಿದ. ಮುತ್ತಣ್ಣ ತಿಮ್ಮಕ್ಕನಿಗೆ ಹೇಳಿದ ಉತ್ತರವನ್ನೇ ಬಸವಯ್ಯನಿಗೂ ಹೇಳದೆ ವಿಧಿ ಇರಲಿಲ್ಲ ನೆಂಟರು ಇಷ್ಟರಲ್ಲಾ ಅಂದು ಬಂದು ನೆರೆದರು ಅಂದು ತಿಧಿ ಮುಗಿಯಿತು

ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಮುತ್ತಣ್ಣ ಬಸವಯ್ಯನವರ ಮನಗೆ ಹೋದ. ಬಸವಯ್ಯ ಅದರದಿಂದ ಅವನನ್ನು ಕಂಡು, ಚಾಕು ಹಿಡಿದು, ಎಲೆ ಅಡ್ಡಿಯನ್ನು ತಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ತಂದಿರಿಸಿ, ಮಾನು ಅವನ ಸಕ್ಕೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತ. ಬಸವಯ್ಯನಿಗೆ ಮುತ್ತಣ್ಣ ಬಂದಾಗಲೇ ಹೂಳಿಯಿತ್ತು - ಏನೋ ಜಟಿಲ ವಾದ ಪ್ರಶ್ನೆ ಎದ್ದಿದ ಇವನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ, ಇನ್ನೇನು ಅದೇ ಮಾತಿರಬೇಕು ಇವನು ಮಗನಿಗೆ ಎರಡನೆಯ ಮದುವೆ ಮಾಡಲು ಒಪ್ಪಿದಾನೆಯೆ" ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಯೋಚಿಸಿದ ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮುತ್ತಣ್ಣ ಮೆಲ್ಲನೆ ಬಾಯಿ ತೆರೆದ

"ಬಸವಯ್ಯ, ತಾವು ಚಿಕ್ಕವರಾದರೂ ತಿಳಿದವರು ಕೆಲವು ವಿಚಾರವಿದೆ ನೀವು ನನಗೆ ನೆರವಾಗಬೇಕು, ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ಕಿವಿಗೆ ಸುದಿ

ಮುಟ್ಟಿರಬೇಕು ” ಎಂದು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ ಬಸವಯ್ಯ “ನೇರವಾಗ ಮಾತಾಡಿ ಸಂಕೋಚ ಪಡಬೇಡಿ. ಒಬ್ಬರಿಗೆ ಉಪಕಾರವಾಗುವಂಥ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಹಿಂಜರಿಯುವುದಿಲ್ಲ ” ಎಂದ ‘ನಮ್ಮ ಹೆಂಗಸು ನನ್ನ ಅಳಿಯನ ತಂಗಿನ ನಾಗಯ್ಯನಿಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಬೇಕೊಂತ ಏನೇನೂ ಸಂಚು ಮಾಡ್ತಾ ಇರುವಂತೆ ನನಗೆ ತೋರ್ದಿದೆ. ನಾನೂ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಅಂದು, ಅಡಿ ಹೇಳಿದ್ದೀನಿ ಆ ಹುಡುಗನ ಕರೆತಂದು ಮನೇಲಿ ಇರಿಸಿ ಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ತಾಯಿ ನೂ ವ.ಗನೂ ” ಎಂಬ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಗೆಯೇ ಬಸವಯ್ಯನಿಗೆ ಅಶ್ಚರ್ಯವಾದುದರ ಜೊತೆಗೆ ಲಿಂಗಮ್ಮನ ಬಾಳು ತೀರಾ ಕಡುವುದಲ್ಲಾ ಎಂಬ ಭೀತಿಯುಂಟಾಯಿತು ಕುತೂಹಲ ದಿಂದ ಕೇಳಿದ—

“ ಯಾಕಂತೆ, ಏನು ಕಾರಣ ಯಜಮಾನರೆ ? ನೀವು ಇಲ್ಲಿಯ ವರೆಗೂ ತೆಪ್ಪಗದ್ದೀರಲ್ಲಾ ! ”

“ ಕಂಡೇ ಇದ್ದೀರಿ ನೀವು ಈ ಒರಟು ಜನಗಳನ್ನು ಅದರಲ್ಲೂ ಹೆಂಗಸಿನ ಬುದ್ಧಿ ಕೇಳಬೇಕೆ ? ಮೀನಿನ ಬುದ್ಧಿ ಹೆಂಗಗೆ ನಾಗಯ್ಯನ ಹಿರಗೆ ಹುಡುಗರು ಜೇರಿ ಚಾಡಿ ಚುಚ್ಚುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ—ಹೆಂಡತಿಗೆ ಇನ್ನೂ ರೋಗ ವಾಸಿ ಆಗಿಲ್ಲ, ಅವಳಿಂದ ಕೆಲಸ ಸಾಗದು ಅಂತ ಮತ್ತೆ ಇನ್ನೂ ಒಂದು ಮಾತು, ನಿಮ್ಮ ಜೊತೇಲಿ ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡೇಕೆ ಮಾತಾಡಬೇಕು ? ಮಕ್ಕಳಾಗಲಿಲ್ಲ, ಮನೇಲಿ ಸುಳಿ ಇಲ್ಲ--ಅಂತ ನಮ್ಮ ಹೆಂಗಸಿನ ಕುನೇಕ. ಇಷ್ಟೇ ನೋಡಿ ”

ಮುತ್ತಣ್ಣನ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಸನ್ನಿವೇಶ ಎಲ್ಲಿ ಕೈಮೀರಿ ಹೋಗು ವುದೋ ಎಂದು ಭಯಗೊಂಡ ಬಸವಯ್ಯ “ ಖಾಯಿಲೆ ಯಾರಿಗೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ ಯಜಮಾನರೆ ? ನೀವು ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿವಳಿಕೆ ಹೇಳಿ. ಇಂಥಾ ಬುದ್ಧಿವಂತ ಸೊಸೆಯನ್ನು ನೀವು ಪಡೆಯಬೇಕಾದರೆ ಈಶ್ವರನ ಹತ್ತಿರ ಬೇಡಿಕೊಂಡು ಬಂದಿರಬೇಕು. ಲಿಂಗಮ್ಮನಿಗೆ ಮಕ್ಕಳಾಗದೆ ಏನು ? ತಲೇ ಕೂದಲು ನರಿತು ಹೋಯಿತೆ ಅವಳಿಗೆ ? ಸುಮ್ಮಸುಮ್ಮನೆ ಬೇರೆ ಹೆಣ್ಣು ಮಾಡಿಕೊಂಡರೆ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡ ತ್ತಾರೆಯೆ ? ಒಂದು ಹೆಣ್ಣಿನ ಬಾಳು ಮುಂದಂತಲ್ಲವೆ ? ದುಡುಕಿದರೆ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ ತೌರುಮನೆಯಲ್ಲಿ

ಆಕೆ ಇರುವುದು ನಿಮಗೆ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನೀವೇ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ನಿಮ್ಮ ಊರಲ್ಲಿ ಉಪಚರಿಸಿ ”

“ ಒಪ್ಪಿದೆ ಬಸವಪ್ಪ ನಿಮ್ಮ ಮಾತೆ ಒಂದು ಉಪಕಾರ ಮಾಡಬೇಕು ನೀವು. ನಮ್ಮೂರಿಗೆ ಒಂದು ದಿನ ಬಂದು ಅವರಿಗೆ ಭೀಮಾರಿ ಮಾಡಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳಬೇಕು ನಾನೂ ಇದನ್ನೆಲ್ಲಾ ತಡೆತೀನಿ ”

“ ನಾನು ಬರುತ್ತೇನೆ, ಮೊದಲು ನಿಮ್ಮ ಅಳಿಯನಿಗೆ ಹೇಳಿ, ಇದಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ಒಪ್ಪಬೇಡಾಂತ ”

ಆಗಲಿ, ದೊಡ್ಡಿಗೆ ಹೋಗಿ ಹೇಳಿ ನೀ ಇನ್ನು ನಾನು ಹೊರಡುತ್ತೇನಿ ” ಎಂದು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎದ್ದನು ಮುತ್ತಣ್ಣ

“ ಆಗಲಿ ಹೋಗಿ ಬನ್ನಿ ಬೇರೆ ಮದುವೆಗೆ ಅವಕಾಶ ಕೊಟ್ಟೀರಿ ಜೋಕೆ ” ಎಂದು ಬಸವಯ್ಯ ಮುತ್ತಣ್ಣನನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸಿ ಮಾತನ್ನಾಡಿದ

ಮುತ್ತಣ್ಣ ತಿಮ್ಮಕ್ಕನ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಊಟ ಮ ಗಿಸಿಕೊಂಡು ಸೊಸೆಗೂ ತಿಮ್ಮಕ್ಕನಿಗೂ ಹೇಳಿ ನವಲೂರಿಗೆ ಹೊರಟ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ತಿಮ್ಮಕ್ಕನ ಮನೆಗೆ ಬಸವಯ್ಯನು ಹೋಗಿ ಮುತ್ತಣ್ಣನಿಂದ ಕೇಳಿದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಹೇಳಿದ ತನ್ನ ಮಗಳ ಗತಿ ಇನ್ನು ಕೆಟ್ಟ ತಲ್ಲಾ ಎಂದು ತಿಮ್ಮಕ್ಕನಿಗೆ ಭೀತಿಯುಂಟಾಯಿತು ಗಂಡ ತೀರಿ ಹೋದದ್ದು, ಮಗಳ ಮುಂದಿನ ಭವಿಷ್ಯ, -ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಮಗಳು ಮದುವೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದಾಳೆ — ಇವನ್ನೆಲ್ಲಾ ನೆನೆದು ಅವಳ ಎದ ಧರಧರನೆ ನಡುಗಿತು. ತಾನು ಇದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಎದುರಿಸಿ ನಿಲ್ಲಲು ಹೆಂಗಸು, ಬಿದ್ದವರ ಮೇಲೆ ಕಲ್ಲು ಹಾಕುವುದೇ ಜನರ ನಡೆ, ಬಂದದ್ದನ್ನು ನಾವು ಅನುಭವಿಸದೆ ಮತ್ತಾರಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತಾ ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ನೀರು ತಂದು ಕೊಂಡಳು “ ಏನೋಪ್ಪಾ ಎಲ್ಲಾ ನಿಮ್ಮಿಂದಲೇ ಒಳ್ಳೆಯದಾಗಬೇಕು ” ಎಂದು ಬಸವಯ್ಯನಿಗೆ ದೈನೃದಿಂದ ಹೇಳಿದಳು. ಶೂನ್ಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಬಿಡುತ್ತಾ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದ ಲಿಂಗಮ್ಮ, “ ಎದೆಗೆ ಕಲ್ಲುಹಾಕಿಕೊಂಡು, ಹುಟ್ಟಿದ ಮನೇಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ದಿನ ಇದ್ದು ಜೀವ ಬಿಡುತ್ತೇನೆ ಬಸವಣ್ಣ ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಕಣ್ಣೀರು ತಂದುಕೊಂಡಳು. ಲಿಂಗಮ್ಮನ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ತೂರಿಬರುತ್ತಿದ್ದ ಹೃದಯವೇದನೆಯ ಬಿಸಿ

ಬಸವಯ್ಯನ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ತೇವ ಮಾಡಿತು ಈ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ತಾನು ಒಂದು ಒತ್ತಾಸೆಯ ಮಾತನ್ನಾಡದಿದ್ದರೆ ಲಿಂಗಮ್ಮ ಇನ್ನೂ ಕೃಶವಾಗಿ ಜೀವ ಬಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಬಸವಯ್ಯನಿಗೆ ಅಂಜಿಕೆಯಾಯಿತು " ಚಿಂತೆ ಮಾಡಬೇಡಮ್ಮ ನಾನು ನವಲೂರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಸರಿಮಾಡ್ತೇನೆ ಎನ್ನಾ ಆಗೋ ಇದೆಲ್ಲಾ ಆ ಬಸವಯ್ಯನ ಆಟ. ಅವರೇನಾದರೂ ಕೇಳಿದ ಹೋದರ ನಿಮ್ಮ ರಂಗಯ್ಯ ಮಾವನವರಿಗೆ ಬರೆದು ಅವರನ್ನೇ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರಮಾಡ ತ್ತೇನೆ ನಾವಿಬ್ಬರೂ ನವಲೂರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಸರಿಮಾಡುತ್ತೇವೆ ಅವರಿರುವಾಗ ನಿನಗೇಕಮ್ಮ ಹೆದರಿಕೆ?" ಎಂದು ಬಸವಯ್ಯ ನಗುವನ್ನ ಬೀರುವುದು ಹೇಳಿದಾಗ ಲಿಂಗಮ್ಮನ ತುಟಿಯವೇಲೆ, ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ನಗುತು ಅಲೆಯೊಂದು ಅರಗಳಿಗೆ ಸರ್ತಿಸಿ ಮಾಯವಾಯಿತು ರಂಗಯ್ಯನ ಹೆಸರು ಲಿಂಗಮ್ಮನ ಕಿವಿಗೆ ಅಪ್ಪೊಂದು ಇಂಪು ಅವರು ರಸವನ್ನ ಸವಿದಷ್ಟು ಸಂರೂಪ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಲಿಂಗಮ್ಮ ಮತ್ತೆ ಮಾತನಾಡಲಿಲ್ಲ ಆದರೂ ತನ್ನ ಗಂಡನು ಬೇರೆಯವಳನ್ನು ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವನೆಂದು ನನೆಯಾಗಿ ಹೃದಯ ಹುಂಡಿದಂತಾಗುತ್ತಿತ್ತು

ಮತ್ತೆ ಲೂರಿಗೆ ಹೋಗಿ ವಸ್ತುರಲ್ಲಿ ಆಳುಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಬಸವಯ್ಯ, ನಾಗಯ್ಯ, ರಾಮ ಇವರಲ್ಲೂ ಹೂಲಿ ಕೂಯ್ಯತ್ತಿದ್ದಾರೆ ನಂಜಮ್ಮನಿಗೆ ಅಡುಗೆ ಕೆಲಸವನ್ನು ನೇಮಿಸಿದ್ದಳು ಬಸವಯ್ಯ ಆ ಹುಡುಗಿ ಲೂರಿಗೆ ಬಂದ ಹೊಸದರಲ್ಲ ಇದ್ದಷ್ಟು ಹರ್ಷದಿಂದ ಈಗ ಇರಲಿಲ್ಲ ಬಾವಿಗೆ ನೀರು ತರಲು ಹೋದಾಗ, ಹಳ್ಳಕ್ಕೆ ಬಿಟ್ಟೆಯಾಗೆಯಲ್ಲ ಹೋದಾಗ, ಹೂಲಕ್ಕೆ ಹುಲ್ಲು ತರಲು ಹೋದ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ನವಲೂರಿನ ಹೆಂಗಸರು " ಎನಮ್ಮ, ನಿನ್ನನ್ನು ನಾಗಯ್ಯನಿಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡ್ತಾರಂತೆ? ಲಿಂಗಮ್ಮನ ಸವತಿ ಅನ್ನು" ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದ ಮಾತುಗಳು ಅವಳಲ್ಲಿ ಕಳವಳವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದ್ದವು ಆ ಮಾತು ಬಂದಾಗಲೆಲ್ಲಾ ನಂಜಮ್ಮ ಕಕ್ಕಾ ಬಿಕ್ಕಿಯಾಗಿ ವರುಮಾತನಾಡದಿದ್ದರಿಂದ ಈ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಕಲವು ಹೆಂಗಸರು " ಸುಮಾರಂಗಿದ್ದಾಳೆ ಹುಡುಗಿ, ಎನ್ನಾ ಅರಿಯದವಳಿಗೆ ಬಾಯನ್ನೇ ಬಿಡೊಲ್ಲ ಕಾಣೆ " ಎಂದು ತನ್ನ ಎದುರಿನಲ್ಲಿ ಮನ ನೋಯು

ವಂತೆ ಚುಟ್ಟಿ ಅಂದುದುಂಟು ಅವರ ದೊಡ್ಡನೆಯ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಎದಿ
 ಇಲ್ಲದೆ ನಂಜಮ್ಮ ನುಂಗಿಕೊಂಡು ತನಗೆಲ್ಲಿ ಗ್ರಹಚಾರ ಬಂತಪ್ಪ ಎಂದು
 ಮನನೊಂದು ಚಿಂತೆಗೆ ತುತ್ತಾಗಿದ್ದಳು. ತನ್ನ ಅಣ್ಣನೂ ಅತ್ತಿಗೆಯೂ
 ಇದನ್ನೆಲ್ಲಾ ತಿಳಿದೂ ತಿಳಿಯದಂತಿದ್ದಾರೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಅವರ ಮೇಲಿದ್ದ
 ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ತನ್ನ ಚಿಂತೆಯ ಕಾವಿನಿಂದ ಇಂಗಿಸತೊಡಗಿದಳು ಇತ್ತ
 ನಾಗಯ್ಯ ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಆಶೆಯ ಗೋಪುರ ಕ್ರಮಕ್ರಮವಾಗಿ ಕುಸಿ
 ಯತೊಡಗಿತು ನಾಲ್ಕೈದು ದಿನಗಳಿಂದ ತಾನು ಎಷ್ಟು ಅಂಗ
 ಲಾಚಿ ಬೇಡಿ ಮಾತನಾಡಿದರೂ ನಂಜಮ್ಮ ಬೇರೆ ಮುಖಕೊಟ್ಟು ಮಾತ
 ನಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ಇವನನ್ನು ಕಂಡಕೂಡಲೇ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಕರಡಿಯನ್ನು
 ನೋಡಿ ಭಯಪಟ್ಟವಳಂತೆ ಬೆಚ್ಚುತ್ತಿದ್ದಳು ಇದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಬಸಮ್ಮನು
 ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಳು ಈ ಏರ್ಪಾಡು ಹೀಗಾಯಿತಲ್ಲ ಎಂದು ತನ್ನ ದುರಾ
 ದೃಷ್ಟವನ್ನು ನೆನೆದು ನಾಗಯ್ಯನ ಮನಸ್ಸು ಮ್ಲಾನವಾಯಿತು ಕೆಲಸ
 ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ಲಿಪ್ತನಾಗಿದ್ದಂತೆ ಊಟ ಉಪಚಾರಗಳಲ್ಲೂ ಆಸಕ್ತಿ
 ಇರಲಿಲ್ಲ ತನ್ನ ಆಶೆಯ ಗೋಪುರ ಕಳಚಿ ಬೀಳುವುದಲ್ಲ ಎಂದು ಮನ
 ಸ್ಸು ಪರಿತಪಿಸುತ್ತಿದೆ. ಊರು ಬಿಟ್ಟು ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಹೋಗುವುದೇ
 ವೇಲೆಂದು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ ತಾನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಮದುವೆ ಏರ್ಪಾ
 ಡನ್ನು ತನ್ನ ಯಜಮಾನ ರಾಮನಗರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಬಂದಾನೆಂಬ ಚಿಂತ
 ಬಸಮ್ಮನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕವಿದಿದೆ ಹೊರೆ ಕಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದ ಆಳುಗಳ ಜೊತೆಗೆ
 ಮುತ್ತಣ್ಣ ಸೇರಿಕೊಂಡು ಹೊರೆ ಕಟ್ಟಿ ಕಟ್ಟಿ ಆಳುಗಳ ತಲೆಯಮೇಲೆ
 ಏರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ ರಾಮನಗರದಲ್ಲಿ ಬೀಗನ ತಿಥಿ ಮತಿ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಆಕೆ
 ಏನೊಂದು ಮಾತನ್ನೂ ಕೇಳಲಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಹೆಂಡತಿ ಮುನಿಸಿನಿಂದಲೇ
 ಇದ್ದಾಳೆ ಎಂದು ತಿಳಿದ. ಸಿಟ್ಟಿನ ಕಾವು ಮೈಯಲ್ಲೇ ಏರಿತೊಡಗಿತು ಒಂದು
 ಸಾರಿ ಬಸಮ್ಮನ ಮುಖವನ್ನು ದುರದೃಶ್ಯ ನೋಡಿ ಕಟ್ಟಿದ ರಾಗಿಹುಲ್ಲನ್ನು
 ಮೆದಕಾಕಿಸಲು ಆಳುಗಳಿಗೆ ನೆರವಾಗಿ ತಾನೂ ನಿಂತನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ
 ಹೊತ್ತು ಮುಳುಗಿತು ರಾಗಿ ಹುಲ್ಲಿನ ಕಂತೆಯನ್ನು ವೆದೆಯ ಮೇಲಕ್ಕೆ
 ಸರಸರನೆ ಸಾಗಿಸಿ, ಒದರಿ ವೆದೆಯನ್ನು ಬಡಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ 'ಎಲ್ಲಿ, ಕತ್ತ
 ಲಾಯ್ತು, ಸರಸರನೆ ಹೊರೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸಾಗಿಸಿ' ಎಂದು ಆಳುಗಳಲ್ಲಿ

ಉತ್ತಮವನ್ನು ತುಂಬುತ್ತಿದ್ದಾನೆ ಕತ್ತಲೆಯ ಸೆರಗು ಮೆಲ್ಲನೆ ಕಾಣಿಸ ತೊಡಗಿತು ಮೆದೆಯನ್ನು ಅರ್ಧದಲ್ಲಿಯೇ ಬಿಡಬೇಕಾಯಿತು ಮೂಡಣ ಕಡೆಯಿಂದ ಮೋಡಕಟ್ಟಲು ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು ಕೊಯ್ದ ಹೊಲ ಬೇರೆ ನೆಲದಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಿದೆ, ಮೆದೆ ಅರ್ಧದಲ್ಲಿಯೇ ಬಿಟ್ಟಿದೆ, ಗಳಿಗೆ ಗಳಿಗೆಗೂ ಹೆಪ್ಪುಗಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದ ಮೋಡಗಳ ರಾಶಿ ಬಾನಿನಲ್ಲಿ ಕಡು ಕಪ್ಪಾಗಿ ಎರುತ್ತಿದೆ. ಮಳೆ ಎನಾದರೂ ಬಿದ್ದರೆ ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಕೂಳಲ್ಲದೆ ಹೋಗುವುದಲ್ಲ! ಇಷ್ಟು ಕಷ್ಟಬಿದ್ದು ಬೆಳೆದ ಬೆಳೆ ಬಾಯಿಗೆ ಬಾರದೆ ಹೋದರೆ ಗತಿಯೇನು? ಎಂಬ ಚಿಂತೆಯ ಅಲೆಗಳು ಮುತ್ತಣ್ಣನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಎದ್ದಿವೆ. ನಾಗಯ್ಯನಿಗೆ ಈ ಊರನ್ನೇ ಬಿಟ್ಟು ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ದೇಶಾಂತರ ಹೊರಡಬೇಕೆಂಬ ಚಿಂತೆ. ಗಂಡನು ತನ್ನ ಏರ್ಪಾಡಿಗೆ ಸೈ ಆನಲಿಲ್ಲವಲ್ಲ ಎಂದು ಬಸಮ್ಮ ಊದಿ ಕೊಂಡು ಬುಸುಗುಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ ಮುತ್ತಣ್ಣ ಕಿರಿಯ ಮಗ ರಾಮನನ್ನು ಕರೆದು “ಎನೋ ರಾಮ, ಕೆಲ್ಸ ಕೆಟ್ಟಂತೆ ಕಾಣ್ತದೆ ಮಳೆಬಿದ್ದರೆ ರಾಗಿ ಯೆಲ್ಲಾ ಅಳಿದು ಒಂದು ಕಾಳು ಕೈಸೇರದು ಅಂತ ಕಾಣ್ತದೆ ಕಾಣೋ. ನಿಮ್ಮಣ್ಣ, ನಿಮ್ಮವ್ವ ಅಳುಕಿಲ್ದೆ ಕೆಲ್ಸಮಾಡಿ ಮನೆ ತೊಳೆತಾರೆ ಅವರಿಗೆ ಬೇರೆ ಮದುವೆ ಮಾಡುವ ಚಿಂತೆ ಅವಳೇನು ಸಂಸಾರಗತ್ತಿಯೇ? ಇಷ್ಟು ಕೆಲ್ಸ ಕೆಟ್ಟು ಊದ್ಯಾಂಡವಳೆ ನೋಡು ನೀನು ಇಲ್ಲೇ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಇದ್ದು ಬಾ ಅರಕೆ ಮೆದೆಯಮೇಲೆ ಚಾಪೆ ಹರಡಿ ಬಾ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅಳುಗಳ ಸಂಗಡ ಮನೆಗೆ ಹೊರಟ

ಯಾವುದಾದರೂ ಗೋವುಗಳು ಒಂದು ಹುಲ್ಲು ತುಳಿದು ಹಾಳು ಮಾಡಿಯಾವೆಂದು ಬಹಳ ಯೋಚಿಸುತ್ತಿರತನಕ ರಾಮ ಹೊಲದ ಹತ್ತಿರಕಾದಿದ್ದ ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮೋಡಕ್ಕೆ ಮೋಡ ಮಸೆತು ಗುಡುಗಿತು ಕಾರ್ನೋಡಗಳ ಗರ್ಭದಿಂದ ಘನರನೆ ಕಣ್ಣು ಕೋರೈಸುವಂತೆ ಮಿಂಚಿತು ಇನ್ನೇನು ಗತಿ ಎಂದು ರಾಮ ಹೇಳುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮಳೆಗೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು ಮನೆಗೆ ಒಂದೇ ಉಸಿರಿಗೆ ಓಡಿದ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಎಲ್ಲಿಲ್ಲದೆ ಚಿಂತೆ, ಬೆಳೆದ ಬೆಳೆ ಬಾಯಿಗೆ ಬಾರದೆ ಹೋಯಿತಲ್ಲ ಎಂದು. ಬಸಮ್ಮ ಯಾವ ಕೆಲಸದ ವಿಚಾರವಾಗಿಯೂ ಬಾಯಿ ತೆರೆಯಲಿಲ್ಲ ಮಾರನೆಯ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಕೋಳಿ ಕೂಗುವುದರಲ್ಲೇ ರಾಮನೂ ಮುತ್ತಣ್ಣನೂ ಹೊಲಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಮೆದೆಯ

ನೈಲನ್ ಕೆತ್ತು ರಾಗಿ ಹುಲ್ಲನ್ನು ಹರಡಿ ಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ಒಣಗಿಸತೊಡಗಿದರು ಬಿಸಿಲು ಎರುವುದರಲ್ಲೇ ಕೊಯ್ದು ಬಿದ್ದಿದ್ದ ರಾಗಿಯ ಹುಲ್ಲನ್ನು ಮಗುಚಿ ಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ಒಣಗಲು ಹರವಿದರು ಬಹಳ ಹೊತ್ತಿನ ನಂತರ ಬಸವ್ವನ ಸವಾರಿ ಮಂದಗವ ನದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಿದೆ ತಂಗಳು ಹೊತ್ತು ತರುತ್ತಿದ್ದ ಕುಕ್ಕ ತರೆಯಮೇಲೆ ಇದೆ ಅವಳ ಸುಳವನ್ನು ಕಂಡ ಮುತ್ತಣ್ಣ ನೊರನೊರನೆ ಹಲ್ಲುಕಡಿದು “ ರಾಮ ನೋಡು, ಹಿರಿ ಮಗನಿಗೆ ಹೊಲಕ್ಕೆ ಹೋಗು ಅಂತ ಬುದ್ಧಿಹೇಳಿ ಕಳಿಸಿದ್ದಾಳೆಯೇ? ನಿಧಾನವಾಗಿ ಆಮೆ ಹೆಜ್ಜೆ ಹಾಕ್ದಂಗೆ ಬರ್ದಿದ್ದಾಳೆ ಯಜಮಾನಿ ” ಎಂದು ಹೇಳಿದ ರಾಮ “ ಅಣ್ಣ ನನ್ನು ಬೇರೆ ಆಟ್ಟ ಮಾರ್ಗನೇ ಇಲ್ಲವು ” ಎಂದವು ಅಂದ ತಾಯಿಯನ್ನು ಹೀಯಾಳಿಸಿ ಮಾತನಾಡಲು ಅವನಿಗೆ ಮನ ಬರಲಿಲ್ಲ ಹಾಗೆ ಮಾತನಾಡಿದರೆ ತನ್ನನ್ನು ಮೂರ್ಖನೆಂದು ತಂದ ತಿಳಿದಾನೆಂದುಕೊಂಡು ಬಾಯಿ ತಡೆದುಕೊಂಡ. ತಾಯಿಯ ವರ್ತನೆ ಅವನಿಗೂ ಹಿಡಿಸಿರಲಿಲ್ಲ ಆದರೂ ಯಾವುದನ್ನೂ ಬಾಯಿಬಿಟ್ಟು ಹೇಳುವ ಧೈರ್ಯ ಸಾಲದು ಇಬ್ಬರೂ ಮಾಡುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ತಾನೊಬ್ಬನೇ ಮಾಡಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ದುಡಿದು ಬಾಳ ಬೇಕೆಂಬ ಉತ್ಕಟ ಆಶೆ ರಾಮನದು ಅತ್ತಿಗೆ ಲಿಂಗಮ್ಮನಿಗಾಗಿ ಅವನು ಎಷ್ಟೊ ದಿನ ಮರುಕ ಪಟ್ಟಿದ್ದ ಸುಗುಣೆಯಾದ ಅತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ಅಣ್ಣನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಬೇರೆ ಹೆಣ್ಣು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ರಾಮನಿಗೂ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲ ತಾಯಿ ಬಂದಾಗ “ ಅಣ್ಣ ಏನವ್ವ ಮಾಡ್ತಾನೆ ಮನೇಲಿ ” ಇಂಥ ಕೆಲ್ಲದ ಕಾಲವಾಗೂ ಮನೆ ಮನೆ ಅಲೀತಿದ್ದಾನಾ ” ಎಂದ ಬಸವ್ವ “ ಅವನ ಸುಳವೇ ಇಲ್ಲ ಎಲ್ಲಿ ಹೊಡೊಕ್ಕಾಣೆ ” ಎಂದಳು ಗಡುಸಿನ ದನಿಯಲ್ಲಿ

ಕೆಲಸ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ದಿನವೆಲ್ಲಾ ಎಲ್ಲಿ ಕಾಲ ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದಾನೋ ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಯದು ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಊಟ ಮುಗಿಸಿ ಹೊರಟರೆ ಪುನಃ ಊಟದವೇಳೆಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಎಷ್ಟು ದಿನ ಹೀಗೆ ವರ್ತಿಸಾನೆಂದು ಮುತ್ತಣ್ಣನೂ ತಪ್ಪನಿದ್ದ ಒಂದ ದಿನ ನಾಗಯ್ಯ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆಯೇ ಎಲ್ಲೆಯೋ ಹೋದನೆಂದ ಸುದ್ದಿ ಹುಟ್ಟಿತು ನಾಗಯ್ಯ ತಾಯಿಗೆ ಹೇಳಿಯೇ ಮನೆ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದ ನಂಜಮ್ಮನನ್ನು ನನಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಡಿ ಎಂದು ತನ್ನ ಅಕ್ಕನನ್ನೂ ಮಾವನನ್ನೂ ಬೇಡಲು ದೊಡ್ಡಗೆ

ಉತ್ಸಾಹವನ್ನು ತುಂಬುತ್ತಿದ್ದಾನೆ ಕತ್ತಲೆಯ ಸರಗು ಮೆಲ್ಲನೆ ಕಾಣಿಸ ತೊಡಗಿತು ಮೆದೆಯನ್ನು ಅರ್ಧದಲ್ಲಿಯೇ ಬಿಡಬೇಕಾಯಿತು ಮೂಡಣ ಕಡೆಯಿಂದ ಮೋಡಕಟ್ಟಲು ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು ಕೊಯ್ದ ಹೂಲ ಬೇರೆ ನೆಲದಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಿದೆ, ಮೆದೆ ಅರ್ಧದಲ್ಲಿಯೇ ಬಿಟ್ಟಿದೆ, ಗಳಿಗೆ ಗಳಿಗೆಗೂ ಹೆಪ್ಪುಗಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದ ಮೋಡಗಳ ರಾಶಿ ಬಾನಿನಲ್ಲಿ ಕಡು ಕಪ್ಪಾಗಿ ಎರುತ್ತಿದೆ. ಮಳೆ ಎನಾದರೂ ಬಿದ್ದರೆ ಹೂಟ್ಟಿಗೆ ಕೂಳಲ್ಲದ ಹೋಗುವುದಲ್ಲ! ಇಷ್ಟು ಕಷ್ಟಬಿದ್ದು ಬೆಳೆದ ಬೆಳೆ ಬಾಯಿಗೆ ಬಾರದೆ ಹೋದರೆ ಗತಿಯೇನು? ಎಂಬ ಚಿಂತೆಯ ಅಲೆಗಳು ಮುತ್ತಣ್ಣನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಎದ್ದಿವೆ ನಾಗಯ್ಯನಿಗೆ ಈ ಊರನ್ನೇ ಬಿಟ್ಟು ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ದೇಶಾಂತರ ಹೊರಡಬೇಕೆಂಬ ಚಿಂತೆ. ಗಂಡನು ತನ್ನ ಏರ್ಪಾಡಿಗೆ ಸೈ ಆನಲಿಲ್ಲವಲ್ಲಾ ಎಂದು ಬಸವ್ವ ಊದಿ ಕೊಂಡು ಬುಸುಗುಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ ಮುತ್ತಣ್ಣ ಕಿರಿಯ ಮಗ ರಾಮನನ್ನು ಕರೆದು "ಎನೋ ರಾಮ, ಕೆಲ್ಲ ಕೆಟ್ಟಿತಂತೆ ಕಾಣದೆ ಮಳೆಬಿದ್ದರೆ ರಾಗಿ ಯೆಲ್ಲಾ ಆಳಿದು ಒಂದು ಕಾಳು ಕೈಸೇರದು ಅಂತ ಕಾಣದ ಕಾಣೋ. ನಿಮ್ಮಣ್ಣ, ನಿಮ್ಮವ್ವ ಆಳುಕಿಲ್ದೆ ಕೆಲ್ಲಮಾಡಿ ಮನೆ ತೊಳೆತಾರೆ ಅವರಿಗೆ ಬೇರೆ ಮದುವೆ ಮಾಡುವ ಚಿಂತೆ ಆವಳೇನು ಸಂಸಾರಗಿತ್ತಿಯೇ? ಇಷ್ಟು ಕೆಲ್ಲ ಕೆಟ್ಟು ಊದ್ಯಾಂಡವಳೆ ನೋಡು ನೀನು ಇಲ್ಲೇ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಇದ್ದು ಬಾ ಅರಕೆ ಮೆದೆಯಮೇಲೆ ಚಾಪೆ ಹರಡಿ ಬಾ" ಎಂದು ಹೇಳಿ ಆಳುಗಳ ಸಂಗಡ ಮನೆಗೆ ಹೊರಟ

ಯಾವುದಾದರೂ ಗೋವುಗಳು ಬಂದು ಹುಲ್ಲು ತುಳಿದು ಹಾಳು ಮಾಡಿಯಾವೆಂದು ಬಹಳ ಯೋಚಿಸುತ್ತಿರತನಕ ರಾಮ ಹೊಲದ ಹತ್ತಿರಕಾದಿದ್ದ ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮೋಡಕ್ಕೆ ಮೋಡ ಮಸೆತು ಗುಡುಗಿತು ಕಾರ್ಮೋಡಗಳ ಗರ್ಭದಿಂದ ಘೂರನೆ ಕಣ್ಣು ಕೋರೈಸುವಂತೆ ಮಿಂಚಿತು ಇನ್ನೇನು ಗತಿ ಎಂದು ರಾಮ ಹೇಳುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮಳೆಗೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು ಮನೆಗೆ ಒಂದೇ ಉಸಿರಿಗೆ ಓಡಿದ. ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಎಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಚಿಂತೆ, ಬೆಳೆದ ಬೆಳೆ ಬಾಯಿಗೆ ಬಾರದೆ ಹೋಯಿತಲ್ಲಾ ಎಂದು. ಬಸವ್ವ ಯಾವ ಕೆಲಸದ ವಿಚಾರವಾಗಿಯೂ ಬಾಯಿ ತೆರೆಯಲಿಲ್ಲ ಮಾರನೆಯ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಕೋಳಿ ಕೂಗುವುದರಲ್ಲೇ ರಾಮನೂ ಮುತ್ತಣ್ಣನೂ ಹೊಲಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಮೆದೆಯು

ನೈಲಾ ಕೆತ್ತು ರಾಗಿ ಹುಲ್ಲನ್ನು ಹರಡಿ ಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ಒಣಗಿಸತೊಡಗಿದರು ಬಿಸಿಲು ಏರುವುದರಲ್ಲೇ ಕೊಯ್ದು ಬಿದ್ದಿದ್ದ ರಾಗಿಯ ಹುಲ್ಲನ್ನು ಮಗುಚಿ ಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ಒಣಗಲು ಹರವಿದರು ಬಹಳ ಹೊತ್ತಿನ ನಂತರ ಬಸವ್ವನ ಸವಾರಿ ಮಂದಗವ ನದಲಿ ಬರುತ್ತಿದೆ ತಂಗಳು ಹೊತ್ತು ತರುತ್ತಿದ್ದ ಕುಕ್ಕ ತಲೆಯಮೇಲೆ ಇದೆ ಅವಳ ಸುಳವನ್ನು ಕಂಡ ಮುತ್ತಣ್ಣ ನೊರನೊರನೆ ಹಲ್ಲುಕಡಿದು “ ರಾಮ ನೋಡು, ಹಿರಿ ಮಗನಿಗೆ ಹೊಲಕ್ಕೆ ಹೋಗು ಅಂತ ಬುದ್ಧಿಹೇಳಿ ಕಳಿಸಿದ್ದಾಳೆಯೆ? ನಿಧಾನವಾಗಿ ಆಮೆ ಹೆಜ್ಜೆ ಹಾಕ್ದಂಗೆ ಬರಿದ್ದಾಳೆ ಯಜಮಾನಿ ” ಎಂದು ಹೇಳಿದ ರಾಮ “ ಅಣ್ಣ ನನ್ನು ಬೇರೆ ಆಟ್ಟಿ ಮಾರ್ಗನೇ ಇಲ್ಲವು ” ಎಂದಷ್ಟೆ ಅಂದ ತಾಯಿಯನ್ನು ಹೀಯಾಳಿಸಿ ಮಾತನಾಡಲು ಅವನಿಗೆ ಮನ ಬರಲಿಲ್ಲ ಹಾಗೆ ಮಾತನಾಡಿದರೆ ತನ್ನನ್ನು ಮೂರ್ಖನೆಂದು ತಂದ ತಿಳಿದಾನೆಂದುಕೊಂಡು ಬಾಯಿ ತಡೆದುಕೊಂಡ ತಾಯಿಯ ವರ್ತನೆ ಅವನಿಗೂ ಹಿಡಿಸಿರಲಿಲ್ಲ ಅದರೂ ಯಾವುದನ್ನೂ ಬಾಯಿಬಿಟ್ಟು ಹೇಳುವ ಧೈರ್ಯ ಸಾಲದು ಇಬ್ಬರೂ ಮಾಡುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ತಾನೊಬ್ಬನೇ ಮಾಡಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ದುಡಿದು ಬಾಳ ಬೇಕೆಂಬ ಉತ್ಕಟ ಆಶೆ ರಾಮನದು ಅತ್ತಿಗೆ ಲಿಂಗಮ್ಮನಿಗಾಗಿ ಅವನು ಎಷ್ಟೊ ದಿನ ಮರುಕ ಪಟ್ಟಿದ್ದ ಸುಗುಣಿಯಾದ ಅತ್ತಿಗೆಯನ್ನ ಅಣ್ಣನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಬೇರೆ ಹೆಣ್ಣು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ರಾಮನಿಗೂ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲ ತಾಯಿ ಬಂದಾಗ “ ಅಣ್ಣ ಏನವ್ವ ಮಾಡ್ತಾನೆ ಮನೇಲಿ ? ಇಂಥ ಕೆಲ್ಸದ ಕಾಲ ಯಾಗೂ ಮನೆ ಮನೆ ಅಲೀತಿದ್ದಾನಾ ? ” ಎಂದ ಬಸವ್ವ “ ಅವನ ಸುಳವೆ ಇಲ್ಲ ಎಲ್ಲಿ ಹೊಡ್ತೊಕಾಣೆ ” ಎಂದಳು ಗಡುಸಿನ ದನಿಯಲ್ಲಿ

ಕೆಲಸ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ದಿನವೆಲ್ಲಾ ಎಲ್ಲಿ ಕಾಲ ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದಾನೋ ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಯದು ಮನೇಗೆ ಬಂದು ಊಟ ಮುಗಿಸಿ ಹೊರಟರೆ ಪುನಃ ಊಟದವೇಳೆಗೆ ಬರ ತಿದ್ದ ಎಷ್ಟು ದಿನ ಹೀಗೆ ವರ್ತಿಸಾನೆಂದು ಮುತ್ತಣ್ಣನೂ ತೆಪ್ಪನಿದ್ದ ಒಂದ ದಿನ ನಾಗಯ್ಯ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆಯೇ ಎಲ್ಲೆಯೋ ಹೋದನೆಂದು ಸುದ್ದಿ ಹುಟ್ಟಿತು ನಾಗಯ್ಯ ತಾಯಿಗೆ ಹೇಳಿಯೇ ಮನೆ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದ ನಂಜಮ್ಮನನ್ನು ನನಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಡಿ ಎಂದು ತನ್ನ ಅಕ್ಕನನ್ನೂ ಮಾವನನ್ನೂ ಬೇಡಲು ದೊಡ್ಡಗೆ

ಹೊರಟಿದ್ದ. ಮಗನು ಹೋದ ವಿಷಯವನ್ನು ಮರೆಮಾಚಿದಳು, ಬಸಮ್ಮ ನಾಗಯ್ಯ ಎಲ್ಲಿಯೋ ಹೋದ ಸುದ್ದಿ ಕೇಳಿ ಮುತ್ತಣ್ಣನಿಂದ “ಅವನೇ ಲ್ಲಾದ್ರೂ ಹೋಗಿ ಬಿಡೋ ರಾಮ ಮಾನವಿಲ್ಲಗ ಮನುಷ್ಯ ಮೃಗದಂಗೆ ಅವನಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಅವರವ್ವ ಇದಾಳಲ್ಲ”

ಬಸಮ್ಮ ಸಿಡುಕಿನಿಂದ “ನಾನೇನು ಮಾಡಿದೆ” ಅವನು ಮದುವೆ ಯಾದ್ರೇನು ಬಿಟ್ಟಿರೇನು” ರಾಮ, ನಂಜಮ್ಮನ್ನು ಕಳ್ಳಿಬಿಡೋ ದೊಡ್ಡಿಗೆ ” ಎಂದಳು. ತಾನು ಮದುವೆಗೆ ಇಷ್ಟಪಡುತ್ತಿಲ್ಲವೆಂದು ಗಂಡನು ತಿಳಿಯ ಲೆಂದು ಹಾಗೆ ಸೋಗು ತೆಗೆದು ಹೇಳಿದಳು ಅದು ನಂಬದ ಮಾತಲ್ಲ ವೆಂದು ಅವಳ ಹೃದಯ ಹೊಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿತ್ತು ಹಾಗನ್ನದೆ ಬೇರೆ ಮಾರ್ಗವಿಲ್ಲ ಗಂಡನ ಕೋಪ ಎತ್ತಿಮೀರಿತೆಂದು ಅಂಜಿ ಹಾಗಂದಳು ಹೆಂಡತಿಯ ಸೋಗಿನ ಮಾತು ಕೇಳಿ ಮುತ್ತಣ್ಣನಿಗೆ ಕೋಪ ನೆತ್ತಿಗೆರಿತು. ಮುಖವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಗಂಟುಹಾಕಿಕೊಂಡು ಹೆಂಡತಿಯ ಕಡೆ ನೋಡಿ “ಕರೊಂಡು ಬಂದವಳು ಕಳಸ್ಸಿ, ತೆಪ್ಪನಿರೋ ರಾಮ” ಎಂದ ಅವನ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಕೆಚ್ಚು ಹುಡುಗಿತ್ತು, ಮನದ ಸ್ಪೈರ್ಯ ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು ಇದನ್ನು ಬಸಮ್ಮ ಅರಿತು ತನ್ನ ಆಸೆಯನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕುಸಿಯ ಬಿಟ್ಟಳು ರಾಮ ತೆಪ್ಪನಿದ್ದ

ನಂಜಮ್ಮ ಮನೆಬಿಟ್ಟು ಹೊರಗೆ ತಲೆ ಹಾಕುತ್ತಲೇ ಇರಲಿಲ್ಲ ಕೆಲ ಸಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿಯೂ ನಿರುತ್ಸಾಹಳಾಗಿದ್ದಳು ನವಲೂರಿನ ಸ್ತ್ರೀಯರು ತನ್ನನ್ನು ಲಿಂಗಮ್ಮನ ಸವತಿ ಎಂದು ಅಡಿಕೊಂಡು ಅವಮಾನವಾದಂತಾ ಗಿದ್ದುದೇ ಅವಳು ಹಾಗೆ ಹೊರಗೆ ತೋರದಿದ್ದದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೆಂಬುದನ್ನು ಬಸಮ್ಮನೂ ತಿಳಿದು ತೆಪ್ಪನಿದ್ದಳು ‘ನೀರಿಗೆ ಹೋಗು, ದನಗಳನ್ನು ವೇಯಿಸಲು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಹೋಗು’-ಎಂದು ಬಸಮ್ಮ ನಂಜಮ್ಮನಿಗೆ ಅಪ್ಪಣೆ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟಳು

ನಾಗಯ್ಯ ಶಿವನಯ್ಯನ ದೊಡ್ಡಿಯನ್ನು ತಲುಪಿದಾಗ ಗಂಗಮ್ಮ ಒಬ್ಬಳೇ ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದಳು. ಕಲಸದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಹಾಗೆ ಬಂದ ತಮ್ಮನನ್ನು ಕಂಡು “ಎನಪ್ಪ ನಾಗಯ್ಯ ಬಂದೆ? ಕೆಲಸದ ಕಾಲ!” ಎಂದು ಅಳುಕು ದನಿಯಲ್ಲಿ ಕೇಳಿದಳು. ನಾಗಯ್ಯ ಹಿಂದೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದಾಗ

ಬಹಳ ಆದರ ವಿಶ್ವಾಸಗಳಿಂದ ಸ್ವಾಗತಿಸುತ್ತಿದ್ದ ತನ್ನ ಅಕ್ಕನ ವರ್ತನೆಯನ್ನು ಕಂಡು ತಾನು ನಂಜಮ್ಮನನ್ನು ಮದುವೆಗೆ ಕೇಳಲು ಬಂದಿದ್ದಾನೆಂದು ಅರಿತೇ, ಹಾಗೆ ಮಾತನಾಡಿದಳೆಂದು ತಿಳಿದು, ಪೆಚ್ಚುಮೋರೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು 'ಸುವ್ಮನೆ ಬಂದೆನಮ್ಮ' ಎಂದ ಕೈಕಾಲಿಗೆ ನೀರು ಕೊಟ್ಟು ಒಂದು ಚಾವೆಯನ್ನು ಹಾಸಿ 'ಕುಳಿತುಕೊ ಅವರು ತೋಟಕ್ಕೆ ಹೋದರು, ಇನ್ನೇನು ಬರುತ್ತಾರೆ' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿದಳು. ನಾಗಯ್ಯನ ಮನಸ್ಸು ತನ್ನ ಅಕ್ಕನನ್ನು ಕೇಳಬೇಕೆಂದು ಒತ್ತುತ್ತಿತ್ತು. ಹೆಚ್ಚು ಹೊತ್ತು ತೆಪ್ಪನೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಲಾಗದೆ "ಅವ್ವ ನಿನ್ನ ಸಂಗಡ ಮಾತಾಡಿದ ವಿಷಯ ತಿಳಿಸಿದ ಭಾವನವರಿಗೆ?" ಎಂದ ತಮ್ಮ ಆ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾನೆಂದೇ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಗಂಗಮ್ಮ "ಇದೆಲ್ಲಿಯ ಮಾತಪ್ಪ! ನಿನಗೆ ಚೆನ್ನದಂತ ಹೆಂಡತಿ ಇದ್ದಾಳೆ ನಾನು ಅವರನ್ನು ಕೇಳಿದ್ದರೆ 'ನಿನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನಾನೊಬ್ಬಳನ್ನ ಮದುವೆ ಆಗ್ತೇನೆ ಇದಕ್ಕೆ ನೀನೇನು ಹೇಳ್ತಿ' ಎಂದು ಹೇಳಿದರೆ ಗತಿ ಏನು ಅಂತ ಬಾಯಿ ಬಿಡಲಿಲ್ಲಾಪ್ಪ ಇದೆಲ್ಲಾ ನಿನಗೆ ಒಳ್ಳೆಯದಲ್ಲ" ಎಂದು ಉತ್ತರಿಸಿದಳು. ತನ್ನಂತೆ-ಹೆಣ್ಣಾಗಿ ನಿಸ್ಸಾಹಯಕಳಾಗಿರುವ ಲಿಂಗಮ್ಮನ ಬಾಳಿಗೆ ಮನನೊಂದು ಕರುಣೆ ತುಂಬಿದ ಹೃದಯದಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ಹೆಣ್ಣು ಜೀವವಾದ ಗಂಗಮ್ಮ ಹೇಳಿದುದು ಬಾಳಿನ ಅನುಭವದಿಂದ ತಮ್ಮನು ಇನ್ನೂ ಲೋಕ ವ್ಯವಹಾರ ಶೂನ್ಯನೆಂದು ಆಕೆಗೆ ತಿಳಿಯದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಯಜಮಾನರು ಯಾರ ಸಂಗಡಲೋ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾ ಮನೆಯ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಬರುತ್ತಿರುವ ಸದ್ದು ಕೇಳಿಸಿತು ಮನೆಯ ಒಳಗಡೆಯಿಂದ ನೀರು ತುಂಬಿದ ಚಂಬನ್ನು ಹಿಡಿದು ಬಂದು ನೋಡುತ್ತಾಳೆ, ಬಸವಯ್ಯ! ಇದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ರಾಮನಗರದಿಂದ ಬಂದಿದ್ದರೆಂದು ಆಕೆಯ ಚುರುಕಿನ ಮನಸ್ಸು ಗ್ರಹಿಸಿತು ಬಸವಯ್ಯನನ್ನು ನೋಡಿ ನಾಗಯ್ಯನು ಅವಾಕ್ಕಾದ; ಮುಖ ಚಿಕ್ಕದಾಯಿತು ಬಸವಯ್ಯನೇ ಅವನನ್ನು "ಯಾವಾಗ ಬಂದೆ ನಾಗಯ್ಯ? ಊರ ಕಡೆ ಸುಳಿಯದೆ ಹೋದೆಯಲ್ಲ ಏನು ಹೆಂಡತಿಗೆ ಖಾಯಿಲೆ ಅಂತಲೆ?" ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದ ನಾಗಯ್ಯ ಬಾಯಿ ಬಿಡದಿದ್ದರಿಂದ ಬಸವಯ್ಯನೂ

ಮುಂದಕ್ಕೆ ಯಾವ ಮಾತನ್ನೂ ಆಡದೆ ತೆಪ್ಪನೆ ಕುಳಿತ.

ಮಾದಯ್ಯ ತಾತ್ಪಾರವಾಗಿ 'ಯಾವಾಗ ಬಂದೆ ನಾಗಯ್ಯ?' ಎಂದಷ್ಟೇ ಹೇಳಿ ಮನೆಯ ಒಳಗೆ ಹೋದ ಭಾವ ತನ್ನನ್ನು ತಾತ್ಪಾರ ದಿಂದ ಮಾತನಾಡಿಸಿದ್ದರಿಂದಲೇ ನಾಗಯ್ಯನಿಗೆ ಎಲ್ಲಾ ವಿಷಯವನ್ನೂ ಬಸವಯ್ಯನವರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆಂದು ಅರ್ಥವಾಯಿತು "ಈಗ ತಾನೆ ಬಂದೆ" ಎಂದು ನಾಗಯ್ಯ ಉತ್ತರಿಸಿ ತೆಪ್ಪನಾದ. ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಆ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಊಟವಾಯಿತು ಮನೆಯ ಹಜಾರದಲ್ಲಿ ಎಲೆ ಅಡಿಕೆ ಅಗಿಯುತ್ತಾ ಮೂವರೂ ಕುಳಿತರು ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಗಂಗಮ್ಮನೂ ಊಟ ಮುಗಿಸಿ ಬಂದು ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಳು ಮಾದಯ್ಯನೇ ಮಾತು ತೆಗೆದ- 'ಬಸವಯ್ಯನವರೇ, ಅದೇನು ಹೇಳಿ ರವಷ್ಟು, ನಾಗಯ್ಯನ ಅಕ್ಕನೂ ಒಪ್ಪಲಿ ತಮ್ಮನ, ತಾಯಿಯ ಬುದ್ಧೀನ!' ಎಂದ. ನಾಗಯ್ಯನ ಮನಸ್ಸು ತಾನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಆ ದಿನ ಬರಬಾರದಾಗಿತ್ತೆನಿಸಿತು ತಾನು ಮಾಡಿದ ಏರ್ಪಾಡಿಗೆ ಯಾರೂ ಸಮ್ಮತಿಸದಿದ್ದರಿಂದ ಬೆಪ್ಪು ಹಿಡಿದವ ನಂತೆ ಕುಳಿತಿದ್ದಾನೆ ಬಸವಯ್ಯ ಎಲೆ ಅಡಿಕೆಯನ್ನು ಅಗಿಯುತ್ತಾ ಮೆಲ್ಲನೆ ಹೇಳಿದ-

"ಏನು ನಾಗಯ್ಯ, ಜನ ಏನಂದಾರು ಎರಡನೆ ಮದುವೆ ಅಂದರೆ? ಒಳ್ಳೆ ಮನತನಸ್ತರು ನೀವು ನೀನೇ ಹೀಗೆ ಯೋಚನೆ ಮಾಡಿದರೆ ಹೇಗಪ್ಪ? ರತಿಯಂತಹ ಹೆಂಡತಿ ಇರುವಾಗ ಬೇರೆ ಮದುವೆಯಾಗು ತ್ತೇನೆಂದರೆ ಹುಚ್ಚರಾಡುವ ಮಾತಲ್ಲವೆ" ಹೆಂಡತಿಯ ಕಷ್ಟ ಸುಖವನ್ನು ತಿರುಗಿ ನೋಡಬಾರದೆ" ಮಾವನ ತಿಥಿಗೂ ಬಾರದೆ ಹೋದೆ!" ನಾಗಯ್ಯ ಮಾತನಾಡಲಿಲ್ಲ ಬಸವಯ್ಯನ ಮಾತುಗಳೊಂದೊಂದೂ ಅವನ ಹೃದಯವನ್ನು ಇರಿಯುತ್ತಿದ್ದವು

"ಯಾಕಯ್ಯ ತೆಪ್ಪನೆ ಕೂತಿದ್ದೀ, ಮಾತಾಡು" ಎಂದ ಮಾದಯ್ಯ ಗಂಗಮ್ಮನ ಕಡೆ ತಿರುಗಿ "ಏನಮ್ಮ ನಿನ್ನ ತಮ್ಮನಿಗೆ ನೀನು ಏನೇಕ ಹೇಳಬಾರದೆ?" ಎಂದ ಬಸವಯ್ಯ "ನಾನೂ ಬೇಕಾದಂಗೆ ಹೇಳಿದ್ದೀನಿ" ಎಂದಳು ಗಂಗಮ್ಮ ತಾನು ತಾಯಿಯ ಮಾತಿಗೆ ಕಿವಿ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದು ತಪ್ಪಾಯಿತೆಂದು ನಾಗಯ್ಯ ಯೋಚಿಸುತ್ತಾ ಕುಳಿತಿದ್ದಾನೆ "ಅದೇನು

ಬಾಯಿ ಬಿಡಯ್ಯ” ಎಂದು ತನ್ನ ಭಾವ ಒತ್ತಿ ಹೇಳಿದಾಗ ನಾಗಯ್ಯ ಮೆಲ್ಲನೆ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಆಗಿಯುತ್ತಾ “ಏನೋ ನಮ್ಮವ್ವ ಮಾಡಿದ್ದು ನೀವೆಲ್ಲಾ ಬೇಡ ಅಂದರೆ ಬೇರೆ ಮದುವೆ ಆಗೋದುಂಟು?” ಎಂದ

“ಅದು ಎಂದಿಗೂ ಆಗೋದಿಲ್ಲ, ಸರಿ ಮಾವನ ತಿಥಿಗೆ ಹೋಗ ಬಾರದೇ ? ಎಲ್ಲಾದರೂ ಉಂಟೇ ! ಏನೂ ಮೂರನೆಯ ಅಂತಲೋ ?” ಎಂದ ಮಾದಯ್ಯ ನಾಗಯ್ಯ ಬಾಯಿ ಬಿಡಲಿಲ್ಲ ಬಸವಯ್ಯ “ಲಿಂಗಮ್ಮನ ಬಾಯಿಲೇ ಗುಣವಾಗಲಿ ಬರುವಾಗ ಅಷ್ಟು ಕಾಳು ಕಡ್ಡಿ ಒಂದು ಕರುವಿನ ಹಸು ಎಲ್ಲಾ ಹೊದೆದು ತರುತ್ತಾಳೆ ಮುಂದಿನ ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಗರಿಜೆ ಮದುವೆ ತಂಗಿ ಮದುವೆ ಮಾಡಿ ಬರಲಿ ಅಷ್ಟರಲ್ಲ ಬಾಯಿಲೇನೂ ಗುಣಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಿ ನಿಮ್ಮ ಒಡವೇನ ನೀವೇ ಉಪ ಚರಿಸಬೇಕಪ್ಪ ಹೀಗೆಲ್ಲಾ ನೀನು ದಾರಿ ತಪ್ಪಿ ಹೆಜ್ಜೆ ಹಾಕುತ್ತೇನೆಂದರೆ ನೋಡಿದವರೆಲ್ಲಾ ನಗುತ್ತಾರೆ” ಎಂದ.

“ನಿಮ್ಮ ಮಾತಿಗೆ ಬದಲು ಹೇಳುತ್ತೇನೆಯೆ ?” ಎಂದ ನಾಗಯ್ಯ.

“ಹಾಗಾದರೆ ನಮ್ಮ ಊರಿಗೆ ಬಾರಪ್ಪ, ಜೊತೆಯಲ್ಲ ಹೋಗುವ”

ನಾಗಯ್ಯ ಮೌನತಾಳಿದ ಅವನಿಗೆ ಒಳ್ಳೆ ಇಕ್ಕಟ್ಟುಗ ಸಿಕ್ಕಿ ಕೂಂಡಂತಾಯಿತು

ಮಾವನ ತಿಥಿಗೆ ಹೋಗದೆ ಈಗ ಹೋದರ ಜನರ ಅಡಿಕೆಗೆ ಒಳಗಾ ಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆಂದು ಯೋಚಿಸಿದ. ಬಸವಯ್ಯನ ಮಾತಿಗೆ ಉತ್ತರ ಕೂಡದೆ ಕುಳಿತಿದ್ದ ತಮ್ಮನಿಗೆ ಗಂಗಮ್ಮ “ಹೋಗಪ್ಪ ತೆಪ್ಪನೆ, ಎಲ್ಲ ರನ್ನೂ ನೋಡಿ ಬಾ ಹೀಗೇ ಇರೋಲ್ಲ ಕಾಲ ಒಂದು ಕಾಲಕ್ಕೆ ನಮ್ಮ ಕೈ ಮೇಲಾಗ್ತದೆ, ಮತ್ತೊಂದು ಕಾಲಕ್ಕೆ ಅವರ ಕೈ ಮೇಲಾಗ್ತದೆ” ಎಂದು ವಿವೇಕ ಹೇಳಿದಳು. ಮಾದಯ್ಯನೂ “ಹೋಗಿ ಬಾರಪ್ಪ. ನಿನ್ನ ನಡವಳಿಕೆನ ಯಾರೂ ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ ನಂಜಮ್ಮ ಬೇಕಾದರೆ ನಿಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇನ್ನಷ್ಟು ದಿನ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿರಲಿ” ಎಂದ ನಾಗಯ್ಯನಿಗೆ ಇವರ ಮಾತಿನಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ದಾರಿಯೇ ಕಾಣದೆ ಮೌನವಾಗಿರುವುದ ರಿಂದಲೇ ತನ್ನ ಒಪ್ಪಿಗೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದ. ಹೆಂಡತಿಯು ತನ್ನ ಸಂಗಡ ಅಷ್ಟು ಸಮರಸದಿಂದ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿಲ್ಲವೆಂದು ಒಂದೆರಡು ಮಾತುಗಳ

ನ್ನಾಡಬೇಕೆಂದು ಅವನ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಕವಿದಿತ್ತು, ಅದರ ಮಾತುಗಳು ಗಂಟಲಿನಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲ ಇದು ಸರಿಯಾದ ಸಮಯವಲ್ಲವೆಂದು ತಡೆದುಕೊಂಡ

ಬಿಸಿಲು ತಂಪಾದಮೇಲೆ ಬಸವಯ್ಯ ನಾಗಯ್ಯನನ್ನು ಕರೆದು ಕೊಂಡು ಮಾದಯ್ಯ ಮತ್ತು ಗಂಗಮ್ಮರಿಂದ ಬೀಳ್ಕೊಂಡು ತಮ್ಮೂರಿಗೆ ಹೊರಟ ನಾಗಯ್ಯ ಹೊರಡುವಾಗ ಅಕ್ಕನಿಗೆ “ ರಾಮನಗರದಲ್ಲಿ ಕುದಿನ ಇದ್ದು ಹಾಗೆಯೇ ಊರಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ ” ಎಂದು ಹೇಳಿದ. ಗಂಗಮ್ಮ ಬೀದಿಯ ತನಕ ಬಂದು ತಮ್ಮನನ್ನು “ ಒಳ್ಳೆಯದಾಗಲಿ ಹೋಗಿ ಬಾ ” ಎಂದು ಹರಸಿ ಕಳುಹಿಸಿ ಕೊಟ್ಟಳು ಹೆಂಡತಿಯ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿರುವ ತಮ್ಮನನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ನಿಂತು ನೋಡಿದಳು. ಜನರು ಚಂದವಾಗಿ ಬಾಳಿ ಬದುಕಿದರೆ ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಚಂದವೆಂದು ಅವಳ ಮನಸ್ಸು ಉಲ್ಲಾಸಗೊಂಡಿತು ಹಾದಿಯುದ್ದಕ್ಕೂ ನಾಗಯ್ಯ ಬಸವಯ್ಯನ ಹಿಂದೆ ಹೋಗುತ್ತಾ ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯ ನಡೆನುಡಿಯ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಕಹಿ ಉದ್ವಿಗ್ನವಿದ್ದ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಒತ್ತಟ್ಟು ತಳ್ಳಿ, ಆಕೆ ತನ್ನ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಎನೊಂದೂ ಮಾತನಾಡಲಿಲ್ಲ ತನ್ನ ಅವ್ಯ ಆಕೆಯನ್ನು ಅಷ್ಟು ಅಕ್ಕರೆಯಿಂದ ಕಾಣುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವಾದರೂ ಆಕೆಗೆ ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿ ಮಾತನಾಡದೆ ತಲೆಮೇಲೆ ಸರಗು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ತನ್ನ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ತೊಡಗುತ್ತಿದ್ದಳು, ಎನೋ ಗ್ರಹಚಾರ ದಿಂದ ತನ್ನ ಸಂಗಡ ಇರಬೇಕಾದ ಸರಸ ಸಲ್ಲಾಪದಿಂದ ಆಕೆ ನಡೆಯ ಲಿಲ್ಲ, ಇನ್ನು ಮುಂದಾದರೂ ಎಲ್ಲ ಸರಿಹೋದೀತು-ಎಂದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹೆಂಡತಿಯ ಒಳ್ಳೆಯ ನಡತೆಗಳನ್ನೇ ಚಿತ್ರಿಸಿಕೊಂಡು ತಾನು ಮಾಡಿದ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ತಾನೇ ಹೇಸಿಕೊಂಡ ಇದಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ಬಸವಯ್ಯನವರ ರಾಯ ಭಾರವೇ ಕಾರಣವೆಂದ. ಬಸವಯ್ಯನವರನ್ನು ವ.ನಸ್ಸಿನಲ್ಲೇ ಹೊಗಳಿದ. ಬಾಯಿ ಬಿಟ್ಟು ಅವನ್ನು ಬಸವಯ್ಯನವರಿಗೆ ಹೇಳಿಯೇ ಬಿಡಬೇಕೆಂದು “ ಬಸವಪ್ಪನವರೇ, ನೀವು ಬರದಿದ್ದರೆ ನನ್ನ ಹುಟ್ಟುತನ ಅಳಿತಾ ಇರಲಿಲ್ಲ. ದೇವರಾಗಿ ಬಂದಿರಿ. ನನ್ನಿಂದ ನಿಮಗೂ ತೊಂದರೆಯಾಗಿತ್ತು. ಅವಳು ಎಷ್ಟು ದಿನವಾದರೂ ಅವನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದು ಸುಧಾರಿಸಿಕೊಂಡು ಬರಲಿ. ಅಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಮುಖ ತೋರೋಕೆ ನನಗೆ ನಾಚಿಕೆಯಾಗ್ತದೆ ”

ಎಂದು ತನ್ನ ಕೃತಜ್ಞತೆಯನ್ನು ಬಸವಯ್ಯನವರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದ ಬಸವಯ್ಯ ಹೃದಯದಿಂದ ಈಗ ದಾರಿಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದಾನೆಂದು ತಿಳಿದು “ಅಷ್ಟೆಲ್ಲಾ ದೂಡ್ಡ ಮಾತು ಬೇಡವು ನೀವು ಗಂಡಹೆಂಡರು ಚೆನ್ನಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ನೋಡುವವರಿಗೂ ಒಂದು ಸಂತೋಷ, ಕಟ್ಟಿರೆ ಯಾರವು ಕಣ್ಣಿಂದ ನೋಡುವರು?” ಎಂದು ಲೋಕ ರೂಢಿಯಂತೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾ ಅಡುತ್ತಾ ದಾರಿಯು ಇವರಿಗೆ ಗೋಚರವಿಲ್ಲದಂತೆ ಸಾಗಿತು ಇಬ್ಬರೂ ಹೊನ್ನಯ್ಯನ ಮನೆಯ ಮುಂದೆ ಬಂದರು. ಬಸವಯ್ಯನೇ ಮನೆಯೊಳಕ್ಕೆ ನುಗ್ಗಿದ. ನಾಗಯ್ಯ ಹೊರಜಗ ಲಿಯವೇಲೆ ಕುಳಿತ ಜಗಲಿಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತ ಗಂಡನನ್ನು ಲಿಂಗವ್ಯಾ ಪಕಗಿಂದಲೇ ನೋಡಿದಳು ಅವಳ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಏರಿಳಿತಗಳೇನೂ ಉಂಟಾಗಲಿಲ್ಲ ಬಸವಣ್ಣನವರ ಬೋಧನೆಯಿಂದ ಈಕೆ ಮುಖ ತಿರು ಗಿಸಿರಬಹುದೆಂದು ತಿಳಿದು, ತೆಪ್ಪನೆ ಮಲಗಿದ್ದಳು ತಿಮ್ಮಕ್ಕನಿಗೆ ಅಳಿಯನು ಬಂದ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ಬಸವಯ್ಯನು ಹೇಳಿದಾಗ ವಿಸ್ಮಯ ಮತ್ತು ಕುತೂಹಲಗಳಿಂದ ಬೆರತ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಬಸವಯ್ಯನ ಕಡೆ ಬಿಟ್ಟು ನೋಡಿದಳು ಅವಳ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೇ ಅವಳ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಆರಿತ ಬಸ ವಯ್ಯ ಹೇಳಿದ —

“ನಾನೂ, ಅವರ ಅಕ್ಕನೂ ಬೇಕಾದಂತೆ ಹೇಳಿದ್ದೇವೆ ನಾನೇ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಕರೆದು ಕೊಂಡು ಬಂದೆ ಬಾಯ್ ತನ್ನ ಮಾತನಾಡಬೇಡಿ” ಎಂದು ಹೇಳಿದ ಹೊರಜಗಲಿಯವೇಲೆ ಕುಳಿತಿದ್ದ ನಾಗಯ್ಯನನ್ನು ಒಳ ಗಡ ಕೂಗಿದ ತಿಮ್ಮಕ್ಕ ಕೂಗಲು “ಗಿರಿಜನ ಒಳ್ಳೆಯದೊಂದು ಚಾಪೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ನಿಮ್ಮ ಮಾವನವರಿಗೆ” ಎಂದಳು ತಾನು ಹಾಗೆ ಉಪ ಚಾರದ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡದಿದ್ದರೆ ಬಂದಿರುವ ಅಳಿಯನ ಮನಸ್ಸು ಕೆಟ್ಟಿ ತಂದು ಮನಸ್ಸಿನ ಕಹಿ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹಾಗೆ ಆಕ ಹೇಳಿದಳು. ಗಿರಿಜೆ ಚಾಪೆಯನ್ನು ಹಾಕಿ ‘ಕೂಡಿರಿ ಮಾವಯ್ಯ’ ಎಂದಳು ಹಿಂದೆ ತನ್ನ ಅತ್ತೆ ಇಷ್ಟೊಂದು ಉಪಚಾರವಾಗಿ ಮಾತನಾಡಿರಲಿಲ್ಲ ಈಗ ಅವ ರಲ್ಲೂ ಪ್ರೀತಿ ಮೊಳೆತಿರುವಾಗ ತಾನೇಕೆ ಶತ್ರುವಿನಂತೆ, ವರ್ತಿಸಬೇಕೆಂದು ನಾಗಯ್ಯ ನೆನಸಿದ. ಕುಳಿತಿದ್ದ ಸ್ವಲ್ಪಕ್ಕೆ ಗಿರಿಜೆ ಒಂದಷ್ಟು ಮಜ್ಜಿಗೆಯನ್ನು ತಂದು ಇರಿಸಿದಳು. ಮಜ್ಜಿಗೆಯನ್ನು ಕುಡಿದು ನಾಗಯ್ಯ ಸ್ವಲ್ಪ ದಡವಾರಿ

ಸಿಕೊಂಡಮೇಲೆ “ಅಮ್ಮ ಎಲ್ಲಿ ಹೋದರಮ್ಮ?” ಎಂದು ಗಿರಿಜೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದ ಎಂದೂ ಇಲ್ಲದ ಮಾತನ್ನು ಇಂದು ಬಾಯಿಬಿಡಬಾರದೆಂದು ಅಡ್ಡಿದಕ್ಕೆ ಗಿರಿಜೆಗೂ ಅಶ್ಚರ್ಯ ಸಂತೋಷಗಳಾದುದು ನಿಜ. “ಅಜ್ಜಿಗೂ ಮೈಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿಲ್ಲ, ತೋಟದಲ್ಲಿ ಮಲಗವಳೆ” ಎಂದು ಹುಡುಗಿ ಉತ್ತರಿಸಿದಳು ತಾನು ತೋಟದ ಕಡೆ ಹೋಗಿ ಬರುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿ ನಾಗಯ್ಯ ಅಲ್ಲಿಂದ ಎದ್ದು ಹೋದ ಬಸವಯ್ಯ ತಮ್ಮವರ ರಾಯಭಾರಿಯಾಗಿ ಹೋಗಿ ವಿಷವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿದ್ದ ನೆಂಟನ್ನು ಅವೃತ್ತವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದಕ್ಕೆ ಅವನ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಮತ್ತಷ್ಟು ಅಭಿಮಾನ ವ್ಯಾಪಿಸಿತು, ಮನಸಿಗೂ ಆಶೆ ನೆಮ್ಮದಿಯಾದರೂ ಸಿಕ್ಕಿತು. ಆದರೆ ಲಿಂಗಮ್ಮನಿಗೆ ಅವೃತ್ತ ವಿಷವಾದದ್ದೂ ವಿಷ ಅವೃತ್ತವಾದದ್ದೂ ಅದೊಂದೂ ತಿಳಿಯದು ಎಂದಿನಂತೆ ಅವಳ ಮನಸ್ಸು ಮೃಗನಾಗಿತ್ತು ತಿಮ್ಮಕ್ಕ ಬಸವಯ್ಯನನ್ನು “ಎನವ್ವಾ, ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಲಿಂಗಮ್ಮನ ಒಡಹುಟ್ಟಿದ್ವಿರಿಂತ ಕಾಣ್ತದೆ, ಜನ್ಮಾಪಿ ಈ ಉಪಕಾರ ಮರೆತೇನೆ?” ಎಂದು ತನ್ನ ಅಂತರಂಗವನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿ ಹೇಳಿದ್ದಕ್ಕೆ “ನನಗೂ ಬಹಳ ಚಿಂತೆಯಾಗಿತ್ತು ತಿಮ್ಮಕ್ಕ, ಎಲ್ಲಿ ಈ ಒರಟು ಜನ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟುರೋ ಅಂತ ನನ್ನ ಮಾತು ಕೇಳದಿದ್ದರೆ ಕೊನೆಗೆ ರಂಗಯ್ಯನವರನ್ನೇ ಕರೆಸುತ್ತಾ ಇದ್ದೆ” ಎಂದು ತನ್ನ ಮನ ಬಿಚ್ಚಿ ಮಾತನಾಡಿದ ತಿಮ್ಮಕ್ಕ “ಅವರ ವಿಷಯಾನೆ ತಿಳಿಲಿಲ್ಲವಲ್ಲಾ ಬಸವಯ್ಯ” ಎಂದಳು. ಈ ದಿನಾನೇ ಎಲ್ಲಾ ವಿಚಾರವನ್ನು ಬರೆದು ಹಾಕುತ್ತೇನೆ. ಯೋಚನೆ ಮಾಡಬೇಡಿ, ಅಳಿಯನಿಗೆ ಹೋಳಿಗೆ ಒಬ್ಬಟ್ಟು ಮಾಡಿ ಸರಸರನೆ, ನಾನೂ ಉಟಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತೇನೆ” ಎಂದು ಹಾಸ್ಯವಾಗಿ ಮಾತನಾಡಿ ತಿಮ್ಮಕ್ಕನನ್ನು ನಗಿಸಿದ ತಿಮ್ಮಕ್ಕ “ಒಂದು ಕಾಗಜ ಬರಿಯಪ್ಪಾ ರಂಗಪ್ಪನವರಿಗೆ” ಎಂದಳು. ತಾನು ಬರೆಯುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿ ಬಸವಯ್ಯ ಮನೆಗೆಹೋಗಿ ರಂಗಯ್ಯನಿಗೆ ಒಂದು ಪತ್ರವನ್ನು ಬರೆದ “ಸ್ವಲ್ಪ ದಿನದಲ್ಲಿ ಹೊನ್ನಯ್ಯ ಖಾಯಿಲೆಯಿಂದ ತೀರಿಹೋದ. ಸಾಯುವ ಮುನ್ನ ನಿಮ್ಮ ಮತ್ತು ಲಿಂಗಮ್ಮನ ಮದುವೆಯನ್ನು ಮುರಿದುದಕ್ಕೆ ಇದೇ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವೆಂದು ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪ ಪಡುತ್ತಾ ಜೀವಬಿಟ್ಟ. ಲಿಂಗಮ್ಮನ ಗಂಡ ನಾಗಯ್ಯನು ತಾಯಿಯಿಂದ ಪ್ರೇರಿತನಾಗಿ ಬೇರೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಹವಣಿಸಿ

ಮದುವೆಯನ್ನು ಶ್ರಮಪಟ್ಟು ತಪ್ಪಿಸಿದೆ ಲಿಂಗಮ್ಮ ಖಾಯಿಲೆಯಿಂದ ಗುಣವು ಖಳಾಗುತ್ತಿದ್ದಳೆ, ನಿಮ್ಮ ಹೆಸರೇ ಅವಳಿಗೆ ಔಷಧ, ಈ ಕಡೆ ಒಂದು ಸಾರಿ ಬನ್ನಿ, ನಿಮ್ಮ ವಿಚಾರ ತಿಳಿಯಲು ತಿಮ್ಮಕ್ಕ, ಲಿಂಗಮ್ಮ ಕೂತೂಹಲ ರಾಗಿದ್ದಾರೆ”

ನಾಗಯ್ಯ ಶೋಟಿಕೆ ಹೋದ ಮಾವನ ಮರದ ಸರಕ್ಕಿ ಮಲಗಿದ್ದ ಕರಿಮೂನ್ನಮ್ಮನನ್ನು ಸ್ವೀತಿಯಿಂದ ಮಾತನಾಡಿಸಿದ ಲಿಂಗಮ್ಮ ಇವನ ಕ್ಷೇಪ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿ “ಇಬ್ಬರೂ ಹೆಂಡಿರನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಕಷ್ಟ ಮಗು ಇನ್ನೂ ಪ್ರಪಂಚ ಲರಿಯ ಮನಸ್ಸಿನ ಮಗು ಎಂದರೆ ಏನು ತಿಳಿದಿದ್ದೀ, ಗಂಡಸಿಗಿಂತ ಹದಿನಾರು ವರುಷ ಇವನಿಗೆ ಸುಖವಡವುದಾಗೆ ಈಗೇನೂ ಎಳೆ ರಕ್ತ ಸ್ತುಲವಾದ ಮಗನನ್ನಾಗ್ಗೆ ಆಗ್ತಾ ಹಂಗಸನ್ನು ಬಾಳಿಸೋದು ಕಷ್ಟವಾಗ್ತು - ಒಂದಾದರೆ ಲಿಂಗಮ್ಮ ವಳಾದರೆ ಸಮ, ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಮೂರೂ ಸಿನ ಮಾನ - ಒಂದಾದರೆ ಬೇರೆ ಹೋದ ಮಾನ ಮನಾಲಿ ಬಂದೀತೆ” ಎಂದು ಲಿಂಗಮ್ಮನು ಮರದ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಅವನಿಗೆ ಬೋಧಿಸಿದಳು. ನಾಗಯ್ಯನು ನೋಡಿ ಕೂಗುತ್ತಾ “ನನಗೂ ಗ್ರಹಚಾರ ಹಿಡಿದಿತ್ತು” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಸೀಳುತ್ತಾ “ನಾಳೆ, ನಿಂದ ದಾಳಿಂಬೆ ಗಿಡಗಳಿಗೆ ಬಾರಿಯಿಂದ ಹೆರನುಗಳನ್ನು ನೋಡಲು ಎರಡು ತೊಡಗಿದ “ನಿಮ್ಮ ಮಾತು ಇದ್ದಾಗ ಅತ್ತಾ ಚಿಗು ಘಟ್ಟಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಫಲವು” ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾ ಮಗನನ್ನು ಜ್ಞಾನಿಸುವುದು ಕಷ್ಟವೆಂದು ಬಿಟ್ಟು, ಹೊನ್ನಮ್ಮ

ನಾಗಯ್ಯನಿಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳಿ ಬಸವಯ್ಯ, ಮಾನುನಗರಕ್ಕೆ ಅವನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋದ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ಮದಯ್ಯ ನವಲೂರಿಗೆ ಹೋಗಿ ನುಡಿಸಿ ಬಂದಿದ್ದ ತಾನು ಸಾಧಿಸಲು ಮರದ ಕಲಸ ವಿಫಲವಾಯಿತೆಂದು ಬಸಮ್ಮನ ವಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಬಿಟ್ಟಾದರೂ ಎರಡನೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರ ವ ಕಲವು ಸಂಸಾರಗಳಲ್ಲಿ ಒಡಕು ಹಿಟ್ಟು ಕಟ್ಟಿರುವುದರ ನೆನಪಾಗಿ, ತನ್ನ ಮರಾಲೋಚನೆಯ ಮಸಲಭೆಗಳಿಗೆ ಮರದ ಮಗು ಸುರಾದುದಕ್ಕೆ ಅವಳ ನೆನಪಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ನಮ್ಮದಿ ಸಿಕ್ಕಿದಂತಾಯಿತು. ಅದ್ದರಿಂದ ಹಿಂದಿನಂತೆ ಕೆಲಸ ಕಾಡ್ಯಗಳನ್ನು ಆಸಕ್ತಿಯಿಂದ ನಂಜಮ್ಮನ ಸಹಾಯ

ದಿಂದ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ ಅಣ್ಣನಿಂದ ಈ ಸುದ್ದಿ ತಿಳಿದಮೇಲೆ ತಾನು ಯಾವುದೋ ಗಂಡಾಂತರದಿಂದ ವಾರಾಧಂತೆ ನಂಜಮ್ಮನಿಗೂ ಅನ್ನಿಸಿತು ಅವಳು ನೋಡಲಿನಂತೆ ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಾಗಿ ನೀರುತರುವುದು, ದನ ಮೇಯಿಸುವುದು, ಅಡುಗೆ ಮಾಡುವುದು—ಈ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗುತ್ತಿದ್ದಳು ಮುತ್ತಣ್ಣ ನೆರೆಹೊರೆಯವರು ಸಿಕ್ಕಿದಾಗಲೆಲ್ಲಾ ತಾನೇ ಮಾತು ತೆಗೆದು ನಾಗಯ್ಯ ರಾಮನಗರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆಂದು ಹೇಳಿ, ಎರಡನೆಯ ಮದ ವೆ ಸಮಾಚಾರ ಸುಳ್ಳೆಂದು ಅವರೇ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾತನಾಡಿ ತನ್ನ ಮಾನ ಉಳಿಯಿತೆಂದು ಹಿಗ್ಗಿದ ನಾಗಯ್ಯ ರಾಮನಗರದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕೈದು ದಿನಗಳಿದ್ದ ಲಿಂಗಮ್ಮ ಗಂಡನನ್ನು ತಾನಾಗಿ ಮಾತನಾಡಿಸಲೇ ಇಲ್ಲ ಒಂದು ದಿನ ಹೆಂಡತಿಯ ಬಳಿ ನಾಗಯ್ಯ ಹೋಗಿ “ನಾನು ಉರಿಗೆ ಹೋಗ್ತೇನೆ ಏನಾದರೂ ಔಷಧ ಬೇಕಾದರೆ ತಂದು ಕೊಬ್ಬೇನು” ಎಂದು ಮೆಲ್ಲನೆ ಹೇಳಿದ ಲಿಂಗಮ್ಮ ಮಾತನಾಡಲಿಲ್ಲ ಪುನಃ ಒತ್ತಿ ಕೇಳಿದ ಅವಳಿಗ ಗಂಡನ ಸಂಗಡ ಮುಖ ಕೊಟ್ಟು ಮಾತನಾಡಲು ಮನಸ್ಸು ಒಲ್ಲದು. ಜೇರೆ ಕಡೆ ಮುಖತಿರುಹಿಕೊಂಡಳು ಕಗ್ಗತ್ತಲಲ್ಲಿ ಮಿಂಚಿನ ಮಿಂಚುಹುಳು ವಿನಂತೆ ಲಿಂಗಮ್ಮನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಆಶಾಕಿರಣವು ಮಿಂಚಿದಂತಾಯಿತು, ಗಂಡನ ಸವಿಮಾತು ಕೇಳಿ ಅದರದು ಮಿಂಚುಹುಳುವಿನಷ್ಟೆ ಬೆಳಕು ನ್ನುಂಟುಮಾಡಿತು ಕತ್ತಲಕಮರಿಯಂತಹದು ತನ್ನ ಬಾಳ ಹಾದಿವೆಂದು ಅರಿತಳು ಆಕೆ ಬಾಳ ಬೆಳಕು ಕಾಣದೆ ಕಾಳಸರ್ಪನಂತೆ ಹೆಡೆಯೆತ್ತಿ, ಚಿಮ್ಮಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಬಿಸಿಲುಸಿರ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಅಡಲೇ ಎನ್ನಿಸಿತು “ಅಡಿ ತಾನೆ ಏನು?” ಎಂದು ಉದ್ವೇಗದ ಉಸಿರನ್ನು ಅದುಮಿ ಸಣ್ಣ ಧನಿಯಲ್ಲಿ ಆಕೆ ಹೇಳಿದಳು—“ಯಾವ ಔಷಧವೂ ಬೇಕಿಲ್ಲ” ಹೃದಯ ತುಂಬಿ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ ಗಂಡನಿಗೆ, ತನ್ನ ಭವಿಷ್ಯದ ಭೀಕರತೆಯನ್ನು ಕಂಡಂತಾಗಿ ಹಾಗೆವಳು ಗಂಡನ ಮುಖವನ್ನೇ ತಲೆ ಎತ್ತಿ ನೋಡಲಾಗದ ಆ ಹೆಣ್ಣುಜೀವದಲ್ಲಿ ರುದ್ರಶೃಶಾನದ ಮೌನವೇ ತುಂಬಿತ್ತು. ತನ್ನ ಮೇಲೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಮನಸ್ಸು ಕೆಡಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಹೆಂಡತಿಯ ಬಾಯಿಂದ ಒಂದು ಮಾತಾದರೂ ಬಂದಿತಲ್ಲ ಎಂಬ ಸಮಾಧಾನ ನಾಗಯ್ಯನಿಗೆ ಇನ್ನೂ ಹೆಂಡತಿಯ ಮನಸ್ಸು ಸಮಾಧಾನ ಹೊಂದಲಿಲ್ಲವಲ್ಲಾ

ಎಂಬ ಚಿಂತೆ ಒಂದು ಕಡೆ, ತನ್ನ ತಪ್ಪನ್ನು ಹೇಗೆ ಹೆಂಡತಿಗೆ ಹೇಳಲಿ? ಎಂಬ ಚಿಂತೆಯಿಂದಲೇ ಶಿವಣ್ಣನನ್ನು ಕರೆದು “ನಾನು ಊರಿಗೆ ಹೋಗ್ತೇನೆ ಶಿವು” ಎಂದ ಶಿವಣ್ಣನಿಗೂ ಮಾವನಲ್ಲಿ ಉದಾಸೀನ ಭಾವ ಬೆಳೆದದ ಮನೆಗೆ ಬಂದ ಮಾವನ ಸಂಗಡ ಮಾತನಾಡದಿರ ಛುಮ್ಮನನ ಎಳೆ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಒಪ್ಪದ “ನಾಳೆ ಹೋದರೆ ಆಗವ ” ಎಂದ ನಂಗೆಯ್ಯ ಬಹಳ ದಿನವಾಯಿತೆಂದು ಹೇಳಿ ಹೊರಟನು. ಊರನ್ನ, ಅಲ್ಲಿ ಏನು ಎಂದಿನಂತ ತನ್ನ ಕೆಲಸ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರಮ ಪಡಿಸಿದ ಹೀಗೆ ವಸವು ಮಾವಾಡಾಗಿ ಬಂದ ಮಗನನ್ನು ಏನು, ಎತ್ತ ಎತ್ತು ಕೇಳಿದ ಮುತ್ತಣ್ಣ ತಪ್ಪನಾಗಿಬಿಟ್ಟ.

ಪತ್ರನನ್ನು ಬರದಮೇಲೆ ಬಸವಯ್ಯ ರಂಗಯ್ಯ ನಿಂದ ಉತ್ತರ ದಿನೇ ದಿನೇ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿ ಉತ್ತರ ಬಾರದ ಆದಾಭಾಗ ಕಾದಾಡುತ್ತಾ ಅವರು ಸರಕಾರಿ ನೌಕರಿಗೇನಾದರೂ ಸೇರಿಕೊಂಡು ಯಾವ ಊರಿಗಾದರೂ ಹೊರಟುಹೋದರೇನೋ ತಿಳಿಯದಲ್ಲ ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿ, ಸಮಾಧಾನ ವನ್ನು ತಂದುಕೊಂಡ.

ರಾಮನಗರದಿಂದ ರಂಗಯ್ಯನಿಗೆ ಬಂದ ಕಾಗದವನ್ನು ಹಳ್ಳಿಯ ಅಂಚೆಯವನು ತಾನು ಖುದ್ದಾಗಿ ರಂಗಯ್ಯನ ಊರಿಗೆ ಹೋಗಿ ತಲುಪಿಸುವುದರ ಬದಲು ಆ ಹಳ್ಳಿಯ ಕಡೆಯಿಂದ ಬಂದಿದ್ದ ಯಾರ ಕೈಯಲ್ಲೋ ‘ಈ ಕಾಗದವನ್ನು ರಂಗಯ್ಯನವರಿಗೆ ತಲುಪಿಸಿಬಿಡಿ ಹೀಗೂ ಸೇವು ಆ ಊರಿನ ಮುಖಾಂತರವೇ ಹೋಗುತ್ತೀರಿ’ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ. ಆ ದಾರಿಹೋಕನ ಜೇಬಿನಲ್ಲೆ ಸೇರಿಯಾದ ಆ ಪತ್ರ ರಂಗಯ್ಯನನ್ನು ಮುಟ್ಟಲೇ ಇಲ್ಲ ತಾನು ಕಾಲೇಜು ಮೆಟ್ರಿಲನ್ನು ಹತ್ತಿ ಇರುವ ಮನುಷ್ಯ. ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಸರಕಾರಿ ನೌಕರಿ ನ್ನು ಹಿಡಿದು ಎಲ್ಲ ರಂತೆ ಸುಖವಾಗಿ ಜೀವನವನ್ನೇಕೆ ಸಾಗಿಸಬಾರದು ಎಂದು ರಂಗಯ್ಯ ಯೋಚಿಸಿ ಕೆಲವು ಕೆಲಸಗಳಿಗೆ ಅರ್ಜಿಯನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡಿದ್ದ. ಕೆಲಸ ಸಿಕ್ಕಿತೆಂಬ ಆಶೆಯ ಹೊಳೆಯಲ್ಲಿ ತೇಲುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಯಾವ ಕೆಲಸವೂ ದೊರಕದೆ ವ್ಯವಸಾಯದ ಕಡೆ ಗಮನ ಕೊಟ್ಟ ಸಕಾಲದಲ್ಲಿ ಗದ್ದೆ ಯನ್ನು ಉಳುಮೆ ಮಾಡಿಸುವುದು, ಬತ್ತದ ಸಸಿಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟುಹಾಕಿಸಿ

ಗದ್ದೆಯನ್ನು ಉತ್ತು ಹದ ಮಾಡಿಸುವುದು, ನಂತರ ಬತ್ತದ ಸಸಿಗಳನ್ನು ನಾಟಿ ಹಾಕಿಸುವುದು—ಈ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ. ಒಂದು ದಿನ ತನಗಿದ್ದ ಒಂದು ಎಕರೆ ಗದ್ದೆಗೆ ಆಳುಗಳಿಂದ ನಾಟಿ ನಡಿಸಿ ಮನೆಗೆ ಬಂದ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಒಂದು ಲಕೋಟಿ ಬಂದಿತ್ತು. ಗಂಡನು ಮನೆಗೆ ಬರಬರುತ್ತಿದ್ದಾಗಲೇ ಲಕ್ಷಿ ಅದನ್ನು ಕೈಗೆ ಕೊಟ್ಟಳು. ಆಕೆ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಾಗಲೇ ಇದು ರಾಮನಗರದಿಂದ ಬಂದಿರಬೇಕೆಂದು ತಟ್ಟನೆ ಅವನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹೊಳೆದಂತಾಗಿ, ಎಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಅವಸರವಿಟ್ಟು ಅರಳಿದ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ನೋಡಿದ ನಿರಾಶೆಯಾಯಿತು. ಅದನ್ನು ಒಡೆದು ನೋಡಿದರೆ ವಿವರವಾಗಿ ದುಪ್ಪೆ ತಿಂಗಳಿಗೆ ೨೫ ರೂಪಾಯಿನ ಸಂಬಳದ ನೌಕರಿ ಅದನ್ನು ಹಾಗೆಯೇ ಬೇರೆಗೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಕೈಕಾಲು, ಮುಖ ತೊಳೆದು, ಊಟ ಮಾಡಿ ಮೊರೆ ಜಗುಲಿಗೆ ಬಂದು ಕುಳಿತ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಅದೇನಂದು ತಿಳಿಯಲು ಆರೆ, ಕುರೂಹಲ ಒಂದೇ ಬಾರಿಗೆ ಅದೇನಂದ. ಕೇಳಲು ಆಳುಕಿ ಗಂಡನ ಬಳಿ ಮೆಲ್ಲನೆ ಒಂದೆರಡು ಸಾರಿ ಅತ್ತಿಹತ್ತಿ ಅದ್ದಾಡಿ ಕಂಬವನ್ನು ಬರಗಿ ನಿಂತಳು. ಅವಳ ಇಂಗಿತವನ್ನು ಅರಿತು ರಂಗಯ್ಯನೇ ಹೇಳಿದ

‘ವಿವರವಾಗಿ ಹೋಗಬೇಕಾಗಿದೆ ಸುಮಾರು ಮ ನ್ನೂರು ವೈಲಿ ದೂರ ಒಂದು ೨೫ ರೂಪಾಯಿನ ಉಪಾಧ್ಯಾಯನ ಕೆಲಸ ಸಿಕ್ಕಿದೆ’ ಎಂದ “ಅಷ್ಟ ದೂರ!” ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾ ಬೆದರಿಹೋದವಳಂತೆ ಮುಖ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ “ನೀನು ಮೊದಲ ಊಟ ಮಾಡಿ ಬಾ, ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ತಿರುಗಿದೆ” ಎಂದ ರಂಗಯ್ಯ. ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಎಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಚಿಂತೆ ಹಿಡಿಯಿತು, ಕಾಣದ ಊರಿಗೆ ೨೫ ರೂಪಾಯಿಗೋಸ್ಕರ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಆಲೆಯುಬೇಕು ಎಂದು ತಿಂಗಳಿಗೆ ೨೫ ರೂಪಾಯಿಗೆ ಗಂಡ ಹೆಂಡಿರ ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬುತ್ತದೆಯೇ?—ಹೋಗುವುದೇ? ಬಿಡುವುದೇ? ಎಂದು ಅವನ ಮನಸ್ಸು ತೂಗಾಡುತ್ತಾ ಸಿಕ್ಕಿತ ಊಟ ಮುಗಿಸಿ ಬಂದ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ತನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಹೇಳಿಯೇ ಬಿಟ್ಟಳು. ‘ಹುಟ್ಟಿದ ಊರು ತೊರೆದು ಹೊಟ್ಟೆ ಹೊರೆಯಲು ಅಷ್ಟ ದೂರ ಏಕೆ ಹೋಗಬೇಕು? ಇಲ್ಲಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅಮ್ಮನವರಿಗೂ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ.’ ಎಂದು.

“ ಇಷ್ಟು ಓದಿ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ವಿದ್ಯಾವಾಸ ಮಾಡಿದರೆ ವ ನನ್ನಿಗಾದರೂ ಒಂದು ನೆಮ್ಮದಿಯಲ್ಲವೆ? ಹೇಗೂ ಆಳುಗಳಿಂದ ಅವ್ವ ಕೆಲಸ ನಡೆಸಿ ಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಾಳೆ”

“ ಸಂಬಳ ತಕ್ಕಷ್ಟು ಓದಿದವರೇ ಸಿನು ಫಲ ಬಂತು? ನಮ್ಮೂರಿನ ಮಕ್ಕಳಿಗೇ ಒಂದಷ್ಟು ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿಸಿ, ನವ ಗಿರುವ ಹೂಲಿ ಗದ್ದೆಯನ್ನೇ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಉತ್ತು ಗೊಬ್ಬರ ಗೊಡ್ಡ ಹಾಕಿ ಬಿತ್ತಿದರ ಭೂಮಿ ತಾಯಿ ನಮ್ಮ ಹೊಟ್ಟೆಗೂ ಬಟ್ಟೆಗೂ ಕಡಮೆ ಮಾಡೋಲ್ಲ, ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವೂ ಇರುತ್ತದೆ ”

ಹೆಂಡತಿಯ ಜಾಣ್ಮೆ ಇನ್ನೂ ಇನ್ನೇಕವನ್ನೂ ಮೆಚ್ಚಿ ರಂಗಯ್ಯ ಹುಸಿ ನಗೆಯನ್ನು ಬೀರುತ್ತಾ ಹೇಳಿದ “ ನೀನು ಹುಸುಪುನ ಸರಿಯಾದ ಕುಣುತ್ತದೆ ಹುಟ್ಟಿದ ಊರನ್ನು ಉರದು ಹೋಗಲು ನನಗೂ ಮನಸ್ಸಲ್ಲ ”

ನೇಯಿ ಸಲು ಅಬ್ಬಕೊಂಡು ಹೋಗಿದ್ದ ದನಗನ್ನ ಹಿಡಿದು ಸಿದ್ಧವು ಮನೆಗೆ ಬಂದಳು. ರಾಗದವ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಮಾಡುವ ತಿಳಿದಳು. ನೋನೆ ಹೇಳಿದ ಮಾತನ್ನೇ ಇನ್ನೂ ನ ಗನಿಗೆ ಹೇಳಿದಳು.

“ ನ ಗೂ, ಕಾಣದ ದೇಶಕ್ಕೆ ನ ಗೂ ದಡ ಹೊಟ್ಟೆಗಾಗಿ ಹೋಗಬೇಕೆ? ಹೂರಲಾರದೇಕೆ ಹೂರಲಾದರೂ ಸಿಕ್ಕುತ್ತದೆಂದರೆ ಏನೋ ಒಂದು ವೇಳೆ ಹೋದರೂ ಚೆಂತಿಲ್ಲ ನನಗೂ ಪದ ಸ್ವಗತ್ತಾ ಬಂತು ಕಣ್ಣೆದುರು ಮಗ ನೋನೆ ಇದ್ದರ ಅದೇ ಒಂದು ಸ-ಶೋಷ ಕಣವು ಹುಟ್ಟಿದ ಊರಾಗಿ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿಸಿದರೆ ಅವರು ದೊಡ್ಡೋರಾದಾಗ ನನ್ನನ್ನು ನೆನಕೋಲಾರೆ ” ಎಂದು ಬೋಧಿಸಿದಳು.

ಹತ್ತು ಹೂಟ್ಟೆಯಿಂದ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಪ್ರೀತಿ ತುಂಬಿದ ಮಾತುಗಳಿಂದ ರಂಗಯ್ಯ ಸರಕಾರಿ ನೌಕರಿಗೆ ಸೇರ ಬೇಕೆಂಬ ಹಂಬಲವನ್ನೇ ಬಿಟ್ಟು ಸರಿ, ಮಾರಾ ದಿನಗಳೊಳಗೆ ಊರಿನ ಕೆಲವು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ತನ್ನ ಮನೆಗೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಿಡುವಾದಾಗ ದಿನವೂ ಅಕ್ಷರಾಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಮಕ್ಕಳ ಮಗ್ಗು ನಡೆ ನುಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಅನಂದವನ್ನು ಕಂಡು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಮನೆಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ತಲೆಯನ್ನು ಬಾಚುವುದು, ಅವರಿಗೆ ಬಾಯಾರಿಕೆಯಾದಾಗ ನೀರು ಕುಡಿಸುವುದು-ಹೀಗೆ ಲಕ್ಷ್ಯ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಮಾತೃಪ್ರೇಮದಿಂದ ಕಾಣು

ತ್ತಿದ್ದಳು ಮಕ್ಕಳು ಆಡುವಾಗ, ಮಾತಾಡುವಾಗ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಬಿಟ್ಟು ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಅವರನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಳು ಅವರ ಆನಂದದಲ್ಲಿ ಅವಳ ಮನಸ್ಸು ತಲ್ಲೀನವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ತಾನು ಯಾವಾಗ ತಾಯಿಯಾದೇನು ಎಂಬ ಆಶಯ ಅಲೆಯಲ್ಲಿ ತೇಲುತ್ತಿದ್ದಳು. ಇದರಿಂದ ಮಕ್ಕಳ ತಾಯಿ ತಂದೆ ಯರ ಪ್ರೀತಿಗಲ್ಲದೆ ಊರಿನ ಜನರ ಪ್ರೀತಿಗೂ ಗಂಡ ಹೆಂಡಿರಿಬ್ಬರೂ ಪಾತ್ರರಾದರು ರಂಗಯ್ಯನನ್ನು ಹೆಸರು ಹಿಡಿದು ಕೂಗುತ್ತಿದ್ದ ಊರಿನ ಜನರು ಇನ್ನು ಮುಂದೆ “ಮೇಷ್ಟ್ರಿ” ಎಂದು ಬಾಯಿ ತುಂಬಾ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಅವನ ಹೊಲಗದ್ದೆಗಳಿಗೆ ಉಳುಮೆ ಮಾಡಬೇಕಾದಾಗ ಊರಿನ ಜನರು ತಾವಾಗಿಯೇ ಅವನಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು “ಮೇಷ್ಟ್ರಿ, ನಮ್ಮ ಹೇರು ಈ ದಿನ ಬರುತ್ತದೆ ಉಳುಮೆಗೆ ನಮ್ಮ ಹುಡುಗ ಗದ್ದೆ ನಾಟಿ ಹಾಕೋಕೆ ಬರತಾನೆ”—ಎಂದು ತಾವಾಗಿಯೇ ತುಂಬಿದ ಮನದಿಂದ ಮುಂದೆ ಬಂದು ಅವನ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ನೆರವಾಗುತ್ತಿದ್ದರು

ಮಗ ಹೋಗಿ ಮೂರು ತಿಂಗಳು ಕಳೆಯುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಹೊನ್ನಮ್ಮನೂ ಖಾಯಿಲೆಯಿಂದ ನರಳಿ ಮೃತಪಟ್ಟಳು ಸಂಸಾರದ ಹೊರೆಯೆಲ್ಲ ತಿಮ್ಮಕ್ಕನ ಮೇಲೆ ಬಿತ್ತು ತನ್ನ ಗಂಡನು ಊರಿನ ಜನರಿಗೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಅನ್ಯಾಯದ ದೆಸೆಯಿಂದ ಜನರಾರೂ ತನ್ನ ಕೆಲಸಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನೆರವಾಗುತ್ತಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಆಕೆ ಅರಿತಳು ತಾಯಿಯೂ ಮಗಳೂ ಸುಗುಣಗಳಿಂದ ಜನರ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸತೊಡಗಿದರು ಬಸವಯ್ಯ ಇವರ ಕಷ್ಟ ಸುಖಕ್ಕೆ ಭಾಗಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದ. ಶಿವಣ್ಣನಿಗೆ ಸ್ವತಃ ಆಳುಗಳ ಮೇಲೆ ನಿಂತು ಕೆಲಸ ಮಾಡಿಸಲು ಇನ್ನೂ ಬುದ್ಧಿ ಸಾಲದು. ಉಳಿದಿರುವ ಒಬ್ಬ ಹೆಣ್ಣು ಮಗಳು ಗಿರಿಜೆ ಮದುವೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದಾಳೆ. ಇಷ್ಟು ಸಂಸಾರವನ್ನು ನೀಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಬೇಕಲ್ಲ ಎಂದು ತಿಮ್ಮಕ್ಕನಿಗೆ ಚಿಂತೆ. ಲಿಂಗಮ್ಮ ದಿನೇ ದಿನೇ ರೋಗದಿಂದ ಗುಣಮುಖ ಹೊಂದುತ್ತಿದ್ದಳು

ರಂಗಯ್ಯನ ಮೇಲಿದ್ದ ಪ್ರೇಮ ತಿಮ್ಮಕ್ಕನನ್ನೂ ಲಿಂಗಯನ್ನೂ ಬಾಧಿಸತೊಡಗಿತು ಆತನನ್ನು ನೋಡಬೇಕೆಂಬ ಹಂಬಲವು ವಯಸ್ಸಾದಂತೆಲ್ಲಾ ಲಿಂಗಮ್ಮನಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು. ತನ್ನ ಮನದಾಸೆಯನ್ನು ಮನ ಬಿಟ್ಟಿ ಯಾರ ಸಂಗಡಲೂ ಹೇಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ತಾನು ಮದುವೆಯಾದವಳು.

ಗಂಡ, ಅತ್ತೆಮಾವಂದಿರು ತಿಳಿದರೆ ಎಲ್ಲಿ ತನಗೆ ಆಪರೀತಿ ಬಂದೀತೋ ಎಂಬ ಅಂಜಿಕೆಯಿಂದ ತನ್ನ ಬಾಳ ಗೆಳೆಯನಾಗಲಾರದಹೋದ ರಂಗಯ್ಯನ ವಿಚಾರವನ್ನು ಗೋವ್ಯವಾಗಿಯೇ ಮನದಲ್ಲಿ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ತಾಯಿಗೆ ಈ ಕುತೂಹಲವಿದ್ದರೂ ಆತನನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ತನ್ನ ಹೃದಯಾಂತರಾಳದಲ್ಲಿ ಬಾದಿಮುಟ್ಟಿದ ಕೆಂಡದಂತೆ ಅಡಗಿರುವ ಮುಖವು ಇಮ್ಮಡಿಯಾಗುವುದೆಂದು ಅರಿತಿದ್ದಳು. ಆದರೂ ಒಬ್ಬ ಯಾವರೂ ನೋಡಬೇಕೆಂಬ ಆಸೆ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಮಾಸಿರಲಿಲ್ಲ.

ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಬೇಕು? ಕರೆಸುವರಾರು? ಅವರು ಬರುವುದು ದಿಟವೇ? ಎಂಬೀ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹೆಡೆ ಎತ್ತಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತಿದ್ದವು. 'ಅವರನ್ನು ಈಗ ನೋಡಿದರೆ ಏನು ಬಂತು? ಕತೆಯೆಲ್ಲಾ ವಾಗಿದು ಹೋಯಿತೆಂದು ತುಸು ಸಮಾಧಾನ ಹೊಂದುತ್ತಿದ್ದಳು. ಮಾರನೆಯ ವರ್ಷ ರಥಸಪ್ತಮಿಯ ದಿನ ರಂಗಯ್ಯ ತನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತರ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ರಾಮನಗರಕ್ಕೆ ಹತ್ತು ಮೈಲಿ ದೂರವಿದ್ದ ಒಂದು ಯಾತ್ರಾಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ದೇವರ ದರ್ಶನಕ್ಕೊಂದು ಅವರ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಹೊರಟ. ರಂಗಯ್ಯ ಬರತ್ತಾ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಯೋಚಿಸುತ್ತಲೇ ಇದ್ದ. ಲಿಂಗಮ್ಮ ತನ್ನ ಗಂಡನ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಆ ಯಾತ್ರಾಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಬಂದರೂ ಬರಬಹುದು ಅವಳನ್ನು ನೋಡುವುದರಿಂದ ತನ್ನ ಅಂತರಂಗದ ಕುದಿ ಇನ್ನೂ ಉಕ್ಕುತ್ತದೆಂದು ತಿಳಿದು ಮನಸ್ಸು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಲು ಹಿಂಜರಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಸ್ನೇಹಿತರ ಸಂಗಡ ಹೊರಟಿದ್ದಾನೆ, ಹಿಂದಿರುಗುವಂತಿಲ್ಲ. ಆ ದಿನ ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ದೂರದ ಊರುಗಳಿಂದಲೂ ಸಕ್ಕದ ಹಳ್ಳಿಗಳಿಂದಲೂ ಜನರು ಗುಂಪು ಗುಂಪಾಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದೇ ದಿನ ತಿಮ್ಮಕ್ಕ ಮಗಳನ್ನು ಕರೆದು "ಲಿಂಗವ್ವ, ಈ ದಿನ ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಬಹಳ ದೂರ ದಿಂದಲೂ ಜನರು ಹೋಗ್ತಾರೆ ರಾಮದೇವರ ಉತ್ಸವ, ಹೊವನ ತೇರು ನೋಡೋಕೆ ಎರಡು ಕಣ್ಣೂ ಸಾಲದು. ನಿಮ್ಮ ಅಪ್ಪ ನಮ್ಮನ್ನು ಎಲ್ಲಿಗೂ ಕಳಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ನಿಮ್ಮಪ್ಪನಿಗಂತೂ ದೇವರು ದಿಂಡರು ಯಾರೂ ಬೇಕಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಈ ದಿನವಾದರೂ ನಾವು ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಒಂದು ಕಾಸಿನ ಧಾಪ ಹಾರೆ ಸಂಜೆ ಹೊತ್ಗೆ ಊರಿಗೆ ಬಂದು ಬಿಡುವ ಇನ್ನು ಮುಂದಾದರೂ ದೇವರು ನಿನಗೆ ಒಳ್ಳೆಯದು ಮಾಡಲಿ. ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿಕೊ,

ಹೋಗುವ ” ಎಂದಳು

“ದೇವರು ಇದ್ದಾನೇನವ್ವ ? ಇದ್ದರೇಕೆ ನಮಗೆ ಈ ಕಷ್ಟ ಬರುತ್ತಿತ್ತು ? ನೀನೆ ಹೋಗುವ ” ಎಂದಳು ಲಿಂಗಮ್ಮ.

“ ದೇವರ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಆ ರೀತಿ ಮಾತಾಡಿದವರುಂಟೆ ? ಏಳು ಹೊತ್ತಾಗ್ತದೆ ”

“ದೇವರಿದ್ದರೆ ಏನು ? ಬೇಕಾದರೆ ನನಗೆ ತೊಂದರೆ ಕೊಡಲೇಳು” ಈಗಿನ ಕಷ್ಟಕ್ಕಿಂತ ಇನ್ನೇನು ಬೇಕು ?

ಹಾಗೂ ವೈಯುಗ್ಗು ಗುಣವಾಗಿದೆ ಎರಡು ದಿನ ದೇವರು ಕಷ್ಟಕೊಡ್ತಾನೆ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಕಷ್ಟಬರದೆ ವರಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆಯೇ ? ಏಳು.”

“ಆಗಲವ್ವ, ನನಗೇನೂ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಬಲಾತ್ಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ಹೊರಡುತ್ತೇನೆ ” ಎಂದು ಲಿಂಗಮ್ಮ ತೀವ್ರವಾಗಿ ಸ್ಥಾನ ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು, ಸಾಧಾರಣವಾದ ಉಡುಗೊರೆಯನ್ನುಟ್ಟು ಹೊರಟಳು. ಇವರಿಬ್ಬರೂ ಬರುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಜನಸಂದಣಿ ಆಪಾರವಾಗಿ, ದೇವಸ್ಥಾನದ ಕೈಸಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಜನ ಸ್ವಲ್ಪವಿರಲಿಲ್ಲ ಜನರ ನೂಕುನುಗ್ಗಲು. ದೇವಸ್ಥಾನದ ಒಳಗಡೆ ಹೋಗುವವರು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು, ಬರವವರು ಬರುತ್ತಲೇ ಇದ್ದರು - ಎಲ್ಲಿನೋಡಿದರೂ ಜನರ ಗುಡುಗಂಪು. ನೂರಾರು ಸ್ತ್ರೀಯರು ರಥೋತ್ಸವವನ್ನು ಎವೆ ಇಕ್ಕದೆ ನೋಡಿ, ತಣಿದು ರಾಮದೇವರಿಗೆ ಕೈಜೋಡಿಸಿ ಮುಗಿಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಲಿಂಗಮ್ಮ ಒಂದು ತಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಗಂಧ, ಚಂದನ ಸಲಪುಷ್ಪಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಮಾಡಿಕೊಂಡಳು. ಜನರ ಗುಂಪಿನ ಮಧ್ಯೆ ಮೆಲ್ಲಗೆ ದಾರಿ ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡು ತಾಯಿಯೂ ಮಗಳೂ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿಸಲು ಗರ್ಭಾಂಕಣದ ಎದುರು ಬಂದು ನಿಂತರು ಲಿಂಗಮ್ಮ ತಟ್ಟೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ತಾಯಿಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ನಿಂತು, ಜನರ ಗುಂಪಿನ ಮುಖಾಂತರ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದ ದೇವರ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಮೆಟ್ಟುಗಾಲಗಳಿಂದ ನಿಮಿರಿ ನಿಮಿರಿ ನೋಡುತ್ತಾ ವೈಮರಶಿವರು ಅದೇ ಸಮಯಕ್ಕೆ ರಂಗಯ್ಯನೂ ಅವನ ಸ್ನೇಹಿತರೂ ಬಂದರು ಪೂಜೆಗೆ ಬೇಕಾದ ಸಲಪುಷ್ಪಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಕಿಕ್ಕಿರಿದ ಜನರ ಮಧ್ಯೆ ದಾರಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಗರ್ಭಾಂಕಣದ ಕಡೆಗೆ ನುಗ್ಗಿದರು. ಅವರ ದೃಷ್ಟಿಯು ದೇವರ ವಿಗ್ರಹ

ವನ್ನು ನೋಡುವುದರಲ್ಲಿತ್ತು. ಹೀಗೆ ನುಗ್ಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾಗ ರಂಗಯ್ಯನ
ವೈ ಲಿಂಗಿಯು ಹಿಡಿದಿದ್ದ ತಟ್ಟೆಗೆ ತಗುಲಿ ಹಣ್ಣುಗಳು ಬಿದ್ದುಹೋದುವು
ಲಿಂಗಮ್ಮ ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ 'ಯಾರವನು?' ಎಂದು ಮುಖ ನೋಡಿದಳು.
ಅಕೆಯ ಅಂತರಾತ್ಮ ಹೊದೆದುಕೊಳ್ಳಲಾರಂಭಿಸಿತು. ವೈ ಮುಖದ
ಮೇಲೆಲ್ಲಾ ಬೆವರು ಚೆಮ್ಮಿತು ರಂಗಯ್ಯನ ವಯವನ್ನೇ ಧೃಷ್ಟಿಸಿ ನೋಡಿ
ದಳು. ನಾನು ಯಾರು, ಇರುವುದ್ದೇನು? ದೇವಸ್ಥಾನ, ಜನರ ಗಜಗುಂಪು
ಎಲ್ಲಾ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಮರತು ಹೋಯಿತು. ತಟ್ಟೆಯನ್ನು ತಗಲಿಸಿ
ದುಡಕ್ಕಾಗಿ ಹುಡುಗಿಯು ಕೋವಗೊಂಡಿರಬೇಕೆಂಬ ಭಾವನೆಯಿಂದ
'ನನಗೆ ಅರಿವಿಲ್ಲವೆ ತಗಲಿಸಿದ ಏನೂ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಡಿ' ಎಂದು
ಹೇಳುತ್ತಾ ರಂಗಯ್ಯನು ಆ ಸ್ತ್ರೀ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಿದ ಹದಿ
ನಾರು ವರ್ಷದ ಆದ್ದರ ಆಕೆ! ನವ ಮದುವೆಯಾದ ಕೂಡಿದ ಸುವರ
ಮುಖ, ಆದರೆ ಕಾಂತಿಹೀನವಾದ ಕಣ್ಣುಗಳು. ರಸ್ತೆ ತಪ್ಪನ್ನೂಳ್ಳಿಕೊ
ಳ್ಳಳು ಅವನ ತಟ್ಟೆಗಳು ಬಿಗಿಯಾಗಿ ಮುಚ್ಚಿದ್ದವು. ಸ್ವಾಮ್ಯದಲ್ಲ
ಮನಸ್ಸು ಮತ್ತೆ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೆಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವಾಗಿತ್ತು. ತಮ್ಮ ಮದುವೆಗೆ ಬೆವ
ರಿನ ಹನಿಗಳು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡವು 'ಯಾರಿರಬಹುದು?' ಎಂದು ಜನಗಳ
ಮಧ್ಯೆ ತೂರಿಯಾಗಿ, ಗರ್ಭಾಂಗಣದಲ್ಲಿದ್ದ ಮರದ ವಿಗ್ರಹದ ಮುಂದೆ ಪೂಜೆ
ಮಾಡಿಸಲು ನಿಂತ ವಿಗ್ರಹವೇ ಆತನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣದು ಲಿಂಗಿಯ ಚಿಕ್ಕ
ವಯಸ್ಸಿನ ರೂಪುತಾನು ನೋಡಿದ ಸ್ತ್ರೀವ್ಯಕ್ತಿಯ ಮುಖದಲ್ಲ ಸುಕು
ಮಸುಕಾಗಿ ಕದಿಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಂಡಿತು. ಅಕೆಯ ಕರಳದ, ತನ್ನನ್ನು
ದುರದ ರಸನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಪ್ರಸನ್ನ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾದ 'ಸಂಕರಬಲ್ಲವೆ ಅಕೆಯೇ
ನಮ್ಮ ಲಿಂಗಿ' ಎಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿದ 'ಯಾರಿರಬಹುದು?' ಮಾತನಾಡಿಸಬಹುದು
ಗಿತ್ತಲ್ಲ! ಮಾತನಾಡಿಸಿದ್ದರ ವನಸ್ಸಿಗೆ ಸವ ಭಾನವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇನ್ನು
ಯಾವಾಗಲೋ ಅಕೆಯನ್ನು ನೋಡುವ ಸುಯೋಗ ಒದಗುವುದು'
ಎಂದು ತನ್ನಲ್ಲಿಗೆ ಚಿಂತಿಸಿದ ಮನಸ್ಸಿಗಿದ್ದ ಶಾಂತಿ ಮಾಯವಾಯಿತು.
ಅಕೆಯ ಸಂಗಡ ಗಂಡನೂ, ಮಾತಾಪಿತೃಗಳೂ ಬಂದಿರಬಹುದೆಂದೂ,
ತಾನು ಬಂದಿರುವ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಅಕೆ ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಸುವಳೆಂದೂ, ತಾನು
ಜಾಗ್ರತೆ ಇಲ್ಲೆಂದ ಹೊರಟು ಹೋಗುವುದು ಉತ್ತಮವೆಂದೂ ಯೋಚಿ

ಸಿದ ಮೊದಲು ಪೂಜೆ ಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡ ಚಿಂತೆಯ ಅಲೆಯಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸು ಕೊಚ್ಚಿಹೋಗುತ್ತಿದೆ.

ತನ್ನ ಗೆಳೆಯರನ್ನು “ಇನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಹೊತ್ತು ಏಕೆ ಇಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಬೇಕು” ಜನರು ತಂಡೋಪತಂಡವಾಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದಾರೆ, ಊರಕಡೆ ಹೋಗೋಣ” ಎಂದ. “ಇಷ್ಟು ಅವಸರ ಏತಕ್ಕೆ” ನಾವು ದೂರದಿಂದ ಬಂದಿದ್ದೇವೆ, ಒಂದು ಸುತ್ತು ದೇವಸ್ಥಾನವನ್ನು ಸುತ್ತಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಉತ್ಸವವನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡು ನಿಧಾನವಾಗಿ ಹೋಗೋಣ” ಎಂದು ಗೆಳೆಯರು ಹೇಳಿದರೂ ತನಗೆ ಯಾವುದೂ ಬಹಳ ತ್ವರಿತವಾದ ಕೆಲಸ ವಿರುವುದಾಗಿ ನೆಪ ಹೇಳಿ ಅವರನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಮೊಟಾರು ನಿಲ್ದಾಣಕ್ಕೆ ಧಾವಿಸಿ ಬಂದ ತಕ್ಷಣವೇ ಮೋಟಾರು ಹತ್ತಿ ಎಲ್ಲರೂ ಹೊರಟು ಹೋದರು ತಟ್ಟೆಯನ್ನು ತಗುಲಿಸಿದ್ದ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ತಿಮ್ಮಕ್ಕನೂ ನೋಡಿದ್ದಳು ಆದರೆ ಉಕ್ಕಿಬಂದ ದುಃಖದಲ್ಲಿ ಆಕೆಗೆ ಮಾತೇ ಹೊರಡಲಿಲ್ಲ.

“ಮಾವಯ್ಯ ಬಂದಿದ್ದಾನೆ ನೋಡಿದೇನವ್ವಾ!” ಎಂದಳು ಲಿಂಗಮ್ಮ, ತಾಯಿಯನ್ನು ತಾಯಿಯು ಕಣ್ಣೀರನ್ನು ಮಿಡಿಯುತ್ತಾ “ನೋಡಿದೆ ಆದರೆ ಮಾತಾಡಿಸಲು ಬಾಯೇ ಬರಲಿಲ್ಲ ಜನರ ನೂಕಾಟ ಬೇರೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿತ್ತು ಈಗ ಮಾದಲು ಪೂಜೆ ಮಾಡಿಸು, ಗುಡಿಯ ಹೊರಗೆ ಕಾದಿದ್ದರೆ ಸಿಕ್ಕುತ್ತಾರೆ, ಮಾತಾಡಿಸುವ” ಎಂದಳು. ತಾಯಿಯೂ ಮಗಳೂ ಅವಸರವಸರವಾಗಿ ಪೂಜೆಮಾಡಿಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಪೂಜಾರಿಗಳನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಂಡರು ಪೂಜೆಯು ಮುಗಿಯಿತು. ದೇವರ ದರ್ಶನವೂ ಆಯಿತು ರಂಗಯ್ಯ ಕೈಸಾಲೆಯ ಗುಂಪಿನಲ್ಲೇ ನಿಂತಿರಬೇಕೆಂದು ನೆನೆದು ಇಬ್ಬರೂ ಆತನಿಗಾಗಿ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲಿನಲ್ಲಿ ಆಸೆಗರೆದರಿದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಕಾದರು ಪೂಜೆ ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಹೊರಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದವರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಗೂಢಚಾರರು ಕಳ್ಳನನ್ನು ಹುಡುಕುವಂತೆ ತಮ್ಮ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೇ ಹುಡುಕಿ ಹೊರಗೆ ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಕಳೆದ ನಂತರ ಜನಸಂದಣಿಯು ಕಡಮೆಯಾಯಿತು ರಂಗಯ್ಯನ ಸುಳಿವೇ ಇಲ್ಲ ಲಿಂಗಮ್ಮ ಎಂಥಾ ಮೋಸವಾಯಿತೆಂದು ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಟ್ಟಳು ಹೃದಯದ ಮಿಡಿತ ಗಳಿಗೆ ಗಳಿಗೆಗೂ ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು. ನೋಡಿ

ದಾಗಲೇ ಮಾತನಾಡಿಸದೇ ಬಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಾ ಎಂದು ತನ್ನ ಹೀನ ಅದೃಷ್ಟವನ್ನು ಶಪಿಸಿದಳು. ಅಶಾಭಂಗವಾಗಿ ಪುನಃ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಒಳಗಡೆ ಹೋಗಿ ಹುಡುಕಿದರು ತಮ್ಮನ್ನು ನೋಡಲಾರದ ವೃಥೆಯಿಂದಲೇ ಇಷ್ಟು ಜಾಗ್ರತೆ ಹೊರಟುಹೋಗಿದ್ದಾರೆಂದು ಅವರು ಊಹಿಸಿದರು ತಾಯಿಯು ಮಗಳಿಗೆ “ತಾಯಿ, ಇನ್ನು ಹುಡುಕಿ ಏನು ಫಲ?” ಅವರನ್ನು ಮಾತನಾಡಿಸದಿದ್ದರೂ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ ದೇವರೆ ದರ್ಶನನಾದಂಥ ಬಹಳ ವರ್ಷಗಳ ಮೇಲಾದರೂ ನಮ್ಮ ರಂಗಸ್ಥಾನವರ ದರ್ಶನವಾಯ್ತು ನಾವು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರದಿದ್ದರೆ ಅವರನ್ನು ನೋಡುವ ಭಾಗ್ಯವೂ ಮೂರೇತಿರಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಊರಿನ ಕಡೆ ಜನರಲ್ಲಾ ಹೋಗುತ್ತಾ ಇದ್ದಾರೆ ನಾವೂ ಅವರ ಸಂಗಡ ಹೋಗುವ” ಎಂದು ಮಗಳನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ರಾಮನಗರದ ಹಾದಿ ಹಿಡಿದು ಹೊರಟಳು ಲಿಂಗಮ್ಮ ಮೌನವಾಗಿ ತಾಯಿಯನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದಳು ಕಾಲಗಳು ದುರಿಯುತ್ತಿದ್ದಕ್ಕೂ ಸಾಗುತ್ತಿವೆ, ಮನಸ್ಸು ಮಾತ್ರ ರಂಗಯ್ಯನ ರೂಪನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಿಕೊಂಡು ನನದು ನೆನೆದು ತಳಮಳ ಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದೆ-ಈ ತೂಗುಯ್ಯಾಲೆಯ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ತಾರಾರನ್ನು ಸೇರಿದಳು.

ಇತ್ತ ರಂಗಯ್ಯ ಊರು ತಲುಪಿದ ಮೇಲೆ ಬಾಲ್ಯದ ಚೆಲುವಿನ ಲಿಂಗಿಯನ್ನೂ, ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಕಂಡ ಯೌವನದ ಲಿಂಗಮ್ಮನನ್ನೂ ಮನದಲ್ಲೇ ಹೋಲಿಸಿ ನೋಡಿ ಕೂರಗುತ್ತಿದ್ದ ಹೀಗೆ ಈ ಎರಡು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಜೀವನನೌಕೆಯು ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಉದ್ಭವಿಸುವ ದುರದೃಷ್ಟದ ಅಲೆಗಳಹೊಡೆತಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿ ದಡವನ್ನು ಸೇರಲಾರದ ಕುಂಟುತ್ತಾ ಸಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

೭

ವೈಶಾಖ ಮಾಸದ ಒಂದು ಮುಟಮುಟ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಜನರು ಬಿಸಿಲಿನ ತಾಪವನ್ನು ತಾಳಲಾರದೆ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಮನೆಗಳಲ್ಲೋ ಮರಗಳಲ್ಲೋ, ಮರಗಳಡಿಯಲ್ಲೋ ಸೇರಿದ್ದರು ವೃಗಪಕ್ಷಿಗಳ ಸುಳಿವೇ ಇರಲಿಲ್ಲ ಬೀದಿಯು ನಿರ್ಜನವಾಗಿ ಬಹು ಭೀಷಣವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ರಂಗಯ್ಯ ಬಿಸಿಲಿನ ಬೇಗೆಯನ್ನು ತಾಳಲಾರದೆ ಮನೆಯ ಕೊರಡಿಯಲ್ಲಿ

ಹಾಸಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಹೊರಳಾಡುತ್ತಾ ಗಾಳಿ ಬೀಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿಯೇ ಪುಸ್ತಕಗಳ ಗುಂಪಿನಿಂದ ಕವಿ ರಾಘವಾಂಕನು ಬರೆದಿರುವ 'ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ ಕಾವ್ಯ' ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಎಳೆದುಕೊಂಡು ಸುಮ್ಮನೆ ಹಾಳೆಗಳನ್ನು ತಿರುವಿಹಾಕುತ್ತಾ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯು ಸತ್ಯಕ್ಕೋಸ್ಕರ, ತನ್ನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚೆ ಹೆಚ್ಚೆಗೊ ಪಟ್ಟ ಕಷ್ಟ ಪರಂಪರೆಗಳನ್ನು ಹಾಗೆಯೇ ಓದುತ್ತಾ, ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನು ಋಣತೀರಿಸಲು ಬೇರೆ ಮಾರ್ಗವಿಲ್ಲದೆ, ಸತೀ ಶಿರೋಮಣಿ ಚಂದ್ರಮತಿಯನ್ನೂ ಏಕ ಮಾತ್ರ ಪುತ್ರನಾದ ರೋಹಿತಾಶ್ವನನ್ನೂ ಕಾಶೀ ಪಟ್ಟಣದ ಬೀದಿ ಬೀದಿಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ತಲೆಯಮೇಲೆ ಹುಲ್ಲುಕಡ್ಡಿ ಇಟ್ಟು, ಇಬ್ಬರ ಕೈ ಹಿಡಿದು ಜನರಿಗೆ ತೋರಿಸುತ್ತಾ "ಇವರಂ ಮಾರುಗೊಂಬೆನೆಂದು" ಸಾರುತ್ತಿರಲು, ವಿಪ್ರನೊಬ್ಬನು ಈಶ್ವರಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಅವರನ್ನು ಕೊಂಡುಕೊಂಡನು 'ಹೋಗುತ್ತೇನೆ ತಂದೆ' ಎಂದು ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನನ್ನು ತಬ್ಬಿಕೊಂಡು ಗೋವಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಮಗನನ್ನೂ ಸತಿಯ ಪಾದಗಳಮೇಲೆ ತಲೆಯಿಟ್ಟು 'ಹೋಗುತ್ತೇನೆಂದು ಹೇಳಲು ಉಸಿರಲ್ಲದೆ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಸತಿಯನ್ನೂ, "ಬೇಹೂಡೆಯ ನಾನಿರಲು ಮಾರಿದವನಂ ಕೇಳ್ವ ಸುಹಸವ ನೋಡೆಂದು ಕೆಡೆಹೊಯ್ದು ನೂಕಿ ನಿಜಗೇಹಕ್ಕೆ ಜರೆವುತ್ತ ಕೊಂದೊಯ್ದು" ವಿಪ್ರನ ಕರಿಣ ವರ್ತನೆಯನ್ನೂ ಯೋಚಿಸುತ್ತಾ ಹನಿ ಗೂಡಿದ್ದ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಒರಿಸಿಕೊಂಡು ಮುಂದೆ ಹಾಳೆ ತಿರುಗಿಸಿದ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನು ತನ್ನನ್ನೇ ಚಂದಾಲನಿಗೆ ಮಾರಿಕೊಂಡನು ಒಡೆಯನ ಅಪ್ಪನೆಯಂತೆ ಸುಡುಗಾಡು ಕಾಯುತ್ತಿರಲು, ಸರ್ಪದಿಂದ ಕಚ್ಚಲ್ಪಟ್ಟು ಸತ್ತ ಕುಮಾರ ರೋಹಿತಾಶ್ವನನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ನಡುರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಏಕಾಂಗಿಯಾದ ಚಂದ್ರಮತಿಯು ರೋದಿಸುತ್ತಾ, ಚಿತೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ, ಅದರ ಮೇಲೆ ಮಗನನ್ನು ಮಲಗಿಸಿದ ಒಂದು ದೃಶ್ಯವನ್ನು ಓದಿದ. ಎದೆ ಇಬ್ಬಗವಾಯಿತು ಹೀಗೆ ಕದ್ದು ಸಮರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಣವನ್ನು ಸುಡಲು ಬಂದ ವೀರನಾರಿಯನ್ನು ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನು ತನ್ನ ಒಡೆಯ ವೀರಬಾಹುವಿನ ಮೇಲೆ ಆಣೆ ಇಟ್ಟು "ನಿನ್ನ ನಿಟ್ಟಿಲುವ ಮುರಿವೆನೆಂದುರವಣಿಸಿ, ಜರೆವುತ್ತ ದಟ್ಟಿಸುತ ಬಂದು ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಕಿಚ್ಚಂ ಕೆದರಿ, ಮುಟ್ಟಿಗೆಯ ಮೇಲಿದ ಸುತನ ಹಿಂಗಾಲ್ವಿಡಿದು ಸೆಳೆದು ಬಿಸುಟಂ ಭೂಪನು" ಎಂಬ ದೃಶ್ಯ

ವನ್ನು ಓದಿದ. ದುಃಖವು ತಡೆಯಲಾರದಷ್ಟಾಯಿತು. ಚಂದ್ರಮತಿಯು
 “ಬಿಸುಡದಿರು ಬಿಸುಡದಿರು ಹಸುಳೆ ನೋಂದಪನು. ಇವನು ನನ್ನ
 ಮಗನಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಶಿಶುವಂತೆ ಭಾವಿಸಿ ಸುಡಲು ಅಪ್ಪಣೆಕೊಡು” ಎಂದು
 ಬೇಡಿಕೊಂಡ ಸ್ವವೇಶವು ದೇವರ ಅತ್ಯಂತ ಲೀಲಾ ವಿಚಿತ್ರವನ್ನು ರಂಗ
 ಯ್ಯನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಮುದ್ರೆಯೊತ್ತಿತು. ತನಗೆ ಉಗಟಾಗಿರುವ ಕಷ್ಟ
 ವೇನೂ ಇಷ್ಟು ಕಠಿನವಾಗಿಲ್ಲ. ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿ
 ರುವ ಕಷ್ಟಗಳಿಗೂ ಸಾಮಾನ್ಯರಾದ ನಾವು ಅನುಭವಿಸುವ ಕಷ್ಟಗಳಿಗೂ
 ಅನೇಗೂ ಸೊಳ್ಳೆಗೂ ಹೋಲಿಸಿದಂತೆಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ರಾಗೇ ನಿವ್ರ
 ಹೋದ. ಯಾರೋ ಕೂಗಿದಂತಾಯಿತು. ಕಣ್ಣೊರೆಸಿಕೊಂಡು ಎದ್ದು
 ನೋಡಿದ.

“ಯಾರು ಎಂದು.”

ಬಂದಿದ್ದವನು—“ನಾನು ರಾಮನಗರದವನು” ಎಂದು ಹೇಳಿದ.
 ರಾಮನಗರ ಎಂದು ಕಿವಿಯ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದ ಒಡನೆ ದಬಾರನೆ ಎದ್ದು
 ಬಾಗಿಲ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ನೋಡಿದ. ಒಬ್ಬ ಪ್ರಾಯದ ಹುಡುಗ ಬಾಗಿಲಿನ
 ಕೊರಗೆ ನಿಂತಿದ್ದಾನೆ. ರಂಗಯ್ಯನಿಗೆ ಏನು ಸಮಾಚಾರವೆಂಬುದೋ
 ಎಂಬ ಕುತೂಹಲ ಕೆರಳಿ ಕೆರಳಿ ಬರುತ್ತಿದೆ.

“ಬಾ ಒಳಗೆ, ಈ ಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲೇ ಬಂದಿದ್ದೀಯಲ್ಲ! ಎಲ್ಲಿಗೆ
 ಹೋಗಿದ್ದೆ? ಎಂದು ಒಂದೇ ಉಸಿರಿಗೆ ಅವನನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದ.

“ನಿಮ್ಮತ್ತಾನೇ ಬಂದಿವನು” ಎಂದು ಬಂದಿದ್ದವನು ಉತ್ತರಿಸಿದ.

ಶಾಂತವಾಗಿದ್ದ ರಂಗಯ್ಯನ ಮನಸ್ಸು ಪುನಃ ಕಲರತ.

“ಏನಪ್ಪ ಸಮಾಚಾರ?”

“ತಿಮ್ಮಕ್ಕನವರು ತಮಗೆ ಲಗ್ನ ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಜೊತೆ
 ಯಲ್ಲೇ ಕರೆದೊಂಡು ಬಾ ಅಂತ ಕ್ಷಮರೆ”

“ಯಾರಿಗೆ ಮದುವೆ?”

“ತಿಮ್ಮಕ್ಕನ ಕಿರಿಮಗಳಿಗೆ ಸವಾಮಿ”

“ಲಗ್ನ ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಕೊಡು ನೋಡೋಣ” ಎಂದು ಈಗ
 ಕೊಂಡ.

“ ಉಗ್ರಪತ್ರಿಕೆಯ: ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ಕಾಗದವಿದೆ ಕೊಳ್ಳಿ” ಎಂದು ಕೊಟ್ಟ.

“ ನಾನು ನಿಮ್ಮ ಊರಿಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದಾಗ ನೀನು ಚಿಕ್ಕವನು ಈಗ ಬೆಳೆದಿದ್ದೀಯೆ. ಗುರುತು ಹಿಡಿಯುವುದಕ್ಕೇ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ದಣಿವಾರಿಸಿಕೊ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ರಂಗಯ್ಯ ಲಗ್ನ ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಓದಿದ ಬಂಧು ಮಿತ್ರರು ತಿಮ್ಮವ್ವನ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಅಪ್ಪಾಸಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ಅರ್ಜಿಯೊಂದಿಗೆ ರಂಗಯ್ಯ “ ನಿಮ್ಮ ಯಜಮಾನರ ಹೆಸರೇ ಇಲ್ಲ?” ಎಂದ

ಅಳು—“ ಅವರು ಸತ್ತು ಬಹಳ ದಿವಸಗಳಾದ್ದು ಈಗ ಕಲವು ತಿಂಗಳುಗಳ ಹಿಂದೆ ಮುದುಕಮ್ಮನವರೂ ಖಾಯಿಲೆಯಿಂದ ಸತ್ತು ಹೋದರು. ಯಜಮಾನರು ಸತ್ತಾಗ ಬಸವಯ್ಯನವರಿಂದ ನಮಗೆ ಒಂದೆ ಕಾಗದವನ್ನು ಬರೆಸಿದ್ದರು ” ಎಂದ

“ ಸಮಾಚಾರವೇ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲವಲ್ಲ! ಏನಾಗಿತ್ತು ?”

ಯಜಮಾನರು ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಹಾಗೆ ಅನ್ನ ನೀರು ತೊರೆದು ಸತ್ತರು ಸಾಯುವಾಗ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಕರೆಸಿಕೊಡುವಂತೆ ತಿಮ್ಮಕ್ಕನವರಿಗೆ ಹೇಳಿದರು. ನಿಮ್ಮ ಹೆಸರನ್ನೇ ಹೇಳುತ್ತಾ ಪ್ರಾಣಬಿಟ್ಟರು.” ರಂಗಯ್ಯ ವ್ಯಸನದಿಂದ ತಾಯಿಯನ್ನು ಕರೆದು “ ನೋಡಮ್ಮ ಇವನು ನಿಮ್ಮಣ್ಣನ ಮನೆಯ ಅಳು ನಿಮ್ಮ ಅಣ್ಣ ಮತ್ತು ಅಮ್ಮನು ಬಹಳ ದಿವಸಗಳ ಹಿಂದೆಯೇ ಕಾಲವಾದರಂತೆ. ನಮಗೆ ತಿಳಿಸಲೇ ಇಲ್ಲವಲ್ಲ” ಎಂದ. ಸಿದ್ಧಮ್ಮನಿಗೆ ಸಿಡಿಲುಬಡಿದಂತಾಯಿತು. ಎಷ್ಟಾದರೂ ತಾಯಿ ಮತ್ತು ಸಹೋದರರ ಸಾವು.

ಕಂಬನಿಕರೆದು ದುಃಖದ ಧ್ವನಿಯಿಂದ “ ಏನು ಖಾಯಿಲೆಯಾಗಿತ್ತು ?” ಎಂದಳು:

“ ಯಜಮಾನರು ಅನ್ನ ನೀರು ತೊರೆದು ಸತ್ತರು ಅಮ್ಮನವರು ಸ್ವಲ್ಪ ಖಾಯಿಲೆಯಿಂದ ಸತ್ತರು ”

“ ಸತ್ತವೇಲೆ ಹೇಳಿದರೆ ಏನು? ನಮ್ಮ ತಾಯಿ ಸಾಯುವಾಗಲಾದರೂ ಹೇಳಬಾರದಾಗಿತ್ತೆ? ಕೊನೆಯ ಸಾರಿ ಮುಖ ನೋಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರೆ ಸಾಕಾಗಿತ್ತು. ಅಣ್ಣನೇನೋ ವೈರಿಯಾಗಿದ್ದ ” ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾ

ಕಣ್ಣೀರು ಕರೆದಳು.

ರಂಗಯ್ಯ—“ ಹುಟ್ಟಿದವೇಲೆ ಎಲ್ಲರೂ ಸಾಯಲೇಬೇಕು ಸತ್ತವೇಲೆ ಅತ್ತು ಪ್ರಯೋಜನವೇನಮ್ಮ? ಈತ ಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ಬಂದಿದ್ದಾನೆ ಮಜ್ಜೆಗೆ ಕೊಡಮ್ಮ” ಎಂದು ಮರುಗುತ್ತ ಹೇಳಿದ.

ಸಿದ್ಧಮ್ಮ ಮಾತೃವಿಯೋಗದ ದುಃಖಭಾರದಿಂದ ಕಾಲು ಎಳೆದು ಕೊಂಡು ಕೋಣೆಗೆ ಹೋದಳು

ರಂಗಯ್ಯ—“ ನಾನು ಬಂದಿದ್ದಾಗ ಸಣ್ಣ ಹುಡುಗಿ ಗಿರಿಜೆ ಈಗ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬೆಳೆದಿದ್ದಾಳೆಯೇ” ವರ ಯಾರು? ಯಾವ ಊರಿನವರು?” ಎಂದು ಕೇಳಿದ

ಅಳು—“ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿ ಅವಳ ಅಕ್ಕ ಲಿಂಗಮ್ಮನಂತೆನೇ ಇದ್ದಾಳೆ ಸ್ವಾಮಿ ಶಿವನ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಯಾರೋ ಇದ್ದಾರೆಂತ” ಎಂದ ಲಿಂಗಮ್ಮನ ಹೆಸರು ಕೇಳಿದ ಕೂಡಲೇ, ಆಕೆಯ ರೂಪು ಲಾವಣ್ಯಗಳು ರಂಗಯ್ಯನ ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿದವು

ತಾಯಿಯೂ ಮಗಳೂ ಬಸವಯ್ಯನವರೂ, ಕಳೆದು ಹೋದುದನ್ನು ಮರೆತು ಖಂಡಿತ ಲಗ್ನಕ್ಕೆ ಬರಬೇಕೆಂದು ರಂಗಯ್ಯನನ್ನೂ ಸಿದ್ಧಮ್ಮನನ್ನೂ ಕಾಗದದಲ್ಲಿ ಬೇಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಓದುತ್ತಾ ಓದುತ್ತಾ ರಂಗಯ್ಯನಿಗೆ ಈ ಮೂರು ಜನರೂ ಬಂದು ತನ್ನ ಕೈಹಿಡಿದು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವಂತೆ ಭಾಸವಾಯಿತು ಹೃದಯವು ಕನಿಕರದಿಂದ ತುಂಬಿತು ಹೊನ್ನಯ್ಯ ಜೀವಂತನಾಗಿದ್ದಾಗ ಅವನ ಹೆಸರು ಕೇಳಿದರೆ ವೈಃಕುಂಠಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಕೋಪ ಈಗ ರಂಗಯ್ಯನ ಹೃದಯದಿಂದ ಅಳಿಸಿ ಹೋಗಬೇಕೆಂಬ ಬಯಕೆ ಅಂಕುರಿಸಿ, ಕ್ಷಣಕ್ಷಣಕ್ಕೂ ಬೆಳೆದು ದೊಡ್ಡದಾಯಿತು. ಆಳನ್ನು ಕರೆದು “ ಲಿಂಗಮ್ಮ ಈಚೆಗೆ ಹೇಗಿದ್ದಾಳೆ? ಗಂಡನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸುಖವಾಗಿದ್ದಾಳೆಯೇ?” ಎಂದ ರಂಗಯ್ಯ

“ ಆಕೆ ಗಂಡನ ಮನೆ ಅಂದರೆ ಸರಿಮನೆ ಕಂಡಂಗೆ ಹೆದರತ್ತಾಳೆ” ಎಂದ ಅಳು.

“ ಹಾಗೆಂದರೆ ಹೇಗೆ? ಆಕೆಯ ಗಂಡ, ಅತ್ತೆ ಮಾವಂದಿರು ಸಹಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆಯೇ?”

“ ಹೇಗೆ ಅಂದ್ರೆ ಏನು ಸ್ವಾಮಿ ? ಕಟ್ಟಿಬಡಿದ ಕಾಯನ್ನ ಹೆಣ್ಣು ಮಾಡಿದ ಹಾಗೆ ಆಕೆ ಮದುವೆಯಾದ್ತು ಅದನ್ನೆಲ್ಲಾ ತಿಳಿದೇ ಅವರು ತಿಪ್ಪನಾಗವರೆ ”

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಮ್ಮ ಮಜ್ಜಿಗೆಯನ್ನು ತಂದು ಅಳಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಳು. ರಂಗಯ್ಯ ಕಾಗದವನ್ನು ತಾಯಿಗೆ ಓದಿ ಹೇಳಿದ ಸಿದ್ಧಮ್ಮ “ ನೀನು ಖಂಡಿತ ಹೋಗಿ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಬಾರಪ್ಪ ನಾನು ಮನೆ ಬಿಟ್ಟು ಬರಲಾರ ನಮ್ಮಣ್ಣ ಸಿರಿ ಬಂತು ಅಂತ ಮೆರೆದ ಈ ಲೋಕ ರಂಗಿಗೆ ಸ್ವಾಮಿ ? ”

“ ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದ್ದೇನಮ್ಮ ”

‘ ಮೊದಲು ಹೋಗಿ ಬಾ ನಾನು ಕೇಳಿದ ಅಂತ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಹೇಳು ನಮ್ಮ ಅತ್ತಿಗೆನ ಒಂದು ಸಾರಿ ಮಿಡಿತ ಬಾ ಎಂದು ಹೇಳು ’ ಎಂದು ಮನೆಯ ಒಳಕ್ಕೆ ಹೋದಳು

‘ ಸ್ವಾಮಿ, ಲಿಂಗಮ್ಮ ಒಂದು ಸಮಾಚಾರಾನ ಗುಟ್ಟಾಗಿ ತಮಗೆ ತಿಳಿಸುವಂತೆ ಹೇಳಿದ್ದಾಳೆ ” ಎಂದ ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ರಂಗಯ್ಯನಿಗೆ ಕುತೂಹಲಕ್ಕೆ ಕಡಕ ಆ ಇಟ್ಟೆಯಾಯಿತು ಕಿವಿಗಳು ನೆಟ್ಟಗಾದುವು ಏನು ಸಮಾಚಾರ ” ಹೇಳು ” ಎಂದು ಆತುರನಾಗಿಯೇ ಕೇಳಿದ

“ ತಾವು ಏನೂ ತಿಳಿಯಬಾರದಂತಾ ಹೇಳಿದ್ದಾಳೆ ’ ರಂಗಯ್ಯನ ಕ ತೂಹಲ ಇಮ್ಮಡಿಯಾಯಿತು ಲಿಂಗಮ್ಮನ ಮಾತು ಕೇಳಲು ಮನಸ್ಸು ತವಕಿಸುತ್ತಿತ್ತು, ಕಿವಿಗಳು ನೆಮಿರದ್ದು ನಿಂತಿದ್ದವು.

“ ನೀನು ಹೇಳಬಾರದ ? ”

“ ತಮ್ಮ ಸಂಗಡ ದಯವಿಟ್ಟು ಅಕ್ಕನನ್ನು ಕರೆಕೊಂಡು ಬರಬೇಕೆಂತ ಹೇಳಿದಳು, ಅಷ್ಟೆ ”

ನಗುತ್ತಾ, ಇದನ್ನೇಕೆ ಇಷ್ಟೊಂದು ಗೋಪ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳಿದಳು ? ”

“ ತಾವು ಕೋಪ ಮಾಡ್ಕೊಂಡರೆಂತ ಊಹಿಸಿ ಹಾಗೆ ಹೇಳಿದಳು ”

ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ರಂಗಯ್ಯನಿಗೆ ಲಿಂಗಿಯ ಮೇಲಿದ್ದ ಪ್ರೇಮವು ಕಾಮರೂಪವಾದ ನಿಸ್ಸಂಕರೂಪವನ್ನು ತಾಳಿತು ಲಿಂಗಿಯ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಜ್ಞಾನದೃಷ್ಟಿಯೆಂಬ ಒರೆಗಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ ಉಜ್ಜಿ, ಆಕೆಯ ಸರಳ ಸ್ವಭಾವ

ವನ್ನಾ ವಿಶಾಲ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನಾ ನೋಡಿ, ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ 'ಒಳ್ಳೆಯ ಹುಡುಗಿ' ಎಂದುಕೊಂಡು "ಅಕೆ ತಾರೂರಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದಾಳೆ ಸಮಯ ಬಂದಾಗ ಇನ್ನೊಂದು ಸಾರಿ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬರುತ್ತೀನೆ" ಎಂದು ಊಟ ಮುಗಿಸಿ ಕೊಂಡು ಇಬ್ಬರೂ ಮೋಟಾರಿನಲ್ಲಿ ಹೊರಟರು

ರಾಮನಗರದಲ್ಲಿ ತಾಯಿಯೂ ಮಗಳೂ ರಂಗಯ್ಯನವರು ಬರುವರೆ ಎಂದು ಪರಸ್ಪರ ಯೋಚಿಸಿ, ಕೊನೆಗೆ ಬರಬಹುದೆಂದುಕೊಂಡು, ಒಬ್ಬ ಅಳನ್ನು ಕರೆದು, ಎತ್ತಿನಗಾಡಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ರಂಗಪ್ಪನವರನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬರಬೇಕೆಂದು ಅಜ್ಞಾಪಿಸಿವರು. ಲಿಂಗಯ್ಯನವರಿಂದ ಗಾಡಿಗತಾನೇ ಹುಲ್ಲುಹುಕಿ, ಅದರ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಚಾವೆಯನ್ನು ಹಾಕಿ, ಮತ್ತದರಮೇಲೆ ಒಂದು ಜಮಖಾನವನ್ನು ಹಾಕಿ ಗಾಡಿಯನ್ನು ಹೊರಡಿಸಿದಳು ಬಂಡಿಯನ್ನು ಜಾಗ್ರತೆ ಹಿಡಿಸಿಕೊಂಡು ಬರಬೇಕೆಂದೂ, ಬರುವಾಗ ಮಾವಯ್ಯನಿಗೆ ಸೊಗಸಾದ ಹಣ್ಣು ಹಂಪಲುಗಳನ್ನು ತರಬೇಕೆಂದೂ ಆಳಿನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ದುಡ್ಡು ಕೊಟ್ಟು ಕಳುಹಿಸಿದಳು. ಗಾಡಿಯು ಮೋಟಾರು ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಮುನ್ನವೇ ಬಂದಿತು ರಂಗಯ್ಯನ ಮೋಟಾರಿನಿಂದ ಇಳಿಯುತ್ತಲೇ ಗಾಡಿಯವನು ರಂಗಯ್ಯನಿಗೆ ಕೈಮುಗಿದು 'ತಿಮ್ಮಕ್ಕನವರು ಗಾಡಿಯನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅದರ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಕೊಳ್ಳಿ ನಾನು ವೇಟಿಗೆ ಹೋಗಿ ಸಾಮಾನು ತರ್ದೇನೆ' ಎಂದ ರಂಗಯ್ಯ 'ಗಾಡಿಯನ್ನೇಕೆ ಕಳುಹಿಸಿದರು?' ನಡೆದುಕೊಂಡು ಬಂದು ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಹೋಗು ಬೇಗ ಬಾ' ಎಂದು ಗಾಡಿಯವನು ಕುಳಿತ. ಆಳು ವೇಟಿಯಿಂದ ಸೊಗಸಾದ ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ತಂದ ಗಾಡಿ ಊರು ಕಡೆ ಹೊರಟಿತು.

"ಏನಯ್ಯ, ಇನ್ನೊಂದು ಹಣ್ಣುಗಳು ಯಾರಿಗೆ?" ಎಂದ

"ಮದುವೆ ಮನೆಗೆ ಬೇಕಲ್ಲ ಸ್ವಾಮಿ."

'ಅದು ಸರಿ. ಇನ್ನೊಂದು ರಸವಾಕಿ ಹಣ್ಣು ಕಿತ್ತಲೆ ಹಣ್ಣುಗಳೆ' ಇನ್ನೂ ಏನೇನೂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದೀ? ಯಾರು ತರಬೇಕೆಂದವರು?"

'ಇನ್ನಾರು ಸ್ವಾಮಿ? ನಮ್ಮ ಲಿಂಗಮ್ಮ ನನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಏದು

ರೂಪಾಯಿ ಕೊಟ್ಟು ಅದಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ಹಣ್ಣು ಹಂಪಲು ತರಬೇಕೆಂದಳು. ತಕ್ಕೊಂಡೆ ”

ರಂಗಯ್ಯ ನಸುನಗುತ್ತಾ—“ ಸರಿಹೋಯಿತು ಗಾಡಿ ಓಡಿಸಪ್ಪ. ಬಹಳ ಬಿಸಿಲಾಗುತ್ತದೆ ” ಎಂದನು. ಲಿಂಗಮ್ಮ ತನ್ನ ಉಪಚಾರಕ್ಕಾಗಿ ಯೇ ಇಷ್ಟೊಂದು ಶ್ರದ್ಧೆವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಳೆಂದು ಅರಿತು, ಅವಳ ಸರಳ ಹೃದಯವನ್ನೂ ಆಕೆ ತನ್ನಲ್ಲಿಟ್ಟಿರುವ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನೂ ನೆನೆದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹೊಗಳಿದ

“ ಒಂದು ಘಳಿಗೆಲಿ ತಕ್ಕೊಂಡು ಹೋಗ್ತೀನಿ, ಬನ್ನಿ ಸ್ವಾಮಿ ”

“ ಅದಿರಲಿ, ಮದುವೆ ಸಂಭ್ರಮ ಬಹಳ ಜೋರಾಗಿದೆ ಅನ್ನಪ್ಪ. ”

“ ಆಡಂಬರವೆಲ್ಲಾ ನಿಮ್ಮ ಮಾವನವರ ಕಾಲಕ್ಕೇ ಹೋಯ್ತು ಸ್ವಾಮಿ ”

“ ಅವನೊಬ್ಬನಿಂದಲೇ ಬೆಳಕಾಗುತ್ತಿತ್ತೆ ? ”

“ ಹಾಗಲ್ಲ ಸ್ವಾಮಿ, ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಜನರೆಲ್ಲಾ ಹೆದರಿಕೊಂಡು ಕೆಲಸಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಓಡಿಬರತಾ ಇದ್ದು ಅವರು ಸತ್ತಮೇಲೆ ಎಲ್ಲರೂ ಶಾಪ ಹಾಕತಾರೆ ಮದುವೆ ಚಪ್ಪರ ಹಾಕೋಕೆ ತಿಮ್ಮಕ್ಕನವರು ದಮ್ಮಯ್ಯ ಗುಡ್ಡೆ ಹಾಕಿದ್ದಾಯ್ತು ಬಸವಯ್ಯನವರು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ತಿಮ್ಮಕ್ಕನವರ ಪಾಡು ಕೇಳಬೇಕಿತ್ತೆ ಸ್ವಾಮಿ ? ”

“ ಪ್ರದೂಷಣೆ ಎಂದರೆ ಈಗ ಅನನ ವಿಚಾರ ಬೇಡ ಗಾಡಿ ಓಡಿ ” ಅಳು ಎತ್ತಗಳ ಮೇಲೆ ಜಾವಟಿಯನ್ನು ಬೀಸಿದ ಎತ್ತ, ಈ ನಾಗುಲೋಟದಿಂದ ಓದಿದವು

ಅ ದಿನ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಹುಮನಗರದಲ್ಲಿ ಮದುವೆ ಪ್ರಾರಂಭ ತಿಮ್ಮಕ್ಕನ ಲಿಂಗಮ್ಮನೂ ಮದುವೆಯ ಗಲಿಬಿಲಿಯನ್ನು ಒಂದು ಕಡೆ ಇರಿಸಿ “ ರಂಗಯ್ಯನವರು ಬಂದಿರುವರ ” ಗಾಡಿ ಊರ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬಂದಿದೆಯೆ ” ಎಂದು ಯೋಚಿಸುವರು. ಒಂದು ಸಾರಿ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬೆದರಿಕೆಯು ಹೆಚ್ಚಿ “ ಬಂದಿರಲಾರರು, ವೃಥಾ ನಾವು ಇಷ್ಟು ಶ್ರಮಪಟ್ಟಿವಲ್ಲಾ ! ” ಎಂದು ಆಶಾಭಂಗವಾದಂತಾಗುವುದು. ಲಿಂಗಮ್ಮನಿಗೆ ಒಂದು ಯೋಚನೆ ಹೊಳೆಯಿತು ತಕ್ಷಣ

ಬಸವಯ್ಯನವರನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದು “ಬಂಡಿ ಬರುವ ಹೊತ್ತಾಯಿತು. ನೀವು ಇಲ್ಲೇ ಇರಿ ಒಂದುವೇಳೆ ನಮ್ಮ ಮಾವಯ್ಯನವರು ಬಂದರೆ ಬಂದ ಕೂಡಲೆ ಮಾತನಾಡಿಸಲು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗೂ ಧೈರ್ಯವಿಲ್ಲ” ಎಂದಳು ಬಸವಯ್ಯ “ನೀನು ತಾನೆ ರಂಗಯ್ಯನವರ ಜೀವನದ ಕಣ್ಣಾಗಿದ್ದವಳು ನೀನು ಮೊದಲು ಸ್ವಾಗತಿಸಿದರೆ ಎಲ್ಲರೂ ಸ್ವಾಗತಿಸಿದಂತೆ” ಎಂದು ತಮಾಷೆಮಾಡಿದ ಲಿಂಗಮ್ಮನ ಮುಖದಮೇಲೂ ನಗೆಯು ಸುಳಿದಾಡಿತು ಈ ಮಾತುಗಳು ಲಿಂಗಮ್ಮನಿಗೆ ಮರೆತಿದ್ದ ಮುರಿದ ಮದುವೆಯ ಕಥೆಯನ್ನು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟಿದವು. ಕಣ್ಣೀರಿನಿಂದ ಕಥೆಯು ಕಾಣದಾಯಿತು ಈ ಮೂರು ವೃತ್ತಿಗಳೂ ಗಾಡಿಯನ್ನು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ದೃಷ್ಟಿ ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಮಸುಕಾಗಿ ಮಬ್ಬಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೆಯೋ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೂ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಅರಳಿಸಿ ನೋಡುತ್ತಾ, ಬಹಳ ಹೊತ್ತಿಗೊಮ್ಮೆ ರೆಪ್ಪೆಯನ್ನು ಹೊಡೆಯುತ್ತಾ ಸಮಾಧಿಸ್ಥರಾದ ತಪಸ್ವಿಗಳಂತೆ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟರು ಬರುವ ಬಂಡಿಯ ಚಕ್ರವು ಬಹು ದೂರದ ದಿಗಂತದಲ್ಲಿ ವಬ್ಬಾಗಿ ಗೋಚರಿಸಿತು ಲಿಂಗಮ್ಮನ ದೃಷ್ಟಿಯು ಕಣ್ಣು ಶಕ್ತಿಮೀರಿ ಬಂಡಿಯೊಳಗೆ ಕೂತಿದ್ದವರನ್ನು ದೂರದಿಂದಲೇ ಹುಡುಕಲಾರಂಭಿಸಿತು ಬಂಡಿಯು ರಸ್ತೆಯಿಂದದ್ದ ಧೂಳಿನಲ್ಲಿ ಒಂದೂದ್ದು ಸಾರಿ ತಲೆನೋಗಿ ಇವರಿಗೆ ‘ಗಾಡಿಯೇ ಲ್ಲಿ’ ಎಂಬ ಗಂಭೀರವಾದ ಶಬ್ದವನ್ನು ಹೊಮ್ಮಿಸಿ ಮರುತ್ತರಾದಲ್ಲಿಯೇ ಬಂಡಿಯು ಚಕ್ರವು ತನ್ನ ದೃಷ್ಟಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡ ಮೇಲೆ ದೂರದಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಜಪಹಿಂಸೆಗಳನ್ನು ಗಾಡಿಯ ಸಂವೇದಿಸಿದಂತೆಲ್ಲಾ ತಾಯಿಯ ಮತ್ತೆ ಮಗನು ಬಂದದ್ದುಮಹೋದ್ವೇಗ ರಂಭಿಸಿತು ಈ ಕೂಹಲವು ಕ್ಷಣಕ್ಷಣಕ್ಕೂ ವಿಸ್ತರಿಸಿತು ಬಂಡಿಯು ಸಂವೇದಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು ತಿಮ್ಮಕ್ಕನ ಸಣ್ಣಮಕ್ಕಳೂ, ಮದುವೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದ ಬಂಧು ಬಳಗದವರೂ ಕೂಡಿಕೊಂಡು, ಬಂಡಿಯನ್ನು ಎದುರು ನೋಡುವವರೆದು ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಗುಂಪಾಗಿಯೇ ಪರಿಣಮಿಸಿತ್ತು ಇತ್ತ ರಂಗಯ್ಯ ಬಹಳ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ತಾನು ನೋಡಿದ್ದ ಬಿಟ್ಟುಗುಡ್ಡಗಳ ಸಾಲನ್ನೂ, ಒಂದನ್ನೊಂದು ಸ್ಪರ್ಧಿಸಿ ಹೆಣೆದಿದ್ದ ಹೆಮ್ಮರಗಳ ರಾಶಿಯನ್ನೂ ಎನೆಯಿಕ್ಕದೆ

ನೋಡುತ್ತಾ, ಪ್ರಪಾತದಲ್ಲಿ ಹಾವಿನಂತೆ ಹರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ನದಿಯ ಚಿತ್ರವನ್ನು ನೋಡುವ ಆನಂದದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದ್ದ. ಬಂಡಿಯು ರಾಮನಗರದ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಬಂದೇಬಿಟ್ಟಿತು. ರಂಗಯ್ಯ ಬಂಡಿಯ ಮೇಲಿಂದಲೇ ಗುಂಪಿನ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಬಸವಯ್ಯನಿಗೆ ಕೈಮುಗಿದ. ಗೆಳೆಯರ ಪರಸ್ಪರ ಆನಂದಕ್ಕೆ ಮಿತಿಯೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಗೆಳೆತನವು ಸಿರಿತನದಂತೆ, ಅಷ್ಟ ಮದಗಳಲ್ಲೊಂದು ಬಸವಯ್ಯ ರಂಗಯ್ಯನ ಕೈಹಿಡಿದು ಬಂಡಿಯಿಂದ ಕೆಳಕ್ಕಿಳಿಸಿ “ಎನು, ಇಷ್ಟ ಅಪರೂಪವಾದಿರ! ಎಲ್ಲಾ ಒಳ್ಳೆಯದು ತಾನೆ” ಎಂದ ರಂಗಯ್ಯ ನಗು ಮೊಗದಿಂದ “ಎಲ್ಲರೂ ಕ್ಷೇಮ. ನೀವು ಸುಖವಾಗಿದ್ದೀರಾ?” ಎಂದು ಕ್ಷೇಮ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿದ ಗುಂಪಿನ ಮರೆಯಲ್ಲಿ ಅಡಗಿಕೂಂಡಿದ್ದ ಲಿಂಗಮ್ಮ ಕಣ್ಣು ರೆಪ್ಪೆ ಹೊಡೆಯದೆ ನೋಡುತ್ತಾ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ “ನಾನು ಬರೆದುದಕ್ಕೆ ಬಂದೇ ಬಿಟ್ಟರು” ಎಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅವಳ ಆನಂದ ಎಲ್ಲೆ ಮೀರಿತ್ತು; ಕಣ್ಣುಗಳು ಆನಂದದ ಹನಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದವು. ತಿಮ್ಮಕ್ಕ ತಲೆಬಗ್ಗಿಸಿ ಕೊಂಡು ಬಲಗಾಲು ಹೆಬ್ಬರಳಿನಿಂದ ನೆಲವನ್ನು ಉಜ್ಜುತ್ತಾ ಕೆನ್ನೆಯ ಮೇಲೆ ಹರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಆನಂದಬಾಷ್ಪಗಳನ್ನು ಸೆರೆಗಿನಿಂದ ಒರೆಸಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ನಿಂತಿದ್ದಳು. ರಂಗಯ್ಯ ತಿಮ್ಮಕ್ಕನನ್ನು ನೋಡಿ “ಎನಕ್ಕು, ಚನ್ನಾಗಿದ್ದೀರಾ?” ಎಂದ. ತಿಮ್ಮಕ್ಕನು ತಡವರಿಸುತ್ತಾ “ಎನು ಚಂದವೋ ನಾನು ಕಾಣೆ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವ, ಬನ್ನಿ” ಎಂದು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೊರಟಳು.

ಗೆಳೆಯರಬ್ಬರೂ ಕ್ಷೇಮಸಮಾಚಾರದ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡುತ್ತಾ ಮನೆಯ ಹಜಾರದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತರು. ಮದುವೆಯು ಬೇರೊಂದು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ವಿಜೃಂಭಣೆಯಿಂದ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಲಿಂಗಮ್ಮನ ಸುಳಿವೇ ಕಾಣಲಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ರಂಗಯ್ಯನ ಕಣ್ಣುಗಳು ಆ ಕಡೆ ಈ ಕಡೆ ಹರಿದಾಡಿದವು. ಆಕೆಯನ್ನು ಕರೆಸುವಂತೆ ಬಸವಯ್ಯನವರಿಗೆ ಹೇಳಬೇಕೆಂದು, ಮಾತನ್ನು ಬಾಯಿಯಲ್ಲೇ ತುಂಬಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ತಾನು ಬಂದದ್ದನ್ನು ತಿಳಿದು ಆಕೆಯೇ ಬಂದಾಳೆಂದು ಮನಸ್ಸನ್ನು ಬಿಗಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡ. ಲಿಂಗಮ್ಮ ಮೊದಲೇ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಉಪಹಾರವನ್ನು

ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ತಿಮ್ಮಕ್ಕ ಕೋಣೆಗೆ ಹೋಗಿ ಮಗಳಿಗೆ “ನಿಮ್ಮ ಮಾವಯ್ಯನವರಿಗೂ ಬಸವಯ್ಯನವರಿಗೂ ಬಡಿಸು ಜೋಕೆ, ಮರ್ಯಾದೆಯಿಂದ ಬಡಿಸಬೇಕು ನಾನು ಮದುವೆಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಎಲೆ ಅಡಿಕೆ ತರ್ರೀನಿ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಹೊರಟಳು. ಗೆಳೆಯರು ಬಹಳ ವರ್ಷಗಳ ನಂತರ ಸಂಭವಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಪಂಚದ ಆಗು ಹೋಗುಗಳ ವಿಚಾರವನ್ನು ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಲಿಂಗಮ್ಮ ಸೆರಗನ್ನು ವೈತುಂಬಾ ಹೊದಿದು ಕೊಂಡು ನೀರು ತುಂಬಿದ ಚೆಂಬನ್ನು ಹಿಡಿದು, ಬಸವಯ್ಯನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಕಾಣುವಂತೆ ಕೋಣೆಯ ಹೊಸಲನ್ನು ವೆಟ್ಟಿ ನಿಂತಳು. ಬಹಳ ಹೊತ್ತಿನ ವರೆಗೆ ಒಬ್ಬರ ದೃಷ್ಟಿಯೂ ಕೋಣೆಯ ಬಾಗಿಲನ್ನು ಒರಗಿ ನಿಂತಿದ್ದ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಕಡೆ ಬೀಳಲಿಲ್ಲ. ಬಸವಯ್ಯ ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ನೋಡಲು, ಲಿಂಗಮ್ಮ ತನ್ನ ಮಾವಯ್ಯನನ್ನು ಉಪಹಾರಕ್ಕೆ ಕರೆತರುವಂತೆ ಕೃಪೆ ಮಾಡಿದಳು. ಬಸವಯ್ಯ “ಹೂತ್ತಾಯಿತು ಏಳಿ, ಊರಿನಲ್ಲಿ ಊಟ ಮಾಡಿದ್ದು, ಏನಾದರೂ ” ಎಂದ

“ಇಲ್ಲಿ ಯಾರಿದ್ದಾರೆ ಬಸವಯ್ಯನವರೇ, ಮದುವೆ ಸಂಭ್ರಮ ಬಿಟ್ಟು ? ಈಗ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಏನಿದೆ ? ಕೊಡುವವರು ತಾನೆ ಯಾರು ? ಎಂದು ತಮಾಷೆಯಾಗಿ ಮಾತನಾಡಿದ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಲಿಂಗಮ್ಮ ಉಕ್ಕಿ ಬಂದ ನಗುವನ್ನು ತಡೆಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬಿಡದೆ ನುಂಗಿದಳು. ಅವಳ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಎಂದೂ ಅನುಭವಿಸದ ಸಂತೋಷವನ್ನು ಇಂದು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ.

“ಕೋಣೆಯೊಳಗೆ ಅಡಿಗೆಯವರು ಒಬ್ಬರಿದ್ದಾರೆ ನಮಗೋಸ್ಕರ ಕಾದಿದ್ದಾರೆ ಏಳಿ, ನೀರು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಿ” ಎಂದ ಬಸವಯ್ಯ.

“ಅದ್ಯಾರಪ್ಪ, ಅಷ್ಟು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಮದುವೆ ಬಿಟ್ಟು ಕಾದಿರುವವರು ?” ಎಂದು ನಕ್ಕ ರಂಗಯ್ಯ.

“ಬೇಕಾದರೆ ನೋಡಿ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ನಿಮಗೋಸ್ಕರ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಸಿದ್ಧಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕಾದಿದ್ದಾರೆ ತಮಾಷೆ ಗಿಮಾಷೆ ಒಂದೂ ಇಲ್ಲ. ಯಾರೋ ತಿಂಡಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಬಹಳ ಹೊತ್ತಿನಿಂದ ನಿಂತಿದ್ದಾರೆ. ಏಳಿ” ಎಂದು ಮೇಲಕ್ಕೆಬ್ಬಿಸಿದನು ಒಳಗಿನಿಂದ ನೀರು ತುಂಬಿದ

ಜಂಬನ್ನು ಹಿಡಿದು ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಬಂದ ಸ್ತ್ರೀವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ರಂಗಯ್ಯನಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. ನೀರನ್ನು ಈಸಿಕೊಂಡು ಇಬ್ಬರೂ ಕುಳಿತರು ಉಪಹಾರವನ್ನು ಲಿಂಗವ್ಯಾಜಿ ಬಡಿಸಿದಳು. ಪುನಃ ಬಡಿಸಲು ಹೋದಾಗ ಬೇಡವೆಂದು ಹೇಳುವ ಬದಲು ರಂಗಯ್ಯ ತನ್ನ ಎಡಗೈಯನ್ನು ಎಲೆಯಮೇಲೆ ಅಡ್ಡವಾಗಿ ಅತ್ತಿತ್ತ ಅಲ್ಲಾಡಿಸಿದ “ಏಕೆ, ಸ್ವಲ್ಪ ಈಸಿಕೊಳ್ಳಿ ಬಹಳ ದೂರದ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಿದ್ದೀರಿ” ಎಂದ ಬಸವಯ್ಯ ರಂಗಯ್ಯ “ನಾನು ಬಸವಯ್ಯನವರಿಗೆ, ಎಷ್ಟು ದೂರ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಿದರೂ ಹೊಟ್ಟೆ ಹಿಡಿಸುವಷ್ಟೇ ತಾನೆ ಊಟ ಮಾಡುವುದು?”

ಬಸವಯ್ಯ ಉಪಹಾರವನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಹಜಾರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಕುಳಿತ ಅದ್ವರಣ ತಮ್ಮನ್ನು ಎಲೆ ಅಡಿಕೆಯನ್ನು ತಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ತಂದಿಟ್ಟು, ಬಸವಯ್ಯನ ಸಾಗದ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು ರಂಗಯ್ಯ ಹಾಲು ಬಿಸಿ ಯಾವುದಾದರೂ ಅರಿಸುತ್ತಾ ಕುಳಿತಿದ್ದನು ಬೇರೇ ಲೋಟಾವನ್ನು ಲಿಂಗವ್ಯಾಜಿಯಿಂದ ತಿಳಿಸಿದಾಗ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲು ‘ಹಾಲು ಬಹಳ ಬಿಸಿ’ ಎಂದ ಕೂಗು ಮೂಡಿದಾಗ ರಂಗಯ್ಯನನ್ನು ಕೂಗಿ ಹಿಂದೆ ನಡೆದುದನ್ನು ನೆನಪಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಲಿಂಗವ್ಯಾಜಿ ಕೂಗು “ನೀವೇ ರಂಗಯ್ಯನ ಮಾತು ಬಡಿಯಿತು” ಎಂದು ಕೂಗುತ್ತಾ ಬಂದಳು. ಬೇರೆ ಲೋಟಾವನ್ನು ತಂದು ಸುಡಿತು ಮತ್ತು ಕೂಡಿಸಿ (ಫ್ರೈ ತೆದುಕೊಂಡು) ಮೃದುವಾಗಿ ‘ನಾನು ತಿಳಿಸಿದ್ದೇನೆ ಕೂಡಿ’ ಎಂದಳು ರಂಗಯ್ಯ ಹಾಲಿದ್ದ ಲೋಟವನ್ನು ಲಿಂಗವ್ಯಾಜಿ ಕೈಗತ್ತನು ಅಕೆಯು ಹಾಲನ್ನು ಒಂದು ಲೋಟವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದಳು ಲೋಟಕ್ಕೆ ಹೊಯ್ಯುತ್ತಾ, “ನಾನು ಏನು ತಿಳಿಸಿ ಮಾತನಾಡಿದ್ದೇನೆ?” ಮಾತನಾಡಿಸಿದರೂ ಮಾತನಾಡೋದಿಲ್ಲವಲ್ಲ” ಎಂದಳು.

“ನೀನು ತಿಳಿಸಿ ಮಾತನಾಡಿದ್ದು ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳಿದೆನೆ?” ನೀನು ಪರಸ್ಪರ ಅದ್ವರಿಂದ ಮಾತನಾಡಿಸುವುದು ನ್ಯಾಯವಲ್ಲ.” ಎಂದ ರಂಗಯ್ಯ

ಪರಸ್ಪರ ಎಂದರೆ ನಿಮ್ಮ ಮಾತಿನ ಒಗಟು ಅರ್ಥವಾಗು

ವುದಿಲ್ಲವಲ್ಲ !

“ ಅರ್ಥವಾಗದೆ ಏನು ” ಮದುವೆಯಾದನಂತರ ಹೆಂಗಸು ಸ್ತ್ರೀ ಕುಲಕ್ಕೆ ಕೀರ್ತಿ ತರಬೇಕು ನಿನಗೆ ನಾನು ಸರವುರುಷ ಅದೂ ಅಲ್ಲವೆ ನೀನು ಪ್ರಾಯದವಳು ಬಾಲ್ಯದ ಆಟಪಾಟಗಳನ್ನು ಮರೆಯ ಬೇಕು ಪ್ರಾಯ ಬಂದಮೇಲೆ ಶೀಲವಾಗಿ ಬಾಳಬೇಕಾದ ಹೊರೆ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಬಂದು ಹೇರುತ್ತದೆ ”

“ ನಮ್ಮ ತಾಯಿಯನ್ನೂ ನನ್ನನ್ನೂ ನೀವು ದೂರ ಮಾಡಿರುವಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ ”

“ ಹಾಗೇನು ಇಲ್ಲವಲ್ಲ ” ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾ, ರಂಗಯ್ಯ ಫಲ ಹಾರ ಮುಗಿಸಿ ಬಸವಯ್ಯನೂ ತಿಮ್ಮಕ್ಕನೂ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಕುಳಿತನು ಹಿಂದೆಯೇ ಲಿಂಗಮ್ಮನು ಬಂದು ಹಜಾರದ ಕಂಠ ವನ್ನು ಒರಗಿ ನಿಂತುಕೊಂಡಳು

ತಿಮ್ಮಕ್ಕನು ರಂಗಯ್ಯನ ಕಡೆ ತಿರುಗಿ ದೂಬಿದ ಧ್ವನಿಯಾದ “ ನೀವು ಬಂದಿರೋದು ನಮ್ಮ ಪುಣ್ಯ ಸಿಮ್ಮ ಮಾವನವರು ಸೇವೆ ಬಿಟ್ಟಾಗ ನಿಮ್ಮ ದಸರನ್ನೇ ಹೇಳುತ್ತಾ ಪ್ರಾಣ ಬಿಟ್ಟರು ವಿಧಿ ಸುಸೇನೋ ಕೈವಾಡ ಮಾಡಿ ಮದುವೆಯನ್ನು ಮುರಿಯಿತು. ಅದನ್ನಲ್ಲ ಮನಸ್ಸಿ ನ್ಲಟ್ಟುಕೊಬೇಡಿ ನೋಡಿ, ಇವಳು ಮದುವೆಯಾಗಂದಿನಿ ದ ಗ ಹನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲುವುದೇ ಇಲ್ಲ ಅವಳ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಏನಿದರೂ ಇರುವ ಬಲ್ಲ. ನೀವು ಇವಳಿಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳಿ ಅವಳ ಬಾಯಿಂದ “ ಇನ್ನಮೇಲ ಗಂಡನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬಾಕ್ಲೇನೆ ” ಅನ್ನಿಸಿಕೊಂಡು ನಿಮ್ಮ ಊರಿಗೆ ಹೋಗಿ ನನಗೆ ಇವಳದೇ ಒಂದು ದೂಡ್ಡ ಕೂರತೆ ” ಎನ್ನುತ್ತಾ, ಸುರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಕಣ್ಣೀರನ್ನು ಒರಸಿಕೊಂಡಳು

“ ನಾನು ಯಾವ ಬುದ್ಧಿವಂತ, ಲಿಂಗಮ್ಮನಿಗೆ ತಿಳಿವಳಿಕೆ ಹೇಳು ವುದಕ್ಕೆ ? ನಿಮ್ಮ ಜೀವಮಾನದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೋ ಕಷ್ಟಸುಖಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿ ಸಿದ್ದೀರಿ ನೀವೇ ಹೇಳಿ ಕೇಳುತ್ತಾಳೆ ಅವಳಿಗೂ ವಯಸ್ಸಾಗಿದೆ ” ಎಂದ ರಂಗಯ್ಯ

“ ನಾನೂ ಜೀವಾಡಹಾಗೆ ಹೇಳಿದೆ ”

ಬಸವಯ್ಯನ ಕಡೆ ತಿರುಗಿ “ಎನು ಬಸವಯ್ಯನವರೇ! ಲಿಂಗಮ್ಮನಿಗೆ ನಾನು ಬುದ್ಧಿಹೇಳುವ ಸನ್ನಿವೇಶವನ್ನು ತಂದೊಡ್ಡಿದ್ದೀರಿ” ಎಂದು ಹೇಳಿದ ರಂಗಯ್ಯ

“ನೀವು ತಿಳುವಳಿಕೆ ಹೇಳದೆ ಇನ್ನಾರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಆಕೆಗೆ?”
ಎಂದ ಬಸವಯ್ಯ

ರಂಗಯ್ಯ ನಗುತ್ತಾ! “ನಾನಾರು ಆಕೆಗೆ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ?” ಎಂದ ಲಿಂಗಮ್ಮ ಮಧ್ಯೆ ಬಾಯಿಹಾಕಿ ‘ನೀವು ಯಾರೆ ಆಗಿರಿ. ನಮ್ಮ ತಾಯಿಗೆ ಕಣ್ಣು ಕಟ್ಟಿ ಕಾಡಿಗೆ ಬಿಟ್ಟಂತಿದೆ, ಈ ಸಂಸಾರ ಸಾಗಿ ಸೋಡು ಆಗಾಗ್ಗೆ ನೀವು ಊರಿಗೆ ಬಂದು ಧೈರ್ಯಹೇಳ್ವೀಕು ನನ್ನನ್ನು ನೀವು ಮರೆತೇ ಬಿಟ್ಟಿರಿ’ ಎಂದಳು

ಲಿಂಗಮ್ಮನ ಮನಸ್ಸು ತಳಮಳಗೊಂಡಿತು. ಬಾಯಿತಪ್ಪಿ ಏನೋ ಹೇಳಬಿಟ್ಟಿಲ್ಲ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು, ಆಕಾಂಕ್ಷೆ ಅವರಿಗೆ ಅರ್ಥವಾಯಿತು. ಏನೆಂದು ತಿಳಿದಾರು ನನ್ನನ್ನು? ಏನಾದರೂ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ ಮನಬಿಟ್ಟ ಮಾತಾದಿದೆ, ಅದರಲ್ಲಿ ತಪ್ಪೇನು? ನನ್ನ ಕಿರಿಯಲ್ಲಿ ಅಡಗಿದ್ದ ಆಶೆಯನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ಹೇಳದಿದ್ದರೂ ಅದರ ಭಾವವನ್ನು ಹೊರಸೂಸುವ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಿದೆ” ಎಂದುಕೊಂಡು ಬಗ್ಗಿದ ತಲೆಯನ್ನು ಮೇಲೆತ್ತದೆ ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲವಾಗಿ ಮತ್ತೆ ಹೇಳಿದಳು—

“ನನ್ನ ಮಾತಿಗೆ ಏನೇನೋ ತಪ್ಪು ಅರ್ಥ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಆಮೇಲೆ ನನಗೆ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ನೋವಾಗುತ್ತದೆ ಹಿಂದಿನ ಸಲಿಗೆಯಿಂದ ಮಾತಾಡಿದೆ ಅಷ್ಟೆ”

ಆಕೆಯ ತೆರದ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಅರತು ರಂಗಯ್ಯ ಶಾಂತವಾಗಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಕೇಳಿದ ದೇಹವನ್ನು ಕೊರೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಚಿಂತೆಗೆ ಕಾರಣವಾದ ತನ್ನಲ್ಲಿಟ್ಟಿದ್ದ ಆ ಆಶೆಯನ್ನು ತೋರ್ಪಡಿಸಿದ ಲಿಂಗಮ್ಮನ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಮನಮರುಗಿದ ಆ ಪ್ರೇಮ ಆತ್ಮ ತೃಪ್ತಿಗಿರಬಹುದು ದೇಹ ತಡೆಯಲು ಬಿಟ್ಟಿಟ್ಟು ಆಶೆಯಲ್ಲ’ ಎಂದರಿತು ಅವನು ಹೇಳಿದ--

“ನೋಡು—ನಾನು ಯಾವ ಅರ್ಥವನ್ನೂ ನಿನ್ನ ಮಾತಿಗೆ ಕಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲ ಅದರೂ ಜನರು ಏನೆಂದಾರು? ಹೀಗೆ ಪ್ರಾಯದ ಹೆಣ್ಣು

ಗಂಡನ ಮನೆ ಬಿಟ್ಟು ತವರಿಗೆ ಓಡಿದರೆ ಸಂಸಾರ ಸುಖವಾಗಿ ಸಾಗುತ್ತದೆಯೆ? 'ಬೇರೆ ಹೆಣ್ಣುವಕ್ಕಳು ಇವಳ ಹೆಜ್ಜೆಯನ್ನೇ ತುಳಿದಾವು' ಎಂದು ಅಪಹಾಸ್ಯ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೆ? ಸ್ವಲ್ಪ ಯೋಚನೆಮಾಡು"

"ಜನರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಸೋಕೆ ಶಿವನ ಕೈಯಲ್ಲೂ ಆಗದು! ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಇಚ್ಛೆಗೆ ಬಂದಂತ ಮಾತಾಡುತ್ತಾರೆ. ನನ್ನ ಜೀವದ ನೋವು ನನಗೆ ಗೊತ್ತು, ಬೇರೆಯವರಿಗೇನು ತಿಳಿದೀತು?"

"ನಿನ್ನ ಅಂತರಂಗದ ದುಃಖವನ್ನು ಜನರಿಗೆ ಹಂಚುವುದು ಸಾಧ್ಯವೆ? ನೀನೆ ಅದನ್ನು ಅನುಭವಿಸಬೇಕು. ನಮ್ಮ ನಮ್ಮ ಸಂಕಟಕ್ಕೆ ಅವರಿವರನ್ನು ಹೊಣೆಮಾಡಿದರೆ ಆದೀತು?—ಕಷ್ಟ, ಕಷ್ಟ ಅಂತ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ಕಷ್ಟ ಹೇಗೆ ಪರಿಹಾರವಾಗಬೇಕು? ನೀನೆ ಯೋಚನೆ ಮಾಡು"

"ಕಷ್ಟ, ಸಂಕಟ ನನ್ನ ತಲೆಯಮೇಲೆ ಪರ್ವತ ಬಿದ್ದದ್ದಾಗಿ ಇರುವಾಗ ಮತ್ತೇನು ಮಾಡಬೇಕಾಂತೀರಿ?"

"ಇದೆಲ್ಲಾ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಬರದ ಮರಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆಯೆ? ನಮ್ಮಂಥವರು ಎಷ್ಟೋ ಮಂದಿ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಾದ ಸಂಕಟಗಳನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತಾರೆ ಎಂದು ತಿಳಿದು ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಮರೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಪಡಬೇಕು. ಅದೇ ಅದಕ್ಕೆ ಔಷಧ"

"ನೀವೂ ಏನೇನೋ ಹೇಳುತ್ತೀರಿ, ಇವೆಲ್ಲ ಕಣ್ಣೊರಸುವ ಮಾತುಗಳು"

"ನಾನು ನಿನ್ನ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಿರುವುದು ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿ ಸುತ್ತಿರುವವರ ಕಣ್ಣನ್ನು ಒರಸದೆ ಇನ್ನೂ ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸಿ, ನಾನು ನೋಡುತ್ತಾ ಇದ್ದೇನೆ ಅನ್ನಲೇನು?" ಎಂದು ಹಸಿ ನಗೆಯನ್ನು ರಂಗಯ್ಯ ಬೀರಿದ ಆ ನಗೆಯ ಹಿಂದೆ ಲಿಂಗಮ್ಮನಿಗಾಗಿ ನೋಯುತ್ತಿರುವ ತನ್ನ ಹೃದಯವೇದನೆ ಅಡಗಿತ್ತು

"ನನ್ನ ಮಾತು ಹಾಗಲ್ಲ ಕಣ್ಣೀರು ಬರದಂತೆ "

"ಅದೆಲ್ಲಾ ನಮ್ಮ ನಮ್ಮ ಅಧ್ಯಕ್ಷವೆಂದು ಸಮಾಧಾನ ಹೊಂದುವು ದೊಂದೆ ಅದಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಗ"

“ಎನು ಅದೃಷ್ಟ. ಎಲ್ಲಾ ಈ ಹಿರಿಯರು ಮಾಡಿ ನನ್ನ ತಲೆ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸಿರುವ ಕಲ್ಲುಚಪ್ಪಡಿಯನ್ನೇ ನೀವು ಅದೃಷ್ಟ ಅನ್ನುತೀರಿ ತಿಳುತ್ತಿಲ್ಲ” ಎಂದು ದುಃಖದಿಂದ ಭಾರವಾಗಿದ್ದ ದನಿಯಲ್ಲಿ ಲಿಂಗಮ್ಮ ಹೇಳಿ, ತನ್ನ ಸೆರಗಿನ ತುದಿಯಿಂದ ಹನಿಗೂಡಿದ್ದ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಒರಸಿ ಕೊಂಡಳು.

“ಅದೃಷ್ಟ ಅವರ ಕೈಯಲ್ಲಿದೆಯೇನು? ಎಲ್ಲಾದರೂ ಉಂಟೆ! ನಮ್ಮ ನಮ್ಮ ಜೀವನದ ದಾರಿ ಹೇಗಿದೆಯೋ ಅದು ಅವರ ಮುಖೇನ ರೂಪುಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ”

“ಅದರೂ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ತಿಳಿವಳಿಕೆ ಇಲ್ಲದಾಗ ಅವರು ಎನು ಮಾಡಿನರೂ ಸಾಯಿ, ಅವರ ಕೈಯಲ್ಲಿದೆ ಅವರು ಮಾಡಿದ್ದ ನಮ್ಮ ಅದೃಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ”

“ಅದಕ್ಕೇನು ಮಾಡುವುದು? ಮನುಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಟ್ಟು ನಿಟ್ಟು ಅಂತ ಇದ್ದರಲ್ಲ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ತಂದೆ ನಾಯಂದಿರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವುದು ಸುಲಭವಲ್ಲ. ನಡೆಯುವುದರಲ್ಲಿ ತಾನೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಪ್ರಯತ್ನವು”

“ಈ ಹುಡುಗನು ನನ್ನ ಹಿರಿಯದ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಮೇಲೆ ಚಪ್ಪಡೆ ಹಾಕಿ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಿಡಲಾರದಂತಹ ಅಂಶವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಮದುವೆ ಮಾಡಿ, ಅದರ ಮೂಲಕ ಸುಖವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದೆ ಅಥವಾ ‘ಅದೃಷ್ಟನೇ ಹೀಗೆ’ ಎಂದಾದರೂ ಸ್ಥಿತಿಗತಿ ಬರಲಿವೆ.”

ತಿಳಿವಿನಿಂದ ಹೇಳುವ ಲಿಂಗಮ್ಮನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ರಂಗಯ್ಯ ಸಮಾಧಾನದ ಉತ್ತರವನ್ನು ಕೇಳಲು ತಡವರಿಸಬೇಕಾಯಿತು.

“ನೀನು ಹೇಳುವುದೆಲ್ಲಾ ನ್ಯಾಯ ಅದದ್ದು ಆಯಿತು. ಹೇಗೋ ಅನುಸರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರಲ್ಲ ಸುಖವಿದೆ ಹಗಲೆಲ್ಲಾ ಅದನ್ನೇ ಮೆಲಕುಹಾಕಿದರೆ ಏನು ಪ್ರಯೋಜನ ಬಂದಹಾಗಾಯಿತು?”

“ಎನು ಸುಖವಿದೆಯೋ ನಾನುಬೇರೆ ಕಾಣೆ ಒಂದು ಸಾರಿ ಎಳೆದ ಬರೆ ಈ ಜೀವವಿರುವತನಕ ನೋಯುತ್ತಲೇ ಇರುತ್ತದೆ ಅದನ್ನು ಮೆರೆಯುವ

ಅಂದರೆ ಸಾಧ್ಯವೇ ಇಲ್ಲ. ಹೇಗೋ ನುಸಿದುಬಂದು ತನ್ನ ತಲೆಯೊಳಗೆ ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳದೆ. ಏನು ಮಾಡಲಿ, ನೀವೇ ಹೇಳಿ”

“ಅದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮರೆಯುವುದರಲ್ಲೇ ಸುಖವಿರುವುದು”

“ಅದ್ದೇಗೆ ಮರೆಯಬೇಕೋ ದೇವರೇ ಬಲ್ಲ! ಅಂತು ಹೇಗೆ ಬಾಳ ಬೇಕೋ ನಾನರಿಯೆ? ನನ್ನ ಕಣ್ಣಿನೆದುರು ಅದೊಂದು ದೊಡ್ಡ ಭೂತ ಕಂಡಹಾಗೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ”

“ಹಾಗೆಲ್ಲಾ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಬೇಸರ ಹೊಂದಬಾರದಂದೇ ನಾನು ಹೇಳುತ್ತಿರುವುದು”

“ಅಂತೂ ನೀವೂ ನನ್ನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಮಣ್ಣೆರಚಲು ಬಂದಿದ್ದೀರಿ” ಎಂದು ಲಿಂಗಮ್ಮ ಹೇಳುತ್ತಾ ತನ್ನ ದೃಢ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಚೆಲ್ಲುತ್ತಿದ್ದ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ರಂಗಯ್ಯನ ಕಡೆ ನೋಡಿದಳು. ರಂಗಯ್ಯನೂ ನೋಡಿದ ಆ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಅಂತರಂಗದ ವೇದನೆ ತುಂಬಿ ತುಳುಕಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ನಿಮ್ಮನ್ನೇ ಆಸರೆ ಕಂಬವೆಂದು ತಬ್ಬಿದ್ದನೆಂಬ ಮನೋಭ ಪ್ರಾಯವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು, ಆಕೆಯ ನ್ರೇಮಪೂರಿತ ದೃಢದೃಷ್ಟಿ ರಂಗಯ್ಯ ಆಕೆಯ ಕಡೆ ತಿರುಗಿ “ನೀನು ಈ ರೀತಿ ಗಂಡನ ಮನಗೆ ಹೋಗದ ಇರುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲ. ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ಲಗ್ನವಾದಮೇಲೆ ತೌರು ಮನೆಗೂ, ಗಂಡನ ಮನೆಗೂ ಬಂಧು ಬಳಗದವರಿಗೂ ಕೀರ್ತಿ ತರಬೇಕು. ನೀನು ಅಪಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದರೆ ನಿನ್ನ ಮನೆಯಾದ ನನಗೂ ಅಪಕೀರ್ತಿ ಬರುತ್ತದೆ ನೀನು ಗಂಡನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬಾಳದಿದ್ದಲ್ಲಿ ನಾನು ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಕಾಲಿಡುವುದಿಲ್ಲ” ಎಂದ ರಂಗಯ್ಯನ ಬುದ್ಧಿವಾದದಿಂದ ಲಿಂಗಿಗೆ ಮುಸುಕಿದ್ದ ಆಜ್ಞಾನ ನೀಗಿತು. “ನೀವು ಹೇಳಿದಂತೆಯೇ ಆಗಲಿ ಮಾವಯ್ಯ” ಎಂದಳು ಆಕೆ. ಇವರ ವಾದವಿವಾದವನ್ನೆಲ್ಲಾ ತಿಮ್ಮಕ್ಕನೂ ಬಸವಯ್ಯನೂ ಮೂಕರಂತೆ ಕೇಳುತ್ತಾ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ನೊಂದ ಹೆಣ್ಣು ಹೃದಯದಿಂದ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಲಿಂಗಮ್ಮನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಲೋಕ ವ್ಯವಹಾರ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಕೂಡಿದ ರಂಗಯ್ಯನ ಉತ್ತರವೆಲ್ಲಾ ಬಸವಯ್ಯನಿಗೆ ವಿಸ್ಮಯವನ್ನಂಟುಮಾಡಿತು.

ಬಸವಯ್ಯ-“ರಂಗಯ್ಯನವರೇ, ನೀವು ಲಿಂಗಮ್ಮನನ್ನು ಮದುವೆ

ಯಾಗದಿದ್ದರೂ ಚಿಂತೆಇಲ್ಲ, ನಿಮ್ಮ ಬುದ್ಧಿವಾದದಿಂದ ಆಕೆಯ 'ಮನಸ್ಸು ಬದಲಾಯಿಸಿತು ಅಷ್ಟೇ ಬೇಕಾಗಿದ್ದು' ಎಂದು ತನ್ನ ಸೊಸೆಯ ಮನಸ್ಸು ಬದಲಾಯಿಸಿದ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ಮದುವೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದ ಮುತ್ತಣ್ಣನಿಗೆ ಬಸವಯ್ಯ ತಿಳಿಸಿದ ರಂಗಯ್ಯನ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಮುತ್ತಣ್ಣನೂ ಹೊಗಳದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ.

ರಂಗಯ್ಯ ಎರಡು ದಿನ ಇದ್ದು, ಮದುವೆ ಮುಗಿದಮೇಲೆ ಲಿಂಗಮ್ಮನಿಗೂ ತಿಮ್ಮಕ್ಕನಿಗೂ ತಾನು ಹೋಗುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿದ ಲಿಂಗಮ್ಮ ಇನ್ನೆರಡು ದಿನ ಇದ್ದುಹೋಗಿ ನಮ್ಮ ಗದಸೀಮೆ ಬೇಜಾರಾ? ಎಂದಳು. ರಂಗಯ್ಯ "ನಾನು ಹೋಗಲೇಬೇಕು ಯಾವುದೋ ಕೆಲಸವಿದೆ" ಎಂದ. "ಇನ್ನೊಂದು ಸಾರಿ ಖಂಡಿತಾ ಬನ್ನಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಾಗ ನಮ್ಮೂರಿಗೆ ಕರಸ್ತೇನೆ-ಅಕ್ಕಾರ್ನು ಕರತನ್ನಿ ಜೊತೇಲಿ" ಎಂದು ನಗು ಮುಖದ ಮೇಲೆ ವಿ ನುಗುತ್ತಿರಲು ಹೇಳಿದಳು "ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲಿ" ಎಂದು ರಂಗಯ್ಯ ಲಿಂಗಮ್ಮನಿಗೆ ಹೇಳಿ ಮಾರನೆಯ ಬೆಳಗ್ಗೆ ರಾಮನಗರದಿಂದ ಹೊರಟ ಸ್ವಲ್ಪದೂರ ಎತ್ತಿನ ಬಂಡಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದರು ತಿಮ್ಮಕ್ಕನೂ ಬಸವಯ್ಯನೂ 'ಹೋಗಿ ಬನ್ನಿ' ಎಂದು ಬೀಳ್ಕೊಟ್ಟರು ಲಿಂಗಮ್ಮ ರಂಗಯ್ಯನನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪದೂರ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ನೀರು ತುಂಬಿ ಕೊಂಡು "ಮಾವಯ್ಯ, ನಿಮ್ಮ ಮಾತಿನಂತೆ ನೀವು ನಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು ನನ್ನ ಮಾತಿನಂತೆ ನಾನು ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ ನಿಮ್ಮ ಬುದ್ಧಿವಾದದಿಂದ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಬದಲಾಯಿಸಿತು ಹೋಗಿ ಬರುತ್ತೀರಾ?" ಎಂದಳು. ರಂಗಯ್ಯ ಆಗಲಿಕೆಯ ಸಂಕಟದಿಂದ "ಆಗಲಿ ನೀನು ಅವರ ಜೊತೆ ಯಲ್ಲೇ ಹೋಗು" ಎಂದು ಲಿಂಗಮ್ಮನನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದ ಅವನು ಮೋಟಾರನ್ನು ಹತ್ತಿ ಊರು ಸೇರಿದ, ಲಿಂಗಮ್ಮ ನಗುಮುಖದಿಂದ ಗಂಡನ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ನವಲೂರಿಗೆ ಹೋದಳು.

